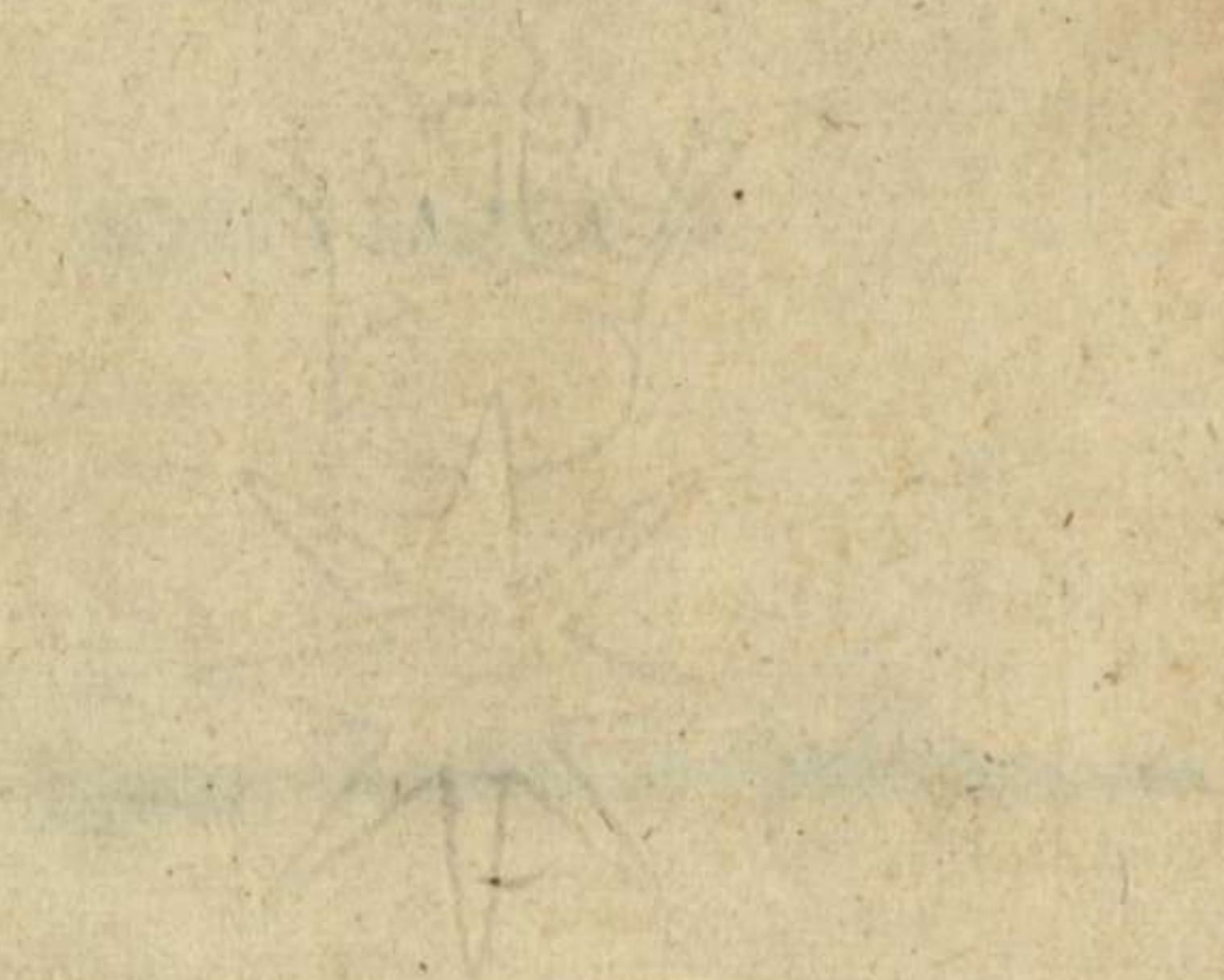

76

Restaurado en 2002

Inc. 75 y 76

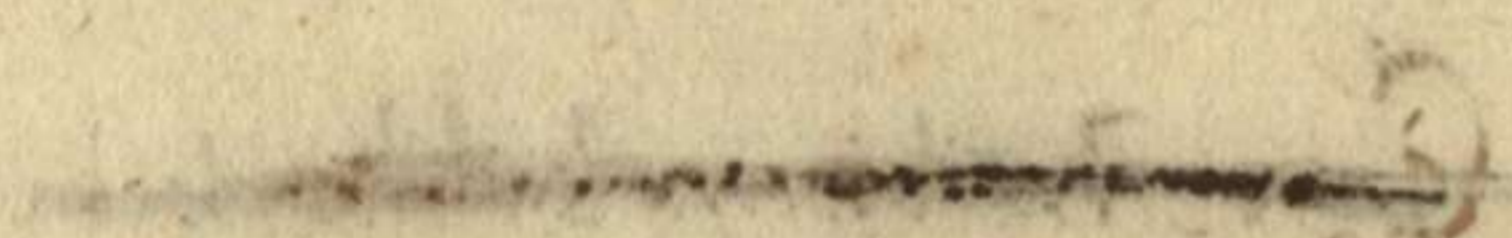
Ine-75

IVSTINI HISTORICI

~~Ex Antiqua Bibliotheca~~

INSTANT HISTORICI

VM multi ex Romanis etiam consularis dignitatis uiri res romanas græco per egrinoq; sermone in historiam contulissent: seu æmulatione gloriæ: seu uarietate & nouitate operis delectatus uir priscae eloquentiæ Trogi Pompeius græcas & totius orbis historias latino sermone composuit: ut cū nostra græce: græca quoq; nostra lingua legi possent: prorsus rem magnā: & animi & corporis aggressus. Nam cū plerisq; auctoribus singulorū regum uel populorum res gestas scribentibus opus suum ardui laboris uideretur: non ne Pompeius nobis herculea audacia orbem terrarum aggressus uideri debet: cuius libris omniū sæculorum: regum: nationū: populorumq; res gestæ continentur. Et quæ historici græcorum prout cōmodum cuiq; fuit: inter se gregatim occupauerunt: omiſſis quæ sine fructu erant: ea omnia Pompeius diuisa temporibus: & serie rerū cōgesta composuit. Horum igitur quattuor & .xl. uoluminum (nam totidem edidit) per ocium quo ī urbe uersabamur cognitione quæq; digna excerpſi. Sed omiſſis his quæ nec cognoscendi uoluptate iucunda: nec exemplo erant necessaria: breue ueluti corpusculū florū feci: ut haberēt & qui græca didicissent: quo admonerent: & qui nō didicissent: quo īstruerentur. Quod ad te Impator Antonine nō tā cognoscendi: q̄ emēdandi causa trāsmisi: simul & ocii mei: cuius & Cato reddendā operā putat: apud te ratio cōstaret. Sufficit. n. mihi ī hoc tempore iudicium tuum apud posteros: cum obrectationis inuidia decesserit: industriæ testimonium habituro.

IVSTINI HISTORICI IN POMPEII TROGI HISTORIAS LIBER .I.

P Rincipio rerum: gentium: nationumq; imperium penes reges erat: quos ad fastigiū huius maiestatis non ambitio popularis: sed spectata iter bonos moderatio prouehabat: populus nullis legibus tenebatur: arbitria principū pro legibus erant. Fines imperii tueri magis quā proferre mos erat. Intra suam cuiq; patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus rex assyriorum ueterem & quasi auitum gentium morem noua imperii cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad resistendum populos ad libyæ usq; terminos perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores: Vexores rex ægypti: & scythiæ rex Tanais: quorum alter in pontum: alter usq; ægyptum excessit: sed lōginqua nō finitima bella gerebant: nec imperium sibi sed populis suis gloriam quærebant: contentiq; uictoria imperio abstinebant. Ninus magnitudinē quæsitæ dominationis continua possessione firmavit. Domitis igit proximis: cum accessione uirium fortior ad alios transiret: & proxima quæq; uictoria instrumentū sequentis esset: totius orientis populos subegit. Postremum illi bellum cū Zoroaste rege bactrianorum fuit: qui primus dicitur artes magicas inuenisse: & mundi principia: syderumq; motus diligētissime spectasse. Hoc occiso & ipse decessit: relicto impubere adhuc filio Nino: ex uxore Semiramide. Hæc nec immaturo puero ausa tradere imperium: nec ipsa imperium palam tractare: tot ac tātis gētibus uix patienter uni uiro: nedū foeminae parituris simulat se pro uxore Nini filiū: p foemina puerum: Nam & statura utriq; mediocris: & uox pariter gracilis: & lineamētorū qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura uelamentis: tiara caput tegit: & ne nouo habitu aliquid occultare uideret: eodē ornatu & populum uestiri iubet: quem morem uestis exinde gens uniuersa tenet. Sic primis initiis sexum mentita puer credita est. Magnas deinde res gessit: quarum amplitudine ubi inuidiam superatam putat: quæ sit fatetur: quemue simulasset. Nec hoc illi dignitatē regni ademūt: sed admirationem auxit: q̄ mulier non foeminas modo uirtute: sed etiam uiros atēiret. Hæc babyloniam cōdidit: murūq; urbis cocto latere circūdedit: harena: pice: bitumine interstrato: quæ materia in illis locis passim e terra exæstuat. Multa alia præclara huius reginæ fuere. Si quidem nō contēta acquisitos a uiro regni terminos tueri: æthiopiā quoq; regno suo adiecit. Sed & indiæ bellum intulit: quo præter illam: & Alexandrum magnum nemo intrauit. Ad postremum quū cōcubitum filii petisset: ab eodem interfecta est. ii. & .xl. annos post Ninum regno potita. Filius eius Ninus cōtentus elaborato a parētibus imperio belli studia deposuit: & ueluti sexum cum matre mutasset: raro a uiris uisus: in foeminarum turba consenuit. Posterius quoq; eius exempla secuti responsa gētibus p internuncios dabant. Imperium assyrii: qui postea syri dicti sunt: annos. M. ccc. tēuere. postremus apud eos regna uit Sardanapalus uir muliere corruptior. Ad hunc uidēdum (quod nemini ante eum pmissum fuerat) præfectus ipsius medis præpositus nomine Arbactus: cū admitti magna abitiōe ægre obtinisset: iuenit eū iter scortorū greges purpurā colo nētē. & muliebri habitu: cū mollitia corporis & oculorū lasciuiā omnes foeminas anteiret: pensa inter uirgines partientē. Quibus uisis idignatus tali foeminae tantum uiroge subiectum: tractantiq; lanā ferrum & arma portantes parere: progressus ad socios suos: quid uiderit refert. Negat se ei parere posse: qui se foeminam malit esse q̄ uirgē. Fit igitur cōiuratio. Bellū Sardanapalo inferit: quo ille audito: non ut uir regnū defensurus: sed ut metu mortis mulieres solent: primo latebras circūspicit. Mox deide cum paucis & incompositis in bellum progreditur. Victus in regiā se recipit: & extracta pyra se & diuitias ī incēdiū mittit. Hoc solo imitatus uirū. Post hæc statuitur rex interfecto eius Arbactus: qui præfectus medorū fuerat. Is imperiū ab assyriis ad medos trāffert. Post multos deide reges per ordinē successiōis regnū ad Astyagen descen

Trogi historia

Quattuor & quadraginta uolumina scripsit trogus

Arbitria principū pro legibus erant

Vide ne tenus usq; libyæ sit legendum Tanais rex scythiæ Zoroastes magicæ inuentor

Babylonis conditio

Assyrii olim inde Syri dicti Sardanapalus Arbactus Sardanapali exitus

Astyages

dit. Hic per somniū uidit ex naturalibus filiā: quam unicam habebat uitē enatā: cuius palmite omnis Asia obumbrabatur. Consulti arioli: ex eadem filia nepotem ei futurū: cuius magnitudo prænūciatur: regnūq; ei amissionem portēdi responderunt. Hoc responso perteritus neq; claro uiro neq; cui dedit filiā: in paterna maternaq; nobilitas nepotis aīum extolleret: sed de gēte obscura tunc tēporis perſage Cambyſi mediocri uiro ī matrimoniū tradidit. Ac nec ſiquidē ſomniū metu depoſito grauidā ad ſe filiam accerſit: ut ſub aui potiffimū cōſpectu foetus ne caretur. Natus īfans datur occidendus Harpago regis omniū cōſiliorū participi. Is ueritus ſi ad filiā mortuo rege ueniſſet imperiū: eo quod nullū Aſtyages uirilī ſexus genuerat: ne illa necari infantis ultionē: quam a patre nō potuiſſet: a miniſtro exigeret: paſtori regii pecoris puerū exponēdū tradidit: forte eodem tēpore & ipſi paſtori filius natus erat: Eius igiſ uxor audita regii infantis expoſitione ſummis præcibus rogat ſibi aſſerri oſtēdiq; puerū: cuius præcibus fatigatus paſtor reuerſus in ſilūā inuenit iuxta īfantem canem foeminā paruulo ubera præbentē: & feris & alitibus defendētē. Motus etiam ipſe miſericordia: qua motā ipſam canē uiderat: puerū deſert ad ſtabulū: eadē canē anxie proſequēte: quē ut ī manum mulier accepit: ueluti ad notā alluſit: tantuſq; in illo uigor & dulcis quidā blandientis riſus apparuit: ut paſtorē uxor ultro rogaret: quo ſuum partū pro illo expōeret: permitteretq; ſibi ſiue fortūæ ipſius ſiue ſpei ſuæ puegē nutrire. Atq; ita permutata ſorte paruuloq; hic pro filio paſtoris educat ille p̄ nepote regis exponitur. Nutrici Sparcon poſtea nomē fuit: quia canē perſæ ſic uocat. Puer deinde cū inter paſtores eſſet: Cyri nomē accepit. Mox rex inter ludentes ſorte delectus cū p̄ laſciuiam contumaces flagellis cecidiſſet a parētibus puerorū querela eſt regi delata indignātibus a ſeruo regio ingenuos homines ſeruilibus uerberibus affectos. Ille accerſito puero & īterrogato. cū nihil mutato uultu feciſſe ſe ut regē reſpondiſſet: admiratus conſtantiam ī memoriā ſomniū reſponſiq; reuocat. Atq; ita cum & uultus & ſimilitudo & expoſitionis tempus & paſtoris conſeſſio conuenirent: nepotē agnouit. Et quoniā deſunctus ſibi ſomnio uideretur agitato inter paſtores regno animum minacē dūtaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico ſuo inſectus in ultionē ſeruati nepotis filium eius interfecit: epulandūq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præſens tempus diſſimulato dolore odiū regis in uindictæ occaſionē diſtulit: Interiecto demū tempore cum adoleuiſſet Cyrus dolore orbitatis admonitus ſcribit ei: ut relegatus in perſas ab auo fuerit: ut occidi eū paruulū auus iuſſerit: ut beneficio ſuo ſeruatus ſit: ut regem offenderit: ut filium amiſerit. Hortat exercitū paret: & pronā ad regnum uiam īgrediatur: medorum transitionem pollicitus: epiſtolaq; quia palam ferri nequibat: regis cuſtodibus omnem aditum obſidentibus exenterato lepori inſeritur: lepuſq; in perſas Cyro ſerendus fido ſeruo traditur. addita ſunt rætia: ut ſub ſpeciem uenationis dolus lateret. Lectis ille epiſtolis eandem uiam ſomnio aggredi uiſus eſt. Sed præmonitus ut quem primum poſtea die obuiū haberet: ſocium cœptis aſſumeret. Igitur ante lucāo tempore ruri iter īgreſſus obuiū habuit ſeruū de ergaſtulo cuiuſdam medi nomine Sybarem. Huius requiſita origine ut in perſis genitū audiuit demptis compedibus aſſumptoq; comite Perſepolim urbem egreditur. Ibi cōuocato populo iubet omnes præſto cum ſecuribus eſſe: & ſilūam uiaē circūdatam excidere: quod cum ſtrenue effeciſſent. eodē poſtera die apparatus epulis inuitat: deinde cum alacriores ipſo conuiuio factos uideret: rogat: ut ſi conditio proponatur: utrius uitæ ſortem legant heſtēni ne laboris an præſentiū epularum præſentium ut acclamauere omnes: ait: heſtēno ſimilem labori omnem uitam acturos quo ad medos pareant. ſe ſecutos hodiernis epulis. Lætis omnibus medis bellū inſert. Aſtyages meriti ī Harpago oblitus ſummam belli eidem committit: qui exercitum acceptum ſtatim Cyro per deditiōnē tradidit: regis crudelitatem perfidia defectionis ulciſcitur: Quod ubi Aſtyages audiuit cōtractis undiq; auxiliis ipſe in perſas proficiſcitur: & repetito alacrius certamine pugnantibus ſuis partē exercitus a tergo ponit: & tergiuerſantes fero agi in hoſtes iubet: ac nunciat ſuis ni uincerint nō minus ſortes etiam poſt terga inuenturos q̄ a frontibus uiros: proinde uideant fugientibus hæc an illa pugnantibus acies rumpenda ſit. Ingens poſt neceſſitatem pugnādi animus exercitui eius acceſſit. Pulſa itaq; cum perſarum acies paulatim cederet: mares & uxores eorū obuiam occurrunt: orāt in prælium reuertantur: cunctantibus ſublata ueſte obſcœna corporis oſtendūt: rogantes num ī uteros matrū uel uxorū uelint refugere. Hac reſpreſſi caſtigatione in præliū redeunt: & facta impreſſione quos fugiebant: fugere compellunt. In eo prælio aſtyages capitur: cui cyrus nihil aliud niſi regnū abſtulit nepotemq; in illo magis q̄ uirōrem ſe geſſit: eumq; maxime genti hircanorum præpoſuit. Nam ipſe reuerti in medos noluit. Hic ſinis medorū imperii fuit: Regnauerunt ānis. ccc. In initio regni Cyrus Sybarem cæptorum quē iuxta nocturnum uiſum ergaſtulo liberauerat: comitemq; ī omnibus rebus habuerat: Perſis p̄poſuit: ſororemq; ſuam ei ī matrimoniū dedit. Sed ciuitates: quæ medorū tributariæ fuerant: mutato imperio etiā conditionē ſuā mutatā arbitantes a Cyro defeſerūt: quæ res multorum bellorū Cyro cauſa & origo fuit. Domitis demum præliū cū aduerſus babylonios bellum gererent: Babyloniis rex lydorum Croeſus: cuius opes diuitiæ inſignes ea tēpeſtate erāt: in auxilium uenit: uictuſq; iam de ſe ſollicitus in regnum refugit. Cyrus quoq; poſt uictoriam compoſitis in babylonia rebus bellum tranſſeret in lydiam. Ibi fortuna prioris prælii percuffum iam Croeſi exercitū nullo negotio fundit. Croeſus ipſe capitur: ſed quanto bellorum minoris periculi: tanto & mitior uictoria fuit. Croeſo & uita & patrimonii partes & urbs Barce conſeſſa ſunt: in qua & ſi non

regiam uitam: tamen & proximam maiestati regiae degeret. Hæc clamoriam non minus uictori quam uicto utilis fuit. Quippe ex uniuersa graecia cognito quod illatum Croeso bellum esset: auxilia uelut ad commune extinguendum incendium confluebant: Tantus Croesi amor apud omnes urbes erat: ut passurus Cyrus graue bellum graeciae fuerit: si quid in Croesum crudelius consulisset. Interiecto deinde tempore occupato in aliis bellis Cyro rebellauere Lydii: quibus iterum uictis arma & equi adempti iussique cauponias ludicras artes & lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens & manu strenua effoeminata mollicie luxuriaque uirtutem pristinam perdidit. Et quos ante Cyrum uictos bella praestiterant: in luxuriam lapsos ocium ac desidia superauit. Fuere Lydii multi ante Croesum reges uariis calibus memorabiles: nullus tamen fortunae Candauli comparandus qui cum uxore sua: quam propter pulchritudinem nimium diligebat: omnibus praedicaret: non contentus uoluptatum suarum tacita conscientia: nisi etiam matrimonii reticenda publicaret prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset: ad postremum ut affirmatione suae fidem faceret: eam Gygi sodali suo nudam demonstrauit. Quo facto & amicum in adulterum uxoris illectum hostem sibi fecit. & uxorem ueluti tradito alii amore a se alienauit. Nam breui post tempore caedes Candauli nuptiarum premium fuit. Vxor mariti sanguine dotata regnum uiri & se pariter adultero tradidit. Cyrus subacta Asia & uniuerso oriente ipotestatem redacto scythis bellum intulit. Erat autem eo tempore scytharum regina Tomyris: quae non muliebriter aduentu hostium terit cum prohibere eos: posset: uadum Araxis fluminis transire permisit: & sibi feliciorum pugnam inter regni sui terminos rata: & hostibus obiecturi fluminis fugam difficiliorum. Itaque Cyrus transiectis copiis cum aliquantisper in scythiam processisset castra metatus est. Deinde postera die cum simulato metu & quasi refugiens castra deseruisset: uinum affatum & ea quae erant epulis necessaria reliquit. Quod cum nuntiatum reginae esset: adolescentulum filium ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum uentum ad Cyri castra esset ignarus rei militaris adolescens ueluti ad epulas non ad praelium uenisset: omissis hostibus insuetos barbaros uino onerare se patitur. Priusque scythae ebrietate quam bello uicuntur. Nam cognitis his Cyrus reuersus per noctem faucios opprimit. omnesque scythas cum reginae filio interfecit. Amisso tanto exercitu & quod grauius dolendum unico filio Tomyris orbitatis dolorem non in lachrymas effundit: sed in ultionis solatia intendit. Hostesque recenti uictoria exultantes pari insidiae fraude circumdedit. Quippe simulata diffidentia propter uulnus exceptum refugiens, Cyrum adusque angustias perduxit. Ibi compositis in montibus insidiis ducenta milia per sarum cum ipso Rege trucidauit. In qua uictoria etiam illud memorabile fuit: quod neque nuntius tantae cladis quae superfuit. Caput Cyri amputatum in utroque humano sanguine repletum comitum regina iubet cum hac exprobratione crudelitatis. Satia te sanguine inquit: quem sitisti: cuiusque insatiabilis semper fuisti. Cyrus regnauit annis. xxx. non initio tantum regni: sed continuo totius temporis successu admirabiliter insignis. Huic successit filius Cambyfes: qui imperio patris aegyptum adiecit: sed offensus superstitionibus aegyptiorum Apis caeterorumque deorum aedes dirui iubet. Ad ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum exercitum mittit: qui tempestatibus & harenarum molibus oppressus interit. Post haec per quietem uidit fratrem suum Mergidem regnaturum quo somnio exteritus non dubitauit post sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile ut parceret suis: qui contemptu religionis crassatus etiam contra deos fuerat. Ad hoc tam crudele ministerium magnum quendam ex amicis delegit nomine Comarim. Interim ipse gladio sua sponte euaginato in femore grauius uulneratus occubuit: poenasque luit seu imperati parricidii: seu sacrilegii perpetrati. Quo nuntio accepto magus ante famam amissi regis occupat facinus: prostratoque Mergide cui regnum debebatur: fratrem suum subiecit Horropastem. Erat enim oris & corporis liniamentis per similis: ac nemine subesse dolum arbitrate pro Mergide rex Horropastes constituitur. Quae res eo occultior fuit: quod apud persas personas regis sub speciem maiestatis occultitur. Igitur magi ad fauorem populi conciliandum tributa & militiae uacationem in triennium remittunt: ut regnum quod fraude quae fierat indulgentia & largitionibus confirmarent: quae res suspecta primo Orthani uiro nobili & in coniectura sagacissimo fuit. Itaque per internuncios quaerit a filia: quae iter regias pellices erat: an Cyri regis filius rex est. Et illa nec se scire ipsam ait: nec ex alia posse cognoscere: quia singulae seperati recludantur. Tum pertractare dormienti caput iubet. Nam mago Cambyfes aures utraque perciderat. Factus deinde per filiam certior sine auribus esse regem otimatibus per sarum rem indicat: & in eadem falsi regis impulsos sacramento religionis obstringit. Septem tamen in conscii fuere huius coniuurationis: qui ex continenti ne dato in poenitentia spatio res per quaequa narraret: occultato sub ueste ferro ad regiam pergunt: ibi obuiis interfectis ad magos perueniunt. Quibus ne ipsis quae animus in auxilium suum de fuit. Siquidem stricto ferro duos de coniuratis interficiunt. Ipsi tamen corripuntur a plurius: quorum alterum Gobryas amplexus magum cumstantibus sociis ne ipsum pro mago transderent: quia res obscuro loco gerebatur: uel per suum corpus adigi mago ferrum iussit. Fortuna tamen ita regente illo icolumi magus interficitur: Occisus magis magna quae gloria recuperati regni principum fuit: sed multo maior in eo: quod cum de regno ambigerent concordare potuerunt. Erant. n. & uirtute & nobilitate ita pares: ut difficilem ex his populo electionem aequalitas faceret: ipsi igitur uiam inuenerunt: qua de se iudicium religioni & fortunae committerent: Pacti inter se sunt die statuta oes equos ante regiam primo mane perducerent: & cuius equus ante solis ortum hinnitum prius edidit-

Croesus capitur

Att. cyri imperium in lydios iterum uictos

Candaules Gyges

Tomyris

Cyri consilium in capiendo hoste

Cyrus cum cent. millibus per se caeditur

Cambyfes Rex

Herodotus hunc smerdem semper appellat non mergidem

Huc quoque otanem herodotus uocat

Herodotus uulneratos ait non interfectos

Persæ solē pro deo uenerant set his rex eēt. Nā & solē unū deū psæ esse credūt: & equos eidē deo sacros ferūt. Erat iter coniuratos Darius Hytaspis filius: cui de regno sollicito equi custo ait: si ea res uictoriam moraret: nil negocii superesse: perinde nocte equam pridie ante cōstitutam diē ad eūdem locum ducit: ibiq; equæ equum admittit: ratus ex uoluptate ueneris futurū: quod euēit. Postera die cū ad statutā horā omnes uenissent: Darii equus cognito loco ex desyderio locminæ hīnitū statim edidit: & segnibus aliis felix auspiciū domino primus emisit: Tanta moderatio cæteris fuit: ut audito auspicio cōfestim eqs defilierint: & darium regem salutarit: populus quoq; uniuersus secutus iudiciū principum eundem cōstituit regem. Sic regnū persæ septem nobilissimoz uirtute quæsitum tam leui momēto ī unū collatum est. Incredibile prorsus pro tanta pietate gessisse eos: quod ut eriperēt a magis: mori nō recusarent: q̄q; propter formā uirtutēq; hoc imperio dignam & cognatio Dario iuncta cū pristinis regibus fuit. p̄cipio igitur regni Cyri regis filiam regalibus nuptiis regnum firmaturus in matrimonium recepit: ut non tam in extraneum traslatum q̄ in familiam Cyri reuersum uideretur. Interiecto deinde tempore cum assyrii desciuissent: & babiloniā occupassent: difficilisq; urbis expugnatio esset: æstuante rege unus de intersectoribus magorum zopyrus nomie domi se uerberibus lacerari toto corpore iubēt: Nasum & labia & aures sibi præcidi: atq; ita regi inopināti se offert. Attonitū & quærentem Darium causas auctorēq; tam scæde lacerationis tacitus quo proposito fecerit edocet formatq; in futurum consilio transfugæ titulo babiloniam proficiscitur: Ibi ostēdit populo lania tum corpus. Queritur crudelitatem regis a quo in regni portione nō uirtute sed auspicio: non iudicio hominum sed hīnitū equi superatus sit. Iubet illos ex amicis exemplū capere qd hostibus cauē dum sit. Hortatur ne moenibus magis q̄ armis confidant: patianturq; se cōmune bellū recētiore ira gerere. Nota nobilitas uiri pariter & uirtus omnibus erat: nec de fide timebāt cuius ueluti pignora uulnera corporis & iniuriæ notas habebant. Cōstituitur ergo dux omnium suffragio & accepta parua manu semel atq; iterum cedentibus ex consulto persis secunda prælia fecit. Ad postremū uniuersum sibi creditum exercitum regi prodiit: urbemq; ipsam ī potestātē eius redegit. Post hæc Darius rex bellum scythis infert: quod sequenti uolumine referetur.

Darius rex declarat

Zopyri facinus

Babilon Zopyri arte recipit

Scythæ & Aegyptiorū uetustas

Aegyptiorū argumēta

Scythæ argumenta

De Aegypto exagge-rata uide He-rodotū

Scythæ ritus

IVSTINI HISTORICI LIBER SECVNDVS.

In relatiōe rerum a scythis gestarum: quæ satis amplæ & magnificæq; fuerūt: principium ab origine repetēdum est. Non enim minus illustria initia q̄ imperiū habere nō uirorum imperio magisquā sceminarum uirtutibus claruere. Quippe cū ipsi parthos bactrianosq; sceminae autem eorum amazonum regna cōdiderint: prorsus ut res gestas uirorum mulierumq; considerantibus icertū sit: uter apud eos sexus illustrior fuerit scytharum gens antiquissima semper habita: quāquā inter scythas & ægyptio diu cōtentio de generis uetustate fuerit: ægyptiis prædicantibus initio rerum cum aliæ terræ nimio feruore solis arderent: aliæ rigerent frigoris immanitate: ita ut nō modo generare homies sed ne aduenas quidem recipere ac tueri possent: prius q̄ aduersus calorem: uel frigus uelamenta corporis iuenirentur: uel locorum uitia quæ sitis arte remediis mollirentur: Aegyptum ita temperata semper fuisse: ut neq; hyberna frigora: nec æstiuu solis ardore incolas eius premerent. Solum ita scœcundum: ut alimentorū nulla terra feracior sit in usus hominum. Iure igitur ibi primū homies natos uideri debere: ubi educari facillime possent. Cōtra scythæ cæli tēpamētū nullū eē uetustatis argumētū putabāt. Quippe naturā cū primū icremēta caloris & frigoris regiōibus distixerit: statim ad locoz patiētā aialia quoq; generasse: sed arborum atq; frugum pro regionum cōditiōe apte genera uariata. Et quāto scythis sit cælum asperius q̄ ægyptiis: tanto & corpora & igenia esse duriora. Cæterū si mūdi quæ nūc partes sunt: aliquando unitas fuit: siue illuuiēs aquarū principio rerū terras obrutas tēuit: siue ignis qui & mundum genuit: cuncta possedit: utriusq; primordii scythas origine præstare. Nā si ignis prima possessio rerum fuit: qui paulatim extinctus sedem terris dedit nullam priusquā septentrionalem partem hyemis frigore ab igne secretam: adeo ut nūc quoq; nulla magis rigeat frigoribus. Aegyptū uerum & totum oriētem tradidissime temperatum: quippe qui etiam nūc torrenti calore solis exæstuet. Quod si omnes quondam terræ summerisæ profundo fuerunt: profecto editissimā quinque partem decurrentibus aquis prius detectam: humillimo autem solo eandem aqua diutissime immorata. Et quanto prior quæq; pars terrarum siccata sit: tanto prius aialia generare cœpisse. Porro scythiam adeo editiorem omnibus terris esse: ut cuncta flumina ibi nata in mare mæoticum: tū deī de ī ponticum & in ægyptium mare decurrāt. Aegyptum autem quæ tot regum tot sæculorum cura impēsazq; munita sit: & aduersus uim decurrentium aquarum tantis instructa molibus tot fossis concita ut cum his arceantur: illis recipiantur aquæ: nihilominus colī nisi excluso nilo nō potuerit: nec possit uideri homium uetustate ultimam. quæ exaggerationibus regum siue nili trahētis limū terrarum recētissima uideatur. His igitur argumētis superatis ægyptiis antiquiores semper scythæ uisi. Scythia in orientē porrecta includitur ab uno latere pōto: & ab altero montibus riphæis. A tergo alia & phasi flumine multum in longitudinem & latitudiē patet. Hominibus inter se fines nulli: neq; enim agrum exercent: nec domus illis ulla aut tectū aut sedes est. Armenta & pecora semper pascentibus & per incultas solitudines errare solitis: uxores liberosq; secū plaustris uehūt. Quibus coris imbrum hyemisq; causa tectis pro domibus utuntur. Iusticia gētis ingeniis culta nō legibus

Nullum scelus apud eos furto grauius: quippe sine tecto munimētoq; pecora & armēta habentibus quid saluum esset: si furari liceret. Aurū & argētum perinde aspernant: ac reliqui mortales appetūt: lacte & melle uescunt. Lanæ iis usus ac uestium ignotus: & quāquam cōtinuis frigoribus urantur: pellibus tamen ferinis aut murinis uestiuntur. Hæc continentia illis: morum quoq; iusticiam dedit nihil alienum cōcupiscentibus. Quippe diuitiarum cupido ibi est: ubi & usus. Atq; utināq; reliquis mortalibus similis moderatio & abstinētia alieni foret. Profecto non bellorum tantum per omnia sæcula terris omnibus cōtinuaretur: neq; plus hominum ferrum & arma q̄ naturalis fatorum cōditio raperet: Prorsus ut admirabile uideat hoc illis naturam dare: quod græci longa sapiētum doctrina præceptisq; philosophorum consequi nequeunt: cultosq; mores incultæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit uitiorum ignoratio q̄ in his cognitio uirtutis. Imperium asiæ ter quæsiuere scythæ: ipsi perpetuo ab alieno imperio aut itacti aut inuicti mansere. Darium regē persarum turpi a scythia summouere fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt: Alexātri magni ducem Cæpyronam pari ratione cum copiis uniuersis deleuerunt: Romanorum audiuerunt: nō sensere arma: Mox parthicum & bactrianum imperium ipsi cōdiderunt: gens & laboribus & bellis aspera. Vires corporum immensæ: nihil parauere: quod amittere timeāt: nihil uictores præter gloriam cōcupiscunt. Primus scythis bellum indixit Vexores rex ægyptius missis prius legatis: qui hostibus parendi legem dicerēt. Sed Scythæ iam antea de aduētū regis a finitimis certiores facti: legatis respondent. Tam opulēti populi ducem stollide aduersus inopes occupasse bellum: quod magis domi fuerit illi timēdum: quod belli certamen anceps: præmia uictoriæ nulla dāna manifesta sint. Igitur non expectaturos scythas: ut ad se ueniat: cum tanto sibi in hoste plura cōcupiscenda sint: ultroq; prodituros obuiam. Nec dictores morata: quos cum tanta celeritate uenire rex didicisset: in fugam uertitur: & exercitu cum omni apparatu belli relicto: in regnū trepidus se recepit. Scythas ab ægypto paludes prohibuere. Exinde reuersi asiam perdomitam uectigalem fecerunt: modico tributo: magis in titulum imperii: q̄ in uictoriæ præmium imposito quindecim annis pacādæ asiæ morati: Vxorū flagitatiōe reuocant: per legatos denunciantium ni redeant: sobolem se ex finitimis quæsituras. nec passuras ut in posteritatem scytharum genus per scēminas itercidat. His igiē asia per mille quingentos annos uectigalis fuit: pendēdi tributū finem Ninus rex assyriorū impoluit. Sed apud scythas medio tēpore duo regii iuuenes Plinos & Scholopytus per factionem optimatum domo pulsi ingentem iuuentutem secum traxere: & in cappadociæ ora iuxta amnem thermodoonta cōfedere: subiectosq; themiscyreos campos occupauere. Ibi per multos annos spoliare finitimos cōsueti: conspiratione populorum per insidias trucidant. Horum uxores cum uiderent exilio suo additam orbitatem arma sumpsere: sineq; suos summouentes primo: mox inferētes bella defendūt. Nubēdi quoq; finitimis animum omisere: seruitutem nō matrimonium appellantes: singulare omnium sæculorū exemplum. Auxere rempublicam sine uiris: iam etiam cum contemptu uirorum se tuent: & ne feliciores aliæ aliis uiderent: uiros: qui domi remanserant: interficiūt. Ultionem quoq; cæsorū coniugium excidio finitimorum cōsequunt. Tunc pace armis quæsitæ ne gens interiret: concubitus finitimorum ineunt: Si qui mares nascerent interficiebantur. Virgines in eūdem ipsum morem nō ocio neq; lanificio. sed armis: equis uenationibus exercebant: iniultis infantium dexterioribus māmibus: ne sagittarum iactus impediret: unde amazones dictæ sunt. Duæ reginæ his fuere Marthesia & Lamedo quæ in duas partes agmine diuiso inclytæ iam opibus uicibus gerebāt bella sollicitæ terminos alternos defendētes: & ne successibus deesset auctoritas generatas se Marte prædicabant. Itaq; maiore parte Europæ subacta asiæ quoq; nōnullas ciuitates occupauere. Ibi ephæso multisq; aliis urbibus cōditis partem exercitus cum ingēti præda domum remittunt. Reliquæ quæ ad tuēdum asiæ imperium remāserant: cōcurū barbarorū cum Marthesia regina interficiuntur. In cuius locum filia eius Orithya regno succedit. Cui præter singularem belli industriam eximia seruata in omne æuum uirginitatis admiratio fuit. Huius uirtute tantum additum gloriæ & famæ amazonibus est: ut Herculi rex cui. xii. stipēdia debebat: quasi impossibile impauerit: ut arma reginæ amazonum sibi afferret. Igitur eo pfectus longis nouem nauibus comitāte principum græciæ iuuetute inopinātes aggredit. Duæ ex quattuor tunc sorores amazonū regna tractabant: Antiope & Orithya: quæ Orithya foris bellū gerebat. Igitur cū Hercules ad littus amazonū applicuisset infrequēs multitudo cum Antiope regina nihil hostile metuēte erat. Quare effectū est ut pauca repētino tumultu excitatæ arma sumerēt: faciliq; uictoriā hostibus darēt. Multæ itaq; cæsarū captæq; i his duæ captæ sunt Antiope sorores Menalippe ab Hercule: Hippolyte a Theseo. Sed Theseus obtētā i pmiū captiuam eandē in matrimonium assumit: ex ea genuit Hippolytum. Hercules post uictoriam Menalippen captiuam sorori reddidit: & præcium arma reginæ accepit. Atq; ita imperio functus ad regem reuertit. Sed Orithya ubi comperit bellū sororibus illatum & raptorem esse atheniensium principem: hortat comites in ultionem. frustra q; ponti sinum & asiam domitam esse dicit: si græcorum non tam bellis quam rapinis pateant. Auxilium deinde a Sagillo rege scytharum petit. Genus se scytharum esse: cladem uiroꝝ: necessitatem armorum: belli causas ostendit. Assecutusq; uirtute ne se gniores uiris scēminas habere scythæ uideant. Motus ille domestica gloria mittit cum ingēti equitatu filium Penaxoram in auxilium. Sed ante præliū dissensione orta ab auxiliis desertæ bello ab

Scytharū
iusticia &
abstinentia

Scythæ ro.
arma audi-
uere nō sen-
sere

Vexoris fu-
ga

Amazonū
origo

Amazonū
successus

Orithya

Amazonū
cædes
Hercules
Theseus

Sagillus rex

atheniensibus uincunt. Receptaculū tamen habuere castra sociorum: quorum auxiliis intactæ ab
 Penthesilea aliis gētibus in regnum reuertunt. Post Orithyam Penthesilea regno potita est: cuius troiano bello
 iter fortissimos uiros cū auxiliū aduersos græcos ferret magnæ uirtutis documēta extitere. Interfe-
 cta demum Penthesilea exercitū eius absumpto pauca quæ remāserāt: ægre se aduersus finitimos
 defendētes usq; ad tempora Alexātri magni durauerūt. Harum Minithia siue Calestris regina con-
 cubitu Alexātri per diēs. xiiii. ad sobolē ex eo generādam obtento reuersa in regnū breui post tem-
 pore cum omni amazonum nomine intercidit. Scythæ autem tertia expeditiōe astana cū annis. vii.
 a cōiugibus & liberis abfuisse: serui bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa ex-
 pectatione uirorum fessæ: nec iam teneri bello sed delectos ratæ seruis ad custodiam pecoris relictis
 nubūt: qui reuersos cum uictoria dominos uelut aduenas armati finibus prohibent. Quibus cum
 varia uictoria fuisset: admouētur Scythæ mutare genus pugnæ: memores non cum hostibus sed cū
 Scytharum seruis præliādum: nec armorum sed dominorum iure uincēdos: uerbera in aciem non tela ferenda:
 cōsiliū in omissoq; ferro uirgas & flagella cæteraq; seruilis metus parāda instrumēta. Probato omnes cōsilio
 uicēdis ser- instructi sicut præceptū erat: posteaquam ad hostes accessere inopinātibus uerbera intentāt: adeoq;
 uis illos perturbant: ut quos ferro nō poterāt metu uerberum uincerent: fugamq; non ut hostes uicti:
 sed ut fugitiui seruit capesserent: quicūq; capi potuerunt: supplicia crucibus luerūt. Mulieres quoq;
 male sibi cōsciæ partim ferro: partim suspendio uitam finierunt. Post hoc apud scythas pax fuit usq;
 tempora Lanthini regis huic Darius rex persarum: sicuti dictum est: cum filia eius nuptias nō ob-
 tinuisset: bellum intulit: & armatis septingētis milibus hominum scythiam ingressus non facienti-
 bus hostibus pugnæ potestatem metuens ne interrupto ponte istri reditus sibi itercluderetur: amif-
 Darii fuga sis nonaginta milibus hominum trepide refugit: quæ iactura abundante multitudine inter damna
 numerata non est. Inde asiam & macedoniam domuit. Ionas quoq; nauali prælio superat. Demum
 cognito q; atheniēses Ionis auxilium cōtra se tulissent: omnem impetum belli in eos cōuertit. Nūc
 quoniam ad bella Atheniensium uentum est: quæ nō modo ultra spem gerendi: uerum etiam ultra
 gesti fidem parata sunt operamq; atheniensium effectu maiora q̄ uoto fuerunt: paucis uerbis origo
 repetēda est: quia nō ut cæteræ gentes a sordidis initiis ad summam creuere. Soli enim præter q̄ in
 cremēto etiam origine gloriātur. Quippe non aduenæ neq; passim collecta populi colluies origi-
 nem urbi dedit: sed in eodem nati solo: quod incolunt: & quæ illis sedes eadem origo est. Primi lan-
 Athenarū ficii & olei & uini usum docuere: arare quoq; & serere frumēta glande uescentibus monstra-
 laudes uerunt: litteræ certe ac facundia & hic ciuilis ordo disciplinæ ueluti templum athenas habēt. Ante deuca-
 lionis tempora regem habuere Cecropem: quem ut omnis antiquitas fabulata est: biforem prodi-
 dere. quia prius marem scēminæ matrimonio iunxit. Huic successit Cranaus: cuius filia attis regio-
 ni nomen dedit. Post hunc Amphionides regnauit: qui primus Mineruæ urbem sacrauit: & nomen
 Cur bifrōs ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus aquarum illuies maiorē partem græciæ absumpsit. Su-
 dictus perfuere quos refugia montium receperūt: aut ad regem Thessaliæ Deucalionem ratibus uecti sūt:
 Cecrops a quo præterea genus hominum cōditum dicitur per ordinem deinde successionis regnum ad He-
 rethæum descēdit: sub quo frumēti satio apud eleusina a Triptolemo reperta est: cuius muneris ho-
 norem noctes initiorum sacratæ. Tenuit & Aegeus Thesei pater Athenis regnum: a quo per diuor-
 tium decedēs Medea propter adultam priuigni ætatem colchos cum Medo filio ex Aegeo suscepto
 cōcessit. Post Aegeum Theseus ac deinde post Thesei filius Demophon: qui auxilium græcis aduer-
 sus troianos tulit: regnum possedit. Erant inter atheniēses & Doriēses simultatum ueteres offensæ:
 quas uindicturi bello Doriēses de euentu belli oracula cōsuluerūt: responsum superiores fore: in re-
 gem atheniensium occidissent. Cum uentum esset in prælium militibus ante omnia custodia regis
 Codrus rex præcipitur. Atheniēsis eo tempore rex Codrus erat: qui & responso dei & præceptis hostium co-
 gnitis permutato regis habitu pannosus sarmēta collo gerens castra hostium ingreditur. Ibi in tur-
 ba obsistentium a milite: quem falce astu uulnerauerat: interficitur. Cognito regis corpore Doriē-
 ses sine prælio discedunt. Atq; ita Atheniēses uirtute ducis pro salute patriæ morti se offerentis bel-
 lo liberantur. Post Codrum nemo Athenis regnauit: quod memoriæ nominis eius tributum est. Ad-
 ministratio reipublicæ annuis magistratibus permittitur. Sed ciuitati nullæ leges tunc erant: quia
 Solon libido regum pro legibus habebatur. Eligis itaq; Solon uir iusticia insignis: qui uelut nouam ciuita-
 tem legibus cōderet: qui tāto temperamēto inter plebem senatumq; egit: cum si quid pro altero or-
 dine tulisset: alteri displiciturum uideret: ut ab utrisq; parem gratiam traheret. Huius uiri iter mul-
 ta egregia & istud memorabile fuit: inter Atheniēses & Megarenses de proprietate salaminæ insulæ
 Atf. Solōis artē i suadē do bello prope usq; ad iteritum armis dimicatū fuerat. Post clades multas capitale esse apud Atheniēses cœ-
 pit: si quis legem de uendicāda insula tulisset. Sollicitus igit Solon ne aut tacēdo parum reipublicæ
 cōsuleret: aut cesendo periculum sibi afferret: subitam demētiam simulat: cuius uenia nō dicturus
 modo prohibita sed facturus erat. Deformis habitu more uæcordium in publicū euolat: factoque cō-
 cursu hominū quo magis cōsiliū dissimularet insolitis sibi uersibus suadere populo cœpit: quod
 uerebas: omniumq; animos ita cœpit: ut ex templo bellum aduersus megarēses decerneretur: insu-
 laq; deuictis hostibus atheniensium fieret. Inter ea Megarenses memores illati ab Atheniensibus bel-
 li: & ueriti ne frustra arma mouisse uiderentur: matronas atheniensium in eleusinis sacris noctu

oppressuri naues cōscendunt: quare cognita dux atheniensium Pisistratus iuuentutē in insidiis collo-
 cat. iussis matronis solito clamore ac strepitu etiā in accessu hostium ne intellectos se sentiāt sacra
 celebrare egressosq; nauibus megarēses inopinātes aggressus deleuit: ac protinus classe captiua iter
 mixtis mulieribus ut speciē captiuarū matronarum præberēt. Megaram cōtendit. Illi cum nauium
 formam & petitam prædam agnoscerēt: obuui ad portum procedūt quibus cæsis Pisistratus & pau-
 lulum a capiēda urbe abfuit. Ita megarēses suis dolis hosti uictoriā dedere. Sed pisistratus quasi sibi
 nō patriæ uicisset: tyrānidem per dolum occupat. Quippe uerberibus uolūtariis domi affectus la-
 ceratoq; corpore in publicū progredit: & aduocata concione uulnera populo ostēdit: de crudelita-
 te principum: a quibus hoc se passum simulabat: quæritur: addunt uocibus lachrymæ: & inuidiosa
 oratione multitudo credula incēditur: amore plebis inuisum se senatui affirmat: obtinet ad custo-
 diam corporis sui satellitum auxilium: per quos occupata Tyrānide per ānos. xxxiiii. regnauit. Post
 cuius mortem Diocles alter ex filiis per uim stuprata uirgine a fratre puellæ iterficitur. Aliter Hip-
 pias noīe cum imperium paternum teneret: iterfectorem fratris comprehendi iubet: qui cum per
 tormēta cōscios cædis nominare cogeretur: omnes amicos tyrāni nominauit: quibus iterfectis quæ-
 renti tyrāno an adhuc reliqui conscii essent: nemo ait: superest quem amplius mori gestiam quam
 ipsum Tyrānum: qua uoce eiusdem Tyrāni se uictorem post uindictam pudicitiaē sororis ostendit.
 Huius uirtute cum admonita ciuitas libertatis esset: tandem Hippias regno pulsus in exilium agit:
 qui profectus in persas ducem se Dario inferētī Atheniēsis bellum: sicuti supra significatum est:
 aduersus patriam suam offert igitur atheniēses audito Darii aduentu auxilium a lacedæmonis so-
 cia tunc ciuitate petierunt. Quos ubi uiderunt quadridui teneri religione: nō expectato auxilio in-
 structis decem milibus ciuium & platēsis auxiliariis mille aduersus sexcēta milia hostiū in cam-
 pos maratōnios in prælium egrediuntur. Milciades & dux belli erat & auctor nō expectandi auxi-
 lii: quem tanta fiducia cōperat ut plus præsidii in celeritate quā in socii duceret. Magna igitur cur-
 rentibus in pugnam alacritas animorum fuit: adeo ut cum mille passus inter duas acies essent: cita-
 to cursu ante iactus sagittarum ad hostem uenirēt: nec audaciaē eius euentus defuit. Pugnatum est
 enim tanta uirtute: ut hinc uiros inde pecudes putares: uicti persæ in naues confugerunt: ex quibus
 multæ suppræssæ: multæ captæ. In eo prælio tāta uirtus singulorum fuit: ut cuius laus prima esset:
 difficile iudicium uideretur: inter cæteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit in quo
 iam tunc indoles futuræ imperatoriaē uirtutis apparuit Cynigeri quoq; militis atheniēsis gloria ma-
 gnis scriptorum laudibus celebrata est: qui post prælii innumeras cædes cum fugiētes hostes ad na-
 ues egissent: onustam nauem dextra manu tenuit: nec prius dimisit: q̄ manū amitteret. Tum quoq;
 amputata dextra nauem sinistra compræhendit. quam & ipsam cum amisisset: ad postremum mor-
 su nauem detinuit. Tantam in eo uirtutem fuisse: ut nō tot cædibus fatigatus: non ambabus mani-
 bus amissis uictus ad postremum truncus & ueluti rabida fera dentibus dimicauerit: ducēta milia
 persæ eo prælio sine nauigio amiserunt. Cecidit & Hippias tyrānus Atheniēsis auctor & concitator
 eius belli diis patriæ ultoribus poenas repetētibus. Interea & Darius cum bellum istauraret: in ipso
 apparatu decidit. relictis multis filiis & in regno & ante regnum susceptis. Ex his Arthemanes ma-
 ximus natu ætatis priuilegio regnum sibi uindicabat: quod ius & ordo nascētibus & natura ipsa gē-
 tibus dedit. Porro Xerxes cōtrouersiam nō de ordine sed de nascendi felicitate referebat. Nā quod
 Arthemenes primum quidem Dario sed priuato prouenisse: se regi primum natum fratres itaq;
 suos: qui ante geniti essent priuato priuatum patrimonium quod eo tēpore Darius habuisset nō re-
 gnum sibi uēdicare posse: se esse primum. quem in regnum rex pater sustulerit. Huc accedere quod
 arthemenes nō patre tantum sed & matre priuataē adhuc fortunæ auo quoq; materno priuato crea-
 tus sit: se uero & matre regina natū: & patrē nō nisi regem uidisse: auum quoq; maternū Cyrum re-
 gem habuisse nō hæredē sed cōditorem tāti regni. Itaq; & si æquo iure utrūq; fratrem pater reliquisset:
 materno se tamē iure & auito uincere. Hoc certamē cōcordi animo ad patruū suū Anafarnē ueluti
 ad domesticū iudicē deferūt: qui domi cognita causa Xerxem præposuit: adeoq; fraterna cōtentio
 fuit: ut nec uictor insultauerit: nec uictus idoluerit: ipsoq; litis tēpore inuicem munera miserint: & iu-
 cunda quoq; iter se nō solū crudelia cōuiuia habuerint. Iudiciū quoq; ipsum sine arbitris sine cōui-
 cio fuerit. Tāto moderatius tum fratres iter se regna maxima diuidebāt: q̄to nunc exigua patrimo-
 nia partiūtur. Igitur Xerxes bellū a patre acceptū aduersus græciam per quinquēniū instruxit. Quod
 ubi primū didicit. Demactus rex lacedæmonioq; qui apud Xerxē exulabat. amicior patriæ post fu-
 gam quā regi post beneficia: ne inopinato bello opprimerent: omnia in tabellis ligneis magistrati-
 bus perscripsit: easdemq; cæra super iducta delet: ne aut scriptura sine tegmine iudiciū daret. aut re-
 cens cæra dolū pderet. Fido deide seruo pferēdas tradit: iusso magistratibus spartanoq; tradere: qui
 bus perlatis lacedæmona q̄oni res diu fuit. quod neq; scriptū aliqd uiderēt: nec frustra missas suspi-
 carētur: tantoq; rem maiorē. quāto sit occultior putabāt. Hæretibus in cōiectura uiris soror regis
 Leonidæ cōsiliū scribētis iuenit. Erata igit cæra belli cōsilia deteguntur. iam Xerxes septingenta
 milia de regno armauerat: & trecēta milia de auxiliis: ut nō in merito proditum sit: flumina ab exer-
 citu eius siccata: græciamq; omnē uix capere exercitum eius potuisse. Naues quoq; decies centum
 milia numero habuisse dicit. Huic tanto agmini dux abfuit. Cæterū si regem spectes: diuitias non

v
 Pisistrati
 ars i mega-
 rēsis op-
 primendis

Pisistratus
 tyrannidē
 occupat

Persæ ad
 Maratōnē
 uincuntur

Cynigeri
 uirtus

Hippiaē ty-
 ranni inte-
 rius
 Darii inte-
 ritus

Xerxes in
 græciā bel-
 lum instruit

Art. bellicū
 Xerxis ap-
 paratum

ducem laudes, quarū tanta copia in regno eius fuit: ut cū flumina multitudine cōsumerent: opes ta-
men regiae superessent: Ipse autē primus in fuga: postremus in praelio semp̄ uisus est: in periculis ti-
midus: sicubi metus abesset inflatus. Deniq; ante expimētū belli fiducia uiriū ueluti naturæ ipsius
dominus & mōtes in planū deducebat & conuexa ualliū æquabat: & quædā maria pontibus sterne-
bat: quædā ad nauigationis cōmodū per cōpendium ducebat, cuius introitus in græciā q̄ terribilis:
tam turpis: ac foedus discessus fuit. Nāq; cū Leonida rex spartanog; cū quattuor milibus militum
angustias thermopylag; occupasset, Xerxes contēptu paucitatis eos pugna capescere iubet quog; co-
gnati Maratonia pugna iterfecti fuerunt: qui dum ulcisci suos querunt: principiū cladis fuere succe-
dente: deinde inutili turba maior cædes ædit: Triduo ibi cū dolore & indignatiōe per sag; dimicatū
quarto die cū nunciatū esset Leonidæ a. xx. milibus hostiū summū cacumen teneri: tunc hortat̄ so-
cios recedant: & se ad meliora patriæ tēpora referuēt sibi cū spartanis fortunā experiēdam plura pa-
triae q̄ uitæ debere: cæteros ad præsidia græciæ seruādos. Audito regis iperio discessere cæteri: soli
lacedæmonii remāserunt. Initio huius belli sciscitātibus delphis oracula responsum fuerat: aut regi
spartanog; aut urbi carendum. Et iccirco cum rex Leonides in bellum proficisceret: ita suos firma-
uerat: ut regem se parato ad moriēdū animo scirent. Angustias præterea occupauerat: ut cū paucis
aut maiore gloria uinceret: aut minore damno reipu. caderet. Dimissis igitur sociis: hortatur: sparta-
nos: meminerēt: qualitercunq; præliarent: cadendū esse: cauerēt: ne fortius mansisse q̄ dimicasse ui-
deant: nec expectādum ut ab hoste circūuenirent: sed cum nox occasionē daret securis & lætis su-
perueniendū: nusq; uictores honestius q̄ in castris hostiū pituros. Nihil erat difficile psuadere per-
suasis mori. statim arma capiunt: & sexcēti uiri castra quingentog; miliū irrumpunt. Statimq; regis
prætorium petunt: aut cū illo aut si ipsi oppressi essent: in ipsius potissimū sede morituri. Tumultus
totius castris oritur. Spartani posteaq; regē nō inueniūt: per omnia castra uictores uagant: cedunt:
sternuntq; omnia ut qui sciant se pugnare: nō spe uictoriae sed in mortis ultione. Præliū a principio
noctis in maiore partē diei tractū. Ad postremū nō uicti: sed uincendo fatigati inter ingētes strato-
rum hostiū cateruas occiderunt. Xerxes duobus uulneribus terrestri prælio acceptis experiri maris
fortunā statuit. Sed Atheniensium dux Themistocles cū animaduertisset. Ionas: ppter quos bellum
per sag; rex suscepat: in auxiliū regis classe uenisse: sollicitare eos in partes suas statuit. Et cum collo-
quendi copiā nō haberēt: quo applicituri erāt: symbolos pponi: & saxi pscribi curat. Quæ uos lo-
nes dedemētia tenet: qd̄ facinus agitatis: bellū inferre olim cōdictoribus uestris nup̄ etiam uindici-
bus cogitatis. An ideo moenia uestra cōdidimus: ut essent: qui nostra delerēt: quid si nō hæc & Da-
rio prius & nunc Xerxi belli causa nobiscum foret: quid uos rebellantes non destituimus: quid uos
in hæc nostra castra ex ista obsidione trāsitis? Aut si hoc parū tutum extat uos cōmisso prælio. Ite-
cessum: ihibite remos: & a bello discedite. Ante naualis prælii cōgressionē miserat Xerxes quattuor
milia armatorog; delphos ad templum apollinis diripiendū: prorsus quasi nō cum græcis tantum sed
cum diis immortalibus bellū gereret: quæ manus tota imbribus & fluminibus deleta est: ut intelli-
geret quanto grauior offensa deorum esset: tanto nullas esse hominū aduersus deos uires. Post hæc
Thelpias: & plateas & Athenas uacuas hominibus incendit: & quoniā ferro non poterat in hoies: in
ædificia igne crassatur. Nāq; Atheniēses post pugna marathoniā præmonēte Themistocle: uictoriā
illam de persis nō finem sed causam maioris belli fore. cc. naues fabricauerūt. Aduentante igit̄ Xer-
xe cōsulētibus delphis oraculū responsum fuerat. salutem muris ligneis tuerent. Themistocles na-
uium præsidium demonstratum ratus: persuadet omnibus patriā municipales esse nō moenia: ciuita-
tēq; nō in ædificiis sed in ciuibus positam. Melius itaq; salutem nauibus q̄ urbi cōmissuros: huius
sententiæ etiam deum auctorem esse. Probato cōsilio cōiuges liberosq; cū preciosissimis rebus abdi-
tis insulis relicta urbe demandāt. Ipsi naues armati cōscendunt: exemplum atheniensium & aliæ ur-
bes imitatae. Itaq; cum adunata omnis sociorum classis: & intēta in bellum nauale esset: angustiasq;
salaminii freti ne circūueniri a multitudine possent: occupassent: dissensio inter ciuitatum p̄cipes
oritur: qui cum deserto bello ad sua tuēda dilabi uellēt: timēs Themistocles ne discessu sociog; mi-
nuerent: per seruum fidum Xerxi nunciat uno in loco eum cōtractam græciam posse capere facil-
lime: q; si ciuitates quæ iam abire uellēt: dissipent̄ maiore labore ei singulas cōsectandas. Hoc dolo
impellit regem signum pugnae dare. Greci quoq; aduentu hostium occupati prælium collatis uiri-
bus capessunt. Interea Rex uelut spectator pugnae cum parte nauium in littore remanet. Arthemys-
sia autem regina alicarnassi quæ in auxiliū Xerxi uenerat inter primores duces bellum acerrime
ciebat: quippe ut in uiro muliebrē timorem ita in muliere uirilem audaciam cerneret. Cum anceps
prælium esset: lones iuxta præceptum Themistoclis pugnae se paulatim subtrahere coeperūt: quo-
rum defectio animos cæteris fregit. Itaq; circūspiciētes fugam pellūtur persæ: & mox prælio uicti in
fugam uertunt. In qua trepidatione multæ summersæ naues. multæ captæ sunt: plures tamen non
minus sæuitiam regis q̄ hostem timētes domum dilabuntur. Hac clade perculsum: & dubium cō-
sillii Xerxem Mardonius aggreditur. Hortat̄: ut i regnū abeat nequit seditionis moueat fama aduer-
si belli: & in maius sicuti mos est: oia extollēs sibi. ccc. milia armatorum lecta ex omnibus copiis re-
linquat: qua manu aut cum gloria eius perdomiturum se græciam: aut si aliter euentus ferat: sine
eiusdem infamia hostibus cessurum. Probato cōsilio Mardonio exercitus traditur: reliquas copias

Leonidæ
Spartani fa-
cinus

Spartanog;
uirtus

Perfarum
manus ibri-
bus deletas

Viā ne mu-
nicipum sit
potius legē-
dum q̄ mu-
nicipes

Naualis pu-
gna ad Sala-
minem cō-
missa

rex ipse reducere in regnū parat. Sed græci audita regis fuga cōsiliū inuentū pontis iterrumpendi: quē ille abydo uelut uictor maris fecerat: ut itercluso aditu aut cū exercitu deleret: aut desperationē regē pace uictus petere cogeret. Sed Themistocles timens ne iterclusi hostes desperationē in uirtutem uerterēt: & iter quod aliter nō pateret: ferro patefacerēt: satis multos hostes in græcia remanere dictitās nec augeri nūmerū retinēdo oportere: cum uincere cōsilio cæteros nō posset: eundē seruum ad Xerxem mittit: certiorēq; cōsiliū facit: & occupare transitum matura fuga iubet. Ille percussus nuncio tradit ducibus milites pducendos: ipse cum paucis Abydon cōtendit. Vbi cū solutū pontem hybernis tempestatibus offendisset: piscatoria scapha traiecit trepidus. Erat res spectaculo digna: & ad æstimationē regē humanæ sortis uarietate mirāda. In exiguo latētem uidere nauigio: quē paulo ante uix æquor omne capiebat: carentem etiā omni seruorū ministerio: cuius exercitus ppter multitudinē terræ graues erāt. Nec Pedestribus copiis q̄s ducibus assignauerat felicius iter fuit. Siquidē quotidiano labori (neq; enim ulla est metuētibus quies) etiā fames accesserat. multorū deinde dieꝝ inopia cōtraxerat & pestē: tātaq; fœditas. morientū fuit: ut uia cadaueribus impleterent: alitesq; & bestiaesca illecebris sollicitatē exercitū sequerent. Interim Mardonius olyntū in græcia expugnat. Atheniēses quoq; in spem pacis amicitiaq; regis sollicitat: spondēs incensæ eorū urbis etiā in maius restitutionē. Posteaq; nullo precio libertatē uidit his uenale icensis: quæ ædificare cœperat. copias in boetiā trāssert: eo & græcorū exercitus qui centū miliū fuit: secutus est. Ibiq; præliū cōmissum: sed fortuna regis cū duce mutata nō est. Nā uictus Mardonius ueluti ex naufragio cū paucis pfugit: castra referta regalis opulentiæ capta sunt. Vnde primū græcos diuiso iter se auro persico diuitiarū luxuria cepit. Eodē forte die quo Mardonii copiarū deleræ sunt: etiā nauali prælio in asia sub monte mycale aduersus persas dimicatū est. Ibi ante cōgressionē cū classes exaduerso starent: fama ad utrunq; exercitū uenit uicisse græcos: & Mardonii copias occisione cecidisse. tantā famæ uelocitatē fuisse: ut cū matutino tpe præliū in Boetiā cōmissum sit: meridianis horis in Asiā p tot maria & tantū spatii tā breui horarū momēto de uictoria nunciatū sit. Cōfecto bello cū de præmiis ciuitatū ageret: oīum iudicio atheniēsiū uirtus cæteris præta. Inter duces quoq; Themistocles princeps ciuitatū testimonio iudicatus: gloriā patriæ suæ auxit. Igitur atheniēses aucti & pmiis belli & gloria urbē ex integro cōdere molunt. Cū moenia maiora cōplexi fuissent: suspecti esse lacedæmoniis cœpere: recte reputātibus ruinam urbis tantū incrementi dedisse: quantū sit datura munita ciuitas. Mittunt ergo legatos q̄ moneant ne munimenta hostibus & receptacula futuri rursus belli causam extruant. Themistocles: ut uidit: spei urbis inuideri non existimans abrupte agendum: respondit legatis. ituros lacedæmona: qui de ea re pariter cum illis consultant. Sic dimissis spartanis: hortatur suos: ut opus maturent. Deinde ipse interiecto tempore in legationem proficiscitur: & tunc in itinere infirmitate simulata: tunc tarditatem collegarum accusans: sine quibus agi iure nihil possit: diem de die proferendo spatium consumando operi quærebat: cum interim nunciatur spartanis opus Atheniensium maturari: propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per seruum magistratibus scribit: Lacedæmonum legatos uinciant: pignusq; teneant: ne in se grauius consulatur. adit deinde concionem lacedæmoniorū: indicat permunitas Athenas esse: & posse illatū bellum nō armis tantum sed etiam muris sustinere. Si quid ob eā rem de se crudelius statuerent: legatos eorum athenis in hoc pignus retentos: grauius deinde castigat eos: q̄ non uirtute sed imbecillitate sociorū potentiam quærerēt. Sic dimissis ueluti triūphatis spartanis a ciuibus excipitur. Post hæc spartani ne uires ocio corrumperēt: & ut bis illatum a persis græciæ bellum ulciscerentur ultro fines eorū depulānt: ducē suo sociorūq; exercitui diligūt Paulaniā: q̄ p ducatu regnū græciæ affectans proditiōnis premiū cum Xerxe nuptias filia eius pacificis redditis captiuis: ut fides regis aliquo beneficio obstrigeretur. Scribit præterea Xerxi quoscunq; ad se nūcios misisset: interficeret. ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium Aristides belli socius electus collegæ conatibus obuiā eundo simul & i rem sapienter consulendo proditiōnis consilia discussit. Nec multo post accusatus Paulaniā: damnatur. Igitur Xerxes cum proditiōnis dolū publicatum uideret: ex integro bellum instituit Græci quoq; ducē instituunt Cimonem Atheniensem filium Milciadis: quo duce apud Marathonē pugnatum est: iuuenem cuius magnitudinem futurā pietatis documenta prodiderunt. Quippe patre ob crimen peculatus in carcerem coniectum ibiq; defunctum translatis in se uinculis ad sepulcrum redemit. Nec in bello iudicium diligentium se fellit. Siquidem nō inferior uirtutibus patris Xerxes terrestri naualique bello superatum trepidum se recipere in regnum coegit.

IVSTINI HISTORICI LIBER TERTIVS.

Xerxes rex persarum terror antea gentium bello in græcia infeliciter gesto etiam sui contemptui esse cœpit: Quippe Artabanus præfectus eius deficiente uottidie regis maiestate in spem regni adductus cum septem robustissimis filiis regiam uesperis ingredi. Nā amicitia iure semper illi patebat. Trucidatoq; rege uoto suo obsistētes filios eius dolo agreditur. Securior de Artaxerxe puero admodum fingit regē a Dario qui erat adolescens quo maturius regno potiretur occisum impellit Artaxerxem parricidium parricidio uindicare: Cū uentum esset ad domum Darii dormiens inuentus quasi somnum fingeret interficere: Deinde cum unum ex regis filiis sceleri superesse Artabanus uideret: metueretq; de regno: certamina principum

Turpis Xerxis fuga

Atq; fortunæ uarietate in Xerxe

Viciis Mardonius in Boetiam

Themistoclis ars i eludendis lacedæmoniis

Pausanias

Aristides

Cimon

Xerxes iterum uincitur

Xerxis interitus

assumit in societate consilii Baccabassum qui presenti statu contentus rem prodit Artaxerxi: ut pater eius occisus sit, ut frater falsa parricidii suspitione oppressus: ut denique ipsi pararent insidias. His cognitis Artaxerxes uerens Artabani nomen filiorum: in posterum diem paratum esse exercitum armatumque iubet: recogniturus & nomen militum: & in armis industriam singulorum. Itaque cum inter cetero: & ipse Artabanus armatus assisteret: rex simulat se breuiore lorica habere. Iubet Artabanum secum commutare: exuentem se ac nudatum gladio traiecit. Tum & filio eius corripit iubet atque ita egregius adolescens & caede patris & necem fratris & se ab insidiis Artabani uindicauit. Dum haec in persis gerunt interea graecia omnis ducibus lacedaemoniis & Atheniensibus in duas diuisas partes ab externis bellis uelut in uiscera: sua arma conuertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora: & eorundem castrorum homines in duos hostiles exercitus diuidunt. Hinc lacedaemonii communia quondam ciuitatum auxilia ad uires suas trahebant. Inde Athenienses & ueritate gestis & gestis rebus illustres propriis uiribus confidebant. Atque ita duo potentissimi graeciae populi institutis Solonis & Licurgi legibus pares ex aemulatione uirum in bellum ruebant. Namque Licurgus cum fratri suo Polibitae spartanorum regi successisset: regnumque sibi uindicare potuisset Charilao filio eius qui natus posthumus fuerat: cum ad aetate adultam uenisset: regnum summa fide restituit: ut intelligeret omnes quanto plus apud bonos pietatis iura quam omnes opes ualerent. Medio igitur tempore dum infans coalescit: tutelamque eius administrarat: non habentibus spartanis leges instituit, non inuentione earum magisquam exemplo clarior: Siquidem nihil lege ulla in alio sanxit: cuius non ipse primus in se documenta daret: populum in obsequia principum: principes ad iusticiam imperiorum firmavit. Parsimonia omnibus suauis: existimans laborem militiae assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecunia sed compensatione mercium iussit. Auri argenti que usum uelut omnium scelestae materiae sustulit: administrationem reipublicae per ordines diuisit. Regibus potestate bellogum: magistratibus iudicia & annuas successiones: senatui custodiam legum: populo sublegendi senatum uel creandi quos uellet magistratus potestatem permisit: fundos omnium aequaliter inter omnes diuisit: ut equa primordia neminem potentior alteri redderet: conuiuari omnes publice iussit ne cuius diuitiae uel luxuria in occulto essent. Iuuenibus non amplius una ueste uti toto anno permittit: nec quem cultiusque aliter progredi: nec epulari opulentiore ne imitatio in luxuriam uertere. Pueros imberbes non in focis sed in aggre deduci precepit: ut prius annos non in luxuria sed in ope & in laboribus agerent. Nihil eos sonni causa substernere, & uitam sine pulmento degere: neque prius in urbem redire quam uiri facti essent: statuit uirgines sine dote nubere iussit ut uxores eligerent non pecunia: seueriusque primordia sua uiri coacerent: cum nullis dotis frangis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentum sed pro gradu aetatis senum esse uoluit. Nec sane usquam terrarum locum honorationem senectus habet. Haec quoniam primo solitis antea moribus dura uidebantur esse auctorem eorum Apollinem delphicum fingit: & inde se ea ex precepto numinis detulisse: ut consuescendi tedium metus religionis euincat. Deinde ut aeternitate legibus suis daret iure iurando obligat ciuitatem: nihil eos de eius legibus mutatuos priusquam reuertere: & simulat se ad oraculum delphicum proficisci consultumque quid addendum mutandumque legibus uideret. Proficiscitur autem creatam: ibique perpetuum exilium agit: abiicitque in mare ossa sua moriens iussit: ne relatis lacedaemona solutos se spartani religione iusiurandi & dissoluendis legibus arbitrarentur. His igitur moribus ita breui ciuitas coaluit: ut cum messeniis propter strupatas uirgines suas in solenni messeniore sacrificio bellum intulissent: grauissima execratione obstrinxerint non priusquam Messeniam expugnassent reuersuros: tantum sibi uel de uiribus suis uel de fortuna spondentes: quae res initium dissensionis graeciae & itestini belli causa & origo fuit. Itaque cum contra praesumptionem suam annis decem in obsidione urbis tenerent: & quare uis uxore post tam longam uiduitate reuocarent: ueriti ne hac pseuerantia belli grauius sibi quam Messeniis nocerent: quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat mulierum foecunditate suppleri: sibi & belli dana assidua & foecunditate uxorum absentibus uiris nullam esse. Itaque legunt iuuenes ex eo genere militum: qui post iusiurandum in supplementum uenerant: quibus spartam remissis permiscuos omnium foeminarum concubitus permisere: maturiore futuram conceptionem rati, si eam singulae per plures uiros experirent. Ex his nati ob notam materni pudoris parthenii sunt euocati: qui cum ad annos triginta peruenissent: metu inopiae (nulli enim pater existerat: cuius in patrimonio successio speraretur) ducem Phalantum assument filium Araci: qui auctor spartanis fuerat iuuentutis ad generandam sobolem domum remittenda. Vt sicuti dudum patrem eius nascendi habuissent auctorem: sic ipsum spei ac dignitatis suae haberent. Itaque nec salutatis matribus quae adulterio infamiam collegisse uidebantur: ad sedes requirendas proficiscuntur: diuque & per uarios casus iactati tandem in italiam deferunt: & oppugnata arce Tarentinorum expugnatis ueteribus incolis sedem sibi constituunt. Sed post annos plurimos dux eorum Phalantus per seditionem in exilium perurbatus Brudusium se contulit: quo expulsi sedibus suis ueteres tarentini concesserunt. Is moriens persuadet ut ossa sua postremaque reliquias coterant: & tacite spargi in foro tarentinorum cureret. Hoc enim modo recuperare illos patriam suam posse Apollinem delphis cecinisse illi arbitantes eum in ultionem sui facta ciuium perdidisse praecipit paruere: sed oraculi diuersa sententia fuerat: perpetuitatem. n. urbis non amissionem hoc facto: permisit. Itaque dudit exulis consilio & hostium ministerio possessio tarentina partheniis in aeternum fundata, ob cuius beneficii memoriam Phalanto diuini honores decreuere. Interea Messeniis cum uirtute non possent per insidias expugnantur. Deinde cum per annos. lxxx. grauiam seruitutis uerbera plerumque caeteraque uicula captae ciuitatis mala presserent: post longam poenae poenitentiam bellum

Artabani caedes

Plutarchus polydectem non polybitem uocat

Plutarchus ferreum numerum ab eo inductum ait

Aliter plutarchus de lycugi exitu

Parthenii Phalantus

Phalanti commentum in morte

instaurant. Lacedæmonii quoque eo conspiratus ad arma concurrunt: quo aduersus seruos dimicaturi uidebantur. Itaque cum hinc iniuria inde indignitas animos acueret: lacedæmonii de belli euentu oraculo delphis consulto iubetur ducem belli ab atheniensibus petere. Porro athenienses cum responsum cognouissent in contemptum spartanorum Cyrtæum poetam claudum pede misere: qui tribus præliis fusus eo usque desperationis spartanos adduxit: ut ad supplementum exercitus seruos suos mitteret. Hisque interfectorum matrimonia pollicerentur: ut non numero tantum amissorum ciuium: sed & dignitati succederent. Sed Reges lacedæmoniorum ne contra fortunam pugnando maiora de trimeta ciuitati infunderent: reducere exercitum uoluerunt: ni interuenisset Cyrtæus: qui composita carmina exercitui pro contione recitauit. In quibus hortamenta uirtutis, damnorum solatia: belli consilia conscripseratque. Itaque tantum ardorem militibus iniecit: ut non de salute sed de sepultura solliciti tesseras insculptis suis & patrum nominibus dextero brachio deligarent. Vt si omnes aduersum prælium consumpsisset: & temporis spatio confusa corporum liniamenta essent: ex inditio titulorum tradi sepulturæ possent. Cum sic animatum reges exercitum uiderent: curant rem hostibus nunciare. Messeniis autem non timorem res sed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursum est: ut raro unquam cruentius prælium fuerit. Ad postremum tamen uictoria lacedæmoniorum fuit. Interiecto tempore tertium quoque bellum Messenii reparauere. In cuius auxilium lacedæmonii inter reliquos socios etiam athenienses adhibuere, quorum fidem cum suspectam haberent superuacuos eos simulantes a bello eodem dimiserunt. Hanc rem athenienses grauer ferentes pecuniam quæ erat in stipendium perfici belli ab uniuersa græcia collata a delo athenas transferunt: ne deficientibus a fide societatis: lacedæmonii prædæ ac rapinæ eent. Sed nec lacedæmonii: quæ cum Messeniis bello occupati eent. Peloponenses misere: quod bellum atheniensibus facerent. Paruæ tunc temporis classe in ægyptum missa uires atheniensibus erant. Itaque nauali prælio dimicantes facile superantur. Interiecto deinde tempore post reditum sociorum aucti & classis militum robore prælium reparant. Iam & lacedæmonii omissis messeniis aduersus athenienses arma uerterant: diu uaria uictoria fuit. Ad postremum æquo Marte utriusque discessum. Inde reuocati lacedæmonii ad messeniis bellum ne medium tempus otiosum atheniensibus relinquerent: cum thebanis paciscunt: ut boetiorum imperium his restituerent: quod temporibus perfici belli amiserant: ut illi atheniensium bella susciperent. Tantus furor spartanorum erat: ut duobus bellis impliciti suscipere tertium non recusaret: dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur athenienses aduersus tantam tempestatem belli duos duces deligunt: Periclem spectatae uirtutis uirum & Sophoclem scriptorem tragicæ dramatum: qui diuerso exercitu & spartanorum agros uastauerunt: & multas achaiæ ciuitates, atheniensium imperio adiecerunt. His malis fracti lacedæmonii in annos xxx. pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimicitiae non tulerunt. Itaque inter quidem annos rupto foedere cum contemptu deorum hominumque fines atticos populant. Et ne prædæ potius quam pugnam expetisse uiderent: hostes ad prælium uocant sed athenienses consilio Periclis ducis populationis iniuriam differunt in tempus ultionis superuacuum pugnam existimantes cum ulcisci hostem sine periculo possent. Deinde interiectis diebus naues conscendunt: & nihil sentientibus lacedæmonii totam spartam deprædant: multoque plura auferunt: quam amiserant. Prorsus in comparatione damnorum longe plus fuerit ultio quam ira. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita: sed multo clarior priuati patrimonii contemptus fuit. Huius agros in populatione cæterorum intactos hostes reliquerant: sperantes acquirere se illi posse aut periculum ex inuidia: aut ex suspitione proditoris infamia: quod ante suspiciens Pericles & futurum populo prædixerat: & ad inuidiæ impetum declinandum agros ipsos dono reipublicæ dederat. Atque ita unde periculum quaesitum fuerat: ibi maximam gloriam inuenit. Post hæc interiectis diebus nauali prælio dimicatum est. Victi lacedæmonii fugerunt. Nec cessatum deinceps est: quin aut terra aut mari uaria preliorum fortuna inuicem se trucidarent. Denique fessi tot malis pacem in annos quinquaginta fecere: quam non nisi lex annis seruauerunt. Nam inducias quas proprio nomine condixerat ex sociorum plona rubeant. Quippe quasi minus periurii contraheret si ferentes sociis auxilia: potius quam si aperto prælio dimicassent. Hinc bellum in siciliam translatum: quod prius quam exponam: de Siciliae situ pauca dicenda sunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER .III.

Siciliam ferunt angustiis quondam faucibus italiae adhæsisse direptamque uelut a corpore maiore impetu superioris maris: quod toto undarum onere illuc uehit. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis & cauernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis: ut uentorum tota ferme flatibus pateat: nec non & ignibus generandis nutriendisque solis ipsius naturali ui. Quippe intrinsecus stratum sulphure & bitumine tradit: quæ res facit ut spiritu cum igne iter interiora lucente frequenter & compluribus locis nunc flammam nunc uaporem nunc fumum eructet: idem denique ætne montis per tot secula durat incendiū: & ubi acrior per spiramenta cauernarum uentus incubuit: harumque moles egerunt: proximum italiae promontorium Rhegium dicitur. Ideo quia græce abruta hoc nomine pronuntiatur: nec mirum sit fabulosa est loci huius antiquitas: in quæ res tot coiere miræ. Primum quod nunc quæ alias torrens fretum nec solum citato impetu: ueget etiam sæuo: neque experientibus modo terribile: uentum etiam procul uisentibus undarum porro in se concurrentium tanta pugna est: ut alias ueluti terga dantes uorticibus mergi ac in immum delidere: alias quasi uictrices in sublime ferri uideas: nunc hic fremitum feruentis æstus: nunc illic gemitum in uoragine desideris exaudias: accedunt uicini & perpetui ætne montis ignes & insularum æolidum uelut ipsis undis alacrius incendiū. Neque enim in tam angustiis terminis aliter du-

Cyrtæus
poeta

Athenienses
nauali præ
lio uincunt

Pericles &
Sophocles

Atque peri-
clis tempesti-
uam munifi-
centiam

Siciliae si-
tus

Aetna

Siculum
fretum
Æolides
insulae

Scylla
Charibdis

Siculi freti
angustiae

Antiqui si
ciliae incolae

Anaxilai
iustitia

Rheginorum
caedes

Prima atheniensium
Classis in siciliam missa

Nicaeas
Alcibiades
Lamacus

Gylippus
Lacedaemoniis

Atf. Atheniensium cladē

rare tot saeculis tantus ignis potuisset: nisi & humoris nutrimentis aleret: Hinc igitur fabulae scyllam & charybdim peperere: hinc latratus auditos: hinc monstris credita simulacra: dum nauigantes magnis uorticibus pelagi desidentis exterriti latrare putant undas: quas sorbentis aestus uorago collidit. Eadem causa etiam aeternae montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concursus: raptum secum spiritum in imum fundum trahit: atque ibi suffocatum tantum tenet: donec per spiramenta terrae diffusus nutrimenta ignis incendat. Iam ipsa Italiae Siciliaeque uicinitas. Iam promontorium altitudo ipsa ita similis est: ut quantum nunc admirationis tantum antiquis terroris dederit credentibus coeuntibus in se promontoriis ac rursus discedentibus solida intercipi absungetur nauigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulae compositum: sed metu & admiratione transeuntium: Ea est enim procul inspicientibus natura loci: ut sinum maris non transitum putes: quo cum accesseris: discedere ac seungi promontoria: quae antea iuncta fuerant: arbitrere. Siciliae primo Trinacriae nomen fuit. Praeterea Sicania denominata est. Haec a principio patria Cycloporum fuit. Quibus extinctis Aeolus regnum insulae occupauit. post quem singulae ciuitates in tyrannorum imperium concesserunt: quoque nulla terra feracior fuit. Hic ex numero Anaxilaus iustitia cum caeterorum crudelitate certabat: cuius moderatio haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens cum filios paruulos reliquisset: tutelamque eorum Metalo spectatae fidei seruo commisisset: tantus amor memoriae eius apud omnes fuit: ut parere seruo quam deserere regis filios mallent. Principesque ciuitatis obliti dignitatis suae regni maiestatem administrari per seruum paterentur. Imperium Siciliae etiam Carthaginenses temptauere: diuque uaria uictoria cum tyrannis dimicatum ad postremum amisso Hamilchare imperatore cum exercitu aliquantisper quieuerunt uicti. Medio tempore cum rhegini discordia laborarent: ciuitasque per dissensionem diuisa in duas partes esset. Veterani ab altera parte ab hiera urbe in auxilium uocati: pulsae ciuitate contra quos implorati fuerant: & ex moerore quibus tulerant auxilium: urbem cum coniugibus & liberis sociorum occupauere: ausi facinus nulli tyranno comparandum. Quippe ut rheginis melius fuerat uinci quam uicisse. Nam siue uictoribus captiuitatis iure seruisent: siue amissa patria exulare necesse habuissent: non tamen inter aras & patrios lares trucidati crudelissimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis praedam reliquissent. Catanenses quoque cum Syracusanos graues paterent: diffusi uiribus suis auxilium ab Atheniensibus petiere: qui seu studio maioris imperii quod asiam graeciamque penitus occuparet: seu metu factae praedae a Syracusanis classis ne Lacedaemoniis illae uires accederent Lampodium ducem cum classe in Siciliam misere: & sub specie ferendi Catanensibus auxilii tentarent Siciliae imperium: Et quoniam prima initia frequenter caelis hostibus prospera fuerant: maiore deo classe & robustiore exercitu Lachetheo & Cariade ducibus Siciliam petiere. Sed Catanenses siue metu atheniensium siue taedio belli pacem cum Syracusanis remissis Atheniensium auxiliis fecerunt interiecto deinde tempore cum fides pacis a Syracusanis non seruarietur: denuo legatos Athenas mittunt: qui sordida ueste capillo barbaque plixis & omni squaloris habitu ad misericordiam commouendam acq̄sito concione deformes aduentum addunt precibus lachrymae: & ita misericordiam populum supplices mouent: ut damnarentur duces: qui ab his auxilia deduxerunt. Igitur classis ingens decernitur: creantur duces Nicaeas & Alcibiades & Lamacus: tantisque uiribus Sicilia repetitur: ut ipsis terrori essent. in quoque auxilia mittebantur. Breui post tempore reuocato ad reatum Alcibiade duo praelia pedestria secunda Nicaeas & Lamacus faciunt: mutationibus deinde circumdatis hostes etiam marinis comeatibus in urbe: clausos intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani auxilium a Lacedaemoniis petierunt: ab his mittitur Gylippus solus: sed in quo istar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli iam inclinato statu auxiliis: partim in graeciam partim in Sicilia misere contractis opportuna bello loca occupat. Duobus inde praeliis uictus: congressus tertio occiso Lamaco & hostes in fugam compulit: & socios obsidione liberauit sed dum athenienses a bello terrestri in nauale se transtulissent: Gylippus classem a lacedaemone cum auxiliis accersit. quo cognito & ipsi athenienses in locum amissi ducis Demosthenem & Eurimedota cum supplemento copiarum mittunt: Peloponnesium quoque communi ciuitatum decreto iugentia Syracusanis auxilia misere: & quasi Graeciae bellum in Siciliam translatum esset. Ita ex utraque parte summis uiribus dimicabant. Prima igitur congressione naualis certaminis Athenienses uincunt. Castra quoque cum omni publica ac priuata pecunia amittunt. Super haec mala cum etiam terrestri praelio uicti essent: tunc Demosthenes cedere coepit ut abirent Sicilia: dum res quauis afflictae nondum tamen perditae forent: neque in bello male auspiciato amplius perseuerandum esse: domi grauiora & forsitan infeliciora bella esse: in qua reseruare hos urbis apparatus oporteat. Nicaeas seu pudore male actae rei: seu metu destitutae spei ciuium: seu ipse lente fato manere contendit. Reparatur igitur nauale praelium: & a nimia prioris fortunae procella ad spem certaminis reuocantur. sed inscitia ducum qui iter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi facile uincuntur. Eurimedon dux in prima acie fortissime dimicans primus cadit: triginta naues quibus praefuerat: incedunt. Demosthenes & Nicaeas etiam ipsi uicti exercitum in terram deponunt: tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his relictas centum triginta naues Gylippus inuasit ipsos deinde insequitur fugientes: partim capit: caedit partim Demosthenes amisso exercitu a captiuitate gladio & uoluntaria morte se uindicat. Nicaeas autem ne Demosthenis quidem exemplo ut sibi consuleret: admonitus cladem suorum auxit dedecore captiuitatis.

Vm athenienses in Siciliam bellum per biennium cupidius q̄ feliciter gerūt: Interim cō-
 citator & dux eius Alcibiades absens Athenis īsimulat mysteria cereris in ritioꝝ sacra nul-
 lo magis q̄ silentio solēnia enunciauisse. Reuocatusq; bello ad iudiciū siue cōsciētā siue
 indignitatem rei nō ferens tacitus in exilium elidem profectus est inde ubi non damna-
 tum se tātum: ueꝝ etiam deis per oīum sacerdotum religiones deuotum cognouit Lacedæ-
 mona se cōtulit. Ibiq; regē Lacedæmoniōꝝ īpellit, turbatis Atheniensibus aduerso Si-
 cilie p̄lio ultro bellū īferre. Quo facto oīa Græciæ regna uelut ad extinguēdū cōmune incēdiū cō-
 currit: Tantū odiū Atheniēses īmoderati īperii crudelitate cōtraxerāt. Darius quoq; rex Persarū me-
 mor paterni auitiq; ī hāc urbē odii facta cū lacedæmoniis p̄ Tisafernē p̄fectū Lydiæ societate omnē
 sumptū belli pollicet. Et erat qdē titulus cū Græcis cocundi. Re autē uera timebat: ne uictis Athe-
 niensibus ad se lacedæmoniū arma trāsserēt. Quis igit̄ miret̄ tā florētes atheniēsiū opes fuisse: cū ad
 opprimēdā unā urbē totius oriētis urbes cōcurrerēt: nō tamen ineriti neq; incruento cecidere bello
 sed p̄liati ad ultimū uictores: etiā iterdū cōsumpti magis fortunæ uarietate quā ui uicti sunt. Princi-
 pio belli oēs etiam ab his socii desciuerāt: ut sit: quo se fortuna eodem etiam fauor hōinū īclinat. Al-
 cibiades quoq; motū aduersus patriam bellum nō Gregarii militis opera sed imperatoris uirtuti-
 bus adiuuabat. Nempe acceptis qnq; nauibus in asiam contēdit: & tributarias Atheniensium ciui-
 tates auctoritate nominis sui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum: nec exilio ui-
 debant factum minorē: nec tam ablatum Atheniensibus ducē q̄ Lacedæmoniis traditum: partaq;
 cum amissis imperia pensarēt. Sed apud Lacedæmonios uirtus Alcibiadis plus iuidiæ quam gratiæ
 contraxit. Itaq; cū principes uelut æmulū gloriæ suæ īterficiendum insidiis mandassent: cognita re
 Alcibiades per uxorem Agidis regis quam adulterio cognouerat ad Tisafernem p̄fectū Darii re-
 gis profugit. Cui celeriter officii comitate & obsequēdi gratia insinuauit. Erat enim & ætatis flore
 & formæ ueneratione: nec minus eloquentia etiam inter athenienses in signis: sed in reconciliandis
 amicitiarum studiis quam in retinendis uir melior: quia morum uitia sub umbra eloquētiae primo
 latebāt. Igitur persuadet Tisaferni: ne tanta stipendia classi lacedæmoniōꝝ præberet. Vocādos enī
 in portionem muneris Ionios: quorū pro libertate cum tributa atheniensibus penderent: bellum
 susceptū sit. Sed nec a auxiliis nimis enixe lacedæmoniis iuandos. Quippe memorem eē debere alie-
 nam se uictoriam nō suam instruere: & eatenus bellum sustinendū ne inopia deseratur, nam regem
 Persarum dissentientibus græcis arbitrum pacis ac belli fore: & quos suis nō possit ipsorum armis
 uicturum. perfecto autē bello statim ei cum uictoribus dimicandū. Domesticis itaq; bellis Græciā
 obterendam nē exeritus uacet: exæquandasq; uires partium: & inferiores auxilio leuādos. Non enī
 quieturos post hanc uictoriā Spartanos: qui uindictas se libertatis Græciæ professi sunt: grata oratio
 Tisaferni fuit. Itaq; commeatu malignæ præbere classem regiam nō totam mittere: ne aut uictoriā
 totam daret: aut necessitatē deponēdi belli imponeret. Interea alcibiades hāc operā ciuibus uendica-
 bat. ad quē cū legati atheniensiū uenissent: pollicetur his amicitia regis si respu. a populo trāslata ad
 senatum foret: sperās ut aut cōcordatē ciuitate dux belli ab oībus legeret̄ aut discordia iter ordies
 facta ab altera parte ī auxilium uocaret̄. Sed atheniensibus īminēte periculo belli maior salutis quā
 dignitatis cura fuit. Ita permittēte populo imperiū ad senatū trāssert̄: qui cū īsita genti superbia cru-
 deliter in plebē cōsuleret: singulis tyrānis sibi potētiā uendicantibus ab exercitu alcibiades exul re-
 uocatur. duxq; classi constituit. Statim igit̄ athenas mittit ex cōtinēti se cū exercitu uētuz. receptu
 rumq; a quadringentis iura populi ni ipsi redderēt. Hac denūciatiōe optimates territi prio urbē p̄-
 dere lacedæmoniis tēptauere: deide cū id nequiuissent ī exiliū p̄fecti sunt. Igit̄ alcibiades in testino
 malo patria liberata summa cura classem īstruit: atq; ita in bellū aduersus lacedæmonas pergit. Iam
 zestromidas & Pharnabasus lacedæmoniorum duces instructis nauibus expectabāt. prælio com-
 misso uictoria penes Athenienses fuit. In eo bello maior pars exercitus & omnes ferme hostium du-
 ces cæsi: naues octoginta captæ. Interiectis quoq; ducibus cum bellum Lacedæmonii a mari in ter-
 ram transtulissent: iterato uincuntur. His malis fracti pacem petiere: quam ne acciperent: opera eo-
 rum effectum est: quibus ea res quæstum præstabat. Interea & syracusanorum auxilia illatum a car-
 thaginensibus Siciliæ bellum domum reuocauit: quibus rebus destitutis lacedæmoniis Alcibiades
 cum classe uictrici Asiam uastat: multis locis prælia facit: ubiq; uictor recepit ciuitates: quæ defece-
 rant: nonnullas capit: & imperio atheniensium adiicit. Atq; ita prisca nauali gloria uēdicata adiecta
 etiam laude terrestris belli desyderatus ciuibus suis Athenas reuertitur. His omnibus præliis ducē
 tæ naues hostiū de præda ingens capta ad hūc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multi-
 tudo obuiā procedit: & uni uersos quidem milites præcipue tamē Alcibiadem miratur. In hūc ocu-
 los ciuitas uniuersa. in hunc suspensa ora conuertit. Hunc quasi de cælo missum & ut ipsam uictoriā
 contuentur. laudant quæ pro patria. Nec minus admirantur quæ exul cōtragefferit: excusantes ipsi
 ratum prouocatumq; fecisse. Enim uero tātum in uno uiro fuisse momenti: ut maximi imperii sub-
 uersi & rursū recepti auctor esset: & unde stetit: eo se uictoria transferret: fieretq; cū eo mira quæ
 dam fortunæ inclinatio. Igit̄ omnibus non humanis tantū: uerū etiā & diuinis eū honoribus hono-
 rant. certant secū ipsi. utrum contumeliosius eū expulerint: an reuocauerit honoratius. ipsos illi de-
 os gratulantes tulere obuiā: quorū execrationibus erat deuotus. Et cui paulo ante omnē humanam

Alcibiadis
exiliumAtq; græ-
ciæ odia in
AtheniēsesAlcibiadis
gesta ī athe-
nensesAlcibiadis
consilium
aduersus
GræcosReuocatur
ab exilio al-
cibiadis duxathē. uicto-
riaAlcibiadis
redit̄ athe-
nas

opem interdixerant: eum si queant: in caelo posuisse cupiunt. Expleant contumelias honoribus: detrimeta muneribus. execrationes praecibus. Non Sicilia illis aduersa pugna in ore est: sed graeciae uictoria non classes per illum amissae sed acquisitae: nec Syracusae sed Ioniae helleponticque meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus: nec in offensam nec fauorem studiis suorum exceptus est. Dum haec aguntur a lacedaemoniis. Lysander classi belloque perficitur: & in locum Tisafernis Darius rex persarum filium suum Cyrum Ioniae Lydiaeque praeposuit: qui lacedaemonios auxiliis opibusque ad spem fortunae prioris erexit. Aucti igitur uiribus Alcibiadem cum centum nauibus in Asiam profectum dum agros longa pace diuites securos populatur: & praedae dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites haberet: repentino aduentu oppressere: tantaque caedes palatium fuit: ut plus uulneris eo praelio Athenienses acciperent: quam superioribus dederant: & tanta desperatio apud athenienses erat: ut ex continenti Alcibiadem ducem Conone duce commutarent: arbitrantes uictos se non fortuna belli sed fraude Imperatoris: apud quem plus prior offensa ualuisse quam recitata beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum ut ostenderet hostibus: quem ducem spreuissent: & ut carius eis ipsam uictoriam uenderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade uigor ingenii & uitioque amor & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum denuo in uoluntarium exilium proficiscitur. Itaque Conon Alcibiadi suffectus habens ante oculos cui duci successisset: classem maxima industria exornat: sed nauibus exercitus deerat fortissimis quibusque in Asiae populatione amissis. Armatur tamen senes aut impuberes ueri: & numerus militum sine exercitus robore expletur. Sed non magna bello mora aetas fecit. Imbelles aut caduntur passim: aut fugientes capiuntur. Tantaque strages aut occisorum aut captiuorum fuit: ut Atheniensium delatum imperium tantum uerumetiam nomen uideretur: quo praelio perditis & desperatis rebus ad tantam inopiam rediguntur: ut consumpta militari aetate: peregrinis ciuitate: seruis libertate: damnatis impunitatem darent. Eaque colluione hominum domini antea Graeciae conscripto exercitu uix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta uirtus animorum erat: ut cum pauloante salutem desperauerint: nunc non desperent uictoriam. Sed neque is miles erat: qui nomen Atheniensium tueretur. neque haec uires quibus uincere consueuerant: neque ea scientia militaris in his: quos uincula non castra continuerunt. Itaque omnes: aut capti: aut occisi: cum dux Conon praelio superuisset: solus crudelitatem ciuium metuens cum octo nauibus ad regem Cyprum contendit. Euagoras autem dux lacedaemoniorum rebus feliciter gestis fortunae hostium insultat. captiuas naues cum praeda bellica in triumphum modum ornatas mittit lacedaemona: ac tributarias atheniensium ciuitates: quas metus dubiae belli fortunae in fide tenuerat uoluntarias recepit: nec aliud ditioni Atheniensium praeter urbem ipsam reliquit: quae cuncta cum athenis nunciata essent: omnes relictis domibus per urbem discurrere pauidi alii alium sciscitari: auctorem nuntii requirere: non pueros imprudentia: non senes debilitas: non mulieres sexus imbecillis domi tenet: adeo ad omnem aetatem tanti mali sensus penetrauerat. In foro deinde coeunt: atque ibi perpeti nocte fortunam publicam quaestibus iterant. Alii fratres: aut filios: aut parentes deflent: cognatos alii: alii amicos cariores cognatis: & cum priuatis casibus quaerelam publicam miscent iam se ipsos: iam ipsam patriam perituram miserioresque incolumium quam amissorum fortunam iudicantes sibi quisque ante oculos obsidionem famem & superbam uictoremque hostem proponentes. iam ruinam urbis & incedia: iam omnium captiuitatem & miserissimam seruitutem recordantes feliciores prorsus priores urbis ruinas ducentes: quae incolumibus filiis parentibusque tectorum tantum ruina taxatae sint. Nunc autem non classem: in quam sicuti pridem confugiant: superesse: non exercitum: cuius uirtute seruati pulchriora possent moenia extruere. Sic deflet ac prope perditae urbi hostes superueniunt: & obsidione circumdatos obsessos fame urgent. Sciebant enim neque ex aduectis copiis multum superesse: & ne nouae aduehi possent prouiderat: quibus malis rebus Athenienses fracti post longam famem & assidua suorum funera pacem petiuere. quae an dari deberet diu inter Spartanos sociosque deliberatum. Cum multi delendum Atheniensium nomen urbemque incendio consumendam censerent: negarunt se Spartani ex duobus graeciae oculis alterum eruturos: pacem polliciti: si demissa pyraeum uersus muri brachia deiecerit. nauesque reliquae forent traderent. resque publica ex semet ipsis. xxx. rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem lacedaemonii formadam Lysandro tradiderunt. In signis hic annus & expugnatione athenarum & morte Darii regis persarum: & exilio Dionysii Siciliae tyranni fuit: mutato statu Athenarum etiam ciuium conditio mutatur. Rectores. xxx. reipublicae constituunt: qui sunt tyranni. quippe a principio tria milia sibi satellitum statuunt: quantum ex tot cladibus prope nec ciuium superfuerat. & quasi paruus hic ad continentem ciuitatem exercitus esset: septingentos milites a uictoribus accipiunt: caedes deinde ciuium ab Alcibiade suspicant: ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis inuaderet: quem cum profectum ad Artaxerxem persarum regem comperissent: citato itinere miserunt: qui eum interciperet: a quibus occupatus cum occidi aperte non posset uiuus in cubiculo: in quo dormiebat: crematus est. Liberati hoc uultoris metu tyranni miseris urbis reliquias caedibus & rapinis exhauriunt: quod cum displicere uni ex numero suo therameni didicissent: ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga: repleturque Graecia atheniensium exulibus: quod etiam ipsum auxiliium a miseris eripit nam lacedaemoniorum edicto ciuitates exules recipere prohibebat. Omnes se argos & Thebas contulere. Ibi non solum tutum exilium egerunt: uerum etiam spem recuperandae patriae receperunt. Erat inter exules Thrasylbulus uix strenuus & domi nobilis: qui audendum aliquid pro patria & pro

Lysander

Atf. clades
Conon
Atf. retenti-
or Atheu.
clades

Atheniensium
consternatio

Athenae in
lacedaemo-
niorum po-
testate ces-
sere

Atf. animum
insignem

Alcibiadis
interitus

salute communi etiam cum periculo ratus adunatis exulibus castellum Finem Articorū finiū occupat. nec deerat quarundam ciuitatū tam crudelis casus miserātium fauor. Itaq; & his Menias thebanorū princeps & si publicis non poterat priuatis tamē uiribus adiuuabat: & Lyfias Syracusanus orator exul tunc quingentos milites stipendio suo instructos in auxilium patriæ cōmunis eloquētiæ misit. Fit itaq; asperum praelium: sed cū hinc pro patria summis uiribus inde pro aliena dominatione securius pugnaretur: tyranni uincuntur: uicti in urbem refugerunt: quam exhaustam cædibus suis etiam armis spoliāt. Deinde cum omnes athenienses productionis suspectos haberent: emigrare eos ex urbe iubent: & in brachiis muri. quæ diruta fuerant. habitare extraneis militibus imperium tuentes. Post hæc Thraſybulū corrūpere īperii societate pollicētes conātur: quod cū nō cōtigisset auxilia a lacedæmoniis petiuere. Quibus accitis iterato praeliant. In eo bello Critias & Hippolochus omniū tyrānoꝝ sæuissimi cadūt. Cæteris uictis cū exercitus eorū ex quibus maior atheniēsiū erat: fugeret. magna uoce Thraſybulus exclamat cur se uictoriæ fugiant: potius quā ut uindictam cōis libertatis adiuuēt: ciuium illam memierit acie nō hostiū esse: nec se ideo arma cœpisse ut aliqua uicti adimat: sed ut adempta restituat. xxx. se dominis nō ciuitati bellū inferre admonet. Deinde cognationis legum sacrorum tum uetusti per tot bella commilitii orat miserentur exulū ciuiū si tam patienter ipsi seruiant: reddant sibi patriam: accipiant libertatem. His uocibus tantū per motum est: ut reuersus in urbē exercitus. xxx. tyrannos emigrare. Eleusina iuberet: substitutis decem: quæ rempublicam regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis. territi eādē uiam crudelitatis aggressi sunt. Dum hæc aguntur nunciatur lacedæmonæ ī bellum athenienses exarsisse: ad quod cōprimendū Pausanias rex mittitur: qui misericordia exulis populi permotus patriam miseris ciuibus restituit: & decem tyrānos ex urbe Eleusina migrare ad cæteros iubet. Quibus rebus cū pax statuta esset: interiectis diebus repente tyranni nō minus restitutos exules quam se in exilium actos idignātur. quasi uero aliorum libertas sua seruitus esset: & bellum Athenienses īferunt: sed ad colloquium ueluti dominationem recepturi progressi per. insidias compræhensi ut pacis uictimæ trucidant. Populus: quem emigrare iusserant: in urbem reuocatur. Atq; ita per multa membra ciuitas diuisa ī unū tantum corpus redigitur: & nequa dissensio ex ante actis nasceret: omnes iureiurādo obstringuntur discordiæ obliuionē fore. Interea Thebani corithiūq; legatos ad lacedæmonios mittūt: qui ex manubiis portionē prædæ cōmunis belli periculiq; peterēt. quibus negatis: nō quidē aperte bellum aduersus lacedæmonios decernūt: sed tacitis animis tantā irā concipiūt: ut subesse bellū itelligi posset. eodem fere tempore Darius rex Persarū moritū artaxerxe & Cyro filiis relictis: regnū Artaxerxi. Cyro ciuitates: quæ præfectus erat testamēto legauit. Sed Cyro iudiciū patris iniuria uidebat. Itaq; occulte aduersus fratrem bellū parabat. quod cū nunciatū Artaxerxi esset: accersitum ad se fratrem & innocentiam dissimulationē belli simulante cōpedibus aureis uinxit: interfecissetq;: ni mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus iam nō occulte bellū sed palam nec per dissimulationē sed aperta p̄fessio ne parare cœpit: auxilia undiq; contrahit. Lacedæmonii memores atheniensi bello enixe eius opera adiutos uelut ignorantes contra quē bellum pararetur: decernūt auxilia Cyro mittēda: ubi res eius exegisset: quærentes apud Cyrum gratiam: & apud artaxerxem. si uicisset ueniæ patrocina: cū nihil aduersus eū aperte decreuissent. Sed cū in bello fors praelii utrūq; fratrem pugna obtulisset: prior artaxerxes a fratre uulnerat: quē cū eq; fuga periculo subtraxisset. Cyrus a cohorte regia oppressus interficitur: sic uictor artaxerxes & præda fraterni belli & exercitu potitur. In eo praelio decē milia græcorum in auxilio Cyri fuere: quæ & in cornu in quo steterāt: uicerunt: & post mortē Cyri neq; armis tanto exercitu uinci neq; dolo capi potuerunt: reuertentesq; inter tot indomitas nationes & barbaras gentes per tanta itineris spatia uirtute se usq; terminos patriæ defenderunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEXTVS.

Lacedæmonii more ingenii humani quo plura habent: eo ampliora cuplentes: non contenti accessione Atheniensium opum uires sibi duplicatas totius Asiæ imperiū affectare cœperunt: sed maior pars sub regno persarum erat. Itaq; Hercilides dux in hanc militiam electus cum uideret sibi aduersus duos præfectos Artaxerxis regis Pharnabasum & Tisafernē maximæ gentiū uiribus succinctos dimicandū pacificari cū altero statuit aptior uisus Tisafernes uir & industria potior & militibus Cyri quondam regis instructior ī colloquium uocat: & statutis cōditiōibus ab armis dimittit. Hanc rē Pharnabasus apud cōmunē regē criminat: ut lacedæmonios Asiam ingressos nō repulerit armis: sed ipē sis regis aluerit: merceturq; ab his ut differāt bella: quæ gerāt: tāq; nō ad unius sūmā īperii detrimētum omne perueniat. Indignū ait bellū nō p̄fici sed redimi hostē præcio nō armis sūmoueri. His uocibus regem Tisaferni alienatū hortatur: ut in locū eius nauali belli ducē eligat Cononē atheniēsem qui amissa bello patria Cypro exulabat. Quippe atheniensibus & si fractæ sunt opes manere tamen nauale usum: nec si eligēdus sit ex uniuersis meliorē aliū esse. Acceptis igitur quingentis talentis iussus est Conona classi præficere. His cognitis lacedæmonii & ipsi a rege ægypti Hercimonem ī auxiliū naualis belli per legatos petunt: a quo centū triremes & sexcētū milia modioꝝ frumenti missa: cæteris quoq; sociis ingētia auxilia cōtracta sunt. Sed tāto exercitui & cōtra tātū ducē deerat dignus īperator. Itaq; postulantibus sociis Agesilaum ducē regem tunc lacedæmonioꝝ propter responsū

Art. Thraſybuli uirtutem

Tirāni atheniēsiū eiicium tur
Cyrus

Hercilides
Artaxerxes

Pharnabasus
Tisafernes

Agésilauſ

Cononis
uirtus

Art. cono-
nis cōſiliū

Athenis ho-
ſtium præ-
ſidium dei-
icitur

Lysandri i-
ſteritus

Cononis re-
ditus athe-
nas

Art. Athe-
narū fatū

oraculi delphici diu lacedæmoniū an eū ſummæ rei præponerēt: deliberauerunt: quibus futurus ipſi finis denunciabat: cum regiū claudicaſſet imperiū: erat enī pede claudus. Ad poſtremum ſtatu-
runt melius eſſe in ceſſu regem quam imperio regnum claudicare: poſteaquē Agēſilaum cū ingētibus
copiis in aſiam miſere. nō facile dixerim: quod aliud par ducū tam bene comparatum fuerit. Quip-
pe ætas uirtus conſilium ſapientia utriq; prope una: gloria quoq; rerum geſtarum eadē. Quibus cū
patria omnia fortuna dederit: inuictum tamen ab altero utrūq; ſeruauit magnus igitur amborum
apparatus belli. magnæ res geſtæ fuerunt. Sed Cononem ſeditio militum inuadit: quos præfecti re-
gis fraudare ſtipendio ſoliti erant: eo conſtantius: debita poſcētibus quo grauiorē ſub magno duce
militiam præſumebāt. Itaq; Conon diu rege per epiſtolas fruſtra fatigato ad poſtremum ipſe ad eū
pergit. cuius aſpectu & colloquio prohibitus eſt: quod eū more perſæ adorare nollet. Agit tamē cū
eo per internuncios: & quæritur opulentiffimi regis bella iopia delabi: & qui exercitū parē hoſtibus
habeat pecunia uinci: qua præſtet: inferioremq; eū ea parte uirium inueniri: qua longe ſuperior ſit:
poſtulat ſibi dari miniſterium impenſæ: quia pluribus id mandari pernicioſum ſit. Dato ſtipendio
ad claſſem remittitur: nec moram agendis rebus facit multa fortiter: multa feliciter agit. Agros ho-
ſtiles ualſtat. urbem expugnat & quaſi tēpeſtas quædā cuncta proſternit. Quibus rebus territi lace-
dæmoni ad patriæ ſubſidiū reuocandū ab aſia agēſilaum decernūt: iterim Lyſander ab agēſilao p-
ficiſcente dux patriæ relictus i gentem claſſem ſummis uiribus inſtruit fortunā belli tētaturus. Nā
& ipſe Conon tunc primū cū hoſtiū exercitu concurſurus magna cura ſuos ordinat. Sūma igit non
ducum tantum in eo prælio q̄ militū æmulatio fuit. Nam ipſe dux Conon nō tam perſis q̄ patriæ
ſtudebat & ſicuti afflictis Athenienſium rebus auctor amiſſæ dominationis fuerat: ſic uolebat idē
haberi redditæ patriamq; uincendo recipere: quā uictus amiſerat. eo ſpecioſius q̄ ne ipſorū quidē
Athenieſium: ſed alieni plii uiribus dimicet & pugnaturus periculo regis uicturus præmio patriæ:
gloriamq; diuerſis artibus q̄ priores ciuitatis ſuæ duces conſecuturus. Quippe illos uincēdo pſas
patriam defendiſſe Perſas uictores faciendo reſtitutum patriam eſſe: porro Lyſander præter coniu-
tionem Agēſilai etiam uirtutū æmulator erat: cōtēdebatq; ne a rebus geſtis eius & gloriæ ſplen-
dore decederet: neue tot bellis ac ſæculis quæſitū imperiū breuiſſimi momēti culpa ſubuerteret.
Eadem militū & omniū regum cura erat: quos maior ſolicitudo cruciabat: non tam ne ipſi quæſi-
tas opes amitterēt: q̄ ne ipſi Athenieſes priſtias reciperēt. Sed quanto maius præliū fuit: tato & cla-
rior uictoria Cononis. Victi lacedæmoniū fugam capeſſunt: præſidia hoſtium athenis deducūt po-
pulo reſtituta dignitate conditio ſeruilis eripitur: multæ quoq; ciuitates recipiūtur. Hoc initiū athe-
nienſibus reſumendæ potentia & lacedæmoniis habendæ finis fuit. Nāq; ueluti cum imperio etiā
uirtutem perdidiffent cōtemni a finitimis coepere. Primi igitur Thebani auxiliātibus athenieſibus
bellum his intulere: quæ ciuitas ex infinitis incremētis uirtute Epaminūdæ ducis ad ſpem imperiū
Græciæ erecta eſt. Fit itaq; terreſtre prælium eadem lacedæmoniog; fortuna qua pugnatum aduer-
ſus Cononem nauali prælio fuerat. In eo bello Lyſander quo duce athenieſes uicti a lacedæmoniis fue-
rant: interficitur. Pauſanias quoq; alter dux lacedæmoniog; proditiōnis accuſatus in exilium abiit.
Igitur Thebani potiti uictoria uniuerſum exercitum ad urbem lacedæmoniog; ducūt. facilem ex-
pugnationem rati quoniam deſerti a ſociis omnibus erāt: quod metuentes lacedæmoniū regē ſuum
Agēſilaum ex aſia qui ibi magnas res gerebat. ad deſenſionē patriæ accerſunt. Occiſo enim Lyſandro
nullius alterius ſiduciam ducis habebant: cuius quoniam ſeruus aduentus erat: cōſcripto exercitu ob-
uiam hoſti procedunt. Sed uictis aduerſus pauloatē uictores nec animus neq; uires pares fuere. Pri-
ma igitur congreſſione funduntur: deletis iam ſuorum copiis ſuperuenit rex agēſilaus: q̄ reſtituto
prælio nō difficulter recenti & multis expeditionibus indurato milite hoſtibus uictoriā eripuit: ipſe
tamen grauiter ſauciatur. Quibus rebus cognitis athenienſes uerentes ne iterum lacedæmoniis ui-
ctoribus in priſtinam ſortem ſeruitutis redigerentur: exercitum contrahunt: eumq; i auxilium Boe-
tiorum Phiphicratem. xx. quidem annos natum: ſed magnæ indolis iuueni duci iubēt. Huius adole-
ſcētis ſupra ætatem uirtus admirabilis fuit: nec unq̄ ante eū athenienſes inter tot tātōſq; duces aut
ſpei maioris: aut indolis maturioris imperatorē habuerūt. In quo nō imperatoriæ tantū uerū etiam
oratoriæ artes fuere. Conon quoq; audito reditu agēſilai & ipſe ex aſia ad populādos lacedæmoniog;
agros reuertitur. Atq; ita undiq; belli formidine circūſtrepente claui ſpartam ad ſumā deſperatio-
nem rediguntur. Sed Conon haſtatis hoſtiū terris athenas pergit ubi magno ciuiū gaudio exceptus:
plus tamē triftitiæ ipſi & ex incenſa & diruta a lacedæmoniis priā q̄ læticiæ ex recuperata poſt tan-
tum temporis coepit. Itaq; quæ incenſa fuerāt: prædæ ſumptu & exercitu perſarū reſtituit: quæ di-
ruta fuerant. reficit. Fatum illud athenag; fuit: ut ante a perſis crematæ manubiis eog; & nunc a la-
cedæmoniis dirutæ ex ſpoliis lacedæmoniog; reſtituerēt: uerſa quoq; uice nūc haberēt ſocios: quos
tūc hoſtes habuerunt: & hoſtes nūc paterent: cū quibus iuncti tunc cariſſimis ſocietatis uinculis
fuerant. Dum hæc aguntur artaxerxes rex perſæ legatos in græciam mittit: p̄ quos iubet omnes
ab armis diſcedere: qui aliter feciſſet eum ſe pro hoſte habiturum ciuitatibus: libertatē ſuaq; omnia
reſtituit: quod nō græciæ laboribus aſſiduiſq; belloq; inter ciues odiis conſulens fecit. ſed ne occu-
pato ſibi ægyptio bello quod propter auxilia aduerſus præfectos ſuos lacedæmoniis miſſa ſuſcepe-
rat: exercitus ſui in græciam detinerētur. Feſſi igitur tot bellis græci cupide paruere. Hic ānus nō

eo tantum insignis fuit: quod repente pax tota græcia facta est. sed etiam eo quod eodē tēpore urbs romana a gallis capta est: sed lacedæmonii secuti insidiates absentia Archadū speculati castellū eorum expugnant: occupatoq; præsidium imponunt. Itaq; armato instructoq; exercitu archades adhibitis in auxilium thebanis amissa bello repetunt in eo prælio Archidamus dux lacedæmoniorum uulneratur: qui cum cædi suos iam ut uictos uideret: per præconem corpora intersectorum ad sepulturā poscit. Hoc est enim signum apud græcos uictoriæ traditæ: qua confessione cōtenti thebani signū parcendi dedere. post paucis diebus neutris quicquam hostile facientibus cū quasi consensu tacito iduciæ essent lacedæmoniis alia bella aduersus finitimos gentibus: thebani Epaminunda duce occupadæ urbis eorum spem coeperunt. igitur p̄cipio noctis taciti lacædemonia proficiscuntur: nō tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes & cætera imbecillis ætas cū aduētum hostium perlenissent: in ipsis portarum angustiis armati occurrunt: & aduersus quindecim milia militū nō amplius centū iam affoetæ ætatis uiri pugnae se offerunt: tantum animorum uirūq; patriæ & penatum conspectus sumministrat: tantoq; præsentia q̄ recordatione sui maioris spem largiuntur. Nā ut uiderunt intra quæ & p̄ quibus starent: aut uincendū sibi: aut moriendū censuerūt. Pauci igitur sustinere senes aciem: cui par ante diem uniuersa iuuentus esse nō potuit in eo prælio duo duces hostiū cecidere: cum interim agesilai aduentus nunciatur. thebani recessere: nec bellum diu dilatatum. Siquidem spartanorū iuuentus senum uirtute & gloria incensa teneri nō potuit: quin ex continenti acie decerneret: cum uictoria thebanorū esset. Et Epaminundas dum nō ducis tātum uerum etiā fortissimi militis officio fūgitur: grauiter uulneratur quo audito his ex dolore metus: & illis ex gaudio stupor iniiciatur: atq; ita ex placito cōsēsu a prælio discedit. Post paucos deinde dies Epaminūdas cecidit: cum quo uires quoq; reipublicæ ceciderunt. Nam sicuti telo si primā aciem præfegeris: reliquo ferro uim nocendi sustuleris: sic illo uelut mucrone teli ablato duce thebanorū reipublicæ uires heretæ sunt: ut nō tam illū amisisse q̄ cum illo interisse omnes uiderentur. Nam neq; hūc ante ducē ullum memorabile bellum gessere: nec postea uirtutibus: sed cladibus insignes fuere: ut manifestū sit patriæ gloriam & natam & extinctam cum eo fuisse. Fuit autē incertum uir melior an dux eēt: nā & iperū nō sibi semper sed patriæ quæsiuit. & pecuniæ adeo parcus fuit: ut sumptus funeri defuerint. gloriæ quoq; nō cupidior q̄ pecuniæ: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt. Honoresq; ita gessit ut ornāmētum non accipere sed dare ipsi dignitati uideret. iam litterarū studium iam philosophiæ doctrina tanta: ut mirabile uideretur: unde tam insignis militiæ scientia homini inter litteras nato: neq; ad hoc uitæ p̄posito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semi animis: uocē spiritūq; collegit id unum a circumstantibus requisit: nū cadenti sibi scutum laborū gloriæq; sociū osculatus est. Iterum quæsiuit utri uicissent: ut audiuit thebanos bene habere se rē dixit: atq; ita uelut gratulabundus patriæ expirauit. Huius morte etiā atheniensium uirtus intercudit: siquidem amisso cui æmulari consueuerāt: in segnitiam corporeq; resoluti nō ut olī in classem exercitus: sed in dies festos apparatusq; ludorum redditus publicos effundunt & cum auctoribus nobilissimis poetisq; theatra celebrant: frequētius scēnam q̄ castra uisentes. Versificatoresq; meliores q̄ duces laudantes. Tunc uectigal publicum: quo ante milites & remiges alebant: cū urbano populo diuidi ceperūt. Quibus rebus effectum est: ut iter ocia græcorū sordidum & obscurū antea macedonū nomē emergeret. Et Philippus obses triennio thebis habitus Epaminundæ & Pelopidarum uirtutibus eruditus. Regnum macedoniæ græciæ & asiæ ceruicibus ueluti iugum seruitutis imponeret.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEPTIMVS.

Acedæmonia antea nomine Emathionis regis cuius prima uirtutis experimēta in illis locis extant: Emathia cognominata est. Huius sicuti incrementa modica: ita termini perangusti fuere: populus pelasgi & regio boetia dicebat. Sed postea uirtute regū & gentis industria: subactis primo finitimis mox populis nationibusq; iperium usq; extremos orientis terminos prolatū ē. In regiōe pæoniæ: quæ nunc portio est macedoniæ: regnasse fert Thelogōus pater Altriopæi: cuius troiano bello iter clarissimos uindices urbis nomen accepimus. Ex alio latere in europa Europus nomine regnum tenuit. Sed & Caranus cū magna multitudine græcorū sedes in macedonia responso oraculi iussus quærere: cum in Emathiā uenisset: urbem edyffam nō sentiētibus oppidanis propter ibriū & nebulæ magnitudinē gregē caprarū ibre fugiētū secutus occupauit. reuocatusq; in memoriā oraculi quo iussus erat: ducibus capris iperū quærere: regni sedem statuit: religioseq; postea obseruauit quocūq; agmen moueret ante signa easdē capras habere: ceptorū duces habiturus quos regni habuerat auctores. Urbem edyffam ob memoriā muneris ægæam populo: ægæadas uocauit. Pulso deinde Medanamis quoq; portionē macedoniæ tenuit: aliiq; regibus pulsus in locū omnium solus successit: primusq; adunatis gētibus uariorū populorū ueluti unū corpus macedoniæ fecit: crescentiq; regno ualida incrementorū fundamēta cōstituit. Post hūc Perdicas regnauit: cuius uita illustris & mortis postrema ueluti ex oraculo p̄cepta memorabilia fuere. Siq; dē senex moriēs Argæo filio mōstrauit locū: quo cōdi uellet: ibiq; nō sua tantū sed ēt succedētū sibi in regnū ossa poni iussit. Præfatus quoad ibi conditæ posteriorum reliquiæ forent: regnum in familia mansurum creduntq; hac superstitione extinctam in Alexandro stirpem: q̄ locum sepulturæ mutauerit. Argæus

Pax toti
græciæ
restituta
Quo tēpo-
re Roma a
gallis capta

Spartanorū
senum uir-
tus

Epaminū-
dæ iteritus

Epaminun-
dæ uirtutes

Philippus
obses olim
thebanus
datus
Macedoniæ
uetustas

Europus

Macedonū
incrementa

Vnd mace
dōibus bel
lica uirtus
quæ sita

Att. perfa
rū lasciuiā

Alexandri
facinus

Bubaris

Amyntas
Alexander
Perdica fra
tres
Philippus
Alexandri
pater

Vbi philip
pus preci
puas uirtu
tes imbibe
rit

Philippi ge
sta

Olympias
cuius uilia

moderate & cum amore populi administrato regno successorē filium Philippum reliquit: q̄ imma
tura morte raptus. Europum paruulum admodum instituit hæredem. Sed macedonibus assidua cer
tamina cum thracibus & illyriis fuere. quoq̄ armis ueluti quottidiano exercitio idurati gloria bel
licæ laudis finitimos terrebāt. Igitur illyrii ī fantiā regis pupilli contēnentes bello macedonas aggre
diuntur: q̄ prælio pulsi rege suo ī cunis prolato & pugne ante aciem posito: acrius certamen repeti
uerūt. Tāq̄ ideo uicti fuissent antea: q̄ bellatibus sibi regis sui: auspicia defuisset: futuri uel p̄pterea
uictores: q̄ ex supstitiōe animum uincendi ceperant: simul & miseratio eos ī fantis tenebat: quem si
uicti forent: captiuum de rege facturi uidebant. Conserto itaq̄ prælio magna cæde illyrios fudere
ostenderuntq̄ hostibus suis priore bello: regem macedonibus nō uirtutē defuisse. Huic Amyntas
succedit: & propria uirtute & Alexandri filii egregia indole ī signiter clarus: Cui alexandro tāta om
nium uirtutum naturæ ornamenta extitere: ut et olympio certamine uario ludicrorum genere cō
tendit. Cum interim Darius rex persarum turpi a scythia fuga summotus: ne ubiq̄ deformis mili
tiæ damnis haberetur: mittit cum parte copiæ Megabasum ad subigēdā thraciā: cæteraq̄ eius tra
ctus regna quibus pro ignobili momento erat accessura macedonia: qui breui tempore executo re
gis imperio legatis ad Amyntam regem macedoniæ missis obsides in pignus futuræ pacis sibi dari
postulabat: Sed legati benigne excepti inter epulas ebrietate crescente rogant Amyntam: ut appara
tui epularum adiiciat ius familiaritatis adhibitis ī conuiuium suum filiis & uxoribus & filiabus: id
apud persas haberi pignus ac foedus hospitii: qui ut uenerunt petulantius eas contrectantibus filius
amyntæ Alexander rogat patrem respectu ætatis ac grauitatis suæ abire e conuiuium: pollicitus se ho
spitum tēperaturæ iocos. Quo digressio mulieres quoq̄ paulo e conuiuium euocat: cultius exornatu
rus gratioresq̄ reducturus. In quæ locū matronali exornatos habitu iuuenes supponit: eosq̄ petu
lantiam legatorum ferro: quod sub ueste gerebant compescere iubet. Atq̄ ita īterfectis oībus igna
rus rei. Megabasus cū legati nō rediret: mittit eo cum exercitus parte Bubarem: ut in bellū facile &
mediocre dedignatus ipse ire ne dehonestaret prælio tam foedæ genti. Sed Bubares ante bellum
amore filia Amyntæ captus omisso bello nuptias facit: depositisq̄ hostilibus animis ī affinitatis iu
ra succedit. Post discessū a macedonia Bubaris Amyntas rex decedit: cuius filio & successori Alexā
dro cognatio Bubaris nō Darii tantum temporibus pacem præstitit uerū etiā Xerxem cōciliauit:
adeo ut cū græciam ueluti tempestas quædam occupasset: intus olympū hæmūq̄ mōtes totius re
gionis eū imperio donauerit. Sed nec uirtute minus q̄ persarum libertate regnum ampliavit. Per or
dinem deinde successionis regnum macedoniæ ad Amyntam fratris eius Menelai filium peruenit:
Hic quoq̄ insignis industria: & omnibus imperatoriis uirtutibus instructus fuit: q̄ ex Eurydice tres
filios sustulit Alexandrum: perdicam: Philippum alexandri magni macedonis patrē: & filiā Euryo
nem. Ex Cygæa autem Archelaum: Arideū: Menelaum: q̄ cum illyriis deīde & cū olynthiis grauiā
bella gessit. Insidiis autem Eurydices uxoris: quæ nuptias generi pacta occidēdum uirgē: regnumq̄
adultero tradendum susceperat: occupatus fuisset: ni filia pellicatum matris & sceleris cōsilia prodi
disset. Functus itaq̄ tot periculis senex recessit: regno maximo & filiis Alexandro tradito. Igit̄ Ale
xander inter prima initia regni bellum ab illyriis pacta mercede: & Philippo fratre dato obside rede
bit. Interiecto quoq̄ tempore per eūde obsidē cū thebanis gratiā pacis reconciliat: quæ res Philip
po maxima incrementa egregiæ indolis fuit. Si quidē triennio thebis obses habitus prima pueritiæ
rudimenta ī urbe seueritatis antiquæ & ī domo Epaminūdæ sūmi & philosophi & īperatoris depo
suit. Nec multo post alexander īsidiis Eurydices matris appetitus occubuit: cui amyntas in scelere
depræhēse p̄p̄ cōmunes liberos ignarus eisdē quādoq̄ exitio sam fore pepercerat. Frater quoq̄ eius
Perdica pari īsidiæ fraude decipitur. Indignū prorsus libidinis cā liberos a m̄re uita priuatos: quā
scelegē suogē suppliciis liberogē cōtemplatio uindicauerat. Perdica hæc īdignior cædes uidebat: q̄
ei ap̄d matrē misericordiā nec puulus q̄dē filius cōciliauerat. Itaq̄ Philippus diu nō se regē sed tuto
rem pupilli egit. At ubi grauiora bella iminebāt: serūq̄ auxiliū in expectatione īfantis erat: cōpulsus
a populo regnū suscepit: ut est īgressus imperiū magna de illo spes oībus fuit: & p̄pter ipsius īgeniū
q̄d magnū spōdebat uirgē: & p̄p̄ uetera macedoniæ fata: q̄ cecinerant uno ex Amyntæ filiis regnan
te florentissimū fore macedoniæ statū: cui spei scelus matris hūc residuum fecerat. Principio regni
cū hinc cædes frat̄e indigne pemptogē: inde hostiū multitudo: hinc īsidiæ metus: inde inopia cō
tinui belli & exhausti regni & īmaturā ætatē tyronis urgeret: bellaq̄ ueluti cōspiratōe q̄dā ad oppri
mendā macedoniā multaq̄ gētiū ex diuersis locis uno tempore cōfluebāt: quoniā oībus par eē non
poterat dispēsāda ratus alia īterposita pactiōe cōponit: alia redemit facillimis q̄busq̄ aggressis: quo
rū uictoria & militū trepidos aīos firmaret: & cōtēptū sibi hostiū demeret. Primū illi cū atheniēsī
bus certamē fuit: q̄bus p̄ īsidiā uictis metu belli grauioris cū interficere oēs posset: incolumēs sine
præcio dimisit. Post hos bello ī illyriis trās lato multa milia hostiū cædit. Urbē nobilissimā larissæā
capit: hic thessaliā nō p̄dæ cupiditate sed q̄d exercitui suo robur thessalogē equitū adiūgere gestie
bat: nihil minus q̄ bellū metuētē īprouisus expugnat: unūq̄ corpus eqtū pedestriūq̄ copiæ iūcti
exercitus fecit: q̄bus rebus feliciter pueniētibus Olympiada Neptolemi regis molosorum filiam
uxorē ducit: cōciliatē nuptias fratre patruele tutore uirgīs Arisba rege molosogē: q̄ sororē Olym
piadis Troadā ī matrimoniū habebat: q̄ cā illi exitū malogēq̄ oīum fuit. Nā dū regni incrementa ab

Vbi oculū
Philippus
amiserit

finitate Philippi acq̄situr se spat̄ pprio regno ab eodē priuatus ī exilio cōfenuit. Is ita gestis Philip
pus iā nō cōtētus sumouere bella: ultro ēt getos laceffit. Cū methonā urbē oppugnaret ī p̄tereūtē
de muris sagitta iacta dextrum oculum regis effodit. quo uulnere nec segnior in bellum nec iucun
dior aduersus hostes factus est: adeo ut interiectis diebus pacē deprecantibus dederit: nec modera
tus tantum uerum etiam mitis aduersus uictos fuerit.

IVSTINI HISTORICI LIBER OCTAVVS.

Ræciæ ciuitates dum imperare singulæ cupiunt: imperium omnes perdiderūt.

Quippe in mutuū exitium sine modo ruentes ab oībus uictæ periere: quod
singulæ amitterent: non nisi oppressæ senserunt. Siquidē Philippus rex macedo
niæ ueluti e specula quadam libertati omniū insidiatus dū contentiones ciuita
tum alit auxilium inferioribus ferendo uictos pariter uictoresq; subire regiā ser
uitutem coegit. Causa & origo huius mali thebani fuere: q̄ cū rege potirentur: se
cundam fortunam imbecillo animo ferētes uictos armis lacedæmonios & pho

Thebanorū
iniuria

cenfes quasi parua supplicia cædibus & rapinis luissent: apud commune græciæ conciliū supbe ac
cusauerunt. Lacedæmoniis crimini datū q̄ arcē thebanam indiciarum tēpore occupassēt: phocen
sibus q̄ boetiam depopulati essēt: prorsus quasi post arma & bellū locum legibus reliquissent. Cū
iudiciū arbitrio uictorum exerceretur: tanta pecunia damnantur: quanta exolui non posset. Igit̄

Philōenes

phocenses cum agris liberis coniugibusq; priuarētur desperatis rebus Philomenæ quōdā duce ue
lut deo irascente templū ipsū Apollinis delphis occupauere. Inde auro & pecunia diuites cōducto
mercenario milite bellum thebanis intulerunt: factumq; phocensiū tametsi omnes execrarent pp̄
sacrilegium: plus tamen inuidiæ thebanis: a qbus ad hanc necessitatē cōpulsī fuerant: q̄ ipsis itulit.

Oenomaus

Itaq; auxilia his & ab atheniensibus & a lacedæmoniis missa. Prima igitur congressione Philome
nes thebanos castris exiit: sequēti p̄lio primus inter confertissimos dimicās cecidit: sacrilegii pœ
nas impio sanguine luit. In huius locū dux Oenomaus creatur aduersus quē thebani thessaliq; nō
ex ciuibus suis ne uictoris potentiam ferre non possent: sed Philippum macedoniæ regem ducē eli
gunt: & externæ dominationi. quam in suis timuerūt: sponte succedūt. Igitur Philippus quasi sacrī
legii non thebanorū: ultor esset: omnes milites coronas laureas sumere iubet: atq; ita ueluti deo du
ce in prælium pergit. Phocenses insignibus dei conspectis cōscientia delictorum territi abiectis ar
mis fugā capeffunt: pœnasq; uiolatae religionis sanguine & cædibus suis pendunt. Incredibile quā
tam ea res apud nationes Philippo gloriam dedit. Illū uindicem sacrilegii: illū ultorē religionū qd̄

Philippi
gloria

orbis uiribus expiari debuit: solū qui piacula exigeret extitisse dignū. Itaq; diis proximus habetur: p̄
quem deorū maiestas uindicata sit. Sed athenienses audito belli euentu ne in græciam Philippus trā
siret: angustias thermopilarū pari ratione secuti antea aduenientibus persis accupauere: sed nequaq̄
simili aut uirtute aut causa. Siquidem tunc pro libertate græciæ nunc pro sacrilegio publico: tunc a
rapina hostium templa uindicatorum: nunc aduersus uindices temploꝝ raptoreꝝ defensuri. Agūtq; se
propugnatores sceleris: cuius turpe erat alios uindices fuisse: immemores prorsus q̄ in dubiis rebus
suis illo deo etiam consiliorum auctore usi fuerāt: q̄ illo duce tot bella uictores inierāt: tot urbes au
spicato cōdiderant: tantum imperiū terra mariq; quæsierāt: q̄ nihil sine maiestate numinis eius aut
priuatæ unq̄ aut publicæ rei gesserant. Tātū facinus admisisse ingenia oīa doctrina exulta: pulcher
rimis legibus istitutisq; formata: ut q̄ unde post hac succēfere iure barbaris possint: nō haberēt: sed
nec Philippus melioris fidei aduersus socios fuit. Quippe ueluti timens ne ab hostibus sacrilegii sce
lere uinceret: ciuitates quaz̄ pauloātē dux fuerat: quæ sub auspiciis eius militauerāt: q̄ gratulatae illi
sibiq; uictoriā nactæ fuerāt hostiliter occupatas diripuit. Cōiuges liberosq; oīum sub corona uændi
dit: nō deorū īmortaliū tēplis: nō ædibus sacris nō diis penatibus publicis priuatiscq; ad quos pauloātē
te ingressus hospitaliter fuerat pepcit. Prorsus ut nō tā sacrilegii ultor extitisse: q̄ sacrilegioꝝ licetiā
q̄lisse uideret. Inde ueluti rebus egregie gestis ī capadociā traucit: ubi bello pari pfidia gesto captif
q; p̄ dolū & occisis finitis regib; uniuersa puiciā iperio macedoniæ adiūgit. Deīde ad abolēdā iuidiæ
famā q̄ īsignis p̄ cæteris tūc t̄pis hēbat. p̄ regna mittit & opulētissimas ciuitates & phana ac tēpla
q̄ opinionē ferrēt regē philippū magna pecūia locare: & muros p̄ ciuitates & phana ac tēpla faciēda
& ut p̄ p̄cōes susceptores sollicitaret: q̄ cū ī macedoniā uenissent uariis dilatiōibus frustrati uim re
giæ maiestatis timentes taciti pficiscebāt. Post hæc Olynthios aggredit̄: recepant. n. p̄ misericordiā

Olynthia
cum bellū

post adē unius duos fratres eius: quos Philippus ex nouerca genitos ueluti p̄cipes regni īterficere
gestiebat. Ob hāc igit̄ cām urbē atiq; & nobilē excidit: & fratres olī destinato supplicio tradit: p̄daq;
igēti pariter & parricidii uoto fruiēt. Indē q̄si oīa: q̄ agitasset aīo: ei licerēt: auraria ī thessalia argēti me
talli ī thracia occupat. Et ne qd̄ ius uel fas iuiolatū p̄mitteret: piraticā quoq; exercet̄ istituit. His
ita gestis forte uenit ut eū fratres duo regis thraciæ nō cōtēplatiōe iustitiæ eius: sed iuicē metuētes
ne alteius uirib; accederet disce ptationū suaz̄ iudicē eligerēt. Sed Philippus more igēti sui ad iudi
ciū ueluti ad bellū iopinātibus fratrib; īstructo exercitu supuenit: regno utruq; nō iudicis more
sed fraude latronis ac scelere spoliauit. Dū hæc agunt̄ legati atheniēsiū petentes pacē ad eū uenerūt
qbus auditis & ipse legatos athenas cū pacis cōditiōibus misit: ibiq; ex cōmodo utrorūq; pax facta.

Philippi
scelera

Ex cæteris quoq; græciæ ciuitatibus nō pacis amore sed belli metu legatiōes uenere. Siquidem

crudescēte ira Thessali Boetiūq; orant: ut profectum aduersum phocenses ducem Græciæ exhibeat
 tanto odio phocensium ardētes: ut obliti cladum suarum perire ipsi qui nō perdere eos præopta-
 rent. expertaq; Philippi crudelitātē pati: q̄ parcere hostibus suis mallent. Contra phocensium legati
 adhibitis lacedæmoniis & atheniēsis bellū deprecabant: cuius ab eo dilationē ter iam emerant.
 Foedum prorsus miserandumq; spectaculū: græciam etiam nunc & uiribus & dignitate orbis terra-
 rum principem regum certe gentiūq; semper uictricē: & multaq; adhuc urbiū dominam alienis ex-
 cubare sedibus: aut rogamem bellum aut deprecantē in alterius ope omnem spem posuisse. Orbis
 terrarum uindices eo usq; discordia sua ciuilibusq; bellis redactos ut adulent̄ ultro sordidam pau-
 loante clientelæ suæ partē & hoc potissimū facere thebanos lacedæmoniosq; antea iter se imperiū
 nunc græciæ imperātis æmulos. Philippus inter hæc uindictiōe gloriæ suæ tantaq; urbium fasti-
 gium agit: atq; utros potius dignē: æstimat. Secreto igiŕ auditis utrisq; legationibus his ueniam
 belli pollicē iureiurando adactis responsum nemini prodituros: illis cōtra uenturū auxiliūq; la-
 turum. Vtrosq; uetat parare bellum aut metuere: sic uariato reponso securis omnibus thermopy-
 larum angustias occupat. Tunc primum phocenses se captos in fraude Philippi animaduertētes tre-
 pidi ad arma cōfugiunt. Sed neq; spacium erat instruēdi belli nec tempus ad cōtrahenda auxilia: &
 Philippus excidium minabat: ni fieret deditio. Victi igiŕ necessitate pacta salute se dedunt. Sed pa-
 ctio eius fidei fuit: cuius antea fuerat deprecati belli promissio. Igiŕ cæduntur passim: rapiunturq;
 nō liberi parētibus: non coniuges maritis: nō deorum simulachra templis suis relinquunt: unū tan-
 tum miseris solatium fuit: quod cum Philippus portione prædæ socios fraudasset: nihil rerum sua-
 rum apud inimicos uiderunt. Reuersus in regnū: ut pecora pastores nūc in hybernos nunc inæsti-
 uos saltus traiciunt: sic ille populos & urbes. Vt illi uel replēda uel dereliquenda quæq; loca uide-
 bant: ad libidinē suā trāffert: miserāda ubiq; facies: & excidio similis erat. Nō quidē pauor ille hosti-
 lis: nec discursus per urbē militū erat: nō tumultus armorū: nō boum atq; hominū rapina: sed taci-
 tus memor & luctus: uerētibus ne ipsæ lachrymæ pro cōtumacia haberent. Crescit dissimulatione
 ipsa dolor: hoc altius dimissus quo minus profiteri licet: Nunc sepulchra maiore: nūc ueteres pena-
 tes nūc tecta: in qbus geniti erant in quibusq; genuerāt: cōsiderabāt. Miserātes nunc uicē suā: q̄ in
 eam diē uixissent nunc filioq; q̄ nō post eam diē nati essent: alios populos in finibus ipsis hostibus
 opponit: alios in extremis regni terminis statuit: quosdā bello captos in supplementis urbium diui-
 dit. Atq; ita ex multis gentibus nationibusq; unū regnū populūq; cōstituit: Compositis ordinatisq;
 macedoniæ rebus dardanos cæterosq; finitimos fraude captos expugnat Sed nec a proximis manus
 abstinet. Siquidē Arisban regē epiri uxori suæ Olympiadi arctissima cognatione uinctum pellere re-
 gno statuit: atq; Alexandrū priuignū eius uxoris Olympiadis fratrem puerum honestæ pulchritudi-
 nis in macedonia noīe sororis accersit: omniq; studio sollicitatū in spem regni simulato amore ad
 stupri cōsuetudinem perpulit maiora in eo obsequia habiturus sine conscientia pudore sine regni
 beneficio. Igiŕ cū .xx. ad annos puenisset ereptū Arisbæ regnū puero admodum tradit scelestus in
 utroq; nā nec ī eo ius cognatiōis seruauit: cui ademit regnū: & eū cui dedit. īpudicū fecit atē q̄ regē.

IVSTINI HISTORICI LIBER NONVS.

In græciā Philippus cū uenisset sollicitatus paucarū ciuitatū direptiōe & ex p̄da modica
 rū urbiū quātæ opes uniuersaq; essent aīo p̄spiciēs: bellū toti græciæ inferre statuit. Ad
 cuius emolumētū egregie p̄tinere ratus si sibi byzatiū nobile & maritimā urbē recepta-
 culū terra mariq; copiis suis futurū in potestātē redegisset: eādē claudētē sibi portas ob-
 sidiōe cinxit. Hæc nāq; urbs cōdita priō a Pausania rege spartanorū & p. vii. ānos posses-
 sa fuit: deinde uariātē uictoria: nūc lacedæmoniōq; nūc atheniēsiū uiris habita est: q̄ ī certa possessio
 efficit: ut nemine q̄si sua auxiliis iuuātē libertatē cōstātius tuerēt. Igiŕ Philippus lōga obsidiōis mo-
 ra exhaustus pecuniæ cōmerciū de piratica mutuat. Captis itaq; clxx. nauibus merciū ex distractis
 anhelatē īopiā paululū recreauit. Deīde ne unius urbis oppugnationē tātus exercitus tenerēt p̄fectus
 cū fortissimis multas Chersonēsiū urbes expugnat filium Alexandrum. x. & .viii. annos natū: ut sub
 militia patris tyrociniū rudimēta deponeret: ad se accersit: in scythiam quoq; p̄dandi causa p̄fectus
 more negociantiū impensas belli alio bello refecturus. Erat eo tempore rex scytharū Matthæas qui
 cū bello istrianorū p̄merēt auxiliū a Philippo p̄ apolloniēses petit: in successione eum regni scythiæ
 adoptaturus: cū iterum istrianorū rex decedēs & metu belli & auxiliorum necessitate scythas soluit
 Itaq; Matthæas remissis macedonibus renūciari Philippo iubet: neq; auxiliū eius se petisse: neq; ado-
 ptionē mandasse. Nam neq; uindicta macedonū egere scythas. quibus meliores forēt: neq; hæredē
 sibi icolumi filio deesse. His auditis Philippus legatos ad Matthæā mittit: īpensæ obsidionis portio-
 nē petētes: ne inopia bellū deserere cogat. Quod eo prōptius eū facere debere q̄ missis a se in auxi-
 lium eius militibus nec sumptū quidē uia nō modo officii p̄cia dederit. Matthæas inclementiā cæ-
 li & terræ sterilitatē causatus: q̄ nō patrimoniis ditet scythas: sed uix alimenta exhibeat: respondit:
 nullas sibi opes esse: qbus tantū regē expleat: & turpius putaret paruo defungi q̄ totū abnuere. Scy-
 thas autem uirtute animi & duricia corporis nō operibus censeret. Quibus derisus Philippus soluta
 obsidione byzantii scythica bella aggreditur: præmissis legatis: quo securiores faceret qui nuncient
 Matthææ dum byzantium obsidet nouisse statuam Herculi: ad quam in hostio Istri ponendā se ue-

Quid pos-
sit discor-
diā aduerte

Phocentiū
excidiū

Philippi
succellus

Bizatiū
a quo con-
ditum

Prima ale-
xandri mili-
tia

Ars philip-
pi in scythi-
co bello
mouēdo

nire placatum accessum ad religionem dei petens amicus ipse scythis uenturus. Ille si uoto fungi ue-
 lit: statuam sibi mitti iubet: non modo ut ponatur: uerum etiam ut uiolata maneat: pollicetur. Ex-
 ercitu autem fines ingredi negat se passurum: ac si iuitis scythis statuam ponat: eo digressio sublaturum
 uer surumque æs statuæ in aculeos sagittarum. His utriusque irritatis animis prælium committitur. Cui
 uirtute & animo præstarent scythæ: astutia Philippi uincuntur. xx. milia puerorum ac foeminarum ca-
 pta: pecoris magna uis auri argenti que nihil. Ea primum fides inopiæ scythiæ fuit. xx. milia nobilium
 equarum ad genus faciendum in macedoniam missa. Sed reuertenti a scythia tribali Philippo occur-
 runt: negant se transitum duros: nisi portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium & mox prælium.
 In quo ita in femore uulneratus est Philippus: ut per corpus eius equus interficeretur. cum omnes
 occisum putaret: præda amissa est. Ita scythica uelut deuota spolia pene luctuosa macedonibus fue-
 re. Vbi uero ex uulnere primum conualuit diu dissimulatum bellum atheniensibus infert: quorum
 causa thebani se iunxere: ne uictis metuentes atheniensibus ueluti uicinum incedium belli ad se tran-
 saret. Facta igitur inter duas paulo ante infestissimas ciuitates societate legationibus græciam fatigat:
 communem hostem putat communibus uiribus summouendum. Neque enim cessaturum Philippum
 si prospere prima successerint: nisi omnem græciam domuerit. Motæ quædam ciuitates atheniensi-
 bus se iungunt: quædam autem ad Philippum belli metus traxit. Prælio commissio cum athenienses
 longe maiore militum numero præstarent assiduis bellis indurata uirtute macedonium uincunt:
 non tamen immemores pristinae gloriæ cecidere. Quippe aduersus uulneribus omnes loca quæ tu-
 da a ducibus acceperant: morientes corporibus texerunt. Hic dies uniuersæ græciæ & gloriam domi-
 nationis & uetustissimam libertatem liniit. huius uictoriæ callidæ dissimulata læticia est. Denique non
 solita sacra Philippus illa die fecit: non conuiuio risit: non ludos inter epulas adhibuit: non coronas aut
 unguenta sumpsit: & quantum in illo fuit ita uicit ut auctorem nemo sentiret. Sed nec regem se græ-
 ciæ sed ducem appellari iussit. Atque ita iter tacitam læticiam & dolorem hostium temperauit: ut neque
 apud suos exultasse: neque apud uictos insultasse uideret. Atheniensibus quos passus infestissimos fue-
 rat: & captiuos gratis remisit: & bello consumptorum corpora sepulturæ reddidit: reliquiasque fune-
 rum ut ad sepulchra maiorum ferrent ultro ortatus est. super hæc Alexandrum filium cum amico
 Antipatro: qui pacem cum his amicitiamque iungeret: athenas misit. Thebanos porro non solum ca-
 ptiuos: uerum etiam interfectosque sepulturam uendidit. Principes ciuitatis alios securi percussit: alios
 in exilium redegit: bonaque omnium occupauit: pulsos deinde per iniuriam in patriam restituit ex horum
 numero. ccc. exules iudices rectoresque ciuitati dedit. Apud quos cum potētissimi quinque rei eius
 ipsius criminis postularent: quod per iniuriam se in exilium egissent: huius constantiæ fuerunt: ut oēs
 se auctores faterent: meliusque cum re. p. actum cum damnati essent: quam cum restituti contenderent. Mi-
 ra prorsus audacia de iudicibus uitæ necisque suæ quemadmodum possunt sententiam ferunt: contē-
 nuntque absolutionem: quam dare inimici possunt. & quoniam rebus nequeunt ulcisci uerbis usurpant
 libertatem. Compositis in græcia rebus Philippus omnium ciuitatum legatos ad formandum rerum
 præsentium statum euocari corinthum iubet. Ibi pacis legem uniuersæ græciæ pro meritis singula-
 rum ciuitatum statuit: consiliumque omnium ueluti unum senatum ex omnibus eligit. Soli lacedæ-
 monii & legem & regem contempserunt: seruitutem non pacem rati: quæ non ipsis ciuitatibus con-
 ueniret: sed a uictore ferretur. Auxilia deinde singularum ciuitatum describuntur: siue adiuuandus
 ea manu rex oppugnante aliquo foret: seu duce illo bellum inferendum: neque enim dubium erat impe-
 rium persarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum. cc. milia peditum fuere: & equitum. xv. mi-
 lia. Extra hanc summam & macedoniæ exercitus erat: & cōfinis domitarum gentium barbaries. Ini-
 tio ueris tres duces in asiam persarum uiris præmittit Parmemonem: Amyntam: & Attalum: cuius
 sororem nuper expulsa Alexandri matre Olympiade propter stupri suspicionem in matrimonium ac-
 ceperat. Interea dum auxilia a græcia coeunt: nuptias cleopatras filias Alexandri: quem regem Epiri
 fecerat: celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum & collocatis filiam & uxorem ducētis
 apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum Philippus cum
 sine custodibus mediis inter duos Alexandros filium generumque cōcederet: Pausanias nobilis ex mace-
 donibus nemini suspectus adolescens occupatum angustiis Philippum in transitu obrūcat: diemque
 læticiæ destinatum foedum luctu funeris facit. Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per
 iniuriam passus ab Attalo fuerat: cuius indignitati hæc etiam foeditas accesserat. Nam perductum
 in conuiuio solutumque mero Attalus non suæ tantum uerum & conuiuagæ libidini uelut scortum uile subii-
 cerat: ludibriūque omnium iter coæquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pausanias querelam Philippo
 sæpe detulerat. Cui uariis frustrationibus non sine risu deferret: & honoratum insuper ducatu aduersa-
 rium cerneret: iram in ipsum Philippum uertit: ultionemque quam aduersario non poterat: ab iniquo iudice exe-
 git. Creditum est etiam immissum ab Olympiade matre Alexandri fuisse: nec ipsum Alexandrum igna-
 rum paternæ cædis extitisse: quippe non minus Olympiadem repudiū & prælatam sibi Cleopatram quam itu-
 prum Pausaniam doluisse. Alexandrum quoque regni æmulum fratrem ex nouerca susceptum tenuisse: eoque
 actum ut in conuiuio antea primum cum Attalo mox cum ipso patre iurgaret: Adeo ut etiam stri-
 cto gladio eum Philippus cōsectatus sit: ægreque a filii cæde amicorum precibus exoratus. Quobrem
 Alexander ad auunculum se in Epirum cum matre: inde ad reges illiriorum contulerat: uixque reuocati

Scythæ a
philippo ui-
cunt

Atheum a
philippo ui-
cunt

Seuitia phi-
lippi in the-
banos

Att. Philip-
pi regis bel-
licum appa-
ratum
Olympias
expulsa stu-
pri suspitio-
ne

Pausanias
philippum
obtruncat

mitigatus est patri: precibusque cognatorum ægre redire compulsus. Olympias quoque fratrem suum Alexandrum Epiri regem in bellum subornabat: perucisissetque nisi filiae nuptiis pater generum occupasset. His æmulis irarum utriusque Pausaniam de impunitate stupri sui querentem ad tantum facinus impulisse credunt. Olympias certe fugienti percussori equos quoque præparatos habuit. Ipsa deinde audita regis nece cum titulo officii ad exequias eadem nocte cucurrisset: in cruce pendentis Pausaniae capiti eadem nocte qua uenit: coronam auream imponit: quod nemo alius audire nisi hæc superstite Philippi filio potuisset. Paucos deinde post dies refixum corpus interfectoris super reliquias cremauit: & tumulum ei eodem fecit in loco: parentarique eidem quot annis incussa populo superstitione curauit. Post hæc Cleopatram: a qua pulsa Philippi matrimonio fuerat: in gremio eius prius filia interfecta finire uitam suspendio coegit: spectaculoque pendens ultione potita est: ad quam per parricidium festinauerat. Nouissime gladium illum: quo rex percussus est: Apollini sub nomine myrtalis consecrauit. Hoc enim nomen ante Olympiadis paruulæ fuit quæ omnia ita palam facta sunt: ut timuisse uideatur: ne facinus ab ea commissum non probaret. Decessit Philippus. xl. & vii. annorum cum annis. xxv. regnasset: genuit ex larissæa saltatrice filium Arideum qui post Alexandrum regnauit. habuit & multos alios filios ex uariis matrimoniis regio more susceptos: qui partim fato partim ferro periere: Fuit rex armorumque conuiuiorum apparatus studiosior: cui maxime opes erant instrumenta bellorum diuitiarum questuque custodia solertior. Itaque iter quotidianas rapinas semper inops erat misericordia in eo & perfidia pari iure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio uincendi: blandus pariter & insidiosus alloquio qui plura promitteret: quam præstaret. In seria & iocos artifex: amicitias utilitate non fide colebat: Gratiam fingere in odio: instruere iter concordantes odia: apud utrumque gratiam querere solennis illi consuetudo. In ter hæc eloquentia & insignis oratio acuminis & solertia plena: ut nec ornatui facilitas nec facilitati inuentio non deesset ornatus. Huic Alexander successit & uirtute & uiciis patre maior. Itaque uincendi ratio utriusque diuersa hic apta uis: ille artibus bella tractabat. deceptis ille gaudere hostibus: hic palam fufis. Prudentior ille consilio: hic animo magnificentior: iram pater dissimulare plerumque & uincere: hic ubi exarsisset: nec dilatio ultionis nec modus erat. Vini nimis uterque auidus: sed ebrietatis diuersa uitia patri mos erat: & de conuiuio in hostem percurrere: manum conserere: periculis se temere offerre. Alexander non in hostem: sed in suos sauebat quamobrem Philippum saepe uulneratum prælia remisere: hic amicorum interfectorem conuiuio frequenter excessit. Regnare ille cum amicis nolebat: hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle: hic metui: iræque cultus utriusque similis. Solertiae pater maioris: hic fidei: uerbis atque oratione Philippus: hic rebus moderatior: parcendi uictis filio animus & promptior & honestior: frugalitati pater: luxuriae filius magis deditus erat: quibus artibus orbis imperii fundamenta pater fecit: operis totius gloriam filius consumauit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. X.

Artaxerxi regi persarum ex pellicibus. cxv. filii fuere: sed tres tantum iusto matrimonio suscepti: Darius: Ariarates & Occhus. Ex his Darium contra morem persarum: apud quos rex nisi morte mutaret: per indulgentiam pater regem uiuus fecit: nihil sibi ablatum existimans: quod in filium contulisset: sinceriusque gaudium ex procreatione captum: si insignia maiestatis suae uiuus in filio conspexisset. Sed Darius post noua paternae pietatis exempla interficiendi patris consilium cepit. Sceleratus fuisse: si solus parricidium cogitasset: tanto sceleratior quanto in societate facioris assumptos. I. fratres fecit parricidas. Ostendi prorsus genus: ubi in tanto populo non solum sociari: ueque etiam filii parricidium potuit: ut ex. I. liberis nemo inuentus sit: quem aut paterna maiestas aut ueneratio senis: aut indulgentia patris a tanta immanitate reuocaret. Adeo ne uile paternum nomen apud tot numero filios fuit: ut quoque pro subsidio tutus esset aduersus hostes esse debuerat: eorum insidiis circumuentus tutior ab hostibus quam a filiis fuerit. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso quippe Cyro fratre bello: cuius mentio supra habita est. Astasia pellicem eius rex Artaxerxes in matrimonium repperat. Hanc partem cedere sibi sicuti regnum Darius postulauerat: quod pro indulgentia sua in liberos primo factum se dixerat: mox poenitentia ductus ut honeste negaret: quod temere promiserat: solus eam sacerdotio profecit: quod perpetua illi ab omnibus uiris pudicitia imperabat. Hic exacerbatus iuuenis in iurgia patris erupit mox facta cum fratribus coniuratione dum patri insidias parat: de phesus cum sociis poenas parricidii diis paternae maiestatis ultoribus dedit: coniuges quoque omnium cum liberis: ne quod uestigium tanti sceleris extaret: interfectæ sunt. Post hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decessit. Rex qui pater felicior. Hereditas regni occho tradita: quod timens parum coniurationem regiam cognatorum caede & strage principum replet: nulla non sanguinis non sexus: non ætatis misericordia promouetur. I. ne innocetior fratribus parricidiis haberetur. Atque ita ueluti purificato regno bellum armeniis infert. In eo cum aduersus prouocatum hostium Codomanus quidam omnium fauore processisset: hoste caeso uictoriam suis pariter: & prope amissam gloriam restituit. Ob hæc decora idem Codomanus præficitur Armeniis. Interiecto deinde tempore post mortem Occhi regis ob memoriam pristinae uirtutis rex a populo constituitur. Darii nomine ne quid regiae maiestati deesset honoratus bellumque cum Alexandro magno diu uariante fortuna magna uirtute gessit. Postremo uictus ab Alexandro & a cognatis occisus uitam pariter cum persarum regno finiuit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XI.

Argumenta
caedis ab
olympiade
in philippum
meditate

Myrtalis
olim olympias
dicta

Eloquentia
in philippo

Comparatio
philippi &
alexandri

Artaxerxis
numerum
artaxerxis

Plutarchus
Aspasia
uocat non
astasia &
Artaxerxes
non artaxerxes

Darii interitus

N exercitu Philippi sicuti uariae gentes erant: ita eo occiso diuersi motus animorum fue-
 re. Alii quippe iniusta seruitute oppressi ad spem se libertatis erigebant. Alii tædio lon-
 ginquæ militiæ remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptis filiae ac
 censam rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subdita mutatione rerum
 haud mediocris metus ceperat. reputantes nunc prouocatam Asiam: nunc Europam nunc
 dum perdomitam: nunc Illirios & thracas & dardanos cæterasque barbaras gentes fidei
 dubiæ & mentis infidæ: qui omnes populi si pariter deficiant resisti nullo modo posse. His rebus ue-
 lut medela quædam interuentus Alexandri fuit: qui pro concione ita uulgus omne cõsolatushorta-
 tusque pro tẽpore est: ut & metũ timentibus demeretur: & i spem sui omnes impelleret. Erat hic aũs
 xx. natus. in qua ætate ita moderate de se multa pollicitus est: ut appareret plura eũ expimẽtis refer-
 uare. Macedonibus imunitatẽ cũctarũ regũ præter militiæ uacationẽ dedit. quo facto tantũ sibi fa-
 uorẽ omnium conciliauit: ut corpus hominis nõ uirtutẽ regis mutasse se diceret. Prima illi cura pater-
 nae exequiæ fuit. In quibus ante omnia cædis consocios ad tumultũ patris occidi iussit: soli Alexã-
 dro lyncistagæ fratri pepercit: seruã in eo auspiciũ dignitatis suæ nam regẽ eũ primus salutauerat. Vlci-
 scitur alexander
 cædem pa-
 tris
 æmulũ quoque imperii Caranũ fratrem ex nouerca susceptũ interfici curauit: Inter initia multas gẽ-
 res rebellantes compescuit: orientes nonnullas seditiões extinxit: quibus rebus erectus tacito gradu
 in græciam contendit: ubi exemplo patris Corinthum euocatis ciuitatibus dux i locum eius substi-
 tuit. Inchoatũ deinde a patre persicũ bellũ aggreditur: in cuius apparatu occupato nunciatur Athe-
 nienses Thebanos & Lacedæmonios ab eo ad persas defecisse: auctoremque eius defectiõis magno au-
 ri pondere a persis corruptum Demosthenem oratorem extitisse: qui macedonum deletas oes cum
 rege copias a tribalis affirmauerit: producto in concionem auctore qui i eo prælio: i quo rex cecide-
 rat: se quoque uulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme ciuitatũ animos esse præsi-
 dia Macedonũ obsideri: quibus motibus occursum tanta celeritate instructo paratoque exercitu græ-
 ciã oppressit: ut quẽ uenire nõ senserant: uidere se uix crederent. In trãsitu hortatus Thessalos fuerat
 beneficiorũque Philippi patris maternæque suæ cum his ab æacidagæ gente necessitudinis admonue-
 rat: cupide hæc thessalis audiẽtibz exemplo patris dux uniuersæ gẽtis creatus erat: & uestigalia oia
 redditusque suos ei tradiderant: Sed Athenienses sicuti primi defecerunt: ita primi poenitere coeperũt:
 contemptum hostis in admiratione conuertentes: pueritiamque Alexandri spretam antea supra uir-
 tutem uetere ducũ extollentes: Missis itaque legatis bellũ deprecantur: quibus auditis & grauius in-
 crepatis Alexander bellum remisit. Inde thebas exercitum conuertit: eadẽ indulgẽtia usus si parẽ
 poenitentiam inuenisset. Sed Thebani armis non præcibus nec deprecatione usi sunt. Itaque uicti gra-
 uissima quæque supplica miserimæ captiuitatis experti sunt. Cum in consilio de excidio urbis delibe-
 raretur Phocenses & Plataenses & Thespienses & Orchomenii Alexandri socii uictoriaeque partici-
 pes excidium urbium suarum crudelitatemque thebanorum referebant: studia in persas non præsentia
 tantum uerum etiam & uetera aduersus græciã libertatem increpantes. Quamobrem odium eos
 omnium populorum esse: quod uel ex eo manifestari: quod iureiurãdo se omnes abstrinxerit ut uictis
 persis Thebas diruerent: adiiciunt & scelegẽ priore fabulas: quibus omnes scænas repleuerant: ut nõ
 præsentis tantum perfidia: uerum & uetere infamia inuisi forent. Tunc Eleadas unus ex captiuis da-
 ta potestate dicendi nõ a rege se defecisse: quẽ interfectum audierint: sed a regis hæredibus: quicquid
 in eo sit admissum credulitatis nõ perfidiæ culpam esse: cuius tamen iam magna se supplicia pepen-
 disse. Deleta iuuentute nunc senum sceminarumque sicuti infirmũ: ita innoxium restare uulgus: ipsumque
 stupris contumeliisque ita uexatum esse: ut nihil amarius unquam sint passi: nec iam pro ciuibz se: qui tã
 pauci remanserint orare: sed pro innoxio patriã solo & pro urbe: quæ nõ uiros tantum uerũ etiam
 deos genuerit. Priuata etiam regem superstitione deprecatur: geniti apud ipsos Herculis: unde ori-
 ginẽ gẽs æacidagæ trahat. Actaque Thebis a parte eius Philippo puertia rogat: urbi parcat: quæ maio-
 res eius pti apud se genitos deos adoret: pti educatos sumæ maiestatis reges uiderit. Sed potẽtior fu-
 it ira quã pces. Itaque urbs diruit: agri iter uictores diuidunt: captiui sub corona uandunt: quoque pti nõ
 ex emẽtiũ cõmodo: sed ex inimicorum odio extẽdit: miserãda res Atheniẽsibus uisa. Itaque portas resu-
 giis pfugogẽ cõtra interdicitũ regis aperuere quã rẽ ita grauius tulit Alexander: ut secũda legatiõẽ de-
 nuo bellũ deprecãtibz ita demũ remisit: ut oratores & duces quoque fiducia toties rebellẽt: sibi de-
 dant: paratissque atheniẽsibus ne cogant subire bellũ: eo res deducta est: ut retẽtis oratoribus duces ex i
 exiliũ rent: quẽ ex continẽti ad Dariũ profecti non mediocre momẽtum persarum uiribus accessẽ-
 re. Proficiscens ad persicum bellũ omnes nouercæ suæ cognatos: quos Philippus in excelsiorem di-
 gnitatis locũ prouehens imperiis præfecerat: interficit: sed nec suis: quẽ apti regno uidebant pepercit: ne
 qua materia seditionis pcul se agente in macedonia remãeret: & reges stipendiarios cõspectioris i-
 gẽ. nũ ad cõmilitiũ secũ trahit: seniores ad tutelã regni relinquit: adunato deinde exercitu naues onerat:
 unde cõspecta asia incredibili ardore mentis accensus duodecim aras deogẽ in belli uota statuit. Pa-
 trimoniũ omne suum: quod i macedonia europaque habebat amicis diuidit: sibi asiã sufficere præsa-
 tus: Priusquã nulla nauis littore cederet: hostias cædit: petens uictoriã bello: quo totiens a persis pe-
 titæ græciæ ultor relictus sit: quibus lõga iã satis & matura imperia contigisse: quorumque tẽpus esse ui-
 ces excipere melius acturos. Sed neque exercitus eius alia quã regis animorum psumptio fuit. Quippe obli-

Motus qui
post philip-
pi mortem
sunt secuti

Vlciscitur
alexander
cædem pa-
tris

Demosthe-
nis auctori-
tas

Att. Elea-
de uerba
ad alexan-
drum

Att. alex.
uota

ti oēs cōiugiū liberorūq; & longinquæ a domo militiae persicū aux; & totius orientis opes iā qua-
 si suā prædā ducebāt: nec belli periculorū sed diuitiæ meminerāt. Cum delati in continentē essent:
 primus alexander iaculū uelut ī hostilē terrā iecit: armatusq; de nauī tripudiātī similis prosiluit. at-
 q; ita hostias cædit: precatus ne se regē illæ terræ inuitæ accipiāt. In illo quoq; ad tumulos eorū: qui
 troiano bello ceciderant: parentauit. Inde hostē perens milites a populatione asiæ prohibuit: parcē-
 dum suis rebus præfatus: nec perdēda ea quæ possessuri uenerāt. In exercitu eius fuere peditū xxxii-
 milia: equitū quattuor milia quingenti naues centum. lxxxii. hac tā parua manu uniuersum terra-
 rum orbem utrū sit admirabilius uicerit: an aggredi ausus fuerit incertū est: cū ad tā piculosum bel-
 lum exercitū legerit non iuuenes robustos nec primo flore ætatis: sed ueteranos plærosq; etiā eme-
 ritæ militiae: qui cū patre patruisq; militauerāt: elegit: ut non tā milites q̄ magistros militiae electos
 putares. Ordines quoq; nemo nisi sexagenarius duxit: ut si principia castrorū cerneret: senatum te-
 alicuius priscae reipublicæ uidere diceret. Itaq; nemo in plio fugā sed uictoriā cogitauit: nec in pedi-
 bus cuiquā spes sed in lacertis fuit. Contra rex persæ Darius fiducia uiriū nil astu agere affirmās su-
 is occulta cōsilia uictoriæ furtiuæ cōuenire: nec hostē regni finibus arcere: sed intimū regnū accipe-
 re: gloriosius ratus repellere bellū: q̄ nō admittere. Prima igitur congressio in campis Adrastis fuit.
 In acie persarū sexcenta milia militū fuere: quæ nō minus arte alexandri q̄ uirtute macedonū supe-
 rata terga uerterunt. Magna itaq; cædes persæ fuit. De exercitu alexandri nouē pedites: cētū. xx.
 eqtes cecidere: quos rex impense ad cæterorū solatia humatos stauis equestribus donauit: cognatis
 q; eorū imunitates dedit. Post uictoriā maior pars asiæ ad eū defecit: gessit & plura bella cū p̄fectis
 Darii: quos iā nō tā armis q̄ terrore nominis sui uicit. Dum hæc agūt: interim inditio captiui ad eū
 fertur: insidias ei ab alexandro lyncistarū genero Antipatris qui præpositus macedoniæ erat: para-
 ri: ob quā causam timens ne quis interfecto eo in macedonia motus oriretur: ī uinculis eū habuit
 Post hæc gordii urbē petit: quæ posita est inter phrygiā maiore & minore: cuius urbis potiūdæ nō
 tam propter prædā cupido eū cepit: sed quod audierat ī ea urbe in templo louis iugum plaustrī
 gordii positum: Cuius nexum si q̄s soluisset: eum tota asia regnaturū antiqua oracula cecinisse: hu-
 ius rei causa & origo illa fuit. Gordius cū in his regionibus bobus conductis araret: aues eum om-
 nis generis circūuolare coeperunt. Profectus ad consulendos augures uicinæ urbis obuiam in por-
 ta habuit uirginem eximia pulchritudinis: percunctatusq; eam quem potissimum augurem cōsule-
 ret. Illa audita causa consulendi gnara artis ex disciplina parentum regnum ei portēdi respōdit: pol-
 liceturq; se & matrimonii & spei sociam: tam pulchra conditio prima regni felicitas uidebatur: post
 nuptias inter phrygias orta seditio est: cōsulētibus de fine discordiarum oracula respōderunt rege-
 discordiis opus esse: iterato quærentibus de persona regis: iubetur eum regem obseruare. quem re-
 uersi primum in templū louis euntem plaustro repperissent: obuus illis Gordius fuit: statimq; eū
 regem consalutant: ille plaustrum: quo uehenti regnum delatum fuerat: ī templo louis positum ma-
 iestati consecrauit regis. Post hunc filius Mida regnauit: qui ab Orpheo sacrorum solemnibus ini-
 tiatus phrygiam religionibus impleuit: quibus tutior omni uita q̄ armis fuit. Igitur alexāder capta
 urbe cum in templum louis uenisset: iugum plaustrī requisit: quo exhibito cum capit loramento
 rum intra nodos abscondita reperire non posset: uiolentius oraculo usus gladio loramenta cædit
 Atq; ita resolutis nexibus latentia in nodis capita iuenit hoc illi agenti nunciatur Darium cū īgenti
 exercitu aduentare. itaq; timens angustias magna celeritate Taurū transcendit. In qua festinatione
 qngenta stadia cursus fecit: cū tarsum uēisset captus cydni fluminis amœnitate per mediā urbē īflu-
 entis proiectis armis plenus pulueris ac sudoris in p̄frigidā nudū undā se piccit. Tum repēte tantus
 nervos eius occupauit rigor: ut iterclusa uoce nō spes mō remedii: sed nec dilatio periculi interue-
 niret. Vnus erat ex medicis noīe philippus q̄ solus remedium polliceret. sed & ipsum parmeniois
 pridie a cappadocia missæ epistolæ suspectū faciebāt q̄ ignarus īfirmiatis alexāderi scripserat a Phi-
 lippo medico ut caueret. nā corruptū illū a Dario īgenti pecunia esse: tutius tamen ratus dubiæ se
 fidei medici credere quā idubitato morbo perire. Accepto igitur poculo epistolæ medico tradidit:
 atq; ita iter bibendū oculos in uultū legentis intēdit. Ut securū cōspexit: lætior factus est sanitatem
 q; quarta die recepit. Igitur darius cū. ccc. milibus peditum & centum milibus equitum in aciem
 procedit. Mouebat hæc multitudo hostiū respectu paucitatis suæ alexandrum: sed interdum re-
 putabat: quantas res cum ista paucitate gessisset: quantosq; populos sudisset. Itaq; cum spes metum
 uinceret periculosius differre bellū ratus: ne desperatio suis cresceret circūuectus suos singulas gen-
 tes diuersa oratiōe alloquitur. Illyrios & Thracas opū ac diuitiæ ostentatione græcos ueterū bello-
 rum memoria æterniq; cū persis odii accēdebant. Macedones autē nūc europæ uictæ admonet: nūc
 asiæ expetitæ. nec inuentas illis toto orbe pares uires gloriatur. Cæterū & laborum finē hunc & glo-
 riæ cumulū fore: atq; inter hæc identidē consistere acie iuber: ut hac mora cōsuescant oculis turba
 hostium sustinere: nec Darii segnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe omissis ducū officiis ipse
 omnia circūire: singulos hortari: ueteris gloriæ persæ īperiq; perpetuæ a diis immortalibus datæ
 possessionis admonere. Post hæc præliū īgētibus animis cōmittit. In eo uterq; rex uulnerat tā diu
 certamē āceps fuit: quoad fugeret Darius. Exinde cædes persæ secuta est. Cæsa sunt peditū unū &
 sexaginta milia: equitū decē milia: capta q̄draginta milia. Ex macedōibus cecidere pedestres. cxxx. eq;

Alexandri
copiæ

Principia
quid sint

Vide ne
Adramiti
nis sit legē-
dum

Gordii
Plaustrum

Gordius
Mida

Tarsus
Cydnus

Att. salu-
bre Alex.
consilium

Att. acre
prælium

tes, c. l. in castris per sagæ multū auri cæterarūq; opū inuentū. Inter captiuos castrorū mater & uxor eademq; soror & filia duæ Darii fuere: ad quas uiscendas hortadaq; cū alexāder uenisset cōspectis: armatis inuicem se complexæ uelut statim morituræ complorationē ediderūt. Prouolutæ deinde genibus Alexandri non mortem: sed ut Darii corpus sepeliant: dilatione mortis deprecātur. Motus tāta mulierum pietate alexāder & Darium uiuere dixit: & timētibus mortis metū dimisit: easq; haberi & salutari ut regias p̄cepit: filias quoq; nō sordidius dignitate patris spare matrimoniū iussit. Post hæc opes Darii diuitiarumq; apparatus cōtēplatus admiratione tātarū regē capitur. Tunc premium luxuriosa cōuiuia & magnificētiā epulaz seſtari: tunc Bersanien captiuam diligere propter formæ pulchritudinē cœpit. Aqua postea susceptū puegæ Hercule uocauit: memor tamē adhuc Darium uiuere. Parmenionē ad occupandam persicam classem: aliosq; amicos ad recipiendas asiæ ciuitates misit: quæ statim audita fama uictoriæ ipsius Darii præfectis cū auri magno pōdere tradentibus se in potestātē uictorū uenerūt. Tunc in syriam p̄ficiscit: ubi obuios cum insulis multos regis oriētis habuit. Ex his pro meritis singulorū alios in societātē recepit: aliis regnū ademit: suffectis ī loca eorum nouis regibus. Insigni præter cæteros fuit Abartomius rex ab alexādro sidoniæ constitutus: quem alexāder cū operā oblocare ad puteos exhauriendos hortosq; irrigandos solitus esset: misere uitam exhibentē regē fecerat: sp̄eti nobilibus ne generis id nō dātis beneficium putarēt. Tyriorum ciuitas cum coronā aureā magni ponderis per legatos ī titulū gratulationis alexandro misisset: grate munere accepto tyrū se ire uelle ad uota Herculi reddenda dixit: cū legati rectius id eum in tyro uetere & antiquiore tēplo facturū dicerēt: inde deprecantes eius introitum ita exarlit: ut urbi excidiū minaretur. Cōfestim q̄ exercitu insulæ applicato nō minus animosis tyriis fiducia carthaginēsiū bello excipitur. Augebat enim tyrtis animos Didoniis exemplū: quæ carthagine cōdita tertiā p̄tem orbis quæsisset: turpe ducentes si foeminis suis plus animi fuisset in imperio quærendo q̄ sibi ī tuēda libertate: Amota igitur in belli ætate carthagine & accersitis mox auxiliis non magno post tēpore p̄ p̄ditionē capiuntur. Inde Rhodū alexander ægyptū ciliciamq; sine certamine recepit. Ad Iouē deinde Ammonē pergir cōsulturus & de euentu futurorū: & de origine sua. Namq; mater eius Olympias cōfessa uiro suo philippo fuerat: alexandrum nō ex eo se sed ex serpēte īgentis magnitudinis cōcepisse. Deniq; philippus ultio prope uitæ suæ tēpore filiū suū nō esse palā prædicauerat: qua ex causa Olympiada uelut stupri compertā repudio dimiserat. Igitur alexāder cupiens originem diuinitatis acquirere simul & matrem infamia liberate per præmissos subornat antistites qd sibi respōderi uelit. Ingredientē templum statim antistites ut Ammonis filiū salutant. Ille lætus dei adoptione hoc se patre censerī iubet. Rogat deinde an omnes īterfectores patris sui sit ultus: respondent patrē eius nec posse interfici nec mori: regis philippi peractā plene ultionē esse. Tertiā īterrogationē poscenti uictoriā omniū bellorū possessionēq; terrarū dari respōdent: comitibus quoq; suis responsum: ut alexādrū pro deo nō pro rege colerent. Hinc illi aucta insolētia mirusq; animo increuit tumor exēpta comitate quam & græcorū litteris & macedonū institutis didicerat. Reuersus ab Ammone alexandriam cōdidit: & coloniā macedonū caput esse ægypti iubet. Darius cum babyloniam profugisset: per epistolas alexandrum deprecatur redimendarum sibi captiuarum potestatem faciat. inq; eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed alexander in precium captiuarū regnum omne nō pecuniam petit. Interiecto tempore aliæ epistolæ Darii alexandro reddunt: quibus filiaē matrimoniū & regni portio effertur. Sed alexāder sua sibi dari rescripsit: iussitq; supplicem uēire: & regni arbitria uictori permittere. Tum spe pacis amissa bellum Darius reparat: quadringentis milibus peditum & centum milibus equitum obuiam uadit alexandro. In itinere nunciatur uxore eius ex collisiōe abiecti partus decessisse: eiusq; mortē illachrymatum alexandrum exequiasq; benigne profecutum: idq; eum non amoris sed humanitatis causā fecisse. Nam semel eam tantum alexādro uisam esse: cum matrem paruulāq; filias eius frequenter consolaretur. Tunc Darius se ratus uere uictū cū post tot prælia & beneficiis ab hoste superaretur: gratūq; sibi esse si uincere nequeat. q̄ a tali potissimū uiceretur. Scribit itaq; & tertias epistolas & gratias agit: q̄ nihil ī suos hostile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni usq; ad flumē eufratē: & alteram filiam uxorem: pro reliquis captiuis triginta milia talentorū ad hoc alexander gratiaz actionē ab hoste superuacaneam esse respōdit: nec a se quicquā factū in hostis adulatione: nec q̄ in dubios belli exitus aut ī leges pacis sibi lenocinia quæreret sed animi magnitudine: qua didicerit aduersus uires hostiū nō aduersus calamitates cōtendere. Polliceturq; se præstaturum ea Dario si secundus sibi non par haberi uelit. Cæterz neq; mundū posse duobus solibus regi: neq; orbem summa duo regna: saluo statu terrarū habere: proinde aut deditio nē eadē die aut ī posteram aciem paret: & nec polliceatur sibi aliam q̄ sit expertus uictoria: Postera die aciem producūt: cū repente ante prælium confectum curis alexādrū somnus arripuit. Cum ad pugnam solus rex deesset a Parmenione ægre exercitatus: quærentibus somni causa oibus īter pericula cum etiam ī ocio semper parcior fuerit: magno se metu liberatum ait: somnūq; sibi a repētina securitate datum: q̄ licet cum oibus Darii copiis cōfligere ueritum se longam belli moram: si persæ exercitum diuidissent: ante præliū utraq; acies hostibus spectaculo fuit: Macedones multitudinē hominū corporum magnitudinem armorūq; pulchritudinē mirabantur: persæ autē a tā paucis uicta suorū tot milia stupebāt. Sed nec duces circūire suos singulos cessabant Darius uix denis arma

Regnoꝝ
ordinatioAlexander
ad ammo-
nē Iouē p̄-
ficisciturAlexādriz
conditioAtq; magni
ficiū alex. re-
sponsis

tis singulos hostes: si diuisio fieret euenire dicebat. Alexander macedonas: monebat: ne multitudie
 hostium: ne corporis magnitudine uel coloris nouitate moueretur: tantum meminisse iubet. nam
 iisdem se tertio pugnare: nec meliores factos putarent fuga: cum in aciem secum tam tristem memoriã
 cædium suarum & tantum sanguinis de duobus præliis fusi ferrent. Et quæadmodum Dario maiore
 turbam hominum esse sic uiriũ sibi. Hortatur spernat illam aciem auro & argento fulgente: in qua
 plus prædæ quàm periculi sit cum uictoria non ornamentorum decore sed ferri uirtute quærat. Post hæc præ
 lium committitur: Macedones in ferrum cum cõtemptu totiens a se uicti hostis ruebãt: contra per
 sæ mori quam uinci præoptabant. Raro etiam ullo prælio tantum sanguinis fustum est. Darius cum
 uinci socios uideret: uoluit mori & ipse: sed a proximis fugere cõpulsus est. Suadentibus deinde qui
 busdam ut pons Cydni fluminis ad iter hostium impediendum includeret non ita saluti suæ uelle cõ
 sultum ait: ut tot milia sociorum hostibus obiiciat: debere & aliis fugæ uiam patere: quæ patuerit sibi.
 Alexander autem periculossima quæque aggrediebatur: & ubi confertissimos hostes acerrime pugna
 re cõspexisset: eo se semper igerebant: periculaque sua esse non militum uolebat. Hoc prælio Asiæ imperium
 rapuit: quinto post acceptum regnum anno: cuius felicitas tanta fuit: ut post hoc nemo rebellare etiam
 ausus sit: patienterque Persæ post imperium tot annorum iugum seruitutis acceperunt. Donatis rectisque mi
 litibus. xxxiiii. cõtinuis diebus prædã recognoscit. In urbe deinde clausa. xi. milia talentorum inuenit. Ex
 pugnat & Persepolim caput p̄fici regni urbem multis annis illustrẽ: refertaque orbis terrarum spoliis. quæ
 interitu eius primũ appuerunt. Inter hæc octingenti admodum græci occurrunt Alexandro: qui poenam
 captiuitatis truncata parte corporum tulerant: rogantes ut sicuti græciã se quoque ab hostis crudelitate ui
 dicaret. Data potestate redeundi agros: recipere maluerunt: ne non tam gaudium parentibus quam detestandum
 sui cõspectum reportarent. Interea Darius in gratiam uictoris a cognatis suis aureis cõpedibus cathenis
 que in uico spartanorum Tanea uincit. Credo ita diis immortalibus uindicantibus: ut in terra eorum: qui suc
 cessuri imperio erant: p̄sage regnum finiret. Alexander quoque citato cursu postera die supuenit. Ibi que co
 gnouit Dariũ clauso uehiculo per noctem exportatum iusso itaque exercitu subsequi cum septem milibus equum
 fugientem in itinere multa & periculosa pericula fecit. Emensus deinde multa milia passuum cum nullum Da
 rii indicium repperisset respirandi equis data potestate: unus ex militibus dum ad fontem proximum pergit in uehi
 culo Dariũ multis quidem uulneribus confossum sed spirantem adhuc inuenit qui applicito captiuo cum ciuem
 ex uoce cognouisset: id saltem presentis fortunæ solatiũ se habere dixit: qui apud intellectum locuturus
 esse: nec incassum postreas uoces emissurus. Proferri hæc Alexandro iubet se nullis in eum meritorum offi
 ciis maximorum illi debitorum mori: qui in matre liberisque suis regione eius non hostilem animum expertus: felici
 usque hostem quam cognatos sortitus sit. Quippe & matri ac liberis suis ab eodem hostem uitam datam: sibi a co
 gnatis ereptam: quibus & uitam & regna dedit. Quamobrem gratiam illi eam futuram: quam ipse uictor uolet. Ale
 xandro referre se: quam solam moriens potest gratiam precari superæ & inferum numina & regales deos: ut illi terra
 rum omnium uictori contingat imperium: per se iustam magis quam grauem sepulturam ueniam orare. Quod ad ultionem
 pertineat iam non suam sed exempli communem omnium regum esse causam: quam negligere illi & indecorum esse & picu
 losum: quippe cum in altero iustitiæ eius: in altero est utilitatis causa uersa: in quam rem unicam pignus fidei regiarum
 dextram se ferendam Alexandro dare. Post hæc porrecta manu expirauit. Quæ ubi Alexandro nunciata sunt:
 uiso corde defuncti tam indignam illo fastigio mortem lachrymis persecutus est: corpusque regio more sepeli
 ri: & reliquias eius maiorum tumulis inferri iussit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XII.

Alexander in persequendo Dario amissos milites magnis funere impensis extulit reliquis
 expeditionis eius sociis. xv. milia talentorum diuisit. Equorum maior pars æstu amissa inuti
 lesque etiam qui superfuerant facti pecunia omnis. cliiii. milia talentorum ex uictoria nup con
 gesta: eique parmenio præficitur. Dum hæc aguntur epistolæ antipatris a macedonia red
 duntur: quibus bellum Agidis regis spartanorum in græcia: Alexandri regis epiro in Italia: bellum Sophyrionis
 præfecti eius in scythia continerent: quibus uarie affectus plus tamem letitiæ cognitis moribus duorum
 æmuloꝝ regum quam doloris amissi cum Sophyrionis exercitus suscepit. Namque post perfectionem Alexandri græ
 cia ferme omnis in occasione recuperandæ libertatis ad arma concurrerat auctoritatẽ lacedæmonio
 rum secuta: qui philippi alexandri pacem soli spreuerant: & leges respuerant. Dux huius belli Agis rex
 lacedæmonioꝝ fuerat: quem motum antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit: magna tamem
 utrinque cedes fuit. Agis rex cum suos terga dantes uideret dimissis satellitibus: ut Alexandro si felicitate
 non uirtute inferior uideretur: tantas strages hostium edidit. ut agmina interdum fugaret. Ad extremum
 & si a multitudine uictus: gloria tamem omnes uicit: Porro Alexander rex epiro in Italiã a tarentinis auxi
 lia aduersus brutios deprecantibus sollicitatus ita cupide profectus fuerat: ut in diuisione orbis terra
 rum Alexandro Olympiadis sororis suæ filio oriens & sibi occidens sorte contigisset: non minore rege
 materiã in Italia africa siciliaque: quam ille in asia & in persis habiturus. Huc accedebat ut sicut Alexandro
 magno delphica oracula insidias in macedonia: ita huic responsum dodonæi iouis orbem pondosam am
 nemque acherusium prædixerat: quæ utraque cum in epiro essent: ignarus eadem & in italia esse ad declinanda
 fatorum pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur cum in italia uenisset: primum illi bellum cum
 apulis fuit: quoque cognito urbis fato breui post tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat nam
 que tunc temporis urbis apulis brundisium: quam ætoli secuti fama rerum in troia gestarum clarissimum ac

Atq. Darii
charitatẽ in
suos

Verba Da
rii extrema
ad Alex.

Pecuniam
bello quæ
sita.

Alexander
epitota

nobilissimū duce Diomedem considerant: sed pulsi ab apulis cōsulentes oracula respōsum acceperant: locū quē reperissent ppetuo possessuros. Hac igit̄ ex cā p legatos sub belli cōminatiōe restitui sibi ab apulis urbē postulauerāt. sed ubi apulis oraculū innotuit iterfectos legatos in urbe sepeliūt perpetuo sibi sedē habitos: atq; ita defūcti respōso diu urbē possederūt. Quod cū factū cognouisset Alexander epirotae antiquitatis fata ueneratus bello apulorū abstinuit. Gessit & cū brutiis lucanisq; bellum: multasq; urbes cōepit. tum & cū metapontinis & rutulis & romanis foedus amicitiaq; fecit sed brutii lucaniq; cū auxilia a finitimis contraxissent: acrius bellū repetiuere. Ibi rex iuxta urbē padosiam & flumē acheronta non prius fatalis loci cognitio noīe q̄ occideret: iterfici: moriensq; nō in patria fuisse sibi periculosam mortē: propter quā patriā fugerat: intellexit corpus eius tyrii publice redemptū sepulturæ tradiderūt. Dum hæc agunt̄ i Italia Sophyrion quoq; pfectus ponti ab Alexandro magno relictus ociosum se ratus si nihil ipse gessisset adunato. xxx. miliū militū exercitu scythis bellū intulit. Cæsus cum omnibus copiis poenas temere illati belli genti innoxia luit. Hæc cum nunciata in parthiam Alexandro essent: simulato mœrore propter Alexandri cognitionē exercitui suo triduo luctū idixit. Oībus deinde uelut Darii morte perpetrato bello reditū i patriā expectātib; cōiuges & liberos suos animo iam quodāmodo complectentibus ad concionē exercitū uocat. Ibi nihil actū tot egregiis præliis ait: si incolumis orientalis barbaries relinquat̄: nec se corpus sed regnum Darii petisse. persequēdosq; esse eos: q̄ a regno defecerint: Hac oratione uelut ex integro incitatis militū animis hyrcaniam Mardosq; subegit. Ibi ei occurrit Thalestris siue Minothæa amazonū regina cum. ccc. mulieribus uiginti quinque dieb; inter cōfertissimas gentes itinere cōfecto ex rege liberos quæsit ura: cuius cōspectus aduetusq; admirationi fuit: & propter insolitū sceminis habitū: & ppter expetitū cōcubitū. Ob hoc triginta diebus ocio datis ut uisa est utiq; ipse discessit. Post hæc Alexander habitū regū perlagæ & diadema insolitū antea in regibus macedonicis uelut i leges eorū: quos uicerat: transiret: assumit: quæ ne inuidiosius & i se uno cōspicerent. amicos quoq; suos longam uestem auream purpureaq; sumere iubet: ut luxū quoq; sicuti cultū imitaret. perlagæ inter pellicū regeaq; greges electæ pulchritudinis nobilitatis noctiū uices diuidit. His rebus igentes epularum apparatus adiicit: ne ieiuna & destructa luxuria uideret. cōuiuū quoq; iuxta regiā magnificentiam ludis exornat. imemor prorsus tantas opes amitti his moribus nō quæri solere. Inter hæc indignatio oīum totis castris erat: illū a Philippo patre tantū detenerauisse: ut etiam patriæ nomen euitaret: moresq; perlagæ assumeret: quos propter tales mores uicerat. sed ne solus uitis eorum: quos armis subegerat: succubuisse uideret: militibus quoq; suis permisit: si quæ captiuæ consuetudine teneret ducere uxores: existimās minorē in patriam reditus cupiditatem futuram habentibus in castris imaginem quandam lariū ac domesticæ sedis: simul & laborem militiae meliorē fore dulcedie uxore. In supplementa quoq; militū minus exhauriri posse Macedoniā: si ueteranis patribus tyrones succederent militaturi in uallo: in quo nati essent: constantioresq; futuri: si nō solum tyrocinia uegetiam incunabula in ipsis castris posuissent. quæ cōsuetudo in successores quoq; Alexandri misit. Igitur & alimenta pueris statuta: & instrumēta armorum equorum quoq; iuuenibus data: & patribus pro numero filiorū p̄mia statuta. si quoq; patres occidissent: nihilominus pupilli stipēdia patrū trahebant: quorum pueritia inter uarias expeditiōes militia erat. Itaq; a paruula ætate periculis laboribusq; indurati inuicti exercitus fuere. neq; castra aliter q̄ patriam: neq; pugnam aliud unquam q̄ uictoriam duxere. hæc soboles nomen habuit epigoni. Parthis deinde domitis præfectus his statuit ex nobilissimis perlagæ Andragoras: unde postea originē parthorū reges habuerūt. Interea nō Alexander regio sed hostili odio sæuire in suos cōepit: maxie indignabat̄ carpi sermonibus suæ patris Philippi patriæq; mores subuertisse. ppter quæ crimina Parmenion quoq; senex dignitate regi p̄ximus cū Philota filio de utroq; prius quæstionibus habitis interficiunt. Fremere itaq; oēs uniuersis castris cōepere innoxii senis filiiq; casum miserantes: interdū se quoq; nō debere melius sperare dicentes. Quæ cū nunciata Alexandro essent: uerens ne hæc opinio etiam i macedoniā diuulgaret: & ne uictoriæ gloria sæuitiæ macula offuscaret: simulat se ex amicis quosdā in patriā uictoriarū nūcios missurū. Hortat̄ milites suis scribere: rariore habitueros occasione ppter militiā remotiore. datos factes epistolæ ad se tacite deferri iubet: ex quibus cognito de se singulorū iudicio in unam cohortē eos: qui de rege durius opinati fuerāt contribuitur: aut cōsumpturus eos: aut i ultimis terris i colonias distributurus. Inde Dracas: Euergitas: Parimas: Parapammenos: Hydasprios: cæterosq; populos: qui in radice caucasi morabant̄: subegit. Interea unus ex amicis Darii Bersus uictus perducit: q̄ regem non solū pdiderat: uegetiam interfecerat: quē in ultionē pfidiæ excruciantū fratri Darii tradidit: reputans nō tā hostē suū fuisse Dariū q̄ amicū eius: a quo eēt occisus: & ut his terris nomē relinqueret: urbē Alexandriā sup amnē Tanaim cōdidit intra diem septimū decimū muro. vi. milia passuum cōsumato: trāslatus eo triū ciuitatū populis: quas Cyrus cōdiderat. In bactrianis quoq; sogdianisq; xii. urbes cōdidit: distributis his quoscūq; in exercitu sediciosos habebat. his ita gestis solemniter die amicos i cōuiuū uocat: ubi orta iter ebrios regē a Philippo gestaq; mētionē præferre se patri ipse: rerūq; suæ magnitudinē extollere cælotænus cōepit: assentate maiore cōuiuiaq; parte. Itaq; cū unus ex seibo Clytus ductus fiducia aicitæ regiæ: cuius palmā tenebat: mēoriāq; Philippi tueret: laudaretq; eius res gestas: adeo regeni offendit: ut telo ad a satellite raptō eundē i cōuiuio trucidauerit:

A quibus
Brundisiū
conditum

Alexandri
epirotæ in
teritus

Successus
bellorum
alex.

Thalestris
Minothæa
Amazonū
regina

Att. alex. i
stitutum

Epigoni
Vnde par
thorū rges
originē ha
buerit

Att. celeri
tatem ope
ris

qua cæde exultas mortuo patrociniū Philippi laudēq; paternæ militiæ obiectabat. Postquā satia-
tus cæde aius geuit: & i locū iræ successit existimatio: mō & cām occidendi cōsideras: pigre eū facti
cœpit: q; paternas laudes tā iracūde accepisse se q; nec cōuicia debuisset: amicūq; senē p̄ionam occisi
irā uersus mori uoluit: Primū i fletus p̄gressus amplecti mortuū: uulnera tractare: & quali audienti
cōfiteri dementiā: arreptū telū i se uertit: peregrissetq; facinus ni amici iteruenissent. Māsit hæc uo-
luntas moriēdi etiā sequētibus diebus: Accesserat enī ad pœnitentiā nutricis suæ & sororis Clyti re-
cordatio: cuius absentis eū maxime pudebat: tā scēdā illi alimētog; suog; mercedē redditā: ut in cu-
ius manibus pueritiā egerat: huic iuuenis & uictor pro beneficiis funera remitteret. Reputabat de-
inde quātū in exercitu suo: quātū apud gētes deuictas fabulæ atq; inuidiæ: quantū apud cæteros
amicos metū & odiū sui fecerit: q; amag; & triste reddiderit conuiuū suū: nō armatus in acie q; cō-
uiuio sedens terribilior. Tūc Parmenio & Philotas: tūc Amyntas cōsobrinus: tūc nouerca fratresq;
iterfecti: tūc Attalus: Eurylotus: Pausanias: aliiq; Macedonia exticti principes occurrebāt. Ob hæc
illi quatriduo perseuerata inedia est: donec exercitus uniuersi precibus exoratus est: precātis ne ita
mortē unius doleat: ut uniuersos perdat: quos i ultimā deductos barbariam inter inestas & irrita-
tas gētes bello destituat: multū p̄fuere & Calisthenis philosophi preces cōdiscipulatu apud Aristo-
telē familiaris illi. & tūc ab ipso rege ad prodenda memoriæ acta eius accitus. Reuocato igif ad bel-
lū animo Charafinos & Dracas in deditiōne accepit. deīde qd' primo ex persico supbiæ regiæ mo-
re distulerat: ne oīa pariter inuidiosiora essent: nō saluari sed adorari se iubet. Acerrimus inter recu-
santes Calisthenes fuit: quæ res & illi & multis principibus macedonū exitio fuit: siqdē sub specie i-
fidiarū oēs iterfecti: retētus tamē est a macedōibus mos salutādi regis explosa adorationē. Post hæc
indiam petit: ut Oceano ultimoq; oriente finiret imperiū: cui gloriæ ut etiā exercitus ornāmēta cō-
uenirent: phaleras equog; & arma militū argēto inducit: exercitūq; suū ab argenteis clypeis argyra-
spidas appellauit. Cū ad nysam urbem uenisset: opidanis nō repugnātibus fiducia religionis Liberi
patris: a quo cōdita urbs erat: parci iussit: lætus nō militiæ tantū uerū etiam uestigia se dei securum
Tūc ad spectaculū sacri montis duxit exercitū naturalibus bōis uite hæderaq; uestiti: non aliter: q; si
manu cultus colentiumq; industria exornatus esset. Sed exercitus eius ubi ad montē accessit: repēti-
no mentis ipetu in sacros dei ululatus instinctus cū stupore regis sine noxa discurret: ut intelligeret
non tam oppidanis parcendo q; exercitui suo se consuluisse. Inde montes dædalos regnaq; Cleophi-
dis reginæ petit: quæ cum se dedisset eius cōcubitu redemptū regnū ab Alexādō recepit: illecebris
cōsecuta quod armis nō potuerat. filiūq; ab eo gēitū Alexandrū nominauit: qui postea regno Indo-
rū potitus est. Cleopis regina propter prostratam pudicitia scortum regiū exinde appellata est ab
indis. Peragrata india cū ad saxum miræ magnitudinis & asperitatis in quod multi populi confuge-
rant: peruenisset: cognoscit Herculem ab expugnatione eiusdem saxi terræmotu prohibitum. Ca-
ptus itaq; cupidine Herculis acta superare cum summo labore ac periculo potitus saxo eius omnes
loci gentes in deditiōne accipit. Vnus ex regibus indorum fuit. Porus nomine uiribus corporis &
animi magnitudine pariter insignis: qui bellum iam pridem audita Alexandri opinione in adu entū
eius parabat. Commissio itaq; prælio exercitū suum inuadere macedonas iubet: sibi regem eorum
priuatum hostem depōscit. Nec Alexāder morā pugnæ fecit: sed prima congressiōe uulnerato equo
cum præceps in terrā cecidisset: concursu satellitū seruatus est. Porus multis uulneribus obrutus ca-
pitur: qui uictū se adeo doluit: ut cū ueniā ab hoste inuenisset: neq; cibū sumere uoluerit: neq; uul-
nera curari passus sit: ægreq; sit ab eo obtentū: ut uellet uiuere: quē Alexander ob honorem uirtu-
ris incolumē i regnum remisit. Duas igif urbes cōdidit unā nicæā alterā ex nomine equi bucephali
lē uocauit. Inde adrestras: stathenos: passidas. gāgaritas cæsis eorū exercitibus expugnat. Cū ad euphi-
tes uēisset: ubi cū ducētum milibus hostiū equitū opperiebant: omnis exercitus nō minus uictoria
rū numero q; laboribus fessus lachrymis eū deprecatur: ut finē tādē belli faceret: aliquādo patriæ red-
ditusq; mēinisset: respiceret militū annos: quibus uix ætas ad reditū sufficeret ostēdere alius caniciē
alius uulnera. alius ætate cōsumpta corpora: alius cicatricibus exhausta. Solos se esse qui duorum re-
gū Philippi Alexādriq; continuā militiā pertulerint. Tandē orare ut reliquias saltē suas paternis se-
pulchris reddat: quæ nō studiis deficit: sed annis. Ac si nō militibus uel ipse sibi parcat: ne fortunā
suam nimis onerando fatiget. Motus his tā iustis precibus uelut in finē uictoriæ castra solito ma-
gnificētiora fieri iussit: quog; molitiōibus & hostis terrere: & posteris admiratio sui relinqueretur.
nullū opus milites lætius fecere. Itaq; cæsis hostibus cū gratulatione i eadem reuerterent. Inde Ale-
xāder ad amnē agesynē pergir. Per hūc ad oceanū deuehit. Ibi gesonas asybosq; quos Hercules cōdi-
dit in deditiōne accepit. hinc ad ambros & sycambros nauigat: quæ gentes cū armatis. lxxx. milibus
peditum & lx. milibus equitū excipiūt. Cū prælio uictor esset: ad urbē eog; exercitū ducit: quā de-
sertam a defensoribus cū de muro quē primus ceperat aimaduertisset: i urbis planiciē sine ullo satel-
lite desiliit. Itaq; cū eū hostes solū cōspexissent: clamore edito undiq; cōcurrūt: si possint: i uno ca-
pite orbis. bella finire: & ultionē tot gentibus dare: nec minus Alexāder cōstāter restitit: & unus ad-
uersus tot milia præliaf. Iucredibile dictu est: ut eū nō multitudo hostiū: nō magna telog; uis: nō tā
tū laceffētium clāor terruerit: solus tot milia cæderet: ac fugaret. Vbi uero se obrui multitudie ui-

Alexāder
in cōuiuio
clytum oc-
cidit

Plutarchus
anaxarchi-
uerbis ait
alex. lena-
tum

Argyraspi-
des
Nysa

Cleopis
regina

Alexāder
alex. filius

Porus Rex

Indicæ gē-
tes ab alex.
uictæ

gens ad her-
cule in In-
dia cōdita

trūco se: q̄ ppe mure stabat: applicuit: cuius auxilio totus cū diu agmen sustinuisset: tādē cognito
 periculo eius amici ad eum defiliūt: ex quibus multi cæsi præliūq; tā diu anceps fuit: quod omnis
 exercitus muris deiectis in auxiliū ueniret. In eo prælio sagitta sub māmā traiectus cū sanguinis flu
 xu deficeret: genu posito tam diu præliatus est: donec eū: a quo uulneratus fuerat: occideret. curatio
 uulneris grauior ipso uulnere fuit. Itaq; ex magna desperatiōe tandē saluti redditus. Polypercōta cū
 exercitu babiloniā mittit. ipse cū lectissima manu naues conscendit: & oceani littora pagrat. Cum
 uenisset ad urbem Ambigeri regis oppidani iūctū ferro audiētes sagittas ueneno armāt. atq; ita ge
 mino mortis uulnere hostē a muris summouentes plurimos iterficiūt. Cū iter multos letaliter uul
 neratus etiā Ptolemæus: moriturusq; iam uideretur: p̄ getem regi monstrata in remedia ueneni her
 bā ē: qua in potu accepta statim piculo est liberatus: maiorq; pars exercitus hoc remedio seruata: Ex
 pugната deinde urbe reuersus in naues oceano libamēta dedit: prospex̄ ī patriā reditū precatus: ac
 ueluti curru circa metam acto positus imperii terminis: qua sinus aut terrarum solitudines p̄dire
 passæ sūt: aut mare nauigabile fuit: secūdo æstu ostio fluminis Indi inuehit. In monumēta regē a se
 gestaz̄ urbem barcen condidit: arasq; statuit relicto ex numero amicorū littoralibus idis præfecto.
 Inde iter terrestre facturū cū arida loca medii itineris dicerent: puteos opportunis locis fieri præce
 pit: quibus ingenti dulci aqua inuenta Babiloniā redit. Ibi multæ deuictæ gentes præfectos suos
 accusauerunt: quos sine respectu amicitiaē Alexāder ī cōspectu legatorū necari iussit. Post hæc Darii
 regis filiam staturam in matrimonium recepit: sed & optimatibus macedonū lectas ex omnibus gē
 tibus nobilissimas uirgines tradidit: ut cōmuni facto crimē regis leuaretur. Tunc ad concionē exer
 citum uocat: & promittit se æs alienum omnium propria impensa soliturum: ut prædam præmiaq;
 integre domum ferant. Insignis hæc munificentia non summa tantum uerum etiā titulo muneris
 fuit: nec a debitoribus magis q̄ a creditoribus gratius accepta: quoniam utriusq; exactio pariter ac so
 lutio difficilis erat tria & uiginti milia talentorū: in hos sumptus expēsa. Dimissis ueteranis exercitū
 ex iunioribus supplet: sed retenti ueteranorū discessum ægre ferentes missionē & ipsi flagitabāt: nec
 annos sed stipendia sua numerari iubebant: pariter in militia lectos: pariter sacramento solui æquū
 cēsentes: nec iam precibus sed cōuicio agebant: iubentes eū solū cum patre suo Ammone finire bel
 la: ut milites suos fastidiat. contra ille nūc castigare milites: nunc lenibus uerbis monere: ne gloriosā
 militiam seditionibus infuscarēt. Ad postremum cum nihil proficeret uerbis ad corripiendos sedi
 tionis auctores e tribunali in cōcionem armatam in ermis ipse defiliit: & nemine prohibēte. xiii. cor
 reptos manu sua. ipse ad supplicia duxit: tantam uel illis moriēdi patiētiam metus regis: uel huic exi
 gendi supplicia constantiam disciplina militaris dabat. Inde separatim auxilia persarum ī concionē
 alloquit. Laudat perpetuā illoz̄ tū in se: tū in pristinos reges fidem sua in illos beneficia memorat:
 ut nūquā quasi uictos sed ueluti uictoriaē socios habuerit. Deniq; se in illoz̄ non illos in gētis suæ
 morem trāsisse: affinitatibus cōnubioz̄ uictos uictoribus cōmiscuisse. Nūc quoq; ait custodiā cor
 poris sui nō macedōibus tantum se uerūetiam illis crediturum. Atq; ita mille ex his iuuenes in nu
 merū satellitū legit: auxiliorū quoq; portione armatā in disciplinā macedonū exercitui suo miscet
 quā rem ægre macedones tulerunt: iactātes hostes suos in officium suū a rege subactos. Tūc uniuers
 si flentes regē adeunt torant: ut suppliciis suis potius saturet se q̄ cōtumeliis: qua modestia obtinue
 rūt: ut. xi. milia militū ueteranorū exauctoraret. sed ex amicis dimissi senes Polypercō: Clytos: Gor
 gias: Polydamas: Antigōas. Dimissis his Crateris p̄pōit iussus p̄esse macedōibus ī Antipri locū Anti
 patrūq; cum supplemento tyronū in locū eius uocat stipendia reuerentibus ueluti militantibus da
 ra. Cū hæc agūt: unus ex amicis eius Ephestion decedit dotibus primo formæ pueritiaēq; mox ob
 sequiis regi percarus: quē cōtra decus regiū Alexāder diu luxit: tumulūq; ei duodecim milia talēto
 rū fecit: eūq; post mortē coli: ut deū iussit. Ab ultimis littoribus oceani Babiloniā reuertenti nun
 ciāc̄ legatiōes carthaginēsiūq; cæterarūq; africæ ciuitatū. s. hispāiaz̄ siciliæ galliæ sardiæ: nōnullas
 quoq; ex italia eius aduētū babilōiaz̄ opiri: adeo uniuersū terraz̄ orbē noīs eius terror iuaserat ut
 cūctæ gētes ueluti destinato ibi regi adularēt. Hac igit̄ ex cā Babiloniā festināti uelut cōuentū ter
 raz̄ orbis: acturo qdā ex magis p̄dixit: ne urbē itroiret testatus hūc locū ei fatalē fore. Ob hoc omis
 sa Babilōia ī byrsiā urbē trās euphratrē desertā olim cōcessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho cōpul
 sus est rursus magorū p̄dicta cōtēnere: ut falsa ut icerta: & si fatis consent: ignota mortalibus: ac si
 naturæ debeant: imutabilia. Reuersus igit̄ Babiloniā multis diebus ocio deditis: itermissum olim
 cōuiuū solēniter instituit: totusq; ī lætitiā fusus cū diei noctē cōiunxisset peruigilē: iā e cōuiuio me
 dicus Thessalus igaurata cōmessatione & ipsum & sodales eius inuitat: Accepto poculo media poti
 one repente ueluti telo Alexāder cōfixus ingemuit. Elatusq; e cōuiuio semianimis tanto dolore cru
 ciatus est: ut ferrū in remedia posceret: tactūq; hoīum uelut uulnera idolesceret. Amici cām morbi
 intemperie ebrietatis disseminauerūt. Re autē uera insidiæ fuerūt: quaz̄ ifamiā successorū potētia
 oppressit. Auctor isidiarū Antipater fuit: qui cū carissimos amicos eius interfectos uideret Alexan
 drum genez̄ suū lyncistarū occisum se magnis rebus in græcia gestis: nō tā gratū apud regē q̄ inui
 diosū esse: a matre quoq; eius Olympiade uariis se criminatiōibus uexatū. Huc accedebāt ante pau
 cos dies supplicia ī p̄fectos deuictaz̄ nationū crudeliter habita: ex quibus rebus se quoq; a macedōia
 nō ad societate militiæ: sed ad poenā euocatū arbitrabat. Igit̄ ad occupādū regē Cassādrū filiū dato

Att. alexan
dri pericu
lum

Herba salu
bris per ge
tem demō
strata

Missio ue
teranorū

Alexandri
ira in suos
Persæ ad
custodiam
corporis ab
alex. legun
tur

Alexander
uenenum
bibit

Antipater!

ueneno subornat: q̄ cū fratribus Philippo & Iolla ministrare regi solebat: cuius ueneni tanta uis fuit: ut nō aere: nō ferro: nō testa contineret: nec aliter ferri nisi ī unguia eq̄ potuerit: pramonito filio ne aliis q̄ Thessalo & fratribus crederet. Hac igit̄ ex cā apud Thessalū paratū repetitūq̄ cōiuiū ē: Philippus & Iollas p̄gustare potū regis soliti ī aqua frigida uenenū habuerūt: quā p̄gustatā iā potiōi sup̄ miserūt. Quarto die Alexander indubitātā mortē sentiēs agnoscere se fatū domus maiorū suorū ait. Nā plerōsq̄ æacidagē iter trigessimū annū defunctos: tumultuātes deinde militis īsidiis perire regē suspicantes ipse sedauit: eosq̄ oēs cū platus in æditissimū urbis locū esset ad cōspectū suum admisit. osculandāq̄ dexterā suā flētibus porrexit: Cū lachrymarēt oēs: ipse nō sine lachrymis tantū uege etiam sine ullo tristioris mētis argumēto fuit: ut quosdā īpatiētius dolētes consolatus sit. Quibusdā mādāta ad parētes eorū dedit: adeo sicut in hostē ita & in mortē iūctus aīus fuit. Dimissis militibus amicos circūstantes percōtat: uideat̄ ne similit̄ sibi reperturi regē: tacentibus cunctis tūc ipse ut hoc nesciat: ita illud scire uaticinariq̄ se ac pene oculis uidere dixit: q̄tū sit ī hoc certamine sanguinis fura macedōia: quātisq̄ cædibus quo cruore mortuo sibi parentatura. Ad postremū corpus suū Ammōis tēplo condi iubet. Cū deficere eū amici uiderent: quærunt quē īperii faciāt hæredē: respōdit dignissimū. Tāta illi magnitudo animi fuit: ut cū Hercule filiū: cū fratre Arideū: & cū Roxanē uxore prægnantē relinqueret: oblitus necessitudinū dignissimū nuncuparet heredē. Prorsus quasi nefas esset uiro forti aliū quā uirū fortē succedere: aut tanti regni opes aliis q̄ p̄batis relinqui. Hac uoce ueluti bellicū inter amicos cecinisset: aut malum discordiæ misisset. ita oēs in æmulationē cōfurgunt: & ambitione uulgi tacitū fauorē militū quærunt. Sexto die præclusa uoce exēplū digypto annulū pdicæ tradidit: q̄ res gliscentē amicorū dissensionē: sedauit. Nā & si nō uoce nūcupatus hæres: iudicio tamē electus esse uidebat̄. Decessit Alexand̄er mense uno. annos tres & .xxx. natus: uir supra humanā potentiā magnitudine animi p̄ditus: qua nocte eū mater Olympias cōcepit: uisa per gemem est cum ingēti serpente uolūari: nec dei deceptā: somnio est. Nā profecto maius humana mortalitate opus uero tulit: quam cū æacidagē gēs ab ultia sæculorū memoria: & regnum patris fratris mariti ac deiceps maiorum oīum illustrauerit: nullius tamē nomine q̄ filii clarior fuit. Prodigia magnitudinis eius in ipso ortu nonnulla apparuerūt. Nā ea die qua natus est: duæ aquilæ tota die præpetes supra culmen domus patris eius sederunt: omen duplicis imperii europæ asiæq̄ p̄ferentes: eademq̄ die nūciū pater eius duarū uictoriarū accepit: alterius belli illyrici: alterius certaminis Olympiaci: in quod quadrigarū currus miserat: quod omen uniuersarū terrarū uictorias infanti portendebat. Puer acerrimus litterarū studiis eruditus fuit. Exacta pueritia per quīquēniū sub Aristotele doctore inclyto omniū philosophorū creuit. Accepto deinde imperio regem se terrarū omniū ac mūdi appellari iussit: tātamq̄ fiduciam suis militibus fecit: ut illo præsete nullius hostis arma nec inermes timuerint. Itaq̄ cum nullo hostium unquā cōgressus est: quem non uicerit Nullam urbē obsedit: quam non expugnauerit. Nullā gentē adiit: quā nō calcauerit Victus deniq̄ existat est ad Postremum non uirtute hostili: sed insidiis suorū & fraude ciuili.

IVSTINI HISTORICI LIBER XIII.

Extincto in ipso ætatis ac uictoriarū flore Alexandro magno triste apud omnes totaq̄ babyloniam silentiū fuit. Sed nec deuictæ gentes fidem nuncio habuere: q̄ ut ī uictum regem sic immortalē eum crediderant. Recordātes quotiēs præseti mortis ereptus esset: quam læpe ferro amisso repente se non sospitē tantum suis uerum etiam uictorem obtulisset. ut uero mortis eius fides affuit: oēs barbaræ gentes pauloante ab eo deuictæ nō ut hostē eum: sed ut parentem luxerunt. Mater quoq̄ Darrī regis: qua amisso filio a fastigio tantæ maiestatis in captiuitatem redactam indulgētia uictoris in eam diem uitæ nō poenituerat: audita morte Alexandri mortē sibi ipā cōsciuit: nō q̄ hostē filio præferret: sed q̄ pietatem filii in eo: quem hostem timuerat: experta esset. Cōtra Macedones uersa uice non ut ciuem ac tantæ maiestatis regem uege ut hostem amilissent: gaudebant: seueritatē nimīā & assidua belli pericula execrantes. Huc accedebat q̄ principes regnum & imperia uulgus militū thesauros & grāde pondus auri uelut inopinatam prædam spectabāt illi successionem regni: hi opū ac diuitiarum hæreditatem cogitantes: Erant enim in thesauris. c. milia talētorū: & in annuo uectigali tributo. ccc. milia. Sed nec amici Alexandri frustra regnum spectabant. Nam eius uirtutis erat ac uenerationis: ut singulos reges putares. Quippe ea formæ pulchritudo: & p̄ceritas corporis & uiriū ac sapiētiae magnitudo in omnibus fuit: ut qui eos ignoraret: nō ex una gente sed ex toto terrarū orbe electos iudicaret: neq̄ enim unquā antea macedonia uel ulla gens alia tam clarorū uiroꝝ p̄uentu floruit: quos primū Philippus mox Alexander tanta cura legerant: ut nō tam ad societatem belli quā in successionem regni electi uiderētur. Quis igitur miretur talibus ministris orbem terrarum uictum cum exercitus macedonum a tot nō ducibus sed regibus regere: qui nunquā sibi repiri p̄tes si non inter se cōcurrissent. Multosq̄ macedonia pro uno Alexandro habuisset: nisi fortuna eos ex æmulatione uirtutis in perniciem mutuam armasset. Cæterū occiso Alexandro nō ut læti ita & securi fuere omnibus in unū locū competentibus: nec minus milites inter se timebāt: quoꝝ & libertas solutior & fauor incertus erat. Inter ipsos uero æqualitas discordiā augebat: nemine tantum cæteros excedente: ut ei aliquis summitteret. Armati itaq̄ in regia coeunt ad formādum rerum præsete

Atf. Alexā
dri constā
tiā ī morte

Alexandri
conceptus

Prodigia q̄
in alex. or
tu euenere

Omnes ui
ctæ gentes
eum ut pa
rentes luxe
runt

Atf. uecti
gal

rium statum. Perdicas censet Roxanis expectari partum: quæ exacto mense octauo matura iam ex Alexandro erat: & si puerum peperisset: hunc dari successorem patri. Meleager negat differenda in patris dubios consilia: nec esse expectandum dum reges sibi nascerentur: cum iam genitis uti liceret: seu si puer illis placeat esse pergami filium Alexandri natum ex Garbine nomine Herculem: seu mallet iuuenem esse in castris fratrem Alexandri Arideum comitem: & cunctis non suo tantum uerum patris Philippi nomine acceptissimum. Cæterum Roxanem esse originis persicæ: nec esse fas: ut macedoni bus ex sanguine eorum: quorum regna deleuerit: reges constituentur. quod nec ipsum Alexandrum uoluisse. dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem fecisse. Ptolemæus recusat regem Arideum non propter maternas modo sordes: quæ ex larisseo scorto nasceretur: sed etiam propter iualitudinem maiorem quam pariebatur: ne ille nomen regis alius imperium teneret & melius esse ex his legi: qui pro uirtute regi suo proximi fuerit: qui prouincias regnat: quibus bella madetur: quæ sub persona regis indignorum subiiciatur imperio. Vicit Perdica sententia ex consensu uniuersorum. Placuit itaque Roxanis expectari partum: & si puer natus fuisset tutores Leonatum & Perdica Cratero & Antipatrum constituunt: confestimque in tutorum obsequia iurant. Cum equites quoque idem fecisset: pedites indignati nullas sibi consiliorum partes relictas: Arideum Alexandri fratrem regem appellat satellitesque illi ex tribu sua legunt: & nomine Philippi patris uocari iubent: quæ cum nunciata equitibus essent: legatos ad mitigandum eorum animos duos ex proceribus Attalum & Meleagrum mittunt: qui potestiam ex vulgi adulatione querentes omissa legatione militibus consentiunt: statim & seditio creuit: ubi caput & consilium habere cepit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati irrogia irrumpunt: quo cognito. equites trepidi ab urbe discedunt: castrisque positis & ipsi pedites terreri ceperunt. Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus ad interficiendum perdica ducem alterius partis mittit: ad quem armatum & ultro prouocantem cum accedere percussores ausi non fuissent: tanta constantia perdica fuit: ut ultro ad pedites ueniret: & in concione euocatos edoceret. Quod facinus molirentur: respicerent contra quos arma sumpsissent: non illos persas: sed macedones: non hostes sed ciues esse. Pluresque etiam cognatos eorum certe & commilitones eorundem castrorum & periculorum socios: edituros: deinde egregium hostibus suis spectaculum: ut quorum armis uictos se dolerent: eorum mutuis cadibus gaudeant: paraturorumque sanguine suo manibus hostium a se interfectorum. Hæc cum per singulari facundia sua Perdica perorasset: adeo mouit pedites: ut perbato consilio eius dux ab omnibus legeret. Tunc etiam equites in concordiam reuocati in Arideum regem consentiunt. Seruata est portio regis alexandri filio si natus esset. Hoc agebat posito in medio corpore alexandri: ut maiestas eius testis decoretur esset. His itaque compositis macedoniae & graeciae antipater praenonitur. Regiae pecuniae custodia Cratero traditur. Castrorum exercitus & regis cura Meleagro & Perdica assignatur: iubeturque arideus corpus alexandri in ammonis templum deducere. Tunc Perdica infensus seditionis auctoribus repente ignaro collega lustrationem castrorum pro morte regis in posterum edicit. Posteaque armatum exercitum in campo constituit consuetudinibus uniuersis euocatos duntaxat de singulis manipulis seditiosos supplicio tradi occulte iubet. Reuersus deinde inter principes prouincias diuisit: simul ut remoueret æmulos: & munus ipsi beneficii sui faceret. Primo Ptolemæo aegyptus & africae arabiaque pars sorte uenit: quæ ex gregario militate alexander uirtutis causa prouexerat: cui ad tradendam prouinciam Deomenes: qui alexandriam edificauerat: datus. Consine huic prouinciae syria Laomedon mitylenæus: cilicia Philotas cum filio & illyrios accipiunt. Mediae maiori acropatos: minori alceta Perdica praenonit. Susania ges Syno: Phrygia maior antigono Philippi filio assignat. Lycia & Paphlagonia Learcus. caria Cassander: Lydia menander fortiunt. Leuato minor phrygia euent. Thracia & regiones pontici maris Lysimaco Cappadocia cum paphlagonia Eumeni datus: summus castrorum tribunatus Seleuco antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri praeficit. In Bactriana ulteriore & india regionibus priores: praefecti detenti. Seres inter amnes duos hydaspem & indum Taxiles habebat. In colonias in india conditas Phytos Agenoris filius mittit. Parapomenos fines caucasi montis Axiarques accepit: Draicas & argæos Statanor: Bactrianos Amyntas fortit. Sagiarios Scythæus: Nicator parthos Philippus hyrcanos: Fratrafarnes armenios. Neoptoleus persas: Peurteses babilonios: Arthous pelasgos: Archesilaus mesopotamiam adepti sunt. Hæc diuisio cum ueluti fatale munus singulis contigisset: ita magna incrementorum materia plurimis fuit. Siquidem non magno post tempore quasi regna non praefecturas diuisissent: sic reges ex praefectis facti magnas opes non sibi tantum parauerunt: uerum & posteris reliquerunt. Cum hæc in oriente aguntur: in graecia athenienses & aetoli bellum: quod iam uiuo Alexandro mouerant: summis uiribus instruebant. Causa belli erat: quod reuersus ab india Alexander epistolas in graeciam scripserat: quibus omnium ciuitatum exules praeter caedis damnatos restituebantur: quæ recitata praesente uniuersa graecia in mercato olympiaco magnos motus fecerant: quod plurimi non legibus pulsi patria sed per factionem principum fuerant: uerentibus iisdem principibus ne reuocati potentiores in reperiuerent. Palam igitur iam tunc multae ciuitates libertatem bello uendicandam fremebant. Principes tamen omnium athenienses & aetoli fuere: quod cum nunciatum esset Alexandro mille naues longas sociis imperari precepit: quibus in occidentem bellum gereret: excursurusque cum ualida manu fuerat ad athenas delendas igitur athenienses contracto. xxx. milium militum exercitu. & cc. nauibus bellum cum antipatro: cui graecia sorte euenerat: gerunt eumque detractantem praedium & heraclae urbis moenibus tuentem se obsidione cixerunt. Eodem tempore Demosthenes atheniensis orator pulsus patria ob crimine accepti ab Harpago auri. quod cru-

Primæ ma
cedonum
discordiæ

Arideus
alexandri
frater

Seditio mi
litaris

Quæ qui
bus prouin
ciae sit &
maced. de
legatae

Prouinciæ
ordinatio

Seres inter
hidaspem &
Indum

Graeciae sta
tus

atq. appara
tum belli ab
alexandro
destinatum

Megaridis de
mosthenes
exulauit

atq. barba-
rorum de-
spiratione

Varii bello
rum motus
inter alex.
successores

Ptolemæi
opes

Cyrenes cō-
ditio

Cyrenes fa-
bula

Eumæis suc-
cessus

delitate alexandri fugerat: quod ciuitatē in eiusdē alexandri bellū impelleret. Forte megaris exulabat, quod cum missum ab atheniensibus hyperidē legatū cognouit: quod peloponēses in societate armorum sollicita rē: secutus eum Sicyōa: argos: & Corynthū ceterasq. ciuitates eloquentia sua atheniensibus iūxit. Ob quod factum missa ab atheniensibus obuiam nauī ab exilio reuocatur. Interim in obsidione antipatri Leosthenes dux atheniensium telo e muris in trāseuntē iacto occiditur. quæ res tantum animorum antipatro dedit. ut etiā uallū rescindere auderet: Auxiliū deinde a Leonato petit per legatos: qui cū uenire nunciaret cū exercitu: obuii ei athenienses cū instructis copiis fuere: ibiq. equestri prælio graui uulnere ictus extinguit antipater & si auxilia sua uideret deuicta: morte tamē Leonati lætatus ē. Quippe & æmulū sublatum: & uires eius accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu eius recepto cum par hostibus etiā prælio uideret: solutus obsidione in Macedoniā concessit: græcorum quoq. copiarum a finibus græciæ hoste pulso in urbes dilapsæ sunt. Interea Perdica bello innoxio Ariarathi regi capadocum illato prælioque uictor nihil præmii præter uulnera & pericula rettuli. Quippe hostes ab acie in urbem recepti occisis coniugibus: & liberis domos quisque suas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congestis etiam opibus semetipsi præcipitant. ut nihil hostis uictor suarum rege præter incēdii spectaculo frueretur. Inde ut uiribus auctoritatē regiam acquireret: ad nuptias Cleopatrarum sororis Alexandri magni & alterius alexandri quōdā uxoris nō aspernate Olympiade mæne eius in tēdit: sed prius antipatrum sub affinitatis obtentu capere cupiebat. Itaq. fingit se in matrimonium filiā eius petere: quo facilius ab eo supplementū tyronum ex macedonia obtineret. quē dolum presentiente antipatro cū duas eodē tpe uxores quærit: neutram obtinuit. Post hæc bellum inter antigonum & perdicam oritur. Antigono Crateros & antipatrum auxiliū ferebat: quod scilicet cū atheniensibus pace polipocota græciæ & macedonia pponunt. perdicam aliēatis rebus Arideū & Alexandri magni filiū in cappadocia: quoq. cura illi mandata fuerat: de summa belli in consilium adhibet: quibusdam placebat bellū in macedoniā trāferri ad ipsum fontē & caput regni: ubi & Olympias esset mater alexandri: nō mediocre momentū partium & ciuium fauor propter alexandri Philippique nomina: sed in rem uisum est ab ægypto incipere: ne in macedoniam profectis asia a Ptolemæo occuparet. Eumenii præter puicias quas acceperat. paphlagonia & Caria & Lycia & phrygia adiiciunt. Ibi crater & antipatrum operiri iubentur. adiutores ei dantur cum exercitibus suis frater perdicæ alcetas & Neoptolemæus: Clyto cura classis traditur. Cylicia philotæ adempta Filoxeno datur. ipse perdicam ægyptum cum ingenti exercitu petit: sic macedonia in duas partes discurrentibus ducibus in sua uiscera arma. ferrūq. ab hostili bello in ciuilem sanguinem uertit: exemplo furentium manus ac membra sua ipsa cæsura. Sed Ptolemæus in ægypto solerti industria magnas opes parabat. Quippe & ægyptios insigni moderatione in fauorem sui sollicitauerat: & reges finitimos beneficiis obsequiisque deuinxerat: terminos quoq. imperii acq. sita cyrene urbe ampliauerat: factusq. iam tantus erat: ut nō tam timeret hostes: quā timendus ipse hostibus eēt. Cyrene autē condita fuit ab Aristæo: cui nomē Bactos propter linguæ obligationē fuit. Huius pater Cyrenus rex theramenis insulæ cū ad oraculū delphos propter dedecus adolescentis filii nondū loquentis deum deprecaturus uenisset: responsū accepit: quo iubebat filius eius Bactus africā petere: & urbem Cyrenem cōdere: usum linguæ ibi accepturus. Cū responsū ludibrio simile uideret propter similitudinem theramenis insulæ: qua coloni ad urbem cōdendam in africā tam longinquæ regionis proficisci iuebantur: res omissa est. Interiecto deinde tēpore uelut cōtumaces ex pestilentia deo parere cōpelluntur: quoq. tam insignis paucitas fuit: ut uix unam nauem cōplerent. Cū uenissent in africam pulsus accolis montē Cyram & propter amoenitatē loci & propter fontis ubertatē occupauere. Ibi Bactus dux eorum linguæ: nodis solutis loqui primū cœpit: quæ res aios eorum ex pmissis dei iam pte præcepta in reliquā spē cōdendæ urbis accedit. Positis igitur castris opinionem ueteris fabulæ accipiunt Cyrenē eximia pulchritudinis uirginē: a Thessalia monte pelio ab Apolline raptā perlatāq. in eiusdem montis iuga: cuius collē occupauerāt: a deo repletā. iiii. pueros peperisse Nomiū Aristeu Euto cū Agæū: missos a patre Hispero rege Thessalia: quod perquireret uirginē: loci amoenitate: captos in iisdē terris cū uirgine resedisse: ex his pueris tres adultos in Thessalia reuersos a uita regna cepisse. Aristeu in arcadia late regnasse eūq. primū & apulum & mellis usum & lactis & coaguli hominibus tradidisse solstitialisq. ortus & sydes primū inuenisse quibus auditis Bactus uirgis noie ex responsis agnito urbem Cyrenem cōdidit. Igitur Ptolemæus huius urbis auctus uiribus bellū in aduentu Perdicæ parabat: sed perdicæ plus odiū arrogantiæ quā uires hostium nocebāt: quā exosi etiā socii ad Antipatrum gregati cōfugiebāt. Neoptolemæus in auxiliū Eumenii relictus nō solū transfugere: uerū etiā prodere partium exercitum uoluit: quam cū rē præfessisset Eumenes cū peditore decernere prælio necesse habuit. Victusq. Neoptolemæus ad Antipatrum & polipocota pfugit: hisq. persuadet: ut cōtinuatis mansionibus lætato ex uictoria & securo fuga sua Eumenii superueniat: sed res Eumenē nō latuit. Itaq. insidiæ in insidiatores uersæ: & qui secum aggressuros se putabant: securis itinere & peruigilia noctis fatigatis occursum ē. In eo prælio Polypcon occiditur. Neoptolemæus quoq. cū Eumene congressus diu mutuis uulneribus acceptis colluctatus est: & in summa uictus occubuit. Victor igitur duobus plius contumuis Eumenes afflictas partes transactione sociorum paululum sustentauit. Ad postremum tamē Perdica occiso (ab exercitu hostis cū Phytone & Illyrio & Alceta fratre Perdicæ rex appellatur: bellūq. aduersus eos Antigono decernit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XIII.

Eumenes ut Perdicā occisū: se ut hostē a macedōibus iudicatū. bellūq; antigono decre-
tū cognouit: ultro ea militib; suis indicauit: ne fama aut rē ī maius extolleret: ut mi-
litū aīos regē nouitate terreret: simul ut an cōtra se animatī essent cognosceret: sum-
pturus cōsiliū ex motu uniuersorū: cōstāter tamē prāfatus ē: si cui hęc terrori esset:
hēre eū dicēdi ptatē: q̄ uoce adeo cūctos ī studiū ptiū suarū iduxit: ut ultro illū oēs
hortarēt: rescissurosq; se ferro decreta macedonum affirmarēt. tūc exercitu ī ætoliā
p̄moto: pecunias ciuitatibus īperat recusantes dare hostiliter diripit. Inde sardis p̄fectus est ad Cleo-
patrā sororē Alexandri magni: ut eius uoce cēturiōes principalesq; cōfirmarēt existimaturus: ibi ma-
iestatē regiā uerti: unde soror Alexandri stare. tanta ueneratio magnitudinis alexandri erat: ut etiā
p̄ uestigia mulierū fauor sacrati eius noīs q̄reret. Cū reuersus ī castra eēt: epistolā totis castris abie-
ctā iuenturū: q̄bus iis q̄ Eumēnis caput ad antigonum detulisset: magna p̄mia diffiniebāt. Is cogni-
tis Eumenes uocatis ad cōcionē militibus p̄rio grās agit: q̄ nemo iuētus sit: q̄ spē cruēti p̄mii fidei
sacramento antepōeret tū deide callidā subnectit cōfictas a se has epistolas ad expiēdos suorū aīos
eē cæteq; salutē suā ī oīum ptatē eē. nec antigonū nec quēq; ducū sic uelle uicere: ut ille ī se exēplū
p̄simū statuatur. Hoc factō & ī p̄lētī labātiū aīos deterruit: & ī futurū p̄uidet: ut siqd simile accedisset
nō se ab hoste corrūpi: sed a duce tētari milites arbitrarent. Oēs igit̄ operā suā certatī ad custodiā sa-
lutaris eius offerūt. Interī antigōus cū exercitu supuenit: castrisq; positis postera die ī aciē p̄cedit. Nec
Eumenes morā p̄lio fecit. q̄ uictus ī munitū quoddā castellū cōfugit: ubi cū uideret se fortunā ob-
sidionis subitūq; maiorē exercitus ptē dimisit: ne aut cōfēsu multitudis hosti traderet: aut obsidio
īpā multitudie grauaret: legatos deide ad antipatrū q̄ solus par antigoni uiribus uidebat: supplices
mittit: a quo cum auxilia Eumēni missa antigonus didicisset: ab obsidiōe recessit. Erat qdē solu-
tus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec salutis dimisso exercitu magna spes erat oīa igitur
circunspicienti optimum uisum est: ad alexandri magni argyraspidas inuictum exercitum & tot ui-
ctoriarum prāfulgentem gloria decurrere sed argyraspides post alexandrum omnes duces fastidie-
bant: sordidā militiā sub aliis post tanti regis memoriam existimantes. Itaq; Eumenes blandimen-
tis agere. singulos suppliciter alloqui: nunc cōmilitones suos: nūc patronos: appellans periculorū &
opum orientalium socios: nunc refugia salutis suæ & unica prālidia cōmemorās: solos esse quorū
uirtute oriēs sit domitus: solos q̄ militiam Liberi patris qui Herculis monumenta supauerint: per
hos Alexandrū magnū factū: p̄ hos diuinos honores & imortalē gloriā cōsecutū. orat ut nō tam du-
cem se q̄ cōmilitonē recipiant: unūq; ex corpore suo esse uelint. Receptus hac lege paulatim īperiū
primū monendo singulos: mox quæ perperā facta erant: blande corrigēdo usurpat: nihil in castris
sine illo agi: nihil administrari sine solertia eius poterat. Ad postremū cū Antigonū uēire cū exerci-
tu esset nunciatum: cōpellit eos in aciem descendere. Ibi dum ducis īperia cōtēnunt: hostiū uirtute
superantur. in eo prālio nō gloriā tantū tot bellog; ueq; etiā cum cōiugibus & liberis prāmia lon-
gæ militiæ parta pdiderunt. Sed & Eumenes qui auctōr cladis erat: nec aliam spē salutis reliquam
habebat: uictos hortabat: nā & uirtute eos superiores fuisse affirmabat: quippe ab his quinq; milia
hostium cæsa & si in bello p̄stent: ultro hostes pacē petituros: damna quibus se putēt uictos: duo mi-
lia mulierū & paucos īfantes & seruitia esse: quæ melius uincēdo possit reparare q̄ deserendo uicto-
riam porro Argyraspides neq; fugam se tētaturos dicūt post damna matrimoniōq; & post cōiuges
amissas: neq; bellū gesturos cōtra liberos suos. Ultroq; eū cōuiciis agitāt: q̄ se post tot annos emeri-
torum stipendiōq; redeuntē domū cum prāmiis tot bellog; ab ipsa amissione rursus ī nouā mili-
tiā īmensaq; bella reuocauerit: & a laribus quodāmō suis & ab ipso limite patriæ abductos īanibus
promissis deceperit: nunc quoq; amissis oībus felicis militiæ quæstionibus: ne uictos quidē ī misera
& inopi senecta quiescere sinat. Ignaris deide ducibus cōfestī ad Antigonum legatos mittunt: peten-
tes ut sua reddi iubeat. Iis redditurum se pollicetur. si Eumenem sibi tradāt: quibus cognitis Eume-
nes cū paucis fugere tentauit: sed retractus desperatis rebus cum concursus multitudinis factus eēt
Petit ut postremū sibi alloqui exercitum liceret. Iussus ab uniuersis dicere factō silentio laxatisq; uī-
culis prolatam sicut erat chatenatus: manū ostēdit cernite milites inquit habitū atq; ornāmēta du-
cis uestri: quæ non hostium quisq; imposuit: nam hoc etiā solatio foret: uos me ex uictore uictum:
uos me ex imperatore captiū fecistis: quater intra hunc annum in mea uerba iureiurādo obstricti
estis: & ista mitto (neq; enim miseros cōuicia decēt) unū oro si propositorū Antigoni in meo capite
summa constituit: iter uos me uelitis mori: nam neq; illius īterest: quēadmodum aut ubi cadam: &
ego fuero ignominia mortis liberatus hoc si impetro: soluo uos iureiurādo quotiēs uos sacramēto
mihi deuouistis: aut si ipsos pudet roganti uim adhibere: ferrū huic date: & permittite: quod uos fa-
cturos pro imperatore iurastis. Imperatorem pro uobis sine religione iusiurādi facere. cum nō obti-
neret preces in irā uertit. ad uos ait deuota capita respiciāt dii piuriorū uīdices: talesq; uobis exitus
dent: quales uos ducibus uestris dedistis: nempe uos idē pauloante & Perdicæ sanguine estis aspsi: &
in Antipatrum eadem moliti: ipsum deniq; Alexandrum si fas fuisset: eū mortali manu cadere iterē-
pturi: quod maximū erat seditiōibus agitastis. ultima nūc ego perfidorum uictima: has uobis dira
atq; inferias dico: ut inopes extorresq; omne æuum in hoc castrensi exilio agatis: deuorētq; uos ars

Eumēnis cō-
siliū ī dīf-
cutiēdo pi-
culo quod
sic ab Anti-
gono insta-
bat
Vincit Eu-
menes ab
Antigono

Ars Eume-
nis

Argyraspi-
des uincun-
tur

Att. Eume-
nis constan-
tiam in sū-
mo piculo

duæ execra-
tiones

ma uestra: quibus plures uestros q̄ hostiū duces absumpsistis. Plenus de inde iræ custodes suos p̄ce-
dere ad Antigoni castra coepit, sequitur exercitus prodito iperatore suo: & ip̄e captiuus: triūphūq̄
de se ipso ad uictoris sui castra ducit, omnia auspicia regis alexandri & tot belloꝝ palmas laureaſq̄
una secum uictori tradētes: & ne qd deesset p̄op̄a: elephantū quoq̄ & auxilia oriētalia subsequunt̄
tāto pulchriora hæc Antigono q̄ Alexandro tot uictoriæ fuerunt: ut cum ille oriētem uicerit: hic eos
a quibus oriēs uictus fuerit: superauerit: Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo diui-
dit: redditis quæ i uictoria ceperat. Eumenē uero uerecundia prioris amicitia in conspectum suum
uenire prohibitū assignari custodibus precepit. Interea Euridicæ uxor Aridei regis: ut Polypercōta
a græcia redire in Macedoniā cognouit: & ab eo accersitā Olympiada muliebri æmulatiōe perculsa
abutens ualitudine uiri: cuius officia sibi uendicabat: scribit regis nomine Polyperconti: Cassandro
exercitum tradat: in quē regni administrationem rex trāstulerit: eadē & in Asiam Antigono p̄ epi-
stolas nunciat quo beneficio deuictus Cassander: nihil nō ex arbitrio muliebris audaciæ gessit. Dei
de profectus: i græciā multis ciuitatibus bellū infert: quæ excidio ueluti uicino scēdio territi spar-
tani urbē: quē semp̄ armis nō muris defenderāt: tū cōtra responsa fatōꝝ: & uetere maiore gloriam
armis diffisi: muroꝝ p̄sidio icludūt tātū eos degenerauisse a maioribus: ut cū multis sæculis murus
urbis ciuiū uirtū fuerit: tūc ciues saluos se fore nō existimauerit: nisi i tra muros laterēt. Dū hæc agū-
tur. Cassandꝝ a Græcia turbatus macedōiæ status domū reuocauit. Nāq̄ Olympias m̄r Alexandri
magni regis cū Epiro i macedōiā p̄sequētē æacida rege molossoꝝ uēiret phibericꝝ finibꝝ ab Eury-
cide & Arideo rege coepisset: seu memoriā mariti seu magnitudie filii: & idignitate rei moti mace-
dōes ad Olympiada trāsier̄: cuius iussu & Eurydice & rex occidit sex ānis post Alexandꝝ potitō regno
Sed nec Olympias diu regnauit. Nā cū p̄cipū passim cædes muliebri magis quā regio more fecisset
fauorem suum i odium uertit. Itaq̄ audito Cassandri aduentu diffisa Macedōibus cum nuru Roxa-
ne & nepote Hercule Pictuam urbem cōcessit: Proficiscenti Deidamia æacidæ regis filia & Thessa-
lonicæ priuigna & ipsa clara Philippi patris nomine: multaq̄ aliæ principum matronæ speciosus
magis q̄ utilis grex fuere comites. Hæc cū nunciata Cassandro esset: statim citato cursu Pictuā uenit
& urbē obsidione cinxit. cum fame ferroq̄ urgeret Olympias lōgæ obsidiōis tædio pacta salute ui-
ctori se tradit. Sed cū Cassander ad cōcionē uocato populo suscitaturus qd de Olympiade fieri uel-
let: subornat parētes interfectoꝝ: qui sumpta lugubri ueste crudelitātē mulieris accusarent: a qui-
bus accensi Macedones sine respectu pristinae maiestatis occidēda decernūt: imemores p̄sus: quod
per filium eius uirūq̄ nō solū uitā ipsi inter finitimos tutam habuisse: uerū etiā tātas opes ip̄erūq̄
orbis q̄sissent. Sed Olympias ubi obstinatos uenire ad se armatos uidit. uestæ regali duabus ancil-
lis innixa ultro obuiā p̄cedit: qua uisa p̄cussōres attoniti fortuna maiestatis prioris & tot i eam me-
moriam occurrentibus regū suōꝝ noibus substiterūt: donec a Cassandro missi sūt: qui eā cōfoderūt:
non refugentē gladiū: nec uulnera aut muliebriter uociferātē: sed uiroꝝ more fortium p̄ gloria ue-
teris p̄sapia morti succumbentē: ut Alexandꝝ posses etiā moriente matre cōspicere. Insuper expirās
capillis & ueste crura cōtexisse fertur: ne quid posset i corpore eius idecorum uideri. Post hæc Cas-
sander Thessalonicæ regis Aridei filiā uxorem duxit. Filium Alexandri cum matre in arcē amphipo-
litanam custodiendos mittit.

Olympia-
dis apd ma-
ced. gratia

Olympia-
dis cædes

IVSTINI HISTORICI LIBER XV.

Noua du-
cum discor-
dia

Euridica & fratre eius Alceta Eumene ac Polypercōte cæterisq̄ ducibus diuersæ par-
tis occisis finitū certamē inter successores Alexandri magni uidebat: cū repente iter
ip̄os uictores nata discordia: quippe postulantibus Ptolemæo & Cassandro & Lysi-
maco ut pecunia in præda capta puinciaq̄ diuiderent: Antigonus negauit se in eius
belli foetos admissurum i cuius periculum solus descenderat: & ut honestum aduer-
sus socios bellū suscipere uideret: diuulgat se Olympiadis mortem a Cassandro iter-
fecte ulcisci uelle: & alexandri regis sui filiū cū matre obsidiōe āphilopolitana liberare
His cognitis Ptolemæus & Cassander inita cū Lysimaco & Seleuco societate bellū terra mariq̄ eni-
xe istruebāt. Tenebat Ptolemæus ægyptū cū africæ parte maiore & Cypro & Phoenice. Cassandro
parebat macedōia cum Græcia asiā & partē oriētis occupauerat antigonus: cuius filius Demetrius
prima belli cōgressiōe a Ptolemæo apud calamā uincitur. In quo prælio maior Ptolemæi modera-
tionis gloria: quā ipsius uictoria fuit. Siquidē & amicos Demetrii nō solū cū suis rebus dimisit: ueꝝ
etiā additis in super muneribus honorauit: & ipsius Demetrii priuatū omne istrumētum ac familiā
reddidit: adiecto honore uerboꝝ nō se pp̄ prædā: sed p̄pter dignitatē inisse bellum indignatum q̄
antiochus deuictus diuersæ factōis ducibus solus uictoriæ cōmunis præmia corripuisset. Dū hæc
agunt Cassander ab appolonia rediēs incidit in abderitas: qui propter ranagē murūq̄ multitudinē
relictō patriæ solo sedes quærebāt: ueritus ne macedoniā occuparet facta pactione in societate eos
recepit: agrosq̄ iis ultimis Macedoniae finibus assignat: Deinde ne Hercules alexandri filius: qui pe-
ne annos. xiiii. excesserat fauore paterni nois i regnū macedoniæ uocaret: occidi eū tacite cū matre
Barsene iubet: corporaq̄ eoz̄ terra obruit: ne cædes sepultura p̄deret: & q̄si pagē facinoris i ip̄o pri-
mum rege mox i matre eius Olympiade ac filio admisisset. Alteꝝ quoq̄ filiū cū matre Roxane pari
fraude iterficit: sed quasi regnū Macedoniae: quod affectabat aliter consequi q̄ scelere nō possit. In-

atf. abderi-
tarum cla-
dem

Hercules
alexandri fi-
lius cū ma-
tre occidit

terea Ptolemæus cū Demetrio nauali prælio iterato cōgredit: & amissa classe hostiq; cōcessa uictoria i ægyptū refugit. Demetrius filiū Ptolemæi Leuicū & fratrem Menelaū amicosq; eius cū priuati instrumēti ministerio puocatus pari antea munere ægyptū remittit & ut apperet eos nō odii sed dignitatis gloria accensos donis muneribusq; iter ipa bella cōtēdebant. Tāto honestius tūc bella gerebantur: q̄to nūc aicitia colunt. Hac uictoria elatus antigonus regē secum demetrio filio appellari a populo iubet. Ptolemæus quoq; ne minoris apud suos auctoritatis haberet: rex ab exercitu cognominat: qbus auditis Cassander & Lysimachus & ipsi regiā sibi maiestatem uēdicauerūt. Huius honoris ornāmētis tā diu oēs abstinerūt: q̄ diu filii regis sui supesse potuerūt. Tāta i illis uerecūdia fuit: ut cum opes regias haberēt: regū tamē noibus æquo aīo caruerit: quo ad alexandro iustus hæres fuit. Sed ptolemæus & Cassander cæteriq; factionis alterius duces cū carpi se singulos ab antigono uiderent: dū priuatū singulorū nō cōe uniuersorū bellū ducunt: nec auxiliū ferre alter alteri uolūt: q̄ si uictoria unius nō oīum foret: p epistolas se inuicē cōfirmātes: tēpus locū coeūdi cōdicūt: bellumq; cōibus uiribus iustruūt: cui cū Cassander i teresse pp finitimū bellū nō posset: Lysimachū cū i gētibus copiis in auxiliū sociis mittit. Erat hic Lysimachus illustri qdē Macedonia loco natus: sed uirtutis experimētis oī nobilitate clarior: q̄ tāta i illo fuit: ut ai magnitudie philosophia ipa uiriūq; gloria oēs: per quos oriēs domitus ē: uicerit: qppe cū Alexander magnus Calisthenē philosophum ppter saluationis persicæ interpellatum morem insidiarum: quæ sibi paratæ fuerant: consciū fuisse ratus fuisset: eumq; truncatis crudeliter mēbris abscissisq; auribus ac naso labiisq; deforme ac miserandum spectaculū reddidisset. Insuper cū cane in cauea clausum ad metum cæterorum circumferret: tunc Lysimachus audire Calisthenem & præcepta ab eo recipere uirtutis solitus miseratus tanti uiri non culpæ sed libertatis pœnas pendentis uenenū ei in remediū calamitatū dedit: quod adeo egre alexander tulit: ut eum obiici ferocissimo leoni iuberet. Sed cū ad conspectum eius cōcitus leo impetum fecisset: manū manipulo inuolutam Lysimachus in os leonis imiserit: arreptaq; lingua ferā exanimauit: quod cū nunciatum regi eēt: admiratio inlatissationē cessit: carioremq; eū ppter constantiā tantæ uirtutis habuit. Lysimachus quoq; magno aīo regis ueluti parentis tulit cōtumeliam. deniq; oī ex aīo huius facti memoria exturbata: postea in india insectanti regi quosdam palantes hostes cū a satellitū turba equi sui celeritate desertus esset: solus ei per imensas harenarū moles cursus comes fuit. quod idem antea philippus frater eius cū facere uoluisset: inter manus regis expirauerat. Sed Lysimachū desiliens equo alexander hastæ cuspide ita in fronte uulnerauit: ut sanguis aliter cludi nō posset: q̄ diadema sibi dēptum rex alligandi uulneris causa capiti eius imponeret: quod auspiciū primum regalis maiestatis Lysimacho fuit. Et post mortem Alexandri cū iter successores. Alexandri prouinciæ diuiderent: ferocissime gentes quasi omniū fortissimo assignatæ sunt. Adeo eēt cōsensu uniuersorū palmā uirtutis inter cæteros tulit. Prius q̄ bellū inter Ptolemæū sociosq; eius aduersus Antigonū cōmitteret: repente ex Asia maiore digressus Seleucus nouus Antigono hostis accesserat. Huius quoq; & uirtus clara & origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laodice cum nupta esset Antiocho claro inter Philippi duces uiro uisa est sibi p quietem ex cōcubitu Apollinis concepisse: grauidāq; factā munus cōcubitus annulū adeo accepisse: cuius gemma anchora sculpta eēt. Iussaq; id donum filium quem pepisset dare: admirabilem fecit hunc uisum & annulus q̄ postera die eiusdem sculpturæ in lecto inuentus est: & figura anchoræ: quæ i femore Seleuci nata cum ipso paruulo fuit. Quāobrē Laodice annulū Seleuco eunti cū Alexandro magno ad plicam militiā edocto de origine sua dedit. Vbi post mortē Alexandri occupato regno orientis urbē condidit. Ibiq; geminæ originis memoriā consecrauit: nam & urbē ex Antiochi patris nomine antiochiā uocauit: & campos uicinos urbi Apollini dicauit: originis eius argumentū etiam posteris māsit: siquidem filii nepotesq; eius anchoram in femore ueluti notā generis naturalē habuere. Multa in oriēte post diuisionē inter socios regni Macedonici bella gessit principio Babyloniā cœpit. Inde auctus ex uiribus bactrianos expugnat: transitū deinde in indiam fecit: quæ post mortem Alexandri ueluti a ceruicibus iugo seruitutis excusso prefecto eius occiderat: auctor libertatis sandrocottus fuerat. sed titulum libertatis post uictoriā in seruitutē uerterat: siquidem occupato regno populū quē ab externa dominatione uendicauerat: ipse seruitio premebat. Fuit hic quidē. humili genere natus: sed ad regni præteritatem maiestate numinis impulsus: quippe cū pccacitate sua Alexandrū regē offendisset i terfici a rege iussus: salutē pedū celeritate quæsierat: ex qua fatigatione cū somno captus iaceret: leo i gentis formæ ad dormientē accessit: sudorēq; pfluentē lingua ei deterisit: expergefactūq; blande reliquit. Hoc prodigio primū ad spem regni impulsus contractis latronibus Indos ad nouitatē regni sollicitauit. Moliēti eīde bellū aduersus prefectos Alexandri elephātus ferus i finitæ magnitudinis ultro se obtulit: & ueluti domita māfuetudine eū tergo excepit. Duxq; belli & præliator insignis fuit. Sic acquisito regno Sandrocottus ea tēpestate: q̄ Seleucus futuræ magnitudinis fundamēta faciebat. Indiam possidebat: cū quo facta pactione Seleucus cōpositisq; in oriente rebus in bellū antigoni descendit. Adunatis igiē oīum sociorū copiis præliū cōmittit. In eo Antigonus occidit. Demetrius filius eius in fugā uertitur: sed socii pfligato hostili bello deūuo i semetipsos arma uertūt: & cū de præda non conueniunt: iteq; in duas factiones deducunt. Seleucus Demetrio: Ptolemæus Lysimacho iūgitur: Cassandro defuncto Philippus filius succedit: sic quasi ex itegro noua Macedonia bella nascuntur.

in q̄ multis
 uno tempo
 re eruperit
 regii nomi
 nis appella
 tio

Calisthenes
 foed' ab ale
 xandro oc
 cisus

Atq; Lysi
 machi uir
 tutē in cōfi
 ciēdo leo
 ne

Ecce ex his
 datur intel
 ligi qui dia
 dema sit

Seleuci ori
 go

Atq; prodi
 gium i leo
 ne

Antigonus
 occiditur

Ost Cassandri regis filiq; eius Philippi cōtinuas mortes. Theſſalonice regia uxor Casſandri nō magno poſt tpe ab Antipatro filio cū uirā ēt p ubera materna dep̄care: occidit. Cā pr̄cidii fuit. qd̄ poſt mortē mariti ī diuifōe iter fratres regni pp̄ſior fuiſſe Alexandro uidebat: qd̄ facinus eo grauius oībus uiſum ē: qd̄ nullū maternæ fraudis ueſtigiū fuit: q̄q̄ in parricidio nulla ſatis iuſta cā ad ſceleris patrociniā p̄texi pōt. Ob hęc igiſ Alexander ī uſtiōe maternæ necis geſturus cū fratre bellū auxiliū a Deme-

trio petit: nec Demetrius ſpe iuadendi Macedōici regni morā fecit: cuius aduētū uerēs Lyſimachus p̄ſuadet genero ſuo antipatro: ut malit cū fratre ī gratiā reuerti q̄ p̄nū hoſtē ī Macedōiā admitti. In choatā igiſ iter fratres recōciliatiōem cū p̄ſenſiſſet. demetrius p̄ ī ſidias Alexandrē interfecit. Occupatoq; macedōiā regno cādē apud exercitū excuſaturus ī cōcione uocat. Ibi priorē ſe petitū ab Alexandro allegat: nec feciſſe ſe ſed occupāſſe ī ſidias: regē autē ſe macedōiā uel ætatis exp̄imētis: uel cāis iuſtiorē eē: p̄rem. n. ſuū & Philippo regi: & Alexandro magno ſociū ī oī militia fuiſſe liberorū deīde Alexandri miniſtrū: & ad perſequēdos defectores ducē extitiſſe. cōtra Antipatrū auū horū adoleſcentium amariorē ſemp̄ miniſtrū regni: q̄ ipſos reges fuiſſe. Caſſandz uero p̄rem extictorē regiæ domus nō ſceminis nō pueris pep̄ciſſe: nec ceſſaſſe quoad omnē ſtirpē regiæ ſobolis deleret. Horū ſcelegz uſtione q̄ neq̄ſſet: & ab ipſo Caſſandro exigere ad liberos eius tranſlatā. Quāobrē etiā Philippū & Alexandrū: quia ſi quis inaniū ſenſus ē: nō interfectores ſuos ac ſtirpis ſuæ. Sed ultores eorū macedoniæ redrū: gnum tenere malle: per hęc mitigato populo rex Macedoniæ appellat. Lyſimachus quoq; cū bello Doricetis regis thracū p̄meret: ne eodē tēpore & aduerſus Demetriū dimicare neceſſe habere tradita ei altera parte macedoniæ quæ antipatro eius genero eueniat pacē cum eo fecit. Igitur Demetrius totis macedoniæ regni uiribus inſtructus cū Aſiā occupare ſtauiſſet: iterato Ptolemæus Seleucus & Lyſimachus experti priorē certamine quantæ uires eſſent concordi pacta ſocietate adunatiſq; exercitibus bellum aduerſus Demetriū trāſſerūt in europā. His cōitē ſe & belli ſociū iungit Pyrrhus rex epiſperas nō difficilius Demetriū macedoniā amittere poſſe q̄ acquiſiuerat: nec ſpes fruſtra fuit: quippe exercitui eius corrupto ipſoq; ī fugā acto regnū macedoniæ occupat. Deīde hęc aguntur: Lyſimachus genēz ſuum Antipatrū regnum macedoniæ adēptum ſibi ſoceri fraude quæ rentem interfecit: filiamq; ſuam Euridicem querelarū ſociam in cuſtodiam tradit. Atq; ita uniuerſa Caſſandri domus Alexandro magno ſeu necis ipſius ſeu ſtirpis extinctæ p̄enas partim cādē partī ſupplicio luit. Demetrius quoq; a tot exercitibus circūuentus cum poſſet honeſte mori: turpiter ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello Ptolemæus cū magna regē geſtaz gloria morit. Is contra ius gentiū minimo natu ex filiis ante īfirmitatē regnū tradiderat: cuiſq; rei populo rationē rediderat cuius nō mior fauor ī accipiēdo q̄ patris ī tradēdo regnū fuerat: iter cætera patris & filii mutuz pietatis exēpla ēt ea res amorē parē populi iuueni cōciliauerat: & pater regno ei publice tradito priuatum officiū regi iter ſatellites fuderat: omniq; regno pulchrius regis eſſe patrē dixerat. Sed inter Lyſimachum & Pyrrhum regē ſocios pauloante aduerſus Demetriū aſſiduū inter pares diſcordia malum bellum mouerat. Victor Lyſimachus pulſo Pyrrho macedoniam occupauerat. Inde Thraciæ ac deinceps heracleæ bellū intulerat: cuius urbis: & initia & exitus mirabilis fuere: quippe Boetis peſtilētia laborantibus oraculū delphis reſponderat: coloniā in ponti regione ſacram Herculi conderēt: cū propter metū longæ & periculozæ nauigationis mortē ī patriā oībus p̄optantibus res omiſſa eēt bellū his phocenes ītulerunt: quoz; cū aduerſa p̄ælia patarent: iterato ad oraculū decurrūt: reſpōſum idē belli quod peſtilētiæ remediū fore. Igitur cū ſcripta colonoz; manu in metapontum delati urbē heracleā condiderūt: & quoniā factorū aſpiciis in eas ſedes delati erant. Breui poſt tempore magnas opes parauere: multa deinde huius urbis aduerſus finitimos bella multa etiā domesticæ diſſenſionis mala fuere. Inter cætera magnifica uel p̄æcipue illud memorabile fuit: cū rerū potirentur athenienſes: uictiſq; perſis græciæ & aſiæ tributum in tutelā claſſis deſcripſiſſent: omnibus cupide ad p̄æſidiū ſalutis luæ conferentibus ſoli heraclienſes ob amicitiam regū perſicorū collationē abnuerant. Miſſus itaq; ab athenienſibus Malachus cū exercitū ad extorquendū: quod negabat: dū relictis in littore nauibus agros heraclienſiū populatur: claſſem cū maiore parte exercitus naufragio repentinæ tēpeſtatis amiſit. Itaq; cū neq; mari poſſent amiſſis nauibus neq; terra auderēt cum parua manu inter tot ferociſſimas gentes reuerti. Heraclienſes honeſtiorē beneficii q̄ uſtione occaſione rati: iſtructos cōmeatibus auxiliisq; dimittūt: bene agroz; ſuoz; populationē exiſtimantes: ſi quos hoſtes habuerant: amicos reddidiſſent. Paſſi ſunt iter plurima mala etiā tyrānidē: ſi quidē cū plebs etiā nouas tabulas & diuifionē agroz; diuitū ipotenter flagitarēt: diu rei ī ſenatu tractata cū exitus rei nō iuenirent: ad poſtremū aduerſus plebē nimio ocio laſciuientē auxilia a Thiotheo athenieſium duce: mox ab Epaminunda thebanorū petiuere. Vtriſq; negatibus ad Clearchum quē ipſi in exilium egerāt decurrūt: tāta calamitatum neceſſitas fuit: ut cui patriā iterdixerāt: eum ad tutelā patriæ uocaret. Sed Clearchus exilio facinoroſior redditus: & diſſenſionē populi occaſionē iuadendæ tyrānidis exiſtimās: primo tacite cum Mithridate ciuium ſuoz; hoſte colloq; & inita ſocietate paciſci: ut reuocatus ī patriā pdita ei urbe p̄æfectus eius cōſtitueret. Poſtea autē ī ſidias: quas ciuibus parauerat ipſum Mithridatē uerterat. Nāq; cum uelut arbiter ciuiliſ diſcordiæ de exilio reuer-

antipater
matrem oc
cidit

P

Demetrius
a Macedo
nibus rex ap
pellatur

Pyrrhus rex
Epiſperi

Heracleæ
origo

Heraclien
ſium in ho
ſtes huma
nitas

sus esset: statuto tēpore quo urbē Mithridati traderet: ipsum cū amicis suis cepit captūq; accepta ingenti pecunia dimisit. Atq; ut ī illo subitū se ex socio fecit hostem: sic ex defensore senatoriæ causæ: repēte patronus plebis euasit: & aduersus auctores potētiae suæ a quibus reuocatus ī patriā: p quos in arce collocatus fuerat: nō solū plebē accēdit: uerū etiā nefandissima quæq; tyrānicæ crudelitatis exercuit. Igit̃ populo ad concionē uocato: neq; se affuturū amplius grassanti ad populū senatui ait intercessurū: etiam si pristina sæuicia perseueret: & si par esse crudelitati senatorū arbitrarent̃ habitu rū cū militibus suis. neq; civilibus discordiis interfuturū. Si uero diffidant uiribus ppriis uindicē se ciuium nō defuturū: p inde cōsulāt sibi ipsi iubeant abire si malit: uel sociū cāe popularis remanere. His uerbis sollicitata plebs sūmū ad eū īperiū defert: & dū senatus potētiae irascit̃: ī seruitutē se tyrānicæ dominationis cū cōiugibus & liberis tradit. Igit̃ Clearchus. lx. senatores cōprehensos nā ceteri ī fugā dilapsi erāt ī uincula cōpingit: lætari plebs q; a duce potissimū senatorū senatus deleret: uerū saq; uice auxiliū eorū ī exitiū cōuersum eēt: quibus dū mortē passim oībus minat̃: cariora eorū præcia facit. siquidē Clearchus magna pecunia q̃li minis populi occulte eos subtrahaturus accepta spoliatos fortunis uita quoq; spoliavit. Cognito deinde q; bellū sibi ab iis q; p fugerāt misericordia ī auxiliū sollicitatis ciuibus pararet̃: seruos eorū manumittit. & ne qd ī afflictis honestissimis domibus deesset: uxores eorū filiasq; nubere seruis suis pposita recusantibus morte cōpellit: ut eos sibi fidiores & dominis infestiores redderet. Sed matronis tā lugubres nuptiæ grauiore repētinis funeribus fuere: itaq; multæ se ante nuptias: multæ ī ipsis nuptiis occisis prius nouis marites īterficiūt & se tam funestis calamitatibus uirtute ingenui pudoris eripiūt: præliū deīde cōmittitur: quo uictor tyrānus captiuos senatores ī triūphi modū per ora ciuiū trahit. Reuersus ī urbē alios uincit: torquet alios: alios occidit: nullus locus urbis a crudelitate tyrāni uaccat accedit sæuitiæ īsolētia: crudelitati arrogantia. Interdū enī ex successū cōtinuæ felicitatis obliuiscit̃ se hominē. Interdū iouis filiū se dicit: eū ti per publicum aurea aq̃la uelut argumētum generis præferebat̃: ueste purpurea & cothurnis regum tragicorū & aurea corona utebat̃: filiū quoq; suum Ceraunon uocat: ut deos nō mēdacio tantum uerū etiā nominibus illudat. Hæc illum facere duo nobilissimi iuuenes Chion & Leonides īdignantes patriā liberaturi ī necē tyrāni cōspirāt. Erāt hi discipuli Platonis philosophi: qui uirtutē ad quā quottidie præfectis præceptis magistri erudiebant̃: patriæ exhibere cupiētes q̃nquagita cognatos ueluti clientes in īsidiis locāt. Ipsi more iurgantiū ad tyrānū ueluti ad regem ī arcē cōtendunt: q̃ iure familiaritatis admisi: dū alterū priorē dicentē intentus audit tyrānus: ab altero occupatur: Sed ipsi sociis tardius auxiliū ferentibus a satellitibus obruunt̃: quare factū est: ut tyrannus quidē occideretur: sed patria nō liberaret̃. Nā frater Clearchi Satyrus eadē uia tyrānide iuadit: multisq; annis p gradus successionis heraclienfes regnum tyrannorum fuere.

IVSTINI HISTORICI LIBER XVII.

Er idem ferme tempus Helleponti & Cersonesi regionibus terræ motus fuit: maxie tantum urbs Lysimachia ante duos & .xx. annos a lysimacho condita euerfa ē. q; portenta dira lysimacho stirpīq; eius ac ruinam regni cū clade uexatæ regionū portendebant: nec ostentis fides defuit: nā breui post tēpore Agathoclé filiū suum: quē ī successionē regni ordinauerat: per quē multa bella prospere gesserat non solū patriū uerū etiā humanū ultra morē prorsus ministra Arsyrice nouerca uenēo īterfecit. Hæc illi prima mali labes: hoc initiū pendentis ruinæ fuit. Nam parricidiū principū secutæ cædes sunt luētium supplicia. q; occisum iuuenē dolebant. Itaq; & hi: qui exercitibus præerant: certatim ad Seleucum deficiebant: eūq; pronū iam ex æmulatione gloriæ bellū lysimacho īferre cōpellūt. Ultimū hoc certamē cōmilitonū Alexandri fuit: & uelut ad exemplū fortunæ par reseruatū lysimachus. quattuor & .lxx. ānos natus erat. Seleucus septē & .lxx. Sed in hac ætate utriq; animi iuueniles erant: imperiūq; cupiditatē īsatiabilē gerebant. Quippe cū orbē terrarū duo soli tenerēt: angustiis sibimet ipsi uidebant̃: uitæq; finē non annoꝝ spacio sed imperii terminis mittebantur. In eo bello lysimachus amissis antea uariis casibus quindecī liberis nō strēnue moriens postremus domus suæ cumulus accessit. Lætus tanta uictoria Seleucus & quod maius uictoria putabat: solum se de cohorte alexandri mansisse uictorēq; uictorū extitisse nō humanū opus esse sed diuinū munus gloriæ: ignarus prorsus nō multū post fragilitatis humanæ se ipsum exemplū futurū: quippe post mēses admodū septē a ptolemæo cuius sororē lysimachus ī matrimonio habuerat: per insidias circūuētus occidit. Regnūq; macedoniæ: quod lysimacho eripuerat: cū uita pariter amittit. Igit̃ Ptolemæus cū & ī gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris & in fauorē uliōis lysimachi ambitiosus ad populares eēt. primo lysimachi filios conciliare sibi statuit: nuptiasq; Arsynoes sororis suæ matris eorū petit: pueroꝝ adoptione promissa ut cū in locū eorū successisset: nihil illi moliri uel uerecūdia matris: uel appellatione patris auderent. Fratris quoq; regis ægypti concordia p epistolas depræcatur: professus deponere se offensam erepti paterni regni: neq; amplius a fratre quæsiturū: quod honestius a paterno hoste pceperit: oīq; arte adulat̃ Eumeni Antigono Demetrii filius: athiocho filio Seleuci cū qbus habiturus erat: ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omissus ingens momētum futurus utri patri socius accessisset: qui & ipse spoliare singulos cupiens oībus se partibus uēdicabat. Itaq; tarentinis aduersus romanos laturus auxiliū: ab Antigono naues ad exercitū deportandū mu-

Clearchus
Heraclien-
sium Tyrā-
nusHeraclien-
siū cladesChion & Leo-
nides plato-
niciClearchus
occiditurAlex. succes-
sores q; duo
reliqui erāt
in se cōcur-
runtSeleucus ul-
tius ex suc-
cessoribus
Alex. perit

Pyrrhi in italia accessus epirotici regni uetus
Pyrrhi exitus
Piale
Arisbas
Neoptolemus

Olympias
soror
Alexader
Epiri rex
Aeacidem
Pyrrhum

Valerius leuinus consul

Romani a Pyrrho uincuntur
cc. captiui a Pyrrho gratis restituti

Carthago & Ro. consilia de inuadenda Sicilia
Fabritius Lucinus
Atf. ro. continentiam

Carth. origo

tu petiit ab antiocho pecuniam: quae opibus quae militibus instructior erat. a Ptolemaeo macedonum militum auxilia: sed ptolemaeus: cui nulla dilationis ex infirmitate uirium uenia esset: quinque milia peditum: equitum quattuor milia elefantos. L. non amplius quam in biennii usum dedit. Ob haec Pyrrhus filia Ptolemaei in matrimonium accepta uindicet eum regni reliquit. Sed quoniam ad Epiri mentionem uentum est: de origine regni eius pauca narranda sunt. Molossorum primum in ea regione regnum fuit. Post pyrrhus Achilles filius amisso praesentia troianis temporibus primo regno in his locis consedit: quae pyrrhidae prius: postea epirotae dicti sunt. Sed Pyrrhus cum in templum dodonaei iouis ad consulendum uenisset ibi Anasam neptem Herculis rapuit: ex cuius matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas uirgines nuptu finitis regibus tradit: opesque affinitatum auxilio magnas parauit. Atque ita Heleno filio priami regis ob industriam singularem uaticinandi regnum chaonum & andromacae Hectoris: quam & ipse matrimonio suo in diuisionem troiae praedae acceperat: uxorem reddidit. Breuique post tempore delphis insidiis Orestae filii Agamemnonis iter altaria dei iteriit Successor huic piales filius fuit: per ordinem deinde regnum ad Arisbam descendit: cui quoniam pupillus & unicus ex gente nobili superesset: intentione omnium cura seruandi eius educandique publice tutores constituantur: athenas quoque erudiendi gratia missus: quanto doctior maioribus suis: tanto & gratior populo fuit. Primus itaque & leges & senatum annosque magistratus & reipublicae formam composuit: & ut a Pyrrho sedes sic uita cultior populo ab Arisba statuta huius filius Neoptolemus fuit: ex quo nata est Olympias mater Alexandri magni: & Alexander qui post eum regnum Epiri tenuit: & in italia bello gesto in Brutis iteriit. Post eius mortem frater aecides regno successit: qui assiduis aduersus macedonas bellorum certaminibus populum fatigando offensam ciuium contraxit. ac propterea in exilium actus Pyrrhii filium binium admodum paruulum in regno reliquit: qui & ipse cum a populo propter odium patris ad necem quaereretur: furtim substractus in Illyrios deferretur: traditusque est Beroe Glauci regis uxori nutriendus quae & ipsa generis aecidae erat. Ibi eum seu misericordia fortunae eius: seu in fatilibus blandimentis inductus rex aduersum Cassandrum Macedoniae regem qui eum sub belli comminatione deposcebat: diu precepsit: addito in auxilio etiam adoptionis officio: quibus rebus moti epirotae odio in misericordiam uerso annorum. xi. eum in regnum reuocauerunt: datis tutoribus qui regnum usque adultam eius aetatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gessit: tantumque regem successu haberi ceptus est: ut Tarentinos solus aduersus romanos tueri posse uideretur.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XVIII.

Gitur Pyrrhus rex epiri cum iterata Tarentinorum legatione additis sannitiis & lucanorum precibus & ipsis auxilio aduersus romanos indigentibus fatigaretur: non tam supplicium precibus quam spe iuadendi italiae imperii inductus uenturae se cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum semel animum praecipitem agere coeperant exempla maiorum. ne aut inferior patruo suo Alexandro uideretur: quo defensore iidem Tarentini aduersus brutios usi fuerant: aut minores animos magno Alexandro habuisse: qui tam longa a domo militia orientem subegit. Igitur relicto custode regni filio Ptolemaeo annos. xv. nato exercitum in portu tarentino exponit: duobus paruulis filiis Alexandro & Heleno in solatia longinquae secum expeditionis adductis. cuius audito aduentu consul romanus Valerius Leuinus festinans ut primus cum eo congredere: quae auxilia sociorum conuenirent: exercitum in aciem deducit: nec res tam & si numero militum inferior esset: certamini moram fecit. Sed romanos uidentes iam inusitata ante elephantorum forma stupere primo: mox cedere praelio coegit: uictoresque iam noua macedonum monstra: repetere uicerunt: nec hostibus incruenta uictoria fuit: nam & ipse Pyrrhus grauiter uulneratus est: & magna pars militum eius caesa: maiorisque gloriae eius uictoriae quam laeticiam habuit. Huius pugnae euentum multae ciuitates secutae Pyrrho se tradunt. Inter caeteros etiam locri prodito praesidio Romano ad Pyrrhum deficiunt: ex ea praeda Pyrrhus. cc. captiuos milites gratis romam remisit: ut cognita uirtute eius romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interiectis deinde diebus cum sociorum exercitus superuenisset: iterato praelium cum romanis facit: in quo par fortuna priori bello fuit. Interea Mago dux carthaginiensium in auxilium Romanorum cum. cxx. nauibus missus senatum addit: aegre tulisse carthaginienses affirmans: quod bellum in italia a peregrino rege paterentur: ob quam causam missum se ut quoniam externo hoste oppugnarentur externis auxiliis iuuarentur: gratiae a senatu carthaginiensibus actae: auxiliaque remissa. Sed Mago punico ingenio: post paucos dies tacitus quasi pacificator carthaginiensium Pyrrhum adiit speculaturus consilia eius de sicilia: quo eum accersiri fama erat. Nam romanis eadem causa mittendi auxilia carthaginiensibus fuerat: ut romano bello ne in siciliam Pyrrhus transire posset in italia: detineretur. Dum haec agunt: legatus a senatu romano Fabricius Lucinus missus pacem cum pyrrho composuit: ad quam confirmandam Cineas Romanum cum indigentibus a Pyrrho donis missus: neminem cuius domus muneribus pateret: inuenit. Huic continetiae romanorum simile exemplum iisdem ferme temporibus fuit. Nam missa a senatu in aegyptum legatione cum indigentia sibi a Ptolemaeo rege missa munera spreuissent: interiectis diebus ad coenam inuitatis aureae coronae missae sunt: quas illis honoris causa receptas postera die statuis regis imposerunt. Igitur Cineas cum turbatam cum romanis pacem ab Appio claudio renuiciasset. interrogatus a Pyrrho qualis roma esset. respondit regum urbem sibi uisam. Post haec legati siculorum superueniunt: tradentes pyrrho totius insulae imperium: qui assiduis carthaginiensium bellis uexebatur. Itaque relicto locris Alexandro filio: firmatisque ciuitatibus ualido praesidio in Siciliam exercitum traiecit. Et quoniam

ad carthaginensium mentionem uentum est: de origine eorum pauca dicenda sunt: repetitis tyriorum paulo altius rebus: quorum casus etiam dolendi fuerant. Tyriorum gens condita a phoenicibus fuit: qui terræ motus uexati relicto patriæ solo assyrium stagnum primo: mox mari proximum litus incoluerunt: condita ibi urbe quam a piscium ubertate sidona appellauerunt: nam pisces phoenices sidon uocant. Post multos deinde annos a rege aschaloniæ expugnati nauibus appulli Tyro urbem ante annum troianæ cladis cōdiderūt. Ibi per sagæ bellis diu uariæq; fatigati uictores quidē fuere: sed attritis uiribus a seruis suis multitudinē abūdātibus indigna supplicia p̄pessi sunt: q̄ conspiratiōe facta omnē libere populū cū dominis interficiūt: atq; ita potiti urbe lares dominorum occupant rempu. iuadūt: coniuges ducunt. & quod ipsi non erant liberos procreant: unus ex tot milibus seruorū fuit: qui miti ingenio senis domini paruuliq; filii eius fortuna moueret: dominusq; nō truci feritate trucidauit: sed pia misericordia ac hūanitate respexit. Itaq; cū uelut occisos alienasset: seruisq; de statu reipu. deliberātibus placuisset regem ex suo corpore creari: eūq; potissimum quasi acceptissimū diis: qui solē oriētem primus uidisset: rem ad Stratonē (hoc enī ei nomē erat) dominū occulte latētem derulit: ab eo formatus cum medio noctis oēs ī unum capū p̄cessissent: ceteris ī oriētem spectātibus solus occidētis regiōem ituebat: id primū aliis uideri furor ī occidētē solis ortū quærere. Vbi uero dies aduētare cœpit: editissimisq; culminibus urbis oriēs splēdere expectātibus aliis ut ipsum solē aspicerent: hic primus omnibus fulgorem solis ī summo fastigio ciuitatis ostēdit: nō seruilis ingenii ratio uisa: requirentibusq; auctore de domino cōfitef. Tūc itellectū est quātum ingenua seruilibus ingenia pręstaret: maliciaq; seruos nō sapiētia uicere. Igitur uenia seni filioq; data est: & uelut numine quodā reseruos arbitrātes regem Stratonē creauerūt. post cuius mortē regnū ad filiū ac deinde ad nepotes trāsit. Celebre hoc seruorū facinus metuēdūq; exemplū tot orbe terrarū fuit. Itaq; alexander magnus cū iteriēto tēporei oriente bellū gereret uelut ultor publice securitatis expugnata eorū urbe omnes: qui pręlio superfuerāt: ob memoriā ueteris cædis crucibus affixit. genus tātum Stratonis iuiolatū seruauit. regnūq; stirpi eius restituit ingenuis & inoxis incolis isulæ attri butis: ut extirpato seruili germine genus urbis ex itegro cōdiref. Hoc igit̄ modo tyrii alexandri auspiciis cōditi parsimonia & labore quærēti cito cōualuere. Ante cladē dominorū cum & opibus & multitudine abundarēt: missa ī africā iuuentute Vticam cōdidere cū iteri rex tyro decedit filio pygmalione & Elisa filia isignis formæ uirgine hæredibus istitutis. Sed populus Pygmalioni admodū puero regnū tradidit. Elisa quoq; Sichæo auūculo suo sacerdoti Herculis: qui honos secundus a rege erat: nupsit: huic magnæ sed dissimulatæ opes erāt: aurūq; metu regis nō tectis sed terræ crediderat: quam rem & si homines ignorabant: fama tamē loquebatur: qua icensus pygmalion oblitus iuris humani auunculū suum eundēq; generum suum sine respectu pietatis occidit. Elisa diu fratrem propter scelus aduersata ad postremum dissimulato odio mitigatoq; iterim uultu fugam tacite molitur: assumptisq; quibusdā principibus ī societate: quibus par odiū ī regē esse: eandēq; fugiendi cupiditate arbitrabat. tūc fratrem dolo aggredit̄: fingit se ad eum migrare uelle ne amplius ei mariti domus cupidæ obliuionis grauē luctus imaginem renouaret: ne ue ultra amara admonitio oculis eius occurrat. Nō iunctus Pygmalion uerba sororis audiuit: existimās cum ea & aurum Sichæi ad se uerturum. Sed Elisa ministros migrationis a rege missos nauibus cum opibus suis prima uespera imponit prouectaq; ī altū cōpellit: eos onera harenæ pro pecunia iuiolata ī mare deiicere: tūc defluens ipsa lugubriq; uoce Sichæum exorat: ut libens opes suas recipiat: quas reliquerat: habeatq; inferias: quas habuerat causa mortis: tūc ipsos ministros aggredit̄: sibi quidē ait optatā olī mortē sed illis acerbos cruciatus & dira supplicia imminere: qui Sichæi opes: quæq; spe parricidiū rex fecerit: auaritiæ tyrāni subtraxerint: hoc metu omnibus iniecto comites fugæ accepit. lūgunf & senatorū in ea nocte preparata agmina: atq; ita sacris Herculis: cuius sacerdos sichæus fuerat: repetitis exilio sedes quærunt. Primus illis appullus terræ cyprus isula fuit: ubi sacerdos iouis cū coniuge & liberis dei monitu comitē se Elisæ sociūq; fortunæ offert: pactus sibi posterisq; perpetuum honorē sacerdotii cōditio p̄ manifesto homine accepta: mos erat cypriis uirgines ante nuptias statutis dotale pecuniā quæsituras ī quæstū ad litus maris mittere p̄ reliqua pudicitia: libamenta Veneri soluturas. Hæc igitur ex numero. lxxx. admodū uirgines rapi & nauibus iponi Elisa iubet: ut & iuuentus matrimōia & urbs sobolē habere possit. Dū hæc aguntur: Pygmalion cognita sororis fuga cū impio bello fugientē persequi pararet: agre præcibus matris & deorū minis uictus quieuit: cui cū ispirati uates canerent nō impune latug: si icrementa urbis toto orbe auspiciatissime iterpellasset: & hoc mō spacium respirandi fugientibus datū. Itaq; Elisa delata ī africæ finibus icolas loci eius aduētū peregriorū mutuarūq; rege cōmercio gaudentes ī amicitia sollicitat: deinde ēpto loco q̄ corio bouis tegi possit: ī quo fessos lōga nauigatiōe socios: quoad p̄ficisceret: reficere posset: coriū in tenuissimas ptes secari iubet: atq; ita maius loci spacium q̄ petierat: occupat: unde postea ei loco byrsæ nomē fuit. Cōfluentibus deinde uicinis locorū: q̄ spe lucri multa hospitibus uenalia iserebant: sedesq; ibi statuentibus ex frequentia hominū uelut istar ciuitatis effectū ē. Vticēsum quoq; legati dona ut sanguineis attulerunt: hortatiq; sunt: ut urbem cōderēt: ubi sedes fortiti essent. Sed & Afros detinēdi aduenas amor cœpit. Itaq; cōsentiētibus oibus Carthago cōdit̄: statuto ānuo uectigali p̄ solo urbis. In primis sūdāmetis caput bubulū inuētum ē: q̄ auspiciū q̄dem fructuosæ terræ: sed laboriosæ p̄petuorū seruarū urbis fuit: pp

Vnde Sy-
dō dicta
Tyri conditio

Straton

Vltio ma-
gni Alex. in
Tyriorum
serius

Vticæ con-
ditio
Sichæi in-
teritus
Pygmalio

Didonis fu-
ga

Vetustas ci-
prioꝝ mos
in prostitu-
endis uirgi-
nibus

Byrsa

qd' i aliū locū urbs trāslata. Ibi quoq; caput eq reptū bellicosum potētēq; populū futurę significās
 urbi auspicatā sedē dedit. Tūc ad opinionē nouæ urbis cōcurrētibus gēibus breui & populus & ciui-
 tas magna facta ē. Cū successu regē florētes Carthaginis opes eēt: rex mauritanog; Hiarbas decem
 pœnog; principibus ad se accersitis Elisæ nuptias sub belli denūciatione petit: qd' legati reginæ re-
 ferre metuentes: punico cū ea ingenio egerunt: nūciātes regē aliquem poscere q; cultiores mores ui-
 ctusq; eum Afros perdoceat: sed quenq; inueniri non posse: qui ad barbaros & ferarum more uiuen-
 tes trāsire a cōsanguineis uelit. Tūc a regina castigati: si pro salute patriæ asperiorē uitā recusarēt: cui
 etiā ipsa uita si res exigat debeat. Regis mādata aperuere dicētes: quæ præcipiat aliis ipsi faciēda esse:
 si uelit cōsultū esse. Hoc dolo capta diu Sichæi uiri nomine cū multis lachrymis & lamētatione fle-
 bili iuocato: ad postremū iturā se quo sua & urbis facta uocarēt: respōdit. In hoc triū mēsiū sūpto
 spacio pyra in ultima parte urbi extructa uelut placatura uiri manes iferiasq; ante nuptas missura
 multas hostias cædit: & sūpto gladio pyram conscendit. Atq; ita a populū respiciens iturā se ad uirū:
 sicut præceperat: dixit: uitamq; gladio finiuit: q; diu Carthago iuicta fuit: pro dea culta est. Condi-
 ta est urbs hæc. lxxii. annis āte q; roma: cuius uirtus sicut bello clara fuit: ita domi status uariis discor-
 diæ casibus agitatus est: cum inter cætera mala etiam peste laborarent: cruēta sacrog; religione &
 scelere pro remedio ufi sunt. Quippe homines ut uictimas immolabant: & impuberes: quæ ætas
 etiā hostiū misericordiam prouocat: aris admouebant: pacē deog; sanguine eog; exposcentes: p quo-
 rum uita dii rogari maxime solent. Itaq; aduersis tanto scelere numinibus cum in Sicilia diu infeli-
 citer dimicassent: translato in sardiniā bello amissa maiore exercitus parte graui prælio uicti sūt: pp-
 ter quod ducem suum Machæū: cuius auspiciis & Sicilia partem domuerant: & aduersus afros ma-
 gnas res gesserant cum parte exercitus: quæ superfuerat: exulare iusserunt: quam rem ægre ferentes
 milites legatos Carthaginem mittunt: qui reditum primo ueniamq; infelicis militiae petant: tamen
 denuncient: quod si precibus nequeant armis se consecuturos. Cum preces & minæ legatog; spre-
 tæ essent: interiectis diebus conscensis nauibus armati ad urbem ueniunt: ibi deos hominesq; testati
 non se expugnatum sed recuperatum patria uenire ostensurosq; ciuibus suis non uirtutē sibi priore
 bello sed fortunam defuisse. Prohibitis com meatibus obsessaq; urbe in summam desperationem
 Carthaginenses adduxerunt. Interea Carthalo Machæi ducis exulis filius: cum præter castra patris a
 tyro: quo decimas Herculis ferre ex præda siciliensi: quam pater eius ceperat: a carthaginensibus mis-
 sus fuerat: reuerteretur: accersitusq; a patre esset: publicæ se prius religionis officia executurū q; pri-
 uatæ pietatis: respondit: quam rem & si ægre ferret pater non tamen uim afferre religioni ausus est.
 Interiectis diebus Carthalo petito com meatu a populo cum reuersus ad patrem esset: ornatusq; pur-
 pura & iululis sacerdotii omnium se oculis ingereret. Tum i secreto pater adducto ait: ausus ne es ne-
 fandissimum caput ista purpura & auro ornatus in conspectum tot miserorum ciuiū uenire: & moe-
 sta ac lugentia castra circumfluentibus quietæ felicitatis i signibus uelut exultabundus itrare? Nusq;
 ne te aliis iactare potuisti? Nullius locus aptior q; sordes patris & exilii i felicitis ærūnæ fuerūt? Quid
 & pauloante uocatus: non dico patrem ducem certe ciuium tuorum superbe spreuisti? Et quid por-
 ro tu in purpuram istā coronisq; aliud q; uictoriæ meæ titulos geris? Quoniā igitur tu in patrem
 nihil nisi exulis nomen agnoscis: ego quoq; imperatorē me magis q; patrem iudicabo: statuamq; i te
 exemplum: ne quis posthac infelicibus miseris patris illudat: atq; ita cū ornatu suo in altissimā cru-
 cem in conspectu urbis affigi iussit. Post paucos deide dies Carthaginem capit: euocatoq; populo ad
 concionē exilii iniuriam quæritur: belli necessitatē excusat: contētusq; uictoriæ suæ punitis au-
 ctoribus miserog; ciuiū iniuriosi exilii omnibus se ueniam dare dicit. Atq; ita decē senatoribus iter
 factis urbē legibus suis reddidit. Nec multo post tempore affectati regni accusatus: duplicis & i filio
 & in patria parricidii pœnas dedit. Huic mago imperator successit: cuius industria & opes Carthagi-
 nensium & imperii fines & bellicæ gloriæ laudes creuerunt.

Didonis in-
teritus

Machæus
Carthalo

Mago p̄
Hastubal
filii
Hamilchar

Dictatorē
carth. habu-
ere
Vsus triū-
phadi apud
Cartha.
Darius pœ-
nis imperat
Carth. cani-
na carne ue-
scuntur

IVSTINI HISTORICI LIBER

XVIII.

m
 Ago Carthaginensium i perator cū primus omniū ordinata disciplina militari i periu
 pœnog; condidisset: uiresq; ciuitatis nō minus belladi arte q; uirtute firmasset: defū-
 gitur: relictis duobus filiis Hastrubale & Amilchare: q; p uestigia paternæ uirtutis de-
 currētes sicuti generi ita & magnitudini patris successerūt. Iis ducibus sardiniæ bellū
 illatū: aduersus afros quoq; uectigal p solo urbis multorū annog; repetentes dimica-
 tum: sed afrog; sicuti causa iustior: ita & fortuna superior fuit: bellūq; cū his solutiōe
 pecuniæ nō armis finitū. In sardinia quoq; Hastrubal grauiter uulneratus i perio Hamilchari fratri
 tradito interiit: cuius mortē tū luctus ciuitatis. tū & dictaturæ undecī: & triūphi quattuor i signem
 fecere. Hostibus quoq; creuere animi ueluti cū duce pœnog; uires cōcidissent. Itaq; siciliæ populi
 ppter assiduas carthaginensiu iniurias ad Leonidā fratrem regis spartanog; cōcurrētibus graue bellū
 natū i quo & diu & uaria uictoria præliatū fuit. Dū hæc agūt: legati a Dario p sag; rege Carthaginē
 uenerūt: afferentes edictū: quo pœni humanas hostias imolare & canina carne uesci phibebantur:
 mortuog; corpora cremare potius q; terra obruere a rege iubebant: petētes simul auxilia aduersus
 græcos: quibus illaturus bellū Darius erat. Sed carthaginēses auxilia negantes ppter assidua finitio-
 rū bella: cæteris ne p oia contumaces uiderent: cupide paruere. Interea Hamilchar bello siciliēsi in-

terfici relictis tribus filiis Hamulchōe: Hannōe: Gisgone. Hastrubali quoque par numerus filiorum fuit Hannibal & Hastrubal & Sapho. Per hos res Carthaginensium ea tempestate regebant. Itaque & manus bellum illatum: & aduersus numidas pugnatum: & asri compulsi stipendium urbis conditae carthaginensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatoris grauis liberae ciuitati esset: omniaque agerent simul & iudicarent centum ex numero senatorum iudices deligunt: qui reuersis a bello ducibus rationem regis gestarum exigerent: ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent. ut domi iusticiam legesque respuerent. In sicilia in locum Hamilcaris imperator Hamilcho succedit: qui cum nauali terrestrique bello secunda praelia fecisset: repente pestilentis syderis uel exercitum amisit: quae res cum nunciata Carthagini esset: moesta ciuitas fuit: omnia ululatus non secus ac si ipsa urbs capta esset: personabant: clausae priuatae domus: clausa deorum templa: intermissa omnia sacra: omnia priuata officia damnata cuncti deinde ad portam congregantur: egredientesque paucos e nauibus: quae cladi superfuerant: de suis percunctantur. Ut uero dubia antea spe & suspeso metu incerta orbitatis expectatione casus suorum miseris eluxit: tunc toto littore plangentium gemitus: tunc infelicium matrum ululatus & querelae flebiles audiebantur. Inter haec procedit iops e nauis sua imperator Hamilcho sordida seruilique tunica distinctus: ad cuius conspectum plangentium agmina iungunt. Ipse quoque manus ad caelum tendens: nunc sortem suam nunc publicam fortunam deflet: nunc deos accusat: qui tanta belli decora & tot ornamenta uictoriae: quae ipsi dederant abstulerint: qui captis tot urbibus totisque hostibus terrestri naualique praelio uictis exercitum uictorem non bello sed peste deluerint: deferre se tamen ciuibus suis non modica solatia: quod malis eorum hostes gaudere: non gloriari possent. Quippe neque eos: qui mortui sunt a se occisos neque eos qui reuersi sunt: a se fugatos possint dicere: praedam quam relictis a se castris abstulerint: non esse tale: quam uelut spoliolum uicti hostis ostentent: sed quam possessione uacua fortuitis damnorum mortibus sicuti caedua occupauerint: quod ad hostes pertinet uictores se recessisse: quod ad pestem pertinet uictos: nihil tamen se grauius ferre: quam quod inter fortissimos uiros mori non potuerit: senatusque sit non ad uitae iucunditatem: sed ad ludibrium calamitatis: quae ubi miseras copias reliquas Carthaginem reduxerit: se quoque securum comitum suos: ostenturumque patriae non ideo se in eam diem uixisse quonia uelit uiuere: sed ne hos quibus nefanda lues pepercit inter hostium exercitus relictos morte sua proderet: tali uociferatione per urbem ingressus: ut ad limina domus suae uenit: persecuta multitudinem uelut postremo alloquio dimisit: obseratisque foribus ac nemine ad se ne filiis quidem admissis mortem sibi conscium.

IVSTINI HISTORICI LIBER XX.

Dionysius ex Sicilia pulsus carthaginensibus: occupatoque totius insulae imperio graue oculi regno suo periculosamque desidia tanti exercitus ratus: copias in italiam traiecit: simul ut militum uires continuo labore accuerent: & regni fines proferrent. Prima illi militia aduersus graecos qui proxima italicae maris littora tenebant fuit. Quibus deuictis finitimos quoque aggreditur. Omnesque graeci nomine italiam possidentes hostes sibi destinant: quae gentes non parte sed uniuersam ferme italiam ea tempestate occupauerant. Denique multae urbes adhuc post tantam uetustatem uestigia graeci moris ostentant. Namque Tuscorum populi: quae ora inferi maris possident a Lydia uenerunt. Et uenetos quos incolae superi maris uidemus: capta & expugnata Troia Antenore duce misit. Adria quoque Illyrico mari proxima: quae & adriatico mari nomen dedit. Graeca urbs est & arpos: quam Diomedes ex cilio Ilio naufragio in ea loca delatus condidit. Sed & Pisa in Iuguribus graecos auctores habet. Et in Tuscis Tarquinia Tescalis & Spinabris. Perusini quoque originem ab achaeis ducunt. Quid Cerere urbem dicam? Quid latinos populos: quae ab Aenea conditi uidentur. In phalisci: lapygii: Nolani. Abelani: nonne Calcidiensium coloni sunt? Quid tractus omnes campaniae? Quid Brutii: Sabinique? Quid samnites? Quid Tarentini: quos lacedaemonia profectos spuriosque uocatos accepimus? Thurinorum urbes condidisset Philocteten ferunt: ibique adhuc monumentum eius uisum. Et Herculis sagittam in Apollinis templo: quae fatum Troiae fuisse. Metapontini quoque in templo Mineruae ferramenta: quibus Epeos a quo conditi sunt: equum troianum fabricauit: ostentant: propter quod omnis illa pars Italiae maior graecia appellatur: sed principio originum Metapontini cum sybaritanis: & crotoniensibus pellere caeteros graecos italia statuerunt. Cum primum urbem syrim cepissent in expugnationem eius quinquaginta iuuenes amplexos Mineruae simulacrum sacerdotemque deae uelatum ornamentis inter ipsa altaria trucidauerunt: ob hoc cum peste & seditionibus uexarent priores Crotonienses delphicum oraculum adierunt. Responsum his est finem mali fore: si uiolatum Mineruae nomen & interfectorum manes placassent. Itaque cum statuas iuuenibus iustae magnitudinis & in primis Mineruae fabricare coepissent. Metapontini cognito oraculo deorum occupanda manu & pacem deae rati: iuuenibus modica est lapidea simulacra ponunt: & deam panificis placant. Atque ita pestis utrobique sedata est. cum alteri magnificentia: alteri uelocitate certasset: recuperata sanitate non diu Crotonienses quae uere. Itaque indignantes in oppugnationem syris auxilium contra se a locrensis latum bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses ad spartanos decurrunt: auxilium supplices deprecant: illi longinqua militia grauati auxilium a Castore & Polluce petere eos iubent. Neque legati sociae urbis responsum spreuerunt: profectique in proximum templum facto sacrificio auxilium deorum implorant: litatis hostiis obtentoque: ut rebantur: quod petebant: haud secus laeti quam si deos ipsos secum aduecturi essent: puluina iis in nauis componunt: faustisque profectioibus solatia suis pro auxiliis deportant. Iis cognitis crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt: uictoriae facultatem

Humanas hostias imolare

Sui carthage pro solo urbis uectigal pepederunt

Copiam punice subita pestilentia consumpta

Tusci a Lydia sed Dionysius aliter Veneti Adria Arpi Pisa in Iuguribus Perusini ab Achaeis

Atque locrensis & crotoniatum uota

bellique prosperos euentus deprecantes. Responsum prius uotis hostes q̄ armis uincendos. Cū uouif-
 sent Apollini decimas prædæ locræses & uoto hostiū & respōlo dei cognito nonas uouerūt: tacitā-
 q̄ eam rē habuere: ne uotis uincerent. Itaq̄ cū in aciem processissent: & crotoniēsium centū uiginti
 milia armatorū constituisent. Locrenses paucitatē suam circūspiciētes (nam solū quindecim milia
 militū habebant) omīssa spe uictoriæ in destinatam mortē cōspirāt: tātusq̄ ardor ex desperatiōe sin-
 gulos cepit: ut uictores se putarent: si non inulti morirent. Sed dū mori honeste quærūt: ut felicius
 uicerūt. Nec alia causa uictoriæ fuit: q̄ quod desperauerūt. Pugnantis aquila ab acie nūq̄
 recessit: eosq̄ tā diu circunvoluit quoad uincerent. In cornibus quoq̄ duo iuuenes diuerso a cæte-
 ris armorū habitu eximia magnitudine & albis equis & coccineis paludamētis pugnare uisi sunt:
 nec ultra apparuerūt: quā pugnātū ē. Hanc admirationē auxit incredibilis famæ uelocitas. Nam ea
 dem die qua in italia pugnatum est & coryntho & athenis & lacedæmōe nūciata est uictoria. Post
 hæc crotoniensibus nulla uirtutis exercitatio nulla armorum cura fuit: oderant enim quæ infelici-
 ter sumpserant: mutassentq̄ uitā luxuria: ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic fami Demarato lo-
 cuplete negociatore patre natus: magnisq̄ sapientiæ incrementis formatus ægyptū primo mox Ba-
 byloniam ad perdiscendos syderum motus originemq̄ mundi spectandam profectus: summā scien-
 tiam consecutus erat. Inde regressus cretā & lacedæmona ad cognoscēdas Minois & Lycurgi incli-
 tas ea tēpestare leges cōtēderat: q̄bus oībus instructus Crotonā uenit: populūq̄ in luxuriā lapsū au-
 ctoritāte sua ad usū frugalitatis reuocauit. Laudabat quottidie uirtutē: & uitia luxuriæ cōtēnebāt:
 casusq̄ ciuitatū hac peste pditarū enūmerabat: tātūq̄ studiū ad frugalitatē multitudinis puocauit.
 ut aliquos ex his luxuriatos i optimā frugē cōuersos fuisse incredibile uideret. Matronæ quoq̄ sepa-
 tā a uiris doctrinā & puerorū a parētibus frequēter hūit. Docebat nūc has pudicitia & obsega i uiros:
 nunc illos modestiā & lragē studiū. Inter hæc uelut genetricē uirtutū frugalitatē oībus igerebat: cō-
 secutusq̄ assiduitate disputationū erat: ut matrōæ auratas uestes cæteraq̄ dignitatis suæ ornāmēta
 uelut instrumēta luxuriæ deponeret: eaq̄ oīa delata in iunonis ædē ipsi deæ cōsecrarēt: præferens
 uera ornāmēta matronæ pudicitia nō uestes eē. In iuuetutē quoq̄ quantū profligatū sit: uicti fœ-
 minarū cūtumaces animi manifestant. Sed. ccc. ex iuuenibus cū sodalitiū iure sacramēto quodā ne-
 xi separatā a ciuibus cæteris uitā exerceret: q̄si coetū clādestinæ coniurationis haberet: ciuitatē i se
 cōuertūt: q̄ eos cū in unā domū cōuenisset: cremare uoluerit. In quo tumultu. lx. ferme hoīes p̄iere:
 cæteri in exiliū p̄fecti. Pythagoras at cū annos. xx. Crotonæ egisset: metapōtū migrauit. Ibiq̄ deces-
 sit: cuius tāta admiratio fuit: ut ex dono eius tēplū faceret: eūq̄ p̄ deo coleret. Igit̄ Diony. tyrannus
 quē supra a sicilia exercitū i italiā traiecisse: bellūq̄ græcis itulisse memorauimus expugnatis locris
 Crotoniēsies uix uires lōgo ocio ex prioris belli clade resumētes aggredit̄: q̄ fortis cū paucis tāto ex-
 ercituū quā antea cū tot milibus Locrēsiū paucitati restiterūt: tātū uirtutis paup̄tas aduersus i-
 solētes diuitias hēt: tātoq̄ isperata iterdū spata uictoria certior est. Sed Dionysiū gerentē bellū lega-
 ti Gallorum: qui ante menses romam incendunt: societatem amicitiaq̄ petentes adeunt: gentemq̄
 suam inter hostes eius positam esse: magnoque usui ei futurum uel in acie bellanti uel de tergo in-
 tentis in prælium hostibus affirmāt. Grata legato Dionysio fuit. Ita pacta societate & auxilii Gal-
 lorum auctus bellū uelut ex integro instaurat. Iis autem gallis cā in italiā ueniētī sedesq̄ nouas q̄-
 rendi intestina discordia & assiduæ domi dissensiones fuere: quæq̄ tedio cū in italiā uenissent sedi-
 bus thuscos expulerūt: & Mediolanū: Comū: Brixiam: Veronā: Bergomū: Tridētū: Vicentiam con-
 diderunt thusci quoq̄ duce R. heto auitis sedibus amissis alpes occupauere: & nomine ducis gentē
 Rhetiorum condiderunt. Sed Dionysium in siciliā aduentus Carthaginensium reuocauit: q̄ recupe-
 rato exercitu bellū: quod lue deseruerant: auctis uiribus repetebant. Dux belli Hanno carthaginen-
 sis erat: cuius inimicus Suniator potentissimus ea tempestate pœnorum cum odio eius græcis litte-
 ris Dionysio aduentum exercitus & segnitiam ducis familiariter prænuñciasset: cōprehēsis epistolis
 proditiōnis damnatur: factō senatuscōsulto: ne quis postea carthaginēsis aut litteris græcis: aut græ-
 co-fermoni studeret: ne aut loqui cū hoste: aut scribere sine interprete posset. Nec multo post Dio-
 nysius quē pauloante non sicilia nō italia capiebat: assiduis belli certaminibus uictus fractusq̄ ad po-
 streum insidiis suorum interficitur.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXI.

Extincto i sicilia Dionysio tyranno: in locum eius milites maximū natu ex filiis ex noīe
 diōysiū suffecere: & maturā ætatē eius secuti: & q̄d firmiter futurū eēt regnū: si penes unū
 remansisset: q̄ si partiōibus iter plures filios diuideret. arbitrant̄. Sed Dionysius iter ini-
 tia regni auunculos fratrum suorum uelut æmulos ip̄erū sui hortatoresq̄ puerorū ad
 diuisionē regni tollere gestiebat. Quare paulisp̄ dissimulatū aiū prius ad fauorē populariū cōci-
 liādū intendit: excusatus facturū: quod statuerat: si probatus ante omnibus foret. Igit̄ nexorū tria
 milia e carcere dimittit: tributa populo p̄ triēniū remittit: & q̄buscūq̄ delinamētis pōt aīos oīum
 sollicitat. Tūc ad destinatū facinus cōuersus nō cognatos tātū fratrum: sed et ipsos fratres interficit.
 ut q̄bus cōfortiū regni debebat: ne spes q̄dē cōfortii relinquere: tyrānidē in suos prius q̄ i externos
 auspiciatus. Sublatis deīde æmulis in segnitie lapsus saginā corporis ex nimia luxuria oculorumq̄
 ualitudinē cōtraxit: adeo ut nō solē: nō puluerē: nō deniq̄ splēdorē ferre lucis ip̄ius posset. Propter

Vide despe-
 ratio quid
 possit cele-
 ritas nuncii
 Pythagoræ
 peregrina-
 tio

Pythagoræ
 disciplina

pythagoras
 Metaponti
 periit

Senones
 Galli

Que urbes
 a Gallis cō-
 ditæ
 rheti a thu-
 scis fuere
 Dionysii ex-
 itus

Iūioris dio-
 nysii popu-
 laris ab ini-
 tio munifi-
 centia

quæ dū cōtēni se putat: sæuitia crassat: nec ut pater carcerē nexis sed cædibus ciuitatē replet: ob q̄
 nō cōtēptior oībus q̄ inuisior fuit. Itaq; cū bellū aduersus eū syracusani decreuissent: diu dubitauit
 an īperiū deponeret. an bello resisteret: sed a militibus p̄dā urbisq; direptionē sperātibus descēdere
 in præliū cogit. Victus cū iterato nō felicius fortunā tētaffet: legatos ad syracusanos mittit: spōdēs
 se deposituræ tyrānidē: si mitterent ad eū: cū q̄bus de pace cōueniret. In quā rē missos primores ī car
 cere rerinet atq; ita īcautis oībus nec qcquā hostile metuētibus exercitū ad delēdā ciuitatē mittit:
 Fit igit̄ ī ipsa urbe anceps præliū: in quo oppidanis multitudine superantibus. Dionysius pellit. q̄
 cū obsidionē arcis timeret: cū omni regio apparatu in italiā pfugit tacitus. Exul a locrensis socii
 acceptus: uelut iure regnaret: arcē occupat: solitāq; sibi sæuitiā exercet. Cōiuges principū ad stuprū
 rapi iubebat: uirgīes ante nuptias abducebat: stuprataq; pcis reddebat. Locupletissimos quosq; aut
 ciuitate pellebat: aut occidi īperabat: bonaq; eorum iuadebat. Deīde cū rapinæ occasio deesset: uni
 uersam ciuitatē callido cōmēto circūuenit. Cū reginorū tyranni Leorphronis bello locrenses præ
 merent: uouerūt: si uictores forent: ut die festo Veneris uirgines suas prostituerent. Quo uoto iter
 misso cū aduersa bella cū lucanis gererent: ī concionē eos Dionysius uocat: hortat: ut uxores filiasq;
 suas in tēplū Veneris q̄ possint ornatissimas mittant. Ex q̄bus sorte centū ductæ: uoto publico fū
 gāt. religionisq; gratia uno stent in lupanari mense: oībus aut iuratis uiris nequis ullā attaminet: q̄
 res ne uirginibus uoto ciuitatē soluētibus fraudi esset: decretū facerēt: ne qua uirgo nuberet: priusq;
 illæ maritis traderent. Probato cōsilio & quo supstitiōi & pudicitia uirginū cōsulebat: certatī om
 nes fœminæ īpensius exornatæ in tēplū Veneris cōueniūt: quas oēs dionysius īmissis militibus spo
 liat: ornataq; matronarū in p̄dā suam uertit. Quarūdā uiros ditiores īterfecit: quosdā ad p̄dēdas
 uirorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset conspiratione locrorum ciui
 tate pulsus in siciliam redit. Ibi syracusas securis omnibus post longam inter capedinem pacis p̄ cō
 ditionem recepit. Dum hæc in sicilia geruntur: interim in africa princeps Carthaginensium Hāno
 opes suas: quibus reipublicæ superabat uires: ad occupandam dominationem intendit: regnumque
 inuadere interfecto senatu conatus est: Cui sceleri solennem nuptiarum diem filia suæ legit: ut reli
 gione uotorum nefanda committeret: & nefanda commenta facilius tegerentur. Itaq; plebi epulas
 in publicis porticibus senatui in domo sua parat: ut poculis ueneno īfectis secretius senatum & sine
 arbitris interficeret: orbamque remp. facilius iuaderet. Quare magistratibus per ministros prodita:
 scelus declinatum non uindictatum est: ne in uiro tā potenti plus negocii faceret res cognita q̄ cogi
 tata. Contenti itaq; cohibuisse decreto modum nuptiarum sumptibus statuunt: idq; obseruari nō
 ab uno sed ab uniuersis iubēt: ne persona designata sed uicia correpta esse uiderentur. Hoc consilio
 p̄uētus iteq; seruicia cōcitāt: statutaq; rursus cædium die: cum denuo se proditum uideret timēs iu
 dicum munitum quoddam castellūq; cū uiginti milibus seruorum armatis occupat. Ibi dū afros
 regēq; mauritanorū cōcitāt capit. Virgīsq; cæsus effossis oculis & manibus cruribusq; fractis uelut
 a singulis mēbris pœnæ exigere. In cōspectu populi occidit: corpus uerberibus laceq; in cruce si
 gitur. Filii quoq; cognatq; omnes etiam inoxii supplicio tradunt: ne q̄squā aut ad imitādū facinus
 aut ad mōrtē ulciscēdam ex tam nefaria domo superesset. Interea Dionysius syracusis receptus cū
 grauior crudeliorq; in dies ciuitati esset iterata cōspiratiōe obside. Tūc deposito īperio arcē syracu
 sanis cū exercitu tradidit: receptoq; priuato instrumēto corynthū in exiliū pficiscit. Ibi humillima
 quæq; tutissima existimans in sordidissimū uitæ genus descendit. Non cōtentus in publico uagari
 sed portare: nec cōspici ī popinis lupanaribusq; sed totis diebus residere. Cū p̄ditissimis quoq; de mi
 nimis rebus disceptare: pannosusq; & squallidus īcedere: risum libentius præbere q̄ captare: ī macel
 lo p̄stare: quæ emere nō poterat oculis deuorare: apud ædiles aduersus leones iurgari: oīaq; ita face
 re: ut cōtēpnēdus magisq; metuēdus uideret. Nouissime se ludi magistrū p̄fessus pueros in triuio
 docebat: ut aut a timentibus semper ī publico uideret: aut a nō timētibus facilius contēpneret. Nā
 licet ty rānicis uitis semp abūdaret: tamē simulatio hæc uitiorū nō naturæ erat: magisq; hæc arte q̄
 amisso regali pudore faciebat: expertus q̄ inuisa tyrānorū forent etiā sine opibus noīa. Laborat itaq;
 inuidiam præteritorū contēptu præsentū demere neq; honesta sed tuta consilia circūspiciebat. In
 ter has tamē dissimulationū artes ter insimulatus est affectatæ tyrannidis: nec aliter q̄ dū cōtēpni
 tur: liberatus est. Inter hæc carthaginēses tāto successu regē Alexandri magni exterriti. Verētes ne p̄
 sico regno & africā uellet adiungere: mittūt ad speculandos eius aīos Hamilcharē cognomēto Rho
 danum uirum solertia facundiaq; præter cæteros insignem. Augebant enī metum & tyrus urbs au
 ctor originis suæ capta: & Alexandria æmula Carthaginis in terminis africæ & ægypti cōdita: & feli
 citas regis: apud quem nec cupiditas nec fortuna ullo modo terminabant. Igitur Hamilchar p̄ Par
 menionem aditu regis obtento profugisse se ad regem expulsū patria fingit: militēq; se expeditio
 nis offert: Atq; ita consiliis eius exploratis in tabellis ligneis desuper cæra uacua iducta ciuibus suis
 omnia perscribebat: Sed carthaginenses post mortē regis reuersum in patriā quasi urbē regi uendi
 casset: nō ingrato tantum uerumetiam & crudeli animo necauerunt.

Dionysii sæ
uitiaAtf. locren
sium uotūHānois co
gitatū sce
lusHanno cru
ci affigiturDionysius
principatu
erectus lit
teras docu
itVbi alexan
dria sita

Gathocles siciliæ tyrānus : q̄ magnitudini prioris Diōysii successit ad regni maiesta-
tē ex humili & sordido genere p̄uēit. Quippe ī sicilia patre figulo natus: nō honestio-
rē pueritiā q̄ p̄icipia originis habuit. Siq̄dē forma & corporis pulchritudine egregi-
us: diu uitā stupri patiētia exhibuit. Annos deīde pubertatis egressus libidinē a uiris
ad fœminas trāstulit. Post hæc ap̄d utrūq; sexū famosus uitā latrociniis mutauit. In
teriecto tpe: cū syracusas cōcessisset: accitusq; in ciuitatē iter icolas esset: diu sine fide

A

Agathoclis
mores

fuit: quoniā nec in fortunis quod amitteret: ne ī uerecundia: quod inq̄naret habere uidebat. In sum-
ma gregatim militiā sortitus nō minus tūc seditiosa q̄ antea turpi uita in omne facinus p̄mptissi-
mus erat. Nā & manu strēnuus & ī cōtionibus p̄facūsus habebat. Breui itaq; cēturio ac deīceps tri-
bunus militū factus est. Primo bello aduersus ætneos magna exp̄imēta suis syracusanis dedit. sequē-
ti cāpanog; tantā de se spē oībus fecit: ut in locū de mortui ducis damascenis sufficeret. Cuius uxo-
rē adulterio cognitā post mortē uiri ī matrimoniū recepit. Nec cōtētus q; ex iope repēte diues: scūs
esset: piraticā aduersus patriā exercuit: saluti ei fuit: qd̄ socii capti tortiq; de illo negauerūt: bis occu-
pare īperiū syracusæ uoluit: bis ī exiliū actus est. A murgantinis apud quos exulabat odio syracu-
sanog; primo p̄tor mox dux creat: ī eo bello & urbē leōtinog; capit: & urbē syracusas obsidere cœ-
pit: ad cuius auxiliū Hamilchar dux p̄enog; īploratus depositis hostilibus odiis p̄sidia militū mit-
tit. Ita uno eodē tpe syracusæ & ab hoste ciuili amore defensæ: & a ciue hostili odio īpugnatae sūt.
Sed Agathocles cū uideret fortius defendi urbē quā expugnari p̄cibus p̄ īternūciū Hamilcharē exo-
rat: ut iter se & syracusanos pacis arbitria suscipiat: peculiaria in ipsū officia sui repromittēs: q̄ spe ī-
pletus Hamilchar societate cū eo metu potētiae eius iungit: ut quātū uiriū Agathocli aduersus syra-
cusanos dedisset: tantū ipse ad īcremēta domesticæ potētiae recuperaret. Igit̄ nō pax tantum Aga-
thocli conciliat: uerūetiā p̄tor syracusis cōstituitur. Tūc Hamilchari expositis ignibus cæreis ta-
ctisq; in obsequia p̄enog; iurat. Deinde acceptis ab eo qnq; milibus afroge potētissimos quosq; ex
principibus interficit: atq; ita ueluti reip. statū formaturus populū ī theatrum ad cōcionē uocari iu-
bet. contracto in gymnasio senatu: quasi quædā prius ordinaturus. Sic cōpositis rebus immissis mi-
litibus populū obsidet: senatū trucidat: cuius peracta cæde ex plebe locupletissimos & pitissimos
quosq; interficit. Iis ita gestis militē legit: exercitūq; conscribit: quo īstructus finitimas ciuitates ni-
hil hostile metuentes ex improviso aggredit̄. P̄enog; quoq; socios permittente Hamilchare fœde
īuriis uexat. Propter quod querelas carthaginem socii nō tam de Agathocle q̄ de Hamilchare detu-
lerunt: hunc ut dōminū & tyrannū: illum ut proditorem arguentes: a quo infestissimos hosti for-
tunæ sociorum interposita pactiōe donatae sint: cui ab initio syracusæ in pignus societatis sint tra-
ditæ urbs semp̄ p̄enis infesta: & de imperio siciliæ carthaginis æmula: nūc ī super ciuitates sociorū
eidem pacis titulo traditæ sint. Denunciare igitur se hæc breui ad ipsos redundatura ac p̄pediē sen-
suros: quātū mali nō siciliæ magis q̄ ipsi africæ attulerint. His querelis senatus in Hamilcharē accē-
ditur. Sed quoniā ī imperio esset: tacita de eo suffragia tulerūt: & sententias prius q̄ recitarent: ī ur-
nam coniectas obsignari iusserunt: donec alter Hamilchar Gisgonis filius a sicilia reuertere. Sed
hæc callida cōmenta p̄enog; & sentētias inauditas mors amilcharis p̄æuenit liberatusq; ē fati mu-
nere: quē sui p̄ iniuriā ciues inauditā damnauerant: Quæ res Agathocli aduersus p̄enos occasionē
mouēdi belli dedit. Prima igit̄ illi cū Hamilchare Gisgonis filio p̄ælii cōgressio: fuit: a quo uictus
maiori: mole recuperaturus bellū syracusas cōcessit. Sed secūdi certaminis eadē fortuna quæ & pri-
oris fuit. Cū igitur uictores p̄eni syracusas obsidiōe cinxissent. Agathoclesq; se nec uiribus parem
neq; ad obsidiōnē ferēdā īstructum uideret: super hæc a sociis crudelitate eius offensis desertus ēē:
statuit bellū in africā trāsserre: mira prorsus audacia: ut qbus ī solo urbis suæ par nō erat: eog; urbi
bellū inferret: & q̄ sua tueri non poterat: impugnaret aliena: uictusq; uictoribus īsultaret: Huius cō-
siliū nō minus admirabile silentiū q̄ cōmentū fuit: populo hoc solū p̄fessus iuenisse se uictoriæ uia.
Animos illi tantū in breuem obsidiōnis patiētiā firmaret̄ uel si cui status p̄æsentis fortunæ displi-
ceret dare se ei discedendi liberam potestatem. Cum mille sexcēti discessissent: cæteros ad obsidiō-
nis necessitatem frumento & stipendio instruit. I. tantū secū talēta ad p̄æsentem usū affert: cætera
ex hoste melius q̄ ex sociis paraturus. Oēs deīde seruos militaris ætatis libertate donatos sacramēto
adegit: eosq; & maiorē partē ferme militū nauibus īponit ratus exequata utriusq; ordinis cōditionē
mutuā inter eos uirtutis æmulationē futurā: cæteros omnes ad tutelā patriæ relinquit. Septimo igitur
imperii anno comitibus duobus adultis filiis Arregatho & Heraclida nullo militū sciente quo
ueheretur cursum in africam dirigit. Cū oēs aut in italiā p̄ædatū se: aut in sardiniā ituros crederēt:
tū primo exposito ī africæ littore exercitu cōsiliū suū oībus apit. Quo ī loco syracusæ positæ sint:
ostendit: quibus aliud nullū auxiliū supeffet. q̄ ut hostibus faciant: quæ ipsi paterent: qppe aliter do-
mi: aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse: quæ patriæ uires subministrant: foris hostē
ēt suis uiribus uinci: deficientibus sociis & odio diuturni īperii externa auxilia circūspiciētibus: huc
accedere: q; urbes castellaq; africæ nō muris cinctæ: nō in montibus positæ sint: sed in planis cāpis
sine ullis munimētis iaceant: quas oēs metu excidii facile ad belli societate p̄duci posse. Maius igit̄
Carthaginēsisibus ex ipsa africa q̄ ex sicilia exarsug; bellū: coituraq; auxilia oīum aduersus unā urbē
nomine: q̄ opibus ampliorem: & quas nō attulerit uires idē sumptug;. Nec in repentino p̄enorum

Agathoclis
scelus de in
occupanda
Tyrannide

Att. Aga-
thoclis au-
daciā

Agathoclis
hortatio
ad suos

metu modicū momētū uictoriæ fore: q̄ tāta audaciā hostiū perculsit trepidaturi sunt: accessura & uillage icendia: castelloꝝ urbiūq; cōtumaciū direptionē: tunc ipsius carthaginis obsidionē: quibus oībus nō sibi tantū in alios sed & aliis i se sentirent patere: bella. His nō solū pœnos uinci: sed & siciliā liberari posse. Nec enī moraturos in eius obsidiōe hostes cū sua urgeantur: nusquā igit̄ alibi facilius bellū. sed nec prædā uberiorē inueniri posse. Nā capta carthagine oēm Africā siciliāq; p̄miū uictorē fore. Gloriā certe tam honestæ militiæ tātā i omne æuum futurā: ut determinari nullo tēpo re obliuionis possit. Vt dicat̄ eos solos mortaliū esse: qui bella quæ domi ferre nō poterāt ad hostes trāstulerint: ultroq; uictores insecuti sint: & obsessores urbis suæ obsederit. Oībus igit̄ forti ac læto aīo bellū ieiundum: quo nullum aliud possit aut premiū uictoribus uberius. aut uictis: monumētū illustrius dare. His q̄dē ad hortatiōibus animi militū erigebant̄. Sed terrebat eos portēti uisio: q̄ nauigātibus ei sol defecerat. Cuius rei rationē nō minore cura rex q̄ belli reddebat affirmans si prius q̄ p̄ficiscerēt: factū esset: credi aduersum p̄fecturos p̄digiū esse: nūc q; egressis acciderit: illis ad quos eatur portendere. Porro defectus naturaliū syderū semp̄ p̄sentem reꝝ statum mutare: certūq; esse florentibus carthaginensium opibus aduersisq; rebus iuis cōmurationē significari. Sic cōsolatis militibus uniuersas naues cōsentiēte exercitu incēdi iubet: ut oēs scirēt auxiliū fugæ ablato aut uincē dum aut moriendū esse. Deinde cū oīa quæcūq; ingrediēt̄: prosternerent: uillas castellaq; incenderent: obuius his fuit cū. xxx. milibus pœnoꝝ Hanno dux: & prælio cōmisso duo de siculis: tria milia de pœnis cū ipso duce cecidere. Hac uictoria & siculoꝝ animi erigunt̄ & pœnorum frāgunf. Agathocles uictis hostibus urbes castellaq; expugnat: prædas i gentes agit: hostiū multa milia trucidat: castra deīde in quinto lapide a carthagine statuit: ut dāna carissimæ reꝝ uastitatēq; agroz & icendia uillage de muris ipsius urbis specularent̄. Interea i gens tota africa deleti pœnoꝝ exercitus fama occupatarūq; urbiū diuulgat̄. Stupor itaq; oīs & admiratio icessit: unde & tāto iperio tā subitū bellum p̄sertim ab hoste iā uicto: admiratio deinde paulatī i contēptū pœnoꝝ ueruit. Nec multo post nō africa tantū: ueꝝ etiā urbes nobilissimæ nouitatē sicutæ ad agathocle defecere: frumentoq; & stipēdio uictorē extruxere his pœnoꝝ malis etiā deletus i Sicilia cū iperatore exercitus uelut qdā ærū naxæ cumulus accessit. Nā post p̄fectionē a Sicilia Agathoclis i obsidiōe syracusæ pœni segniores redditi ab Antādō fratre regis Agathoclis occasiōe cæsi nunciabant̄. Itaq; cū domi forisq; eadē fortuna carthaginēsiū esset. iā nō tributariæ tantum ab his urbes ueꝝ etiā loci reges deficiebāt: amicitiarū iura nō fide sed successu ponderantes: Erat inter cæteros rex cyrenæ Offelas: q̄ spe iproba regnū totius africæ amplexus societate cū Agathocle p̄ legatos iūxerat: pactusq; cū eo fuerat: ut Sicilia illi sibi africæ imperiū uictis carthaginēsiibus cederet. Itaq; cū ad belli societate cū i genti exercitu ipse uenisset. Agathocles blādo alloqo & humili adulatōe cū sæpius simul coenassent: adoptatus q̄ filius eius ab Offela esset: incautū eū iterfecit: occupatoq; exercitu eius iterato carthaginēles omnibus uiribus bellū ciētes magno utriusq; exercitus sanguine graui p̄lio superat. hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata pœnis est: ut nisi in exercitu Agathoclis orta seditio esset: transiturus ad eū Bomilchar dux pœnoꝝ cū exercitu fuerit. Ob quam noxā i medio foro a pœnis patibulo suffixus est: ut idē locus monumētum supplicioꝝ eius esset: q̄ ornamētum ante fuerat honoz. Sed Bomilchar magno animo crudelitātē ciuiū: tulit: adeo ut de summa cruce ueluti de tribūali i pœnoꝝ scelera concionaret̄: obiectans illis nūc Hānonem falsa affectari regni iuidia circūuentū: nūc Gisgonis innocentis exiliū: nunc i Hamilcharē patrum suum tacita suffragia: q̄ Agathocle lociū illis face re q̄ hostē maluerit. Hæc cū i maxima populi cōcione uociferatus esset: expirauit. Interea Agathocles p̄fligatis in Africa rebus tradito Archagatho filio exercitu in Sicilia recurrit. Nihil actū in africa existimans: si amplius syracusæ obsiderent̄. Nā post occisum Hamilcharē Gisgonis filiū nouus eo a pœnis missus exercitus fuerit. Statim igit̄ primo aduētū eius omnes siciliæ urbes auditis rebus quas in africa gesserat: certatim se ei tradūt: atq; ita pulsus e Sicilia pœnis totius isulæ iperū occupauit. In africa deinde reuersus: seditiōe militū excipit̄. Nā stipendiōꝝ solutio in aduentū patris dilata a filio fuerat: igitur ad concionem uocatos blandis uerbis permulsi: stipendia illis nō a se flagitāda esse sed ab hoste quærenda: cōmunem uictoriam: cōmunem p̄dam futurā: Paululū modo anniterent̄: dum belli reliq; peragunt̄: cum sciant carthaginē captā spes omnium expleturā. Sedato militari tumultu interiectis diebus ad castra hostium exercitum ducit. Ibi in cōsultius prælium cōmitēdo maiorē ptē exercitus perdidit. Cū itaq; in castra fugisset: uersamq; in se inuidiā temere cōmissi belli uideret: pristinaq; offensam nō depensū stipēdii metueret: cōcubia nocte solus a castris cum Archagatho filio p̄fugit. qd̄ ubi milites cognouere: haud secus q̄ si ab hoste capti esset: trepidauere. Bis se a rege suo i mediis hostibus relictos esse p̄clamātes: salutēq; suā desertā ab eo esse: quoz ne sepultura qdem relinquēda fuerat: cū perseq̄ regē uellēt a numhiis excepti in castra reuertunt̄ cōpræhenso tamē Archagatho: q̄ a patre noctis errore discesserat. Agathocles at nauibus qbus fuerat a sicilia regressus: cū custodibus earūde syracusas deferēt. Exemplū flagitii singulare: rex exercitus sui desertor: filioq; pater p̄ditor. Interim i Africa post fugā regis milites pactiōe cū hostibus facta iterfecit agathoclis filiis carthaginēsiibus se tradidere. Archagathus cum occideret̄ ab Arcesilao amico Antipatris rogauit eum: qdnam liberis eius facturum Agathoclem putet: p̄ quem ipse liberis careat. Tūc respōdit: satis habere se: q̄ supstites eos eē agathoclis liberis sciat. Post hæc pœni ad p̄sequēdas

Defectus
solisPœni præ
lio ab aga
thocle uin
cunturDefectio
afroz ad
AgathocleNoua car
th. cladesBomilchar
cruci affin
guntAgathocles
totius sici
liæ imperi
um occu
patAgathoclis
ex africa in
siciliam fu
ga

belli reliquias duces in siciliam miserunt: cum quibus Agathocles pacē æquis conditionibus fecit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXIII.

Agathocles rex Siciliae pacificatus cum carthaginiensibus partē ciuitatū a se fiducia uiriū diffidētē armis subegit. Deinde quasi angustiis insulae terminis clauderet: cuius imperii partē primis incrementis ne sperauerat quodē in italiā transcendit: exemplū Dionysii secutus: quod multas ciuitates italiae subegerat. Primi igitur hostes illi brutii fuerunt: quod & fortissimi & opulētissimi uidebantur: simul & ad iniurias uicinorū prōpti. Nam multas ciuitates graeci nominis italiae expulerāt. Auctores quoque suos lucanos bello uicerāt: & pacē cum

Lucano ritus

his æque legibus fecerāt. Tanta feritas aiorū erat: ut nec origini suae parcerēt. Namque lucani iisdē legibus liberos suos: quibus & spartani instituire soliti erāt. Quippe ab initio pubertatis in siluis inter pastores habebant sine ministerio seruili: sine ueste quā induerēt: uel cui incubarent: ut a primis annis duritiae psimoniaeque sine ullo usu urbis assuescerent. Cibus his p̄da uenatica potus mellis & lactis & fōtiū liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horū igitur ex numero. L. primo ex agris finitimorū p̄dari soliti: cōfluente deinde multitudine sollicitati p̄da cum plures facti essēt: infestas regiones reddebāt

Vnde brutii dicti

Itaque fatigatus quærelis sociorum Dionysius siciliae tyrānus sexcētos afros ad cōpescēdos eos miserat: quorū castellū p̄ditū sibi p̄ Brutia mulierē expugnarūt: ibique ciuitatē cōcurrētibus ad opinionē nouae urbis pastoribus statuerūt. Brutiosque se ex nomine mulieris uocauerūt. Primum illis cum Lucani originis suae auctoribus bellū fuit. Qua uictoria erecti cum pacē æquo iure fecissent: ceteros finitimos armis subegerūt: tantaque opes in breui cōsecuti sūt: ut p̄nitiosi erāt regibus haberēt. denique Alexander rex epiro cum in auxiliū graecarū ciuitatū cum magno exercitu in italiā uenisset: cum oībus copiis ab his deletus est.

Quare feritas eorum successu felicitatis incēsa diu terribilis finitimis fuit. Ad postremū imploratus Agathocles spe ampliandi regni a sicilia in Italiā traiecit. Prīcipio aduentus opinionis eius cōcussu legatos ad eū societate amicitiaque petētes miserūt. Quos agathocles ad cenā iuitatos ne exercitu traici uiderēt: in postea statuta his die cōscēsis nauibus frustratus ē. Sed fraudis aut latus euentus fuit. Siqui de reuerti eū in siciliam iteriectis paucis diebus uis morbi coegit: quo toto corpore cōprehensus p̄ oēs neruos articulosque humore pestifero crassate uelut intestino singulorū mēbrorū bello impugnabatur. Ex qua desperatōe bellū inter filiū nepotēque ortū eius regnū iam quasi mortui uindicantibus: occiso filio regnū nepos occupauit. Igitur Agathocles cum morbi cura & aegritudo grauiorē essēt: & iter se & alterū: alterius malo cresceret: de spatis rebus uxorē suā Theogenā gēitosque ex ea duos paruulos cum omni pecunia & familia regali que instrumēto: quo p̄ter illū nemo regū ditior fuit: nauibus impositos aegyptū: unde uxorē acceperat: remittit: timens ne p̄donē regni sui hostē paterēt. quāquam uxor diu ne ab aegro diuelleret: deprecata ē: ne discessus suus adiūgi nepotis parricidio posset: & tā crudele hęc de

Atque miserabile digressum

seruisse uigē: quā ille impugnasse auum uideret: nubēdo se non p̄spere tantū: sed oīs fortunae inisse societate: nec in uitā periculo spiritus sui empturā: ut extremos uiri spiritus exciperet: & exegat officium: quod p̄fecta se nemo sit successurus obsequio debitae pietatis impleret. Discedentes paruuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritū non amplius uisura oculis fatigabat. Nec minus seni lachrymae miserabiles erāt. Flebant in moriētē patrem: ille exules liberos. Hi discessu suo solitudinē patris senis aegri: ille in spē regni suscepto relinque in egestate lugebat. Inter hęc regia omnis assistentiū fletibus tā crudelis dissidi impleta. Tandē lachrymis finem necessitas p̄fectionis impositi: & mors regis p̄ficientes filios secuta est. Dum hęc agunt carthaginienses cognitis quae in sicilia agebant: occasionem totius insulae occupandae datā sibi existimantes magnis uiribus eo traiciunt: multasque ciuitates subigunt. Eo tempore & Pyrrhus aduersus romanos bellū gerebat: qui imploratus a siculis in auxiliū sicuti dictū ē: cum syracusas uenisset: multasque ciuitates subegisset: rex siciliae sicut epiro appellabatur. Quarū regū felicitate lætatus Heleno filio siciliae uelut auitū (nam susceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro aut italiae regnū destitit. Post hęc multa secūda p̄lia cum carthaginiensibus facit. Intertexto deinde tempore legati ab Italicis sociis uenere nunciantes romanis resisti non posse: de conditionemque futurā: nisi subueniat. Anxius tā ambiguo periculo incertusque quod ageret: uel quibus primū subueniret: in utrumque pronus cōsultabat. Quippe in stantibus hinc Carthaginiensibus inde Romanis periculosum uidebatur exercitum in Italiā non traicere periculosius a sicilia deducere: ne aut illi non lata ope: aut in deserti amitterentur. In hoc aestu piculoque tutissimus portus consiliorum uisus est: oībus uiribus decernere in sicilia: & profligatis Carthaginiensibus uictorem exercitū transponere in italiā.

Agathoclis exitus

Pyrrhus rex siciliae ut epiro appellatus

Itaque conferto praelio cum superior fuisset: quoniam tamē a Sicilia abiret: & pro uicto fugere uisus ē: ac propterea socii ab eo defecerunt: & imperiū Siciliae tā cito amisit: quā faci quæsierat. Sed nec in italiā meliorem felicitate usus in Epiro reuertitur. Admirabilis utriusque rei casus in exemplum fuit. Nam sicut ante secūda fortuna rebus supra uota fluētibus italiae Siciliaeque imperiū: & tot de Romanis uictorias attraxerat: ita nunc aduersa uelut in ostentationem fragilitatis humanae destruens: quae cumulauerat Siciliensi ruinae naufragium maris & foedā aduersus Romanos pugnam turpēque ab italia discessum adiecit. Post p̄fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creatus: cuius tanta moderatio fuit: ut consentiente oīum ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginienses primū: mox rex crearetur. Huius futurae maiestatis ipsa infatilis educatio quasi prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Geolo antiquo siciliae tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atque admodū pudibūdū fuit. Nam

Pyrrhus in epiro abiit

Hiero rex creatur

ex acilla natus ac propterea a patre uelut de honestamētū generis expositus fuerat. Sed paruulū & hu-
manæ opis indigentē apes cōgesto circa iacentē melle multis diebus aluere. Ob quā rē respōso aru-
spicū admōitus pater: q̄ regnū infanti portendi canebant: paruulū recolegit omniq; studio ad spem
maiestatis: quæ p̄mittebat: instituit: Idē in ludo iter coequales discēti lupus tabulā ī turbā puerogē
repente cōspectus eripuit. adolescenti quoq; prima bella iēunti aquila in clipeo: noctua ī hasta cōse-
dit. Quod ostētum & in cōsilio cautum & manu p̄mptū regē futurū significabat. Deniq; aduersus
puocatores sæpe pugnavit: sempq; uictoriā reportauit. A Pyrrho rege multis militaribus donis
donatus est. pulchritudo ei corporis insignis: uires quoq; ī hoīe admirabiles fuere. In alloquio blā-
dus: in negotio iustus ī ip̄erio moderatus erat: p̄sus ut nihil ei regiū deesse uideret p̄ter regnū.

Vnde Hie-
rōis origoProdigia ī
hierone

IVSTINI HISTORICI LIBER XXIII.

Um hęc in sicilia gerunt: interim in græcia dissidētibus iter se bello Ptolemæo Ce-
raunico & Antiocho & Antigono regibus: oēs ferme græciæ ciuitatis ducibus spar-
tanis uelut occasiōe data ad spem libertatis erectæ missis inuicem legatis p̄ quos ī so-
cietatis foedera alligarentur: in bellū p̄rumpunt: & ne cū Antigono sub cuius bello
erāt: bellū cepisse uiderēt: socios eius ætolos aggrediunt: causas belli p̄tēdētes: quod
cōsēsu græciæ sacratū Apollini cirrhæū campū per uim occupassent. Huic bello du-
cem eligunt Aran: q̄ adunato exercitu urbes sataq; in his cāpis posita depopulāt: q̄ auferri non pote-
rant: incendit Quod cū e montibus conspicati ætologē pastores essent: congregati admodū q̄ngen-
ti sparos hostes ignorantes quanta manus esset: quoniam cōspectū illis metus & incendiorum fu-
mus abstulerat: cōsectant: trucidatisq; admodū nouē milibus: prædones in fugā uerterunt. Reparā-
tibus deinde spartanis bellū auxiliū multæ ciuitates negauerunt: existimātes dominatiōem eos græ-
ciæ nō libertatē quærere. iterea inter reges bellum finit: Nā Ptolemæus pulso Antigono cū regnū
totius macedoniæ occupasset: pacē cū Antiocho facit: affinitatemq; cū Pyrrho: data ei ī matrimoniū
filia sua iūgit. Ex iude externo metu deposito impiū & facinorosum aīum ad domestica scelera cōuer-
tit: īfidiasq; Arsinoe sororis suæ īstruit: q̄bus & filios eius uita & ip̄am Cassādræ urbis possessiōe pri-
uaret. Primus ei dolus fuit simulato amore sororē in matrimoniū petere. Aliter enī ad sororis filios:
quoq; regnū occupauerat q̄ cōcordiæ fraude puenire nō poterat. Sed nota scelera Ptolemæi uolūtas
sorori erat. Itaq; nō credēti mādat uelle se cū filiis eius regni cōsortiū iungere: cū q̄bus nō ideo se ar-
mis cōtendisse: quoniā eripere his regnū: sed quod id facere sui mūeris uellet. ī hoc mitteret arbitriū
iururadi: quo p̄sente apud deos patrios q̄bus uellet obsecratiōibus se obligaret. Interea Arsinoe qd
ageret. si mitteret decipi piurio. si nō mitteret puocare rabiē fraternæ crudelitatis tēbat. Itaq; plus
liberis q̄ sibi timēs: quos matrimonio suo p̄tecturā se arbitrabat: mittit ex amicis suis Dionē quo p̄
ducto ī sanctissimū iouis tēplū ueterrime macedonū religionis Ptolemæus sumptis ī manus altari-
bus cōtigēs ipsa simulachra & puluina deogē iuaditis ultimisq; execrationibus adiurat se sincera
fide matrimoniū sororis petere. nūcupaturūq; se eā reginā: neq; ī contūeliā eius se aliā uxorē aliosue
q̄ filios eius liberos habiturū. Arsinoe posteaq; & spe īpleta ē: & metu soluta ipsa cū fratre colloq;:
cuius uultus & blādiētis oculi cū fidē nō minorē q̄ iururandū promitterēt: reclamāte Ptolemæo fi-
lio fraudē subesse in matrimoniū fratris cōsensit. Nuptiæ magno apparatu læticiaq; omnium cele-
brantur. ad concionem quoq; uocato exercitu capiti sororis diadema imponit: reginamq; eam ap-
pellat. Quo nomine in lætitia m̄ effusa Arsinoe quia quod morte Lysimachi prioris mariti amisse-
rat: recepisset: ultro uigē in urbem suam Cassandram iuitat: cuius urbis cupiditate fraus struebatur:
Progressa igitur uirum diem festum urbi ī aduentum eius indicit: domos tēpla cæteraq; omnia ex-
ornari iubet: aras ubiq; hostiasq; disponi: filios quoq; suos Lysimachū sedecī annos natum philippū
triēnio minorē utrūq; formaq; īsignē coronatos occurrere iubet: Quos Ptolemæus ad celandam
fraudem cupide & ultra modum ueræ affectionis amplexus osculis diu fatigat. Vbi ad portam uen-
tum est: occupari arcē iubet: pueros interfici. Qui cū ad matrē cōfugissent: in gremio eius iter ipsa
oscula trucidāt. Proclamāte arsinoe: quod tantū nefas: aut nubādo aut post nuptias cōtraxisset: pro
filiis se sæpe percussoribus obtulit. Frequēter corpore suo pueroq; corpora āplexata p̄texit: uulne-
raq; excipere: q̄ liberis itēdebāt: uoluit. ad postremū spoliata etiā funeribus filioq;: scissa ueste & cri-
nibus sparsis cū duobus seruulis ex urbe p̄tracta samothraciā ī exiliū abiit eo miserior: q̄ mori cum
filiis ei nō licuit. Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerūt: Quippe diis īmortalibus tot periuria & tā
cruēta parricidia uindicantibus: breui post a gallis spoliatus regno captusq; uitā ferro: ut meruerat:
amisit. nāq; galli abundāti multitudine cū eos nō caperēt terrā: quæ genuerāt: trecēta milia homi-
nū ad sedes nouas quærēdas uelut peregrinatū miserūt. Ex iis portio ī italia cōsedit: quæ & urbē ro-
mā captā icendit: & portio illyricos sinus ducibus auibus (nā auguradi studio galli p̄ter cæteros cal-
lent) p̄ strages barbarogē penetrauit: & ī pannonia cōsedit: gēs aspera: audax: Bellicosa: q̄ prima post
Herculē: cui ea res uirtutis admirationē & īmortalitatis fidē dedit: alpiū iūicta iuga & frigore intra-
ctabilia loca trāscēdit. Ibi domiti pannoniis per multos annos cū finitimis uaria bella gesserūt. Hor-
tāte deīde successu diuisis agminibus alii græciā: alii macedoniā oīa ferro prosternētes petiuere tan-
tusq; terror gallici noi s erat: ut etiā reges nō laceffiti ultro pacem ingenti pecunia mercarentur so-
lus rex macedoniæ Ptolemæus aduentum gaogē intrepidus audiuit: iisq; cū paucis & īcompositis

Ptolemæi
sceleraPtolemæi
scelusGallorum
in italiam
accessus

quasi bella nō difficilius q̄ scelera patrarentur parricidioḡ furis agitatus occurrit: dardanoḡ quoq̄ legationē uiginti milia armatoroḡ ī auxiliū offerentē spreuit addita īsuper cōtumelia actū de macedonia dicēs: si cū totū orientē soli domuerint: nūcī uindictā finium dardanis egeant. milites se habere filios eoḡ: q̄ sub Alexādro rege stipendia toto orbe terraroḡ uictores fecerint. quæ ubi Dardano regi nūciata sunt inclytū illud macedoniæ regnum breui īmaturi iuuenis temeritate casus dixit. Igitur galli duce Belgio ad tentandos macedonū aīos legatos ad Ptolemæū mittūt: offerentes pacem si emere uelit. Sed Ptolemæus īter suos belli metu pacē Gallos petere gloriatus ē: nec minus ferociter se legatis q̄ īter amicos iactauit. Aliter se pacē datoḡ negando nisi principes suos obsides dederint: & arma: tradiderit: nō enī fidem se nisi inermibus habitoḡ. Renūciata legatiōe risere galli undiq̄ acclamātes breui sensus sibi an illi cōsulētes pacē obtulerit. Interiectis diebus plū cōserit. Veti macedones cædūt. Ptolemæus multis uulneribus faucius capit: caput eius amputat: & lancea fixū tota acie ad terrorē hostiū circūferit. Paucos ex macedonibus fuga seruauit: cæteri aut capti: aut occisi. Hæc cū nūciata per omnē macedoniā essent: portæ urbiū claudūt: luctu oīa replent: nūc orbitatē amissoḡ filioq̄ dolebāt: nūc excidia urbiū metuebant: nūc Alexādrī Philippiq̄ regū suorum noīa sicuti numina in auxiliū uocabāt. sub illis se nō solū tutos: uerū etiā uictores orbis terraroḡ extitisse. Vt tuerent patriā suā: qua gloria regē gestaroḡ cælo proximā reddidissent: ut opē afflictis ferrēt: quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdiderat: orabāt. Desperātibus omnibus nō uotis agendum Solthenes unus de Macedonū principibus ratus cōtracta iuuetute & gallos exultantes uictoria cōpescuit: & macedoniā ab hostili depopulatiōe defendit: ob quæ uirtutis beneficia multis nobilibus regnū macedoniæ affectantibus ignobilis ipse p̄ponit: & cū rex ab exercitu appellatus esset: ipse nō in regis sed in ducis nomen iurare milites coegit. Interea Brēnus: quo duce portio gallorum in græciā se effuderat: audita uictoria suoḡ: q̄ Belgio duce macedones uicerat: indignatus parta uictoria tā opimā p̄dā & orientis spoliis onustā tā facile relictā esse: ipse adūatis. C. L. milibus peditū & xv. milibus eqtū ī macedoniā irrūpit. Cū agros uillasq̄ popularent: occurrit ei cū īstructo exercitu macedonū Solthenes sed pauci a pluribus: trepidi a ualentibus facile uincunt. Itaq̄ cū uicti se macedones ītra muros urbiū cōdidissent: uictor Brēnus nemine phibēte totius Macedoniæ agros deprædat. Inde quasi spolia sorderēt: aīum ad deoḡ īmortaliū tēpla cōuertit: scuriliter iotatus: locupletes deos largiti hoībus oportere. Statī igit̄ delphos iter uertit p̄dā religiōis augē offensæ deoḡ īmortaliū p̄ferentes: quos nullis opibus egere: ut q̄ eas largiri hoībus soleāt: affirmabat. Tēplū autē Apollinis delphis positū est ī mōte parnaso ī rupe undiq̄ ip̄edēte: ibi ciuitatē frequentia hoīum facit. Qui ad affirmationē maiestatis undiq̄ cōcurrētes ī eo saxo cōsedere. Atq̄ ita tēplū ciuitatēq̄ non muri sed p̄cipitia: nec manu facta sed naturalia p̄sidia defendūt. prorsus ut īcertū sit utrū munimētū loci: an maiestas dei plus hic admirationis habeat: media saxi rupes ī formā theatri recessit. Quāobrē & hoīum clamor & si quādo accidit tubaroḡ sonus p̄sonātibus & resonātibus īter se rupibus & multiplex audiri ampliorq̄ q̄ edif̄ resonare solet. Quæ res maiorē maiestatis terrorē ignaris rei admirationē stupētibus plerūq̄ affert. In hoc rupis an fractu media ferme mōtis altitudine planicies exigua est: atq̄ in ea p̄fundū terræ foramē: qd̄ ī oracula patet. Ex quo frigidus spiritus ī quodā uelut ueto in sublime expulsus mētes uatū ī uacordiā uertit: īpletasq̄ deo responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulēta regū populorūq̄ uisunt munera: quæq̄ magnificentia sui reddentiū uota gratam uoluntatē & deoḡ responsa manifestant. Igitur Brēnus cū ī cōspectu haberet templū diu deliberauit: an cōfestim rem aggrederet: an uero fessis uia militibus noctis spaciū ad resumēdas uires daret. Eurydanus & Theffalonus duces qui se ad prædæ societate iunxerāt amputari moras iubent: dū imparati hostes & recens aduentus sui terrori esset. Interiecta nocte & aīos hostibus forsitā & auxilia accessura: & uias quæ tunc pateant obstructū iri. Sed galloḡ uulgus ex longa iopia ubi primū uino cæterisq̄ cōmeatibus referta rura inuenit: non minus abūdantia q̄ uictoria lætū per agros se sparserat desertisq̄ signis ad occupanda oīa pro uictoribus uagabantur: quæ res delationē dedit. Prima nāq̄ opinione aduentus galloḡ prohibiti agrestes a græcis oraculis ferunt̄ messes uinaq̄ uilis efferre: cuius rei salutare p̄ceptū nō prius ītellectū ē: q̄ uini cæterarūq̄ copiæq̄ abundantia uelut mora gallis abiecta auxilia finitimoḡ cōuenere. Prius itaq̄ urbē suā Delphi aucti uiribus socioḡ p̄munuere: q̄ galli uino uelut prædæ icubantes ad signa reuocarent. Habebat Brēnus lecta ex oī exercitu peditū. lxx. milia delphoḡ sociorūq̄ nō nisi quattuor milia militū erant: quoḡ cōtēptu Brēnus ad acuendos suorū animos prædæ ubertatē oībus ostendebat: statuasq̄ cū quadrigis: quæq̄ ingens copia procul uisebatur: solido auro fufas esse. Plusq̄ in p̄dere q̄ ī specie ī se habere prædæ affirmabat. Hac asseueratiōe uel animaduersione icitati galli simul & hesternō mero faucii sine respectu periculoḡ ī bellū ruebant. Contra delphi plus ī deo q̄ ī uiribus spem ponētes cū contēptū hostiū resistebant: scandentesq̄ gallos e summo mōtis uertice partim saxi partim armis obruebant: In hoc partiū certamine repente uniuersoḡ tēploq̄ antistites simul & ipsi uates sparsis crinibus cum īsignibus atq̄ insulis puidi uacordesue in primam pugnantium aciem procurrunt: aduenisse deum clamant: eūq̄ se uidisse desiliētē in templū per culminis aperta fastigia. Dū oēs opē dei suppliciter īplorant: iuuenē supra humanū modū insignis pulchritudinis comitesq̄ ei duas armatas uirgines ex propinquis duabus Dianæ Mineruæq̄ ædibus occurrisse: nec oculis tantum hæc se perspexisse: sed au-

Ptolemæus a gallis capitur

Brennus in Macedoniam irrupit

Delphi ubi siti

delphicum antri Siue Specus

disse etiā stridorē arcus ac strepitū armog. Proinde ne cunctarent diis ante signanis hostem cedere: & uictoriæ deog socios se adiūgere summis obsecrationibus monebant: quibus uocibus incenssi omnes certatim ī prāliū p̄siliūt. Præsentia dei & ipsi statim sensere. Nā & terræmotu portio montis abrupta gallog strauit exercitū: & confertissimi cunei nō sine uulneribus hostium dissipati uebant. Insecura deinde rempestas est: quæ grandine & fulgore faucios & uulneribus absumpsit. Dux ipse Brēnus cum dolorem uulneg ferre non posset: pugione uitā finiuit. Alter ex ducibus p̄stis belli auctoribus cū decē milibus fauciorum citato agmine a græcia excedit. Sed nec fortuna fugiētibus cōmodior fuit. Siquidē pauidis nulla sub tectis acta nox: nullus sine labore & periculo dies: assidui imbres & genu nix concreta & fames & lassitudo: & super hæc maximū per uigiliæ malū miseris infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoq; nationesq; per quas iter habebant gaudentes uelut prædam uagos fugientes sectebantur. Quo pacto euenit: ut nemo ex tanto exercitu: qui paulo ante fiducia uirium etiā deos contēnebant: uelut ad memoriam tantæ cladis superesset.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXV

Inter duos reges Antigonum & Antiochū statuta pace: cū in macedoniā Antigonus reuerteretur: nouus eidē repente hostis exortus est. Quippe galli q̄ a Brēno duce cū in græciam proficiscerentur: ad terminos gentis tuendos relictī fuerunt: ne soli desidererentur: peditū. xv. milia: equitū tria milia armauerāt: fugatisq; getag; tribalorūq; copiis macedoniæ iminētes legatos ad regē miserūt: qui pacē ei uenale offerēt: simul & regis castra specularent: quos Antigonus p̄ regali munificentia īgenti apparatu epulag; ad coenā iuitauit. Sed galli appositū grande auri argentiq; pondus admirantes: atq; prædæ ubertate sollicitati infestiores q̄ uenerāt: reuertuntur: quibus & elephātes ad terrorē uelut inusitatas barbaris formas rex ostēdi iusserat: naues onustas copiis demonstrari: ignarus: q̄ quibus ostentatione uiriū metū se iniicere existimabat: eog; animos ut ad opimā prædā sollicitabat. Itaq; legati ad suos reuersi: oīa in maius extollentes opes pariter & negligētiā regis ostendunt: referta auro & argento castra esse: & neq; uallo fossaue munita: & quasi satis munimēti in diuitiis haberent: itaq; eos oīa officia militaria ītermisisse. prorsus quasi ferri auxilio nō indigerēt: quoniam abundarēt auro. Hac relatione auidæ gentis animi satis ad prædam incitabant. Accedebat tū exemplū Belgii: qui nō magno ante tēpore macedonū exercitum cum rege trucidauerat. Itaq; cōsentientibus omnibus nocte castra regis aggrediuntur: q̄ præsentientes tātā tēpestatē lignū pridie dederāt: ut omnibus rebus ablati in proximā siluā taciti se occultarent. Neq; aliter seruata castra: q̄ deserta sunt: siquidē Galli ubi omnia uacantia nec sine defensoribus modo: ueg; etiā sine custodibus uident: nō fugā hostiū sed dolū arbitantes diu intrare portas timuerūt: Ad postremum ītegris & itactis munimentis scrutantes potius q̄ diripientes castra occupauerunt. Tūc ablatis quæ inuenerant ad littus cōuertuntur. Ibi dū naues īcautius diripiūt a remigibus & ab exercitus parte: quæ eo cū cōiugibus & liberis cōfugerant: nihil tamē metuētes trucidant: tantaq; cædes gallog; fuit: ut Antigono pacē huius uictoriæ opinio non a gallis tantū uerū etiā a finitimorū feritate præstiterit: q̄q; gallog; ea tempestate tātæ foecunditatis iuentus fuit: ut asiā omnē uelut examine aliquo īplerent. deniq; neq; reges orientis sine merenario gallog; exercitu ulla bella gesserint: neq; pulsī regno ad alios q̄ ad gallos cōfugerint. Tātus terror gallici nominis siue armog; iūcta felicitas erat: ut aliter neq; maiestātē suā tutā: neq; amissam recuperare se posse sine gallica uirtute arbitrarent. Itaq; in auxiliū a Bithyniæ rege uocati: regnū cū eo parta uictoria diuiserunt: eamq; regionē gallo græciam cognominauerūt. dū hæc ī asia gerūtur: Interim in sicilia Pyrrhus a pœnis nauali prælio uictus ab Antigono macedoniæ rege supplementū militū per legatos petit: denūcians ni mittat redire se in regnum necesse habere: incrementa regē quæ de romanis uoluerit de ipso quæsitur. Quod ubi regnatum legati retulerunt: dissimulatis causis repente inuadit. Socios interim parare bellum iubet: & arcis tarētinae custodiam Heleno filio & amico Miloni tradit. Reuersus ī Epirum statim fines macedoniæ inuadit: cui Antigonus cum exercitū occurrit: uictusq; prælio ī fugam uertitur. Atq; ita Pyrrhus macedoniam in deditationem accepit: & ueluti damna amisse siciliæ Italiæq; acquisito macedoniæ regno p̄fasset relictū. Tarenti filium: & amicum accersit. Antigonus autē cū paucis equitibus fugæ comitibus repēte fortunæ ornāmētis destitutus: amissi regni specularurus euentus. thessalonicam se recepit: ut inde cū cōducta gallog; mercenaria manu bellū repararet. Rursus a Ptolemæo Pyrrhi filio funditus uictus: cū septē comitibus fugiens nō recuperandi regni spe: sed salutis latebras ac fugæ solitudines captat. Igitur Pyrrhus ī tanto fastigio regni collocatus. iam nec eo ad quod uotis perueniendū fuerat contentus Græciæ Asiæq; regna meditatur: neq; illi maior ex imperio q̄ ex bello uoluptas erat: nec q̄q; Pyrrhū q̄ tulisset impetū: sustinere ualuit: sed ut ad deuincenda regna inuictus habebat. ita deuictis acquisitisq; celeriter carebat: tanto melius studebat acquirere īperia q̄ retinere. Itaq; cū copias Chersoneso tranposuisset: legationibus Atheniensiu & achiog; messeniorūq; excipit. Sed & græcia oīs admirationē nominis eius simul & regē aduersus romanos pœnosq; gestarū attoniti aduetum eius spectabant. Primū illi bellū aduersus spartanos fuit. ubi maiore mulierū q̄ uirorū uirtute excipitur. Tūc Ptolemæū filiū & exercitus partē robustissimā misit: quippe oppugnanti urbē ad tutelā patriæ tāta multitudo foeminag; cōcurrit: ut nō fortius uictus q̄ uerecūdus recederet. Porro Ptolemæum

Atf. dæmonū præstigijs circa delphos Brenni interitus

Galli ab antigone cæduntur

Atf. gallo- rum numerum

Pyrrhi exitalia excelsus

Spartæ oppugnatio

1728
filium eius adeo strenuum & manu forte fuisse tradit: ut urbem Corcyram cum sexagesimo ceperit: idem praelio nauali triremem ex scapha cum septimo nauali insiluerit: captam tenuerit. In opugnatione quoque spartanorum usque in mediam urbem cum equo percurreret: ibique concursu multitudinis interfectus sit: cuius corpus ut relatum patri est dixisse Pyrrhum ferunt: aliquanto tardius eum quam timuerit ipse uel temeritas eius meruerit occisum esse. Repulsus a spartanis Pyrrhus argos petit: ibi dum Antigonom in urbe clausum expugnare conatur inter confertissimos uolentissime dimicatis saxo de muris iactato occidit: caput eius antigono referat: qui uictoria mitius usus filium eius Helenum cum epirotis sibi deditum in regnum dimisit: eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Satis constans inter omnes auctores fama est: nullum nec eius nec superioris aetatis regem comparandum Pyrrho fuisse: raroque inter reges tantum, uerum etiam inter illustres uiros aut uitae sanctioris: aut iustitiae probioris uisum fuisse. Scientiam certe rei militaris in illo uiro tantam fuisse: ut cum Lysimacho Demetrio Antigono tantis regibus bella gesserit: uictus semper extiterit. Illyriorum quoque siculorum romanorum & carthaginensium bellis nunquam inferior: plerumque etiam uictor extiterit: qui patriam certe suam angustam ignobilemque fama regis gestarum & claritate nominis sui toto orbe illustrem reddiderit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXVI.

Post mortem Pyrrhi non in macedonia tantum uerum et in asia graeciaeque magni bello motus fuisse. Nam & Peloponnesii per perditionem Antigono sui traditi: & uariante hominum partim dolore partim gaudio: prout singulae ciuitates aut auxilium de Pyrrho sperarant aut metus sustinuerant: ita ut cum Antigono societatem iungebant: aut mutuis inter se odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatum prouinciarum motum Epirotum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyrannidem occupata: a quo cum multi ex primoribus occisi: plures in exilium acti essent: aetolis per legatos postulantes ut coniuges liberosque exulum redderet: prius negauit: postea quasi poeniteret: proficiscendi ad suos omnibus matronis partem dedit: diemque profectiois statuit. Ille quasi in perpetuum cum uiris exulaturae praeciosissima quaeque auferentes: cum ad portam quasi uno agmine profecturae conuenissent omnibus rebus expoliatae in carcere recluduntur: occisis prius in gremiis matrum puuli, liberis uirginibusque ad stuprum direptis. Hanc tam saeuam dominationem stupentibus omnibus princeps eorum Helematus senex & liberis orbus: ut qui nec aetatis nec pignorum respectum timeret: conuocatos domi fidissimos amicos in uindictam patriae hortatur cumstantibus priuato periculo publicum finire: & deliberandi spatium postulantes accersitis seruis iubet obserari fores: tyrannocque nunciari mitteret qui coniuratos apud se comprehenderet: obiectas singulis se qua liberanda patriae auctor esse non possit delectae uictorem futurum. Tunc illi anticipati periculo circumuenti honestiore uitam eligentes coniurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus quinto posteaque tyrannidem occupauerat mense opprimunt. Interea antigonus cum multiplici bello & Ptolemæi regis & spartanorum premeret nouusque illi hostis gallograeciae exercitus affluisset in spem castrore sua manu aduersus caeteros relicta aduersus gallos totis uiribus proficiscitur. Quibus cognitis galli cum & ipsi se praelio pararent in auspicia pugnae hostias caedunt: quaeque extis cum magna caedes interitusque omnium praedicere: non in timore sed in furore uersi: sperantesque deorum minas expiari caede suorum posse coniuges & liberos suos trucidat auspicia belli parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos iuaserat: ut non parcerent aetati: cui etiam hostes pepercissent: bellumque interne ciuium & natalium cum liberis liberorumque matribus gererent: per quibus bella suscipi solent. Ita quasi in celere uitam uictoriaeque redemissent: sicut erant cruciati ex recenti suorum caede praelium non meliore euentu quam omine proficiscuntur. Si quidem pugnae prius parricidioque furiae quam hostes circumuenire: obseruatisque ante oculos manibus interemptorum omnes occisione caesi. Tanta strages fuit: ut dii pariter cum hominibus consensisse in excidium parricidae uiderentur. Post huius pugnae euentum Ptolemæus & spartani uictorem hostium exercitum declinantes in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum discessum uidet: recenti adhuc ex priori uictoria militum ardore bellum atheniensibus infert: in quo cum occupatus esset: interim Alexander rex epirotum ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens fines macedoniae depopulat: aduersus quem cum reuersus a graecia Antigonus esset: transitione militum destitutus regnum macedoniae cum exercitu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum absente patre reparato exercitu non solum amissam macedoniae recepit: uegetum et epirotum regnum Alexandrum spoliatur: tanta uel mobilitas militum uel fortunae uarietas erat: ut uicissim reges nunc exules nunc reges uiderentur. Igitur Alexander cum exul ad arcadas confugisset non minore Epirotorum desiderio quam sociorum auxilio in regnum restituit. Per idem tempus rex Cyrenarum Agas decedit: qui ante infirmitatem Beronicam unicum filiam ad finiendam cum ptolemæo fratre certamina filio eius desponderat. Sed post mortem Antigoni regis mater uirginis Arsinoe ut inuita se contractum matrimonium solueret: misit: ad nuptias uirginis regnumque cyrenae Demetrium fratrem regis antigoni a macedonia accerserent: qui & ipse ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundate uento celeriter cyrenas aduolasset: fiducia pulchritudinis: quam nimis placere socruum coeperat: statim a principio superbus regiae familiae militibusque impotens erat: studiumque placendi a uirgine in matrem contulerat: quae res spectata prius uirgini deinde popularibus militibusque inuisa fuit. Itaque uersis omnium animis in Ptolemæi filium infidiam Demetrio comparat: qui cum in lectum socrus concessisset: percussores imitantur. Sed Arsinoe audita uoce filiae ad fores stantis & praecipientis: ut matri parceret: adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto Beronice & stuprum matris salua pietate ulta est: & in matrimonio

Pyrrhi oc casus

Aristotimi Tyranni crudelitas

Aristotimi caedes
Art. gallograeciae in suos scelus

Gallo graeci cedunt

Art. fortuna uolubilitatem

Beronice arsinoe

Demetrius Cirenensis occiditur

forciendo iudicium patris secuta.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXVII

m Ortuo Syriae rege antiocho cum in locum eius filius Seleucus successisset: hortante matre Laodice: quae inhibere debuerat: auspicia regni a parricidio coepit. Quippe Beronicam nouercam suam sororem Ptolemaei regis aegypti cum paruulo fratre ex ea suscepto interfecit: quo facinore perpetrato & infamiae maculam subiit: & Ptolemaei bello se implicuit. Porro Beronice cum ad se interficiendam missos didicisset: paternam se clausit. Vbi quum obsideri eam cum paruulo filio nuntiatum ciuitatibus Asiae esset: recordatione paternae maiorumque dignitatis eius & casum tam indignae fortunae miserantes auxilia ei omnes misere. frater quoque Ptolemaeus periculo sororis excitus relicto regno cum omnibus uiribus aduolat. Sed Beronice ante aduentum auxiliorum cum uix expugnari non posset: dolo circumuenta trucidat. Indigna res omnibus uisa. Itaque cum uniuersae ciuitates: quae defecerant: ingentem classem comparassent: repente exemplo crudelitatis exterritae simul & in ultionem eius quam defensuri erant. Ptolemaeo se tradunt: quod nisi in aegyptum domestica seditione reuocatus esset: totum regnum Seleuci occupasset. Tatum uel illi odium parricidiale scelus: uel huic fauorem indignae interepte mors sororis attulerat. Post discessum ptolemaei Seleucus cum aduersus ciuitates: quae defecerant: ingentem classem comparasset: repente ueluti diis ipsis parricidium uindicantibus orta tempestate classem naufragio amittit: nec quicquam illi ex tanto apparatu praeter nudum corpus & spiritum & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. Misera quidem res: sed opranda Seleuco fuit: siquidem ciuitates: quae odio eius ad ptolemaeum transferant: uelut diis arbitris satisfactum sibi esset repentina aegre mutatione in naufragii misericordiam uersae imperio se eius restituerunt. Laetus igitur malis suis & danis ditior redditus uelut par uiribus bellum ptolemaeo infert. Sed quasi ad ludibrium tantum fortunae natus esset: nec propter aliud opes regni recepisset: quam ut amitteret uictus proelio non multo quam post naufragium comitiorum trepidus in antiochiam confugit. Inde ad antiochum fratrem litteras fecit: quibus auxilium eius implorat: oblata ei Asia inter fines tauri montis in praemium laetae opis. antiochus autem cum esset annos. xiiii. natus supra aetatem regni audis occasio nem non tam pio animo quam offerebatur arripuit. Sed latronis more totum fratri eripere cupiens puer sceleratam uirilique sumit audaciam. Unde hierax est cognominatus: quia non hominis sed accipitris situ in alienis eripendis uitam sectaretur. Interea ptolemaeus cum audisset regem antiochum in auxilium Seleuco uenire: ne cum duobus uno tempore dimicaret: in annos. x. cum Seleuco pacem facit: sed pax ab hoste data interpellat a fratre: qui conducto gallogrum mercenario exercitu pro auxilio bellum pro fratre hostem se imploratus exhibuit. In eo praelio uirtute gallogrum uictor quidem antiochus fuit: sed galli arbitantes Seleucum in praelio cecidisse in ipsum antiochum arma uertunt: liberius depopulaturi asiam si omnem stirpem regiam extirpissent. Quod ubi sensit antiochus uelut a praedonibus auro se redemit: societatemque cum mercenariis suis iungit. Interea rex Bithyniae Eumenes sparsis consumptisque fratribus bello intestinae discordiae quasi uagantem asiam possessionem inuasurus uictorem antiochum gallosque aggreditur: nec difficile faucibus adhuc ex superiore congressione integer ipse uiribus superat: ea namque tempestate omnia bella in exitum asiae gerebant: uti quilibet fortior fuisset: asiam uelut praedam occupabat. Seleucus & antiochus fratres bellum propter asiam gerebant. Ptolemaeus rex aegypti sub specie sororiae ultionis asiam inhiabat. Hinc Bithynius Eumenes: inde galli humilior semper mercenarii manus asiam depopulabant. Cum interea nemo defensor asiae inter tot praedones inueniebatur: uicto antiocho cum Eumenes maiorem partem asiae occupassent: ne tunc quidem fratres praedito praemio propter quod bellum gerebant: concordare potuerunt. Sed omisso externo hoste in mutuam exitum bellum reparant. In eo antiochus denuo uictus multorum dieum fuga fatigatus tandem ad socerum suum Artamenem regem cappadociae prouehitur: a quo cum primum benigne susceptus esset interiectis diebus cognito quod sibi inuidiae pararetur: salutem fuga quaesiuit. Igitur cum profugo nusquam locus tutus esset: ad Ptolemaeum hostem cuius fide tutior quam fratris existimabat: decurrit: memor uel quae facturus fratri esset: uel quae meruisset a fratre. Sed Ptolemaeus non tam amicus ei deditus quam hostis factus seruari eum arctissima custodia iubet. Hinc quoque antiochus opera cuiusdam meretricis adiutus: quam familiariter agnouerat: deceptis custodibus labitur: fugiensque a latronibus interficitur. Seleucus quoque iisdem ferme diebus amisso regno equo praecipitatus finitur: sic fratres quasi & germanis casibus exules ambo post regna scelerum suorum poenas luerunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXVIII.

Olympias Pyrrhi Epirotae regis filia amisso marito eodemque germano fratre Alexandro cum tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemaei regni ad administrationem ipsa receperat ab aetolis partem acharnaniae quam in portionem belli pater pupillo accepit: eripere uolentibus ad regem macedoniae Demetrium decurrit: eique habenti uxorem antiochi regis Syriae sororem filiam suam Phytiam in matrimonium tradidit: ut auxilium quod misericordia non poterat iure cognationis obtineret. Fuit igitur nuptiae: quibus & noui matrimonii gratia acquiruntur: & ueteris offensa contrahitur. Nam prior uxor uelut matrimonio pulsa sponte sua ad fratrem antiochum discedit: eumque in mariti bellum impellit Acharnanes quoque diffisi epirotis aduersus aetolos auxilium romanorum implorantes obtinuerunt a Romano senatu: ut legati mitterentur: quod denunciarerit aetolis praesentibus ferere praesentibus ab originis suae auxilia graecis non miserunt. Sed aetoli legationem romanorum superbe audiuerunt: poenas

illis & gallos: a quibus tot bellis vexati toties occisione sint caesi exprobrantes; dicentesque prius illis portas adversus carthaginenses aperendas: quae clausa metus punici belli: quae in gratiam arma transferenda. Meminisse deinde iubet: quibus minentur adversus gallos urbem suam eos tueri non potuisse: captaque non ferro defendisse sed auro redemisse. Quam gente se aliquo maiori manu gratiam ingressam non solum externis viribus: sed ne domesticis quae de tectis adiutos universam delesse: sedemque sepulchris eorum praebuisse. quam illi viribus imperioque suo proposuerat: contra Italiam trepidis ex recenti urbis suae incendio Romanis universam ferme a gallis occupata. Prius igitur illos gallos Italia pellendos quam minent aetolis: priusque sua defendenda: quam aliena defendi appetenda. Quos autem homines Romanos esse nepe pastores: quae latrocinio iustis dominis adeptum solum teneant: quae uxoris cum propter originis deonestameta nec iuvenirent: ut publica rapuerint: quae denique urbem suam parricidio condiderint: murorumque fundamenta fraterno sanguine asperant. aetolos autem principes gratiae semper fuisse: & sicut dignitate ita & virtute caeteris prestitisse solos. Denique esse quae macedonas imperio terrarum flores semper contempserint: quae Philippum regem non timuerint: quae Alexandri magni post Persas indosque devictos cum omnes nomine eius orrerent: edicta spreverint. Monere igitur se Romanos contenti sint fortuna praesenti: nec provent arma: quibus & gallos caesos & macedonas contemptos videant. Sic dimissa legatione Romanorum ne fortius locuti quae fecisse viderent: fines epiroti regni acharnaniae depopulant. Iam Olympias filias regna tradiderat: & in locum Pyrrhi fratris defuncti ptolemaeus successerat: quae cum hostibus instructo exercitu obvius processisset: infirmitate correptus in itinere decedit. Olympias quoque non magno post tempore gemino funere vulnere afflicta aegrum spiritum trahens non diu filiis supervixit. Cum ex gente regia sola Nereis uirgo cum Laudomia sorore superessent: Nereis nubat Geloni Siciliae regis filio: Laudomia autem cum in aram Dianae confugisset: concursu populi interficitur quod facinus dii immortales assidue cladibus gentis & prope interitu totius populi vindicaverunt. Nam sterilitatem famemque passi: & intestina discordia vexati: externis ad postremum bellis pene consumpti sunt. Miloque Laudomiae percussor in furorem versus nunc ferro nunc saxo in summa dentibus laceratis visceribus. xii. die intererit. Iis in Epiro gestis interim in Macedonia Demetrius rex relicto filio Philippo parvulo: admodum decedit. Cui Antigonus tutor datus accepta in matrimonium mater pupilli regem se constituere laborat. Interiecto deinde tempore cum seditione minaci macedonum clausus in regia teneretur: in publicum sine satellitibus procedit: prociectoque in vulgus diademate ac purpura dare haec eos alteri iubet: qui aut imperare illis sciat: aut cui parere ipsi sciant. Se adhuc invidiosum illud regnum non voluptatibus sed laboribus ac piculis sentire commemorat. deinde beneficia sua: ut defectionem sociorum vindicaverit: ut dardanos thessalosque exulantes morte Demetrii regis compensaverit: ut denique dignitatem macedonum non solum defenderit: verum etiam auxerit. Quorum si illos poeniteat deponere imperium & reddere illis munus suum: quia regem quaerant: cui imperent: cum populus pudore motus recipere eum regnum iuberet: tam diu recusavit: donec seditionis auctores supplicio traderetur. Post haec bellum spartanis infert: qui soli Philippi Alexandrique bellis & imperium macedonum & omnibus metuenda arma contempserunt. Inter duas nobilissimas gentes bellum sumis utrinque viribus fuit. Cum hi pro veterem macedonum gloria illi non solum pro illibata libertate: sed etiam pro salute certarent: victi lacedaemonii: non ipsi tantum: sed etiam coniuges liberi que magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti pepercit: nulla amissum coniugem fleuit. Filiorum mortem senes laudabat: patribus in acie caesis filiae gratulabantur. Suam vicem omnes dolebant: quae non ipsi pro patriae libertate decidissent. Pariter omnes domibus saucios excipiebant: vulneratos curabant: lapsos reficiebant. Inter haec nullus in urbe strepitus nulla trepidatio magis omnes publicam quam privatam fortunam iugebant. Inter haec Deomenes rex post multas hostium caedes toto corde suo pariter & hostium cruore madens supervenit: ingressusque urbem non humi consedit: non cibum aut potum poposcit: non denique armorum onus deposuit: sed acclivis parieti cum quattuor milia sola ex pugna supervisisset: conspexisset: hortatur ut se ad meliora reipublicae tempora reseruant: tamen cum coniuge & liberis aegyptum ad Ptolemaeum proficiscitur: a quo honorifice susceptus diu & in summa dignitate regis vixit. Postremo post Ptolemaei mortem a filio eius cum omni familia interficitur. Antigonus autem caesis occasione spartanis fortunam tantae urbis miseratus a direptione milites prohibuit: veniamque his quae superverant dedit. Praefatus bellum se cum Cleomene non cum spartanis habuisse: cuius fuga omnis ira eius finita sit: nec minori sibi gloriae fore si ab eo servata lacedaemonia: quo solo capta sit: proderet. Parcere igitur se solo urbis a tectis: quoniam homines: quibus parceret: non supervisissent. Nec multo post ipse decedit: regnumque Philippo annos. xiiii. nato tradidit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXIX.

Philippus in Macedonia
Antiochus in Asia
Ariarathes in Cappadocia
Ptolemeus in Aegypto
Vno tempore regnare coeperant

Isdem ferme temporibus prope universi orbis impia nova regum successione mutata sunt. Nam in Macedonia Philippus mortuo Antigono tutore eodemque victorico. xiiii. annorum regnum suscepit: & in Asia interfecto Seleuco impubes adhuc rex Antiochus constitutus est. Cappadociae regnum quoque Ariarathi puero admodum pater ipse tradiderat: aegyptum patre ac matre interfectis occupaverat Ptolemaeus: cui ex facinoris criminis cognomine Philopater ex contrario fuit. Sed spartani in locum Cleomenis suffecerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deesset apud Carthaginensem aetate adhuc imatura dux Annibal constituit: non penuria seniorum sed odio Romanorum: quo ibitum eum a pueritia sciebant. Fatale non tam Romanis quam ipsi Africae malum. his regibus pueris licet nulli senioris aetatis rectores erant tamen in suorum quibusque ma-

iorum uestigijs tantis magna indoles uirtutis emicuit. Solus Ptolemæus scelestus sicut in occupado regno ita & segnis in administrado fuit. Philippū dardani cæteriq; finitimi populi: quibus uelut imorale odiū cū Macedonū regibus erat: cōtemptu ætatis assidue laceffebāt: cōtra ille sumotis hostibus nō cōtentus sua defendisse: etiā ætolis bellū inferre gestiebat: quæ agitantē illū Demetrius rex illyriorum nup̄ a Paulo Romano cōsule uictus supplicibus ꝑcibus aggredit: iniuriā romanorū quærēs qui non cōtenti italiæ terminis ip̄erium spe improba totius orbis amplexi bellū cū oibus regibus ferant. Sic illos Sicilia: sic Sardinia: Hispania: sic deinde totius africæ imperiū affectantes bellū cū poenis & annibale suscepisse. Sic quoq; non aliā ob causam q̄ q̄ italiæ finitimus uidebat bellum illatum: quasi nefas esset aliquē regē iuxta ip̄erii eorū terminos eē: sed & ip̄i cauēdū eē exēplū cuius q̄to pprius nobiliusq; sit regnū: tāto sit romāos acriores hostes habiturus. Sup hoc cædere se illi regno quod Romani occupauerint: ꝑfitef: gratius habiturus si i possessionē ip̄erii sui sociū potius q̄ hostē uideret. Huiuscemodi oratōe ip̄ulit Philippū: ut omissis ætolis bellū Romanis inferret: minus negocii existimantē: q̄ iam uictos eos ab annibale apud Transumenum lacū audierat: itaq; cū multis bellis eodem tempore grauaret: pacem cū ætolis fecit: quasi alio bellū translaturus: sed ut Græciæ eui cti cōsulturus: quā nunq̄ in maiori periculo fuisse affirmabat. Siquidē cōsurgentibus ab occidente nouis poenorū & romanorū ip̄erijs: quibus una hæc a græcia & alia sit mora dum iter se bello discrimē ip̄erii faciūt: cæterq; statim uictoribus trāsitū i oriētē fore. Videre se itaq; ait consurgentem in Italia nubem illā trucis & cruenti belli uidere tonantē ac fulminatē ab occasu ꝑcellā: quā in q̄scunq; terrarū partes uictoriæ tempestas detulerit: magno cruoris imbre omnia scedaturam. Frequēter Græciam ingentes motus passam nunc Persarum nunc Galloꝝ nunc Macedonū bellis: sed oia illa ludū fuisse existimatos: si ea quæ nūc i italia cōcurrat: manus extra terrā illā se effuderit. Cernere se q̄ cruenta & sanguinaria inter se bella utriq; populi & uiribus copiarū & ducū artibus gerāt: quæ rabies solo finiri partis alterius interitu sine ruina finitimorū non possit. Feros igit animos uictorū minus quidē Macedonia q̄ Græciæ timendos: q̄a remotior & in uindictā sui robustior sit. Scire tamen se eos: q̄ tantis uiribus cōcurrāt. non cōtētos hoc sine uictoriæ fore: metuēdūq; sibi quoq; certamen eorū: q̄ superiores extiterunt: Hoc prætexu finito cū ætolis bello nihil aliud q̄ belloꝝ Romanorūq; bella respiciens singuloꝝ uires ꝑpendebat. Sed nec Romani: quibus poeni & Annibal i certibus erant soluti metu Macedonico uidebant: nā terrebāt eos & uetus macedonū uirtus & deuicti orientis gloria: & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus: quē promptū ad bella industriūq; cognouerūt. Igit̄ Philippus cū iterato prælio uictos a poenis romāos didicisset: aperte hostē se his professus naues: quibus in italiā exercitū traiceret: fabricare cœpit. Legatū deīde ad Annibalem iungendæ societatis gratia cū epistolis mittit: q̄ cōprehēsus & ad senatū perductus incolumis dimissus est. Nō in honorē regis sed ne dubius adhuc indubitatus hostis redderet. Postea uero cū Romanis nunciatū esset i italiā Philippū copias traiecturū Leuiniū prætorē cū instructis nauibus ad philibendū trāsitū mittit: q̄ cū in græciā uenisset: ꝑmissis multis ip̄ulit ætolos bellū aduersus Philippū suscipere Philippus quoq; ætolos in romanorū bella sollicitat. Interea & Dardani Macedonia fines uastare cœperunt adductus. xx. milibus captiuorū Philippū a romano bello ad tuēdū regnū reuocauerunt. Dum hæc agunt̄ Leuinius prætor inita cū Athalo rege societate Græciā populat: quibus claudibus percussæ ciuitates auxiliū petentes Philippū legationibus fatigāt necnō & illyriorū reges lateri eorum hæretes assiduis ꝑcibus ꝑmissa exigebant. Sup hæc uastati macedones ultionem flagitabant: quibus tot tantisq; obsessus rebus: cui rei primo occurreret: ambigebat: oibus tamen ꝑpe diē auxilia se missurū pollicet: nō quia facere posset: quæ promittebat: sed ut spe impletos in societatis iure retineret. Prima tamen illi expeditio aduersus Dardanos fuit: q̄ absentia eius aucupantes maiore belli mole macedonia iminebat. Cū Romanis quoq; pacē facit. cōtentis interim bellū macedonicū distulisse. Philopomeni achæorū duci quē romanos sociorū aīo sollicitare didicerat: insidias ꝑtendit: quibus ille cognitis uitatisq; discedere ab eo Achæos auctoritate sua coegit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXX.

Hilippo in Macedonia magis rebus intento Ptolemæi i ægypto diuersi mores erāt. Nam regno parricidio obtento: & ad necē utriusq; parentis cæde etiā fratris adiucta ueluti rebus feliciter gestis luxuriæ sese tradiderat: regisq; mores oīs secuta r̄gio erat. Itaq; nō amici tātū ꝑfectiq; ueruetiā oīs exercitus depositis militia studiis ocio ac desididia corrupti marcebāt: quibus rebus cognitis Antiochus rex Syriæ ueteri iter se regnorū odio stimulatē repētino bello multas urbes eius oppressit: ip̄amq; ægyptū agreditur. Trepidat igit̄ Ptolemæus & ꝑ legationes quousq; uires paret: rogat morari Antiochū: magno deinde in græciam exercitu cōducto secūdū ꝑliū facit: spoliassetq; regno Antiochū: si fortunā uirtute iuuisset contentus recuperatione urbiū: quas amiserat: factaq; pace auide materiā quietis arripuit: reuolutusq; in luxuriā occisa Eurydice uxore eadēq; sorore sua Agathociæ meretricis illecebris capitur: atq; ita oī magnitudine nomis ac maiestatis oblitus noctes in stupris dies in conuiujs consumit. Addunt̄ instrumenta luxuriæ tympana & tripudia: nec iā spectat̄ rex: sed magister nequitia neruorū oblectamenta modulaf. Hæc primo labentis regiæ tacita pestis & occulta mala fuere. Deinde crescēte licētia iā nec parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia ꝑt̄ quā ꝑteruio

Demetrius
illyriorum
RexPhilippus
bellum ro:
infertAtq; ueram
futurorum
prædictio-
nemLeuinius
prætorAlexandri-
næ delitiæAtq; ptole-
mæi luxu-
riam

rem sociata cū Agathocle fratre ambitiosæ pulchritudinis scorto quotidiana regis supra faciebāt Accedebat & mater Euanthe quæ gemine sobolis illecebris deuinctū regē tenebat. Itaq; nō cōtēta rege iā etiam regnū possident: iā in publico uisunt: iā salutāt: iā comitant. Agathocles regis lateri iūctus ciuitatē regebat: tribunatus p̄fecturas & ducatus mulieres ordinabāt: nec q̄sq; i regno suo minus q̄ ip̄e rex poterat. Cū iterī relicto q̄nq̄n̄ni ex Eurydice sorore filio morit: sed mors eius dū pecuniā regiā mulieres rapiūt: & ip̄erū inita cū p̄ditissimis societate occupare conāt: diu occultata fuit: re tamē cognita cōcursu multitudinis Agathocles occidit: & mulieres i ultionē Eurydice paribulis suffigūt. Morte regis supplicio meretricū uelut expiata regni ifamia legatos Alexandrini ad Ro. miserūt orātes: ut tutelā pupilli suscipāt: tuerēt q; regnū ægypti: qd̄ iā Philippū & antiochū facta iter se pactiōe diuississe dicebāt Grata legatio romāis fuit cām belli q̄rētibus aduersus Philippū q̄ isidiatus eis tp̄ibus punici belli fuerat. huc accedebat: q; p̄oenis & ānibale supato nullius magis arma metuebāt: reputātibus q̄tū motū Pyrrhus pua manu macedonū i italia fecisset: q̄tasq; res macedones i oriēte gessisset. Mittūt igit̄ legati: q; ātiocho & Philippo ut a r̄gno ægypti abstineāt: nūciēt. Mittit & M. Lepidus i ægyptū: qui tutorio nomine regnū pupilli administraret. Dum hæc agunt̄ interim legati Attali regis pergami & Rhodiorum iniurias Philippi regis quærentes romam uenerunt: quæ res omnem cunctationem Macædonici belli senatui exemit. Statim prætextu ferendi auxilii sociis bellum aduersus Philippum decernitur: legionesque cum consule in Macædoniā mittunt. Nec multo post tēpore tota Græciā fiducia Romanorū aduersus philippū spe pristinae libertatis erepta bellum ei itulit. atq; ita cū rex undiq; urgere: pacē petere cōpellit. Deīde cū expositæ cōditiones pacis Romanis eēt: repetere sua & Attalus & Rhodii & Achæi & ætoli cōepere: cōtra Philippus adduci se posse: ut romanis pareat: concedebat. Cæterum indignū eē Græcos a Philippo & Alexandro maioribus suis uictos sub iugū Macædonici ip̄erii subactos uelut uictores leges pacis sibi dicere q̄bus prius sit ratio seruitutis reddenda: q̄ libertas uendicāda. ad postremū tamē eo petente idutiæ duob; mensiū sunt data: ut pax q̄ i Macædoniā nō cōueniebat a senatu petere: Eodē anno iter i sulas thera mene & therasia medio utriusq; ripæ & maris spatio terræ motus fuit: i quo cū admiratiōe nauigatiū repēte ex p̄fūdo cū calidis aq; i sula emerit. In Asia uero eodē die motus terræ Rhodū multasq; alias ciuitates graui ruinae labe cōcussit: q̄sdā solidas obsorbuit. Quo p̄digio territis oībus uates ceciere oriēs rōanorū ip̄iū uetus græcorū ac Macedonū uoraturū. Interī a senatu repudiata pace Philippus i societate belli nabī tyrānū sollicitat. Atq; ita cū i acie exercitū instructis e diuerso hostibus p̄duxisset hortari suos cōepit. Referēdo p̄sas bactrosq; idosq; & oēm asiā oriētis sine a macedōibus p̄domitā: tātoq; fortius hoc bellū q̄ illa sustinēdū: q̄to sit libertas ip̄io carior. Sed & flānius romāorū cōsul relatiōe rege recētissime gestæ suos stimulabat i p̄liū ostēdēdo hic Carthaginē cū Sicilia: i de italiā & hispaniā Romana uirtute p̄domitas: nec ānibalē Alexandro qd̄ magno postponēdū quo italia pulso africā ipsā tertiā p̄tē mūdi supauerit: Sed nec Macedonas ueteri fama sed p̄sentibus uiribus existimādos: q̄a nō cū Alexandro magno: quē iuictū audierāt: nec cū exercitu eius: q̄ totū oriētē deuicerat: bellū gerāt: sed cū Philippo puero imaturæ ætatis: q̄ regni terminos aduersus finitimos ægre defēdat. Et cū iis Macædōibus q̄ nō ita ut p̄dæ pridē dardāis tuerūt: illos maiorū d̄cora: rōanos se suorū militū cōmēorare. Nō. n. alio exercitu Annibalē & p̄enos & totū ferme occidētē sed iis ip̄is quos i acie habebat militibus subactos. His adhortatiōibus utrinq; cōcitati milites p̄lio cōcurrūt: alteri oriētis alteri occidētis ip̄erio gloriātes: ferētēsq; i bellū alii maiorū suorū antiquā & obsoletam gloriā: alii uirētē recētibus experimētis uirtutis florē. Sed Macædōes romana fortuna uicit: Fractus itaq; bello Philippus pace a flaminio cōsule petita nomē qd̄ regium retinuit: sed omnibus Traciæ urbibus uelut regni membris extra terminos antiquæ possessionis amissis solā macedoniā retinuit offensi tamē ætoli: q̄a nō ex arbitrio eorū macedonia quoq; adēpta regi & data sibi i p̄miū belli eēt legatos ad Antiochum mittūt: q̄ eū adulatiōe magnitudinis i romana bella spe societatis uniuersæ Græciæ impellerent.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXI.

Mortuo Ptolemæo Philopatre rege ægypti cōtēptaq; parruli filii eius ætate. q̄ i sp̄e eēt regni relictus p̄da domesticis erat. Antiochus rex Syriæ occupare ægyptum statuit. Itaq; phoenicē cæterasq; Syriæ qd̄ sed iuris ægypti ciuitates cū iualisset: legatos ad eum senatus mittit: q̄ denunciarēt ei abstinere a regno pupilli postremis p̄ris p̄cibus fidei suæ traditi: q̄bus sp̄tis iteriecto tpe alia legatio supuenit: q̄ omīssa pupilli p̄sona ciuitates iure belli factas populi Romani i itegrū restitui: iubebat. Abnuētī bellū denūciat: qd̄ ille facile susceptū infeliciter gessit. Eodē tpe & Nabīs tyrannus multas græciæ ciuitates occupauerat. Igit̄ senatus ne eodē tpe duplici bello romanæ uires detinerent: scripsit flaminio: si ei uideat: sicuti Macædoniā a Philippo ita graciā a Nabide liberaret. Ob quā cām ip̄erū ei proगतū est. Terribile q̄ppe Antiocho bellū Annibalis nomē faciebat: quē æmuli eius occultis mandatis cū Antiocho inisse societate apud romanos criminabat: negantes eū æquo animo sub legibus uiuere assuetū ip̄erio & imoderata licētia militare: sēp; tædio q̄etis urbanæ nouas belli causas circūspicere: q̄ & si falsa anūciata fuisset: apud timētes tamē p̄ ueris habebāt. Deniq; senatus metu p̄cussus ad speculādos actus Annibalis legatū in africā Seruiliū mittit. eiq; tacitis mādatis p̄cepit: ut si posset eū

Ptolemæus Ro. fidei creditur.

M. Lepidus in ægyptū mittitur

Terræ motus

Atē. flaminii cōsulis hortationē

Vincitur Philippus

Semina belli cū antiocho gesti

Nabis

p æmulos eius iterficeret: metuq; inuisi nois tãdẽ populũ romanũ liberaret. Sed res Annibalem nõ
 diu latuit uigẽ ad pspiciẽda cauendaq; pericula peritũ: nec minus in secũdis aduersa q̃ i aduersis secũ
 da cogitatẽ. Igit̃ cũ tota die i oculis principũ legatiq; romani in foro Carthaginẽsiũ obseruatus i lu
 premũ fuisset: appropinquãte uespere equũ cõscẽdit: & rus urbanũ qd̃ ppe littus maris hẽbat igna
 ris seruis iussisq; ad portã diuertentẽ oppiri cõtẽdit: hẽbat ibi naues cũ remigibus occulto sinu litto
 ris absconditas: erat et grãdis pecunia i eo agro pparata: ut cũ res exegisset nec facultas fugã nec iopiã
 morãt̃. Lecta igit̃ seruoꝝ iuuetute: quoꝝ copiã italicõꝝ captiuõꝝ nũerus augebat: nauẽ cõscẽdit.
 cursuq; ad Antiochũ dirigit: postera aut̃ die ciuitas p̃cipẽ suũ ac tũ t̃pis cõsulẽ i foro expectabat:
 quẽ ut p̃fectũ nũciatũ ẽ: nõ aliter q̃ si urbs capta eẽt: oẽs trepidauer̃: exitiosq; sibi fugã eius omiati
 sũt. Legatus uero rōanus q̃si bellũ iã illatũ italiã ab Annibale eẽt: tacitus Romã reuertit̃: trepidũq;
 nũciũ refert: Interi Flaminius i grãcia iũcta cũ q̃busdã ciuitatibus societate nabidẽ tyrãnũ duobus
 cõtinuis p̃his subegit: & grauit̃ fractũ uelut exãguẽ i regno reliq; sed libertate grãciã r̃stituta re
 ductis ab urbibus p̃sidiis cũ romanus exercitus i italiã reportatus eẽt uelut uacua rursus possessiõẽ
 sollicitatus: multas ciuitates repentino bello inuasit: quibus rebus exterriti Achã: ne uicinũ malũ
 etiã ad se serperet: bellũ aduersus Nabidẽ decernũt: ducẽq; p̃torem suum Philopomenẽ insignis
 industriã uirum cõstituũt: cuius in eo bello tanta uirtus enituit: ut opinione omnium comparareẽ
 Flaminio romano imperatori. Eodẽ tẽpore Annibal cũ ad Antiochũ puenisset uelut deoꝝ munus
 excipit̃: tantuq; eius aduẽtu ardor aĩs regis accessit: ut nõ tã de bello q̃ de premiis uictoriã cogita
 ret: sed Annibal cui nota romana uirtus erat: negabat opprimi romanos nisi in italia posse. Ad hoc
 sibi centũ naues & decẽ milia peditũ & mille equites poscebat. Promittẽs hac manus nõ minus bel
 lum q̃ gesserit italiã instauraturũ: & in asiã regi sedẽti aut uictoriã de Romanis: aut æquas pacis cõ
 ditiones relaturũ. Quippe & hispanis bello flagrantibus ducem tantũ deesse: & italiã notiorẽ sibi nũc
 q̃ pridẽ fuisse: sed nec carthaginẽ quieturã sociãq; ei se sine mora prebiturã: cũ regi cõsilia placuisset:
 mittit̃ carthaginem unus ex comitibus Annibalis: q̃ in bellũ cupidos hortet̃: Annibalemq; cum cõ
 piis affuturũ nunciet: nihil dicat partibus nisi animos carthaginẽsiũ deesse: asiã & uires belli & sũ
 ptũ prebiturã. Hęc cũ relata carthaginensibus essent: nuncius ipse ab inimicis annibalis comprehẽ
 ditur: & perductus in senatum: cum interrogaretur: ad quẽ missus esset punico ingenio respondit
 se ad uniuersum senatũ missũ. Nec. n. hoc opus singuloꝝ: sed uniuersoꝝ esse: dũ multis diebus deli
 berant an eum Romã ad pugnandam publicam cõscientiã mittant: tacitus conscensa naue ad anni
 balem reuertit̃ quo cognito carthaginẽses statim romã legatũ deferũt. Romani quoq; ad antiochũ
 legatos misere: qui sub spẽ legationis & regis apparatũ specularent̃: & Annibalẽ aut romanis mitiga
 rent: aut assiduo colloquio suspectum inuisumq; regi facerẽt: Itaq; legati cum ephesi conuenissent:
 ad antiochum mandata ei senatus tradunt. Dum reipsonsum expectant omnibus diebus assidui cũ
 annibale fuerunt: dicentes timide eum a patria recessisse: cũ pacẽ romani nõ tã cũ republica q̃ cũ eo
 factã summa fide custodiãt: nec bella eũ tomanoꝝ magis odio q̃ patriã amore gessisse: cui ab opti
 mo quoq; etiã spiritus ipse debebat. Has. n. publicas inter populos non priuatas inter duces belliãdi
 causas esse. inde res gestas eius laudate: quoꝝ sermõẽ lætus læpius cupidiusq; cũ legatis colloquit̃.
 Ignarus quid pro familiaritate romana odiũ sibi apud regẽ crearet. Quippe antiochus tam assiduo
 colloquio reconciliatã cũ romanis gratiã existimãs: nihil ad eũ sicut solebat referre: experteq; totius
 consiliũ & ueluti hostẽ p̃ditoremq; suũ odisse cõcepit: quã res tantum apparatũ belli cessante impa
 toria arte corrupit. Senatus mãdata fuerãt: ut cõtẽtus terminis asiã eẽt: nec ipsis ingrediẽdi asiã neces
 sitatẽ iponeret: q̃bus sp̃tis nõ accipiẽdũ bellũ statuissẽ sed i ferẽdũ dicit̃: cũ frequẽter de bello cõsi
 liũ hũisset r̃oto Annibale: tãdẽ eũ uocari iussisse: nõ ex snia eius aliqd̃ ageret: sed ne p̃ oia eũ sp̃uisse
 uideret̃: oibusq; progatis postremũ iterrogasse: quo ille aĩ aduerso itelligere se p̃fessus est: non quia
 egeat cõsilio sed ad supplẽdũ numeꝝ sniãq; se uocatũ: tamẽ & odio Romanoꝝ & amore regis: apud
 quẽ solũ tutũ sibi exiliũ relicũ sit: se uia gerẽdi belli edifferturũ. Veniã deĩde libertatis deĩpcatus ẽ: ni
 hil se aut cõsilioꝝ aut cõceptoꝝ p̃sentĩũ p̃bare ait: nec sedẽ belli grãciã sibi placere cũ italia uerior
 materia sit: Quippe rōanos uici nõ nisi armis suis posse. Nec italiã aliter q̃ italicis uiribus subigi. Siq;
 dẽ diuersũ ceteris mortalibus eẽ illud & belli genus & hoĩum aliis bellis plurimũ momẽti hẽre pri
 orẽ aliquã cepisse occasionẽ loci tẽporisq; agros rapuisse: urbes aliquas expugnasse: cũ rōano seu oc
 cupaueris prior aliqua rōne seu uiceris tũ et cũ uicto & iacẽtẽ luctãdũ ẽ. Quãobrẽ si q̃s eos i italia la
 cesserit suis eos opibus suis uiribus suis armis posse uincere: sicut ip̃e fecerit: sin uero q̃s illis Italia ue
 lut fõte cesserit uiriũ p̃inde falli ac si q̃s amnes nõ ab ip̃is fontĩũ primordiis deriuare: sed cõcretis iã
 aquã molibus auertere uel exicare uelit. Hoc & secreto se cẽsuissẽ utroq; ministeriũ cõsiliũ sui ob
 tulissẽ: & nũc p̃sentibus amicis iõ repetissẽ: ut scirẽt oẽs rationẽ cũ romãis gerẽdi belli: eosq; foris i
 uictos domi fragiles eẽ. Prius nãq; eos urbe q̃ ip̃io: prius italiã q̃ puiciis exui posse. Quippe & a gal
 lis captos & a se ppe deletos eẽ: neq; se unq; uictũ priusq; terris eoz̃ cesserit Reuerso carthaginẽ sta
 tim cũ loco fortunã belli mutatã. Huic sententiã obtrectatores amici regis erãt. utilitatẽ rei cogitã
 tes: sed uerẽtes: ne p̃bato cõsilio eius primũ apud regẽ locũ grã occuparet. At Antiocho nõ tã cõsi
 liũ q̃ auctor displicebat: ne gloria uictoriã Annibalis nõ sua eẽt. Oia igit̃ uariis affẽtationũ adulatio
 nibus corrũpebant̃ nihil cõsilio uel ratione agebat̃. Rex ip̃e p̃ hyemẽ i luxuriã lapsus nouis quotti

Seruilus
ad quid car
thaginem
missus

Fuga anni
balis ex afri
ca

Consulem
carth. ha
buere

Cõsilia an
nibalis &
antiochi in
moliendo
bello aduer
sus ro.

Ro. legato
rum ars in
annibale cõ
pellando

Art. anni
balis confi
lium de bel
lo ro. infe
rendo

Attilii con
sulis dilige
tia in com
parãdo bel
lo

die nuptiis deditus erat. Cōtra Attilius romanus cōsul: q̄ ad hoc bellū missus erat: copias arma cæte
raq; bello necessaria summa idustria parabat: ciuitates socias cōfirmabat: dubias illiciebat: nec alius
exitus belli q̄ apparatus utriusq; partis fuit. Itaq; priā belli cōgressiōe cū cedētes suos rex cerneret: nō
laborātibus auxiliū tulit: sed fugiētibus se ducē: p̄buit: castraq; ditia uictoribus reliq̄t. Deinde cū in
Asiā p̄da romanis occupatis fugiēdo puenisse p̄nerere neglecti cōsiliū cœpit: reuocatoq; ī amicitia
Annibale oīa ex snia eius agere uelle dicit. Interim nūciaf ei. L. neuū romanū ducē cū octoginta ro
stratis nauibus in bellū nauale a senatu missū aduētare: q̄ res illi restituēdæ fortunæ spē dedit. Itaq;
priusq; sociæ ciuitates ad hostes deficerēt: decernere nauali p̄lio statuit: sperās cladē ī græcia acceptā
noua posse uictoria abōleri. Annibali igif tradita classe p̄liū cōmittit: sed nec asiā milites Romanis:
neq; naues eoz; pares rostratis nauibus fuere: mior tamē clades ducis solertia fuit: Romā nōdū opi
nio uictoriæ uenerat: & iccirco ī cōsulibus creādis suspēsa ciuitas erat. Sed aduersus Annibalē ducē
quis melior q̄ africani frater crearetur: cum uincere p̄enos opus Scipionum sit? Creatur igif cōsul
Lucius Scipio: eiq; datur legatus frater Africanus: ut intelligeret Antiochus nō maiorem fiduciam
se in Annibale uictō q̄ romanos in uictore Scipione habere. Traiciētibus in Asiā Scipionibus exer
citū iā utrobicq; p̄fligatū bellū nūciatū ē: uictūq; Antiochū terrestri Annibalē nauali bello iuenerūt
Primo igif aduētū eoz; legatos pacē petētes ad eos Antiochus mittit: peculiare donū Africano ferē
tes ipsius filiū: quē ex paruo nauigio traiciētē ceperat. Sed africanus priuata beneficia a rebus publi
cis segregata duxit: aliaq; esse patris officia: alia patriæ iura: q̄ nō liberis tantū uerū etiā uitæ ipsi p̄po
nant. proinde gratū se munus accipe: priuatoq; ip̄edio munificētiæ regis respōsuz;: quod ad bellū
pacēq; pertineat: nihil neq; gratiæ dari: neq; de iure patriæ decidi posse respōdit. Nam neq; de redi
mendo filio unq; tractauit: nec senatū de eo agere permisit: sed ut dignū maiestate eius erat: armis se
receptuz; filiū dixerat. Post hæc leges pacis dicūtur: ut Asia romanis cederet: cōtentus Syriæ regno
esset. naues uniuersas captiuas & transfugas traderet: sumptūq; oēm belli romanis restitueret. q̄ cū
nunciata Antiocho essent nōdū ita uictū se esse respōdit: ut spoliari se regno pateref bellicq; ea irri
tamēta nō pacis blādimēta esse. Igitur dū ab utroq; bellū pararef: & ingressi Asiam romani ilion uenif
sent mutua gratulatio iliēsiū ac romanoz; fuit. iliēsiū Aeneā cæterosq; duces a se p̄fectos. Roma
nis se ab his p̄creatos referētibus: tātaq; letitia oīum fuit: quāta esse post lōgū tēpus iter parentes &
liberos solet. Iuuabat Ilienses nepotes suos occidēte: ut africa domita & asiā ut auitū regnū uēdicare
optabilē troiæ ruinā fuisse dicētes: ut tā feliciter renasceref. Cōtra Romāos auitos lares & icunabu
la maiorz; tēplaq; ac deoz; simulacra: inexplēbile desiderū uidendi tenebat. Profectis ab ilio Roma
nis Eumenes rex cū auxiliis romanis occurrit: nec multo post præliū ē cū Antiocho cōmissum cū ī
deteriore cornu pulsa legio romana maiore dedecore q̄ piculo ad castra fugeret. M. æmylius tribu
nus triginta milia ad tutelā castroz; relictis armare se milites suos & extra uallū p̄gredi iubet: stri
ctisq; gladiis fugientibus minari morituros dicens nisi in præliū reuertant. ī festioraq; sua q̄ hostiū
castra inuēturos. Attonita tanto periculo legio comitātibus comilitonibus qui fugere eos p̄hibue
rant: ī præliū reuertit: magnaq; cæde edita initiū uictoriæ fuit. Cæsa hostiū. l. milia capta. xi. milia
Antiocho pacem petēti nihil ad superiores cōditiones additum: Africano prædicante neq; romanos
si uincant animis minui: neq; si uincant secundis rebus inolescere: captas ciuitates inter socios diui
sere: muneris romani aptiorē Asiam q̄ possessiones uoluntaria iudicantes. Quippe uictoriæ gloriā
Romano nomini uendicandam: opum luxuriam sociis relinquēdam.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXII.

A Etoli qui Antiochum in bella romana impulerāt uictō eodē soli aduersus romanos
& uiribus impares & omni auxilio destituti remanserāt: nec multo post uicti liberta
tem: quam illibatam aduersus dominationem atheniensium & spartanoz; inter tot
græciæ ciuitates soli retinuerant: amiserunt. Quæ conditio tanto illis amarior quā
to serior fuit: reputantibus tempora illa: quibus tantis persarum opibus domesticis
uiribus restiterant: quibus gallorum uiolentiam asiæ Italiæq; terribilē Delphico bel
lo fregerant: quæ sola gloriosa recordatio maius desyderiū libertatis augebat. Dū hæc aguntur me
dio tempore inter Messenios & Achæos de principatu primo contentio: mox bellum ortū est: ī eo
nobilis Achæorum philopomenes imperator capitur: non quia pugnādo uitæ parceret: sed dū suos
in præliū reuocat: in transitu fossæ equo præcipitatus a multitudine hostiū oppressus est. Quē ia
centem Messenii seu metu uirtutis uel uerecundia dignitatis interficere ausi non fuerūt. Itaq; uelut
in illo oē bellum confecissent: captiuum p̄ uniuersam ciuitatem in modum triumphī circunduxe
runt: effuso obuiam populo ac si suus non hostium imperator aduentaret: nec uictorē Achæi auidi
us uidissent: q̄ uictum hostem uiderunt. Igitur eundem in theatrum duci iusserunt: ut omnes cōtue
rentur. quem potuisse capi incredibile singulis uidebatur. Deinde in carcerem deducto uerecundia
magnitudinis eius uenenū ei dederunt: quod ille lætus: ac si uicisset accepit: quæsito prius an lygor
tas præfectus Achæorum: quem secundum a se esse scientia rei militari sciebat: incolumis effugisset.
Quē ut accepit euasisse ēt nō in totū dicēs cōsultū male Achæis expirauit: nec multo post reparato
bello Messenii uincūt: p̄enasq; īterfecti Philopomenis peperderūt: Interea in Syria rex Antiochus
cū graui tributo pacis a romanis p̄meret: & uictus oneratusq; esset seu inopia pecuniæ cōpulsus seu

Scipionum
laus

Atf. cōgra
tulationē
Romanoz;
& iliēsiū

Antiochus
uincitur

Aetoli li
bertate pri
uatur

philopome
nes capitur

philopome
nes a Messe
niis uene
no necatur

auaritia sollicitatus qua spabat se sub specie tributariae necessitatis excusatus sacrilegia commissura
 adhibito exercitu nocte templum Dodonaei Iouis aggreditur: qua re prodita concursu incolarum cum omni
 militia interficitur. Romae cum multae gratiae ciuitates quaestum de iniuriis Philippi regis Macedonum
 uenissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium: quem pater ad satisfaciendum senatui
 miserat: & legatos ciuitatum esset: turba querelarum confusus adolescens repente obtulit. Tunc sena-
 tus uerecundia eius motus: qua priuatim est antea cum obses Romae esset: carus omnibus fuerat cum illi do-
 nauit: atque ita modestia sua Demetrius ueniam patri non iure defensionis: sed patrocinio pudoris obtinuit
 quod ipsi decreto senatus significatum est: ut appareret non tam absolutum regem quam donatum filio patris: quae res De-
 metrius non gratiam legationis sed odium obrectationis comparauit. Nam apud fratrem Perseum aemulatio
 illi inuidiam contraxit: & apud patrem nota absolutiois causa offensa fuit: indignante Philippo plus
 prospecta patris aegritudine quotidie absentem Demetrium apud eum criminari: & primo iussum: post est suspe-
 ctum reddere: nunc amicitiam Romanorum: nunc prodicionem ei patris obiectare. Ad postremum insidias sibi ab eo
 paratas confingit: ad cuius rei probationem imittit iudices testes subornat: & facius quam obiicit: admittit:
 quibus rebus prius compulso ad parricidium fuerat omnem regiam fecit. Occiso Demetrio sublatoque aemulo non
 negligenter tantum Perseus in patrem uergetur et contumacior erat: nec haereditatem regni: sed regem se gerebat. His re-
 bus offensus Philippus impatiens in dies mortem Demetrii dolebat: tunc & insidiis se circumuentum suspicari:
 testes iudicesque torquere. Atque ita cognita fraude non minus scelere Persei quam innoxia Demetrii morte cru-
 ciabatur: peregrissetque ultionem: nisi prouentus esset. Nam breui post tempore morbo ex aegritudine contracto deces-
 sit: relicto magno belli apparatu aduersus Romanos: quo postea Perseus usus est. Nam & Gallos Scordi-
 scos ad belli societatem populerat: fecissetque Romanis graue bellum: nisi decessisset. Nam & Galli bello aduer-
 sus Delphos infeliciter gesto in quo maiorem uim numini quam hostium senserant amisso Breno duce per Asia per-
 in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem uestigia qua uenerant: antiquam patriam repetiuerunt. Ex his per quae
 da in confluente Danubii & Sabi conuenerunt: cordiscosque se appellari uoluit. Tetosagi autem cum in antiqua pa-
 tria Tolosam uenisset comprehensique pestifera lue essent: non prius sanitatem recuperauerunt quam aruspicum re-
 sponsis moniti aurea argenti que bello sacrilegiisque quaesitum in Tolosensem lacum mergerent. Quod omne
 magno Post tempore Cepio Romanus consul abstulit: fuisse auri pondus centum decem milia: argenti pondus quingentes de-
 cies centum milia. Quod sacrilegium causa excidii Cepioni exercituique eius postea fuit. Romanos quoque
 Cymbrici belli tumultus uelut ultor sacrae pecuniae insecutus est: ex gente Tetosagorum non mediocri po-
 pulus praedae dulcedine Illyricum repetiuit: spoliatisque Istri in Panonia conuenerunt: Istriorum gentem fama est origi-
 nem a Colchis ducere: missis ab Oeta rege ad argonautas raptoreque filiae persequendos: quae ut a ponto intra
 uerunt Istrum alueo Sabi fluminis penitus inuecti uestigia argonautarum insequentes naues suas hueris prius
 ga mortium usque ad littus Adriatici maris transtulerunt: cognito quae argonautae iude per longitudinem nauis
 priores fecissent: quos ut aduectos Colchi non reperiunt siue metu regis siue tadio longae navigationis
 iuxta aegleiam conuenerunt. Istrique ex uocabulo amnis: quo a mari concesserant appellati. Daci quoque sobo-
 les getarum sunt: quae cum Olore rege aduersus Bastarnas male pugnasset: ob ultionem segnitiae capturi sonum
 capita loco pedum ponere iussu regis cogebatur: ministeriaque uxoribus: quae ipsis antea fieri solebant facere:
 neque haec ante mutata sunt: quae ignominiam bello acceptam uirtute deleret: igitur Perseus cum imperio Philippi
 patris successisset: omnes has gentes aduersus Romanos in societatem belli sollicitabat. Interim iter Prusiam regem
 ad quem Annibal post pacem Antiocho a Romanis datam profugerat: & Eumenem bellum ortum est: quod Prusias
 Annibalis fiducia rupto foedere prior intulit. Namque Annibal cum ab Antiocho Romani iter ceteras condi-
 tiones pacis deditionem eius deposceret: admotus a rege in fugam uersus cretam deseruit: ubi cum diu getam uitam
 egisset: inuidiosumque se per nimias opes uideret: amphoras plumbum repletas in templo Dianae quasi fortunae
 suae praedia deposuit: atque ita nihil de illo sollicita ciuitate: quoniam uelut pignus opes eius tenebant:
 ad Prusiam contulit: auro suo in statuis: quas secum portabat infuso: ne conspectae opes uitae suae nocerent. De-
 inde cum Prusias terrestri bello ab Eumene uictus esset: plumbum in mare transtulisset: Annibal nouo com-
 ro auctor uictoriae fuit. Nam omne serpentinum genus in fictiles lagenas conici iussit: medioque plumbum in naues
 hostium mittit. Id primum potius ridiculum uisum fictilibus dimicare: quam ferro nequeat. Sed ubi serpenti-
 bus repleti naues coepe ancipiti piculo circumuenti: hosti uictoriam cessere: quae ubi Romae nunciata sunt: mis-
 si a senatu sunt legati: quae utrumque regem in pacem cogeret: Annibalque deposceret. Sed Annibal re cognita sub-
 pto ueneno legationem morte prouenit. Insignis hic annus trium toto orbe maxime imperatorum fuit mor-
 tibus Annibalis: Philopomenis: & Scipionis Africani. Ex quibus constat Annibalem nec cum Italia cum Roma
 no tonante imperio contremuit. Nec cum reuersus Carthaginem summum imperium tenuit: aut cubantem coenasse:
 aut plus sextario uini indulsisse: pudicitiamque cum tanta iter tot captiuas habuisse: ut in Africa natum quauis
 negaret. Moderationis certe eius fuit: ut cum diuersarum gentium exercitum rexerit: neque insidiis suorum mi-
 litum sit petitus unquam: neque fraude proditus cum utrumque hostes saepe tentassent.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXIII.

In ore quodam regum motu Romani macedonicum quam punicum bellum gesserunt: sed tanto clarius quanto
 nobilitate macedones poenos antecesserunt: Nam cum gloria orientis domiti & auxiliis omnium
 regum iuuabantur. Itaque Romani & legiones plures: numero conscripserunt: & auxilia a Massinissa
 rege Numidarum ceterisque sociis omnibus acciuerunt. Et Eumeni regi Bithyniae denunciatum

Antiochus
interficiturDemetrii i-
teritusPhilippi in-
teritusScordisci a
gallis defu-
ereAurum to-
losanumIstri a col-
chis suntNota de
traiectu al-
piumDaci a ge-
thisPlutarchus
ad gortyni-
os in creta
uenisse aitScipio
Annibal &
Philopoe-
menes

Macedoni-
ci belli ap-
paratus

Aemilio
paulo
Macedoni-
cum bellū
decernitur

Vincit per
seus

Perseus cū
duobus fi-
liis capitur

Noningen-
tis .xx. tri-
bus annis i
macedonia
regnatum

Achaici bel-
li origo

Mumius
consul

Acheorum
audacia co-
rīthū euer-
titur

P. popilius

Antiochus
circulo a
popilio in-
clusus cogi-
tur respon-
dere

ut bellū summis uiribus iuaret Perseo p̄ter macedonicū exercitū iuictæ opinionis decennii belli sumptus a patre paratus in thesauris & in horreis erat: quibus rebus inflatus & oblitus fortunæ paternæ ueterem Alexandri gloriā considerare suos iubebat. Prima congressio equitū fuit: qua uictor Perseus suspensam oīum expectatiōe i fauorem sui traxit: misit tamē legatos ad consulem: qui pacē peterent: quā patri suo Romani etiā uicto dedissent: impensas belli lege uicti suscepturus. Sed consul Sulpitius nō minus graues q̄ uicto leges dixit. Dū hæc agunt: metu tā periculosi belli rōani æmylium Paulū cōsulē creat: eiq̄ extra ordinē Macedonicū bellū decernūt: qui cū ad exercitū uenisset: non magnā morā pugnæ fecit. Pridiæ q̄ cōsereret bellū luna nocte defecit: triste id ostētū Perse om nibus presagientibus: sinēq̄ macedonici regno portendi uaticinantibus In ea pugna. M. Cato Cato nis oratoris filius dum inter cōfertissimos hostes insigniter dimicat equo delapsus pedestre p̄liū ag greditur. Nā cadentē manipulus hostiū eum horrido clamore uelut iacentē obtruncaturus circum steterat. At ille citius corpore collecto magnas strages edidit: cum ad unū opprimēdum undecunq̄ hostes cōuolarēt: dū procerū quendā petit: gladius ei e manu elapsus in mediā cohortem hostium decidit: ad quē recuperandum umbone se protegens i spectante utroq̄ exercitu iter mucrōes se ho stium immerferit: recollectoq̄ gladio multis uulneribus exceptis ad socios cum clamore omniū re uertitur: huius audaciā cæteri imitati uictoriā peperere. Perseus rex fuga cū decē milibus talētū sa mo thraciā deserit: quē Gneus Octauius ad persequendū missus a cōsule cū duobus filiis Alexādro & Philippo cepit: captūq̄ ad consulē duxit. Macedōia a Garano: qui primus in ea regnauit usq̄ ad Perseū triginta reges habuit. Quoꝝ sub regno fuit quidem annis nōingētis & uiginti tribus: sed re rum non nisi centum nonaginta duobus annis potita: Ita cū i ditionē Romanorū cessisset magistra tibus p̄ singulas ciuitates cōstitutis libera facta est: legesq̄ q̄bus adhuc utitur: a Paulo accepit. Aeto lorum uniuersarū urbiū senatus cum coniugibus & liberis qui dubia fide fuerant romam missus: ibiq̄ ne in patria aliquid nouaret diu detentus: ægreq̄ per multos annos legationibus ciuitatum se natu fatigato in patriam q̄sq̄ suam remissus est.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXIII.

Oenis ac Macedōibus subactis ætolorūq̄ uiribus principū captiuitate debilitatis so li adhuc ex grācia uniuersæ Achæi nimis potētes tūc tēporis romanis uidebant: nō pp̄ singularū ciuitatū nimias opes: sed pp̄ter cōspirationē uniuersarū. Namq̄ Achæi licet p̄ ciuitates ueluti p̄ mēbra diuisi sint: unū tamē corpus & unū i perium habent singularūq̄ urbiū pericula mutuis uiribus propulsat. Quærētibus igit̄ romanis cau sas belli tēpestiui fortūa querelas Spartanorū obtulit: quoꝝ agros Achæi pp̄ter mu tuū odiū populabant: spartanis a senatu responsum est: legatos se ad inspiciendas res sociorū & ad i iuriam demendam: in grāciam missuros: sed legatis occulte mādata data sunt: ut corpus Achæorū dissoluerent. singulasq̄ urbes proprii iuris facerēt: quo facilius ad obsequia cogerētur: & si quæ ur bes contumaces essent frāgerent. Igitur legati omniū ciuitatū principibus Corinthum euocatis de cretū senatus recitant: quod cōsiliū habeant: aperiunt expedire: omnibus dicūt: ut singulæ ciuitates leges suas & iura sua habeāt. Quod ut omnibus innotuit: uelut in furorem uersi uniuersorū peregrinum populū trucidāt: legatos quoq̄ ipsos romanorū uiolassēt: nisi audito tumultu trepidi fugissēt Hæc ubi romæ nunciata sunt: statim senatus Mumio cōsuli bellū Achaicum decernit: qui ex tēplo exercitu deportato & omnibus strēnue prouisis pugnandi cōpiam hostibus fecit: sed Achæi uelut nihil negocii romano bello suscepissent. Ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere. Itaq̄ p̄dā non præliū cogitantes: & uehicula ad spolia hostiū reportāda duxerunt: & coniuges liberosq̄ suos ad spe ctāda certamina i mōribus posuerūt. Sed prælio cōmisso ante oculos suorū cæsi: lugubre his specta culū sui & grauē luctus memoriā reliquerūt. Coniuges quoq̄ & liberi eorū de spectatoribus cap tiui facti præda hostiū fuere. Vrbs ipsa corīthū diruitur: populus omnis sub corona uēdit: ut hoc exemplo cæteris ciuitatibus metus nouarū regū imponderetur. Dum hæc agunt rex syriæ Antiochus Ptolemæo maiori sororis eius filio regi ægypti bellū infert: segni admodū & quotidiana luxuria ita marcido: ut nō solū regiæ maiestatis officia i termitteret: ueꝝ etiam sensu hoīs nimia sagina careret Pulsus igitur regno ad fratrem minorem Ptolemæū Alexādriā cōfugit. p̄ticipatoq̄ cū eo regno romā legatos ad senatū mittūt: auxilia petūt fidē societatis iplorāt: mouere senatū preceps fratꝝ: Mittit̄ igit̄ legatus. P. Popilius ad Antiochū: qui abstinere eum ægypto aut si iam incessisset: excedere iube ret. Cū i ægypto eū iuenisset: osculūq̄ ei rex obtulisset. (Nā coluerat iter cæteros. P. Popiliū Antio chus cū romæ obses eēt) Tūc Popilius faceßere iteri priuatā amicitia iubet: cū mādata patriæ iterce dāt: prolatoq̄ senatus decreto & tradito cunctari regē uideret: consultationēq̄ ad amicos referre. Ibi Popilius uirga: quam in manu gerebat amplo circulo iclusum: ut amicos caperet cōsulere iubet: nec prius ide exire q̄ respōsū senatui daret: aut pacē: aut bellū cū Rōanis habiturū. Adeoq̄ hæc aspe ritas aīum regis fregit: ut pariturū se senatui respōderet. Reuersus i regnū Antiochus decedit: relicto paruulo admodū filio: cui cū tutores dati a populo essent: patruus eius Demetrius: qui obses romæ erat: cognita morte Antiochi fratris senatū adiit: obsidēq̄ se uiuo fratre uenisse quo mortuo cuius obses sit se ignorare. Dimitti igit̄ se ad regnū petendū æquū esse: quod sicuti iure gētū maiori fratri cesserit: ita nūc sibi q̄ pupillū ætatē atcedat deberi: cū se nō dimitti animaduerteteret a senatu tacito

iudicio tutius apud pupillū q̄ apud eū regnū futurū arbitrāte specie uenādi ab urbe profectus: hostis Demetrius
tacitus: cū fuge comitibus nauē cōscēdit. Delatus ī syriā secūdo fauore omniū excipit: regnūq; ei oc a filio interfi
ciso pupillo a tutoribus tradit: Eodē tēpore ferme Prusias rex bithyniā cōsiliū cepit īterficiēdi Ni citur
comedis filii: dum cōsulere studet minoribus filiis: quos ex nouerca eius susceperat: & romāe habe
bat. Sed res adolescenti ab his: qui facinus susceperat: prodit: hortatiq; sunt: ut crudelitate patris pro
uocatus occupet īsidias: & ī auctore retorqueat scelus: nec difficilis persuasio fuit. Igit cū accitus in
patris regnū uenisset: statim rex appellat: Prusias regno spoliatus a filio priuatusq; reddit: etiam a ser
uis deserit: cum in latebris ageret: nō minori scelere q̄ filiū occidi iusserat a filio interficit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXV.

Demetrius occupato Syriae regno nouitatis suae oclū periculosum ratus ampliare fi
nes regni statuit: etiā opes augere finitimorū bellis. Itaq; Ariarathi regi Cappadociae
propter fastiditas sororis nuptias infestus fratrem eius Holofernē p̄ iniuriā regno pul
sum supplicē recepit: Datūq; sibi honestū belli titulū gratulatus eū restituere ī regnū
statuit. Sed Holofernes ingrato animo inita cū Antiochensibus pactiōe offensis tūc
a Demetrio pellere ipsum regno a quo restituebat: cōsiliū accepit Quo cognito De
metrius quidē uitae eius ne Ariarathes metu fraterni belli liberaret: pepercit. Ipsum aut cōprehēsum
uictum seleuciaē custodiri iubet. Nec Antiochenses indicio territi a defectione destiterunt. Itaq; ad
iuuantibus & Ptolemāo rege aegypti & Attalo rege Asiae & Ariarathe rege Cappadociae bello a De
metrio laceffiti subornant Prompalum quēdā sortis extremā iuuenē: qui Syriae uelut paternum re
gnū armis repeteret: & ne quid cōtumeliā deesset: nomen ei Alexandri indicit: genitūq; ab Antio
cho rege dicit: Tātū odiū Demetrii apud omnes erat: ut aemulo eius nō uires regia tantū: uerū etiā
generis nobilitas consensu oīum tribueret. Igit Alexander admirabili uarietate rerum pristinae sor
dium oblitus totius ferme orientis uiribus succinctus bellū Demetrio infert uictūq; uita pariter
ac regno spoliat quāquā demetrio nec animus ī propulsando bello defuit. Nā & primo praelio hostē
fugauit: & regibus bellū restituentibus multa milia cecidit in acie. Ad postremū tamē iūcto animo
inter confertissimos hostes fortissime dimicās cecidit. Initio belli Demetrius duos filios apud hospi
tem suum Gnidium cū magno auri pondere demandauerat: ut & a belli periculis eximerent: & si ita
fors tulisset: ultriōi paternae seruarent. Ex his maior Demetrius ānos pubertatis egressus audita Ale
xandri luxuria: quē insperatae opes & alienae felicitatis ornāmēta uelut captiuū iter scortorum gre
ges desidē in regia tenebant: auxiliantibus Cretensibus securū ac nihil hostile metuentē aggreditur
Antiochenses quoq; ueterē patris offensam nouis meritis correcturi se ei tradunt. sed & milites pa
terni fauore iuuenis accensi prioris sacramēti religionē noui regis superbiae praeferentes signa ad De
trium trāfferunt: atq; ita Alexander nō mīori impetu fortunae desertus q̄ elatus primo praelio uictus
interficat: deditq; poenas & Demetrio: quē occiderat: & Antiocho cuius mentitus originem fuerat.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXVI.

Recuperato paterno regno Demetrius & ipse rerū successu corruptus uitiis adolescen
tiae in segnitie labit: tantumq; contemptū apud omnes inertiae quantū odiū ex sup
bia pater habuerat: contraxit. Itaq; cū ab imperio eius passim ciuitates deficerent: ad
abolendam segnitiae maculā bellū parthis inferre statuit: cuius aduertum non inuiti
orientis populi uidere: & ppter Arsacidā regis Parthorū crudelitātē: & q̄ ueteri ma
cedonū imperio noui populi assueti superbiam indigne ferebant. Itaq; cū & plarū &
Elimaeorū Baetrianorūq; auxiliis iuuant: multis praeliis Parthos fudit. Ad postremū tamē pacis si
mulatiōe deceptus capit: traductusq; p̄ ora ciuitatū populis qui descierant: ī ludibriū fauoris osten
dit. Missus deinde in hyrcaniā benigne & iuxta cultū pristinae fortunae habet. Dū haec agunt inte
rim in syria Trifo qui se tutorem Antiocho Demetrii priuigni substitui a populo laborauerat: occi
so pupillo regnū Syriae inuadit. Quo diu potitus tandē exolescente fauore recentis imperii ab An
tiocho puero admodū demetrii fratre qui in asia educabatur: bello uincitur: rursusq; regnum syriae
ad sobolem demetrii reuertitur. Igitur Antiochus memor q̄ etiam pater propter superbiam inui
sus & frater propter segnitie cōtemptus fuisset: ne in eadem uitia icideret: accepta in matrimonium
Cleopatra uxore fratris ciuitates: quae initio fraterni īperii defecerāt: summa industria persequit: do
mitasq; rursus regni terminis adiecit. Iudaeos quoq; q̄ in macedonico īperio sub demetrio patre ar
mis se in libertatē uendicauerant: subigit: Quorū uires tātae fuere: ut post hunc nullū Macedonū re
gē tulerint: domesticisq; imperiis usi syriā magnis bellis infestauerint. Fuit nāq; iudaeis origo dama
scena quae syriae nobilissima ciuitas est: unde & a syriis regibus genus ex regina Semyramide fuit: no
mē urbi a damasco rege inditum: in cuius honore syrii sepulchrū Ariathis uxoris eius pro tēplo co
luere: deamq; exinde sanctissimae religionis habent. Post damascū Habraam: Moses: Israel reges fue
re. Sed israhelē felix decē filiorū prouentus maioribus suis clariorē fecit. Itaq; populū in decem re
gna diuisum filiis tradidit: omneq; ex nomine iudae: q̄ post diuisionē decesserat: iudaeos appellauit:
coliq; eius memoriā ab omnibus iussit. Eius portio omnibus accesserat: minimusq; iter fratres a ta
te Ioseph fuit: cuius excellēs īgeniū ueriti fratres clam interceptum peregrinis mercatoribus uēdide
runt: A qbus deportatus in aegyptū cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset: breui ipsi regi

Iudæorum
uetusitas

Atq. q̄ in
multis tro-
gus decipia-
tur

Et in hoc
quoq; falle-
res trogæ

Vbi balsa-
mum nas-
catur

Diversa fer-
mæ plinius
& alii de la-
cus nam

Atq. iuctū

Atq. attali
studium

Licinius
crassus in
asia occidi-
tur

Perpenna

Massilien-
sium gratia
apud ro.

percatus fuit. Nam & prodigiorū sagacissimus erat: & somniogę primus intelligentiam condidit ni-
hilq; diuini iuris humaniq; ei incognitū uidebat. Adeo ut etiā sterilitatē agroꝝ ante multos annos
puderit: periissetq; oīs ægyptus fame nisi monitu eius rex edicto seruari per multos annos fruges
iussisset. Tātaq; experimenta eius fuerunt: ut nō ab homine sed a deo responsa dari uiderent. Filius
eius Moses fuit: quem etiam præter paternæ scientiæ hereditatem formæ pulchritudo commenda-
bat: Sed cū scabiem ægyptii: & pruriginē paterent: responso moniti eū cū agris: ne pestis ad plures
ferperet: terminis ægypti pellunt. Dux igit̄ exulū factus sacra ægyptioꝝ furto abstulit quæ repeten-
tes armis ægyptii domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaq; Moses damascena patria antiq̄
repetita montem synæum occupat: in quo septem dierum ieiunio per desertam arabiaꝝ cum populo
suo fatigatus: cum tandem uenisset septimum dierum more gentis sabbatum appellatum in omne
æuū ieiunio sacrauit. Quoniā ille dies famem illis erroremq; finierat. Et quoniam metu contagiōis
pulsos se ab ægypto meminerant ne eadem causa inuisi apud incolas forent: cauerunt: ne cum pere-
grinis communicarent: quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemq; cōuertit. Post
Mosem etiam eius filius Aruas sacerdos sacris ægyptiis mox rex creat. Semperq; exinde hic mox
apud iudæos fuit: ut eosdem & reges & sacerdotes haberent: quoꝝ iustitia religione permixta incre-
dibile q̄tū coaluere opes genti & uestigalibus opobalsami creuere: quod in his tātū religionibus gi-
gnit̄. Est namq; uallis quæ continuis mōtibus uelut muro quodam cincta ad instar castrorū claudi-
tur: spacium loci ducenta milia iugera nomie hierico dicit̄: i ea ualle silua est & ubertate & amœni-
tate i signis. Siquidem palmēto & opobalsamo distinguit̄: & arbores opobalsami formam similit̄ py-
ceis arboribus habēt: nisi q̄ sunt humiles magis: & i uineaꝝ more excolunt. Hæc certo tempore an-
ni balsamum sudant: sed nō minor loci eius opacitatis q̄ ubertatis admiratio est. Quippe cum toto
orbe regionis eius ardentissimus sol sit: ibi tepida aeris naturalis quædam ac perpetua opacitas uest.
In ea regiōe latus est: qui propter magnitudinē & aquæ imobilitatē mortuū mare dicit̄. Nam neq;
uentis mouet̄ resistente turbinibus bitumine: quo aqua omnis stagnat. Neq; nauigationis patiens: est
quoniam omnia uita carentia in pfundū mergunt̄: nec materiam ullam sustinet: nisi quæ a lumine
illustrat̄. Prius Xerxes rex persæ iudæos domuit. Postea cum ipsis persis in ditionē Alexandri ma-
gni uenere: diuq; in potestatem macedonici imperii fuere. A Demetrio cū descuissent: amicitia ro-
manoꝝ petita primi omniū ex orientalibus libertatē receperunt: facile tunc romanis de alieno lar-
giētibus. Per eadem tēpora: quibus in syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur: in asia rex
Attalus florentissimū & ab Eumene patruo acceptum regnum cædibus amicorum & cognatorū
suppliciiis scedabat: nunc matrem anū: nunc Byronicem sponsam maleficiis eoz necatas confingēs.
Post hanc scelestam uolentiaꝝ rabiem squallidam uestem sumit: barbam capillumq; in modū reoz
summittit: nō in publicum prodire: nō populo se ostendere: nō domi lætiora conuiuia inire: aut ali-
quod signum sani hoīs habere: prorsus ut pœnas pendere manibus interfectorū uidef. Omissa de-
inde regni administratione hortos fodiebat: gramina seminabat: & noxia innoxiiis permiscebat: eaq;
omnia ueneni succo ifecta uelut peculiare munus amicis mittebat: ab hoc studio ærariæ artis fabri-
cæ se tradidit: cæterisq; fingendis & ære fundendo procudendoq; oblectat̄: matri deinde sepulchrū
facere instituit: cui operi intentus morbum ex solis ardore contraxit: & septima die decessit. huius
testamento hæres populus romanus tunc instituit̄. Sed erat ex Eumene Aristonicus nō iusto matri-
monio sed ex pellice Ephesia Citharistæ cuiusdam filia genitus: qui post mortem Attali uelut pa-
ternū regnū inuasit asiam. Cum multa secunda prælia aduersus ciuitates quæ metu romanorum se
tradere ei nolebant: fecisset iustus rex iam uideret̄: Asia Licinio Crasso consuli decernit̄: qui inten-
tior Attalicæ prædæ q̄ bello cū extremo anni tempore inordinata acie præliū conseruisset: uictus
pœnas inconlultæ auaritiæ sanguine dedit. In huius locū missus Perpenna cōsul prima congressiōe
Aristonicum superatum in potestatem suam redegit: Attalicasq; gazas hæreditarias populi romani
nauibus impositas Romā deportauit. Quod ægre ferens successor eius Marcus Aquilius consul ad
eripiendū Aristonicū Perpennæ ueluti iui potius triumphii munus esse deberet: festinata uelocitate
contendit. Sed cōtentionē consulū mors Perpennæ diremit. Sic asia facta Romanoꝝ cū opibus suis
uittia quoq; Romam transmisit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXVII.

Apto Aristonico massilienses pro Phocensibus conditoribus suis: quoꝝ urbem sena-
tus & omne nomen: & quod & tunc & ante Antiochi bello infesta contra populum
romanum arma tulerant: deleri iusserat: legatos Romā misere deprecantes: ueniāq;
iis a senatu obtinere. Post hæc regibus qui aduersus Aristonicū auxilia tulerant: pre-
mia persoluta Mithridati pōtico Syria minor: filiis Ariarathis regis cappadociaꝝ qui
eodē bello ceciderat lycaonia & cilicia data: fideliorq; populus romanus in socii fili-
os q̄ mater i liberos fuit. Quippe huic paruulo auctū regnū: ide uita adēpta. Nāq; Laodice ex nume-
ro sex filioꝝ: quos uirilil sexus ex Ariarathe tege susceperat: timēs ne diutina regni administratione
adultis q̄busdā potiref: qnq; parricidiali ueneno necauit: unū paruulū sceleri matris cognatoꝝ cu-
stodia eripuit: q post necē Laodices (nā ppter crudelitātē eā populus extixerat) solus regno potitus
est. Mithridates quoq; repētina morte iterceptus filiū q̄ & ipse Mithridates dictus ē: reliqt: cuius ea

postea magnitudo fuit ut nō sui tātū tēporis: uerū etiā superioris ætatis oēs reges maiestate supauerit: bellaq; cū romanis p. lxxvi. annos uaria uictoria gesserit. Cū eū summi imperatores Sylla Lucullus cæteriq; i sūma Gneus Pōpeius ita uicerunt: ut maior clariorq; resurgeret istaurādo prælio: dānisq; suis terribilior redderet. Deniq; ad postremū nō ui hostili uictus: sed uolūtaria morte i auito regno senex hæredē filio decessit: huius futurā magnitudinē etiā cælestia ostēta prædixerāt: Nā & quo gēitus est anno & eo qd' regnare primū cœpit: stella cometes p' utrūq; tēpus septuaginta diebus ita luxit: ut cælum omne cōflagrare uideret. Nā & magnitudinē sui qrtā partē cæli: occupauerat: & fulgore sui solis nitore uicerat: & cū oriret; occumberetq; quattuor spaciū horarū consumebat. Puer tu togæ insidias passus est: q' eū fero equo ipositū egitare iaculariq; cogebāt: q' conatus cū eos fefehissent: su pra ætatē regēte equū Mithridate ueneno eū appetuere: Quod metuēs antidota sæpius bibit & ita se aduersus insidias exq' sitionibus remediis stagnauit: ut ne uolēs quidem senex ueneno mori potuerit. Timēs deide ne inimici quod ueneno nō potuerāt: ferro pagerent: uenandi studiū finxit: qua pp ter quattuor annos neq; urbis neq; ruris tecto usus est: sed p' filuas uagatus ē: & diuersis mōtiū regionibus pernoctabat. ignaris oibus qbus esset locis: assuetus feras cursu aut fugere aut p'seq; cū qbusdā etiā uiribus cōgredi: qbus rebus & insidias uitauit: & corpus ad omnē uirtutis patiētā durauit. Ad regni deide administrationē cū accessisset: statim nō de regēdo sed de augēdo regno cogitauit. Itaq; scythas iuictos antea q' Sopyriona Alexātri magni ducē cū triginta milibus armatorū deleuerant: q' Cyrū persarū regē cū ducētis milibus armatorū trucidauerāt: q' Philippū macedonū regē fugauerāt: ingēti felicitate p'domuit. Auctus igif' uiribus pontū quoq; ac deiceps Cappadociā occupauit: cū de asia tractaret: cū qbusdā amicis tacitus a regno p'fectus nemine sciente puagatas ē: oiumq; urbiūq; situs: ac regiones cognouit. Inde Bithyniā trāscēdit: & q'si iā dominus Asiæ opportunæ quæq; uictoria suæ metatus ē. Post hæc i regnū cū iā periisse crederet: reuersus est: iuēto paruulo filio quē p' absentia eius Laodice soror uxorq; enixa fuerat: sed iter gratulationē post lōgā pegrinationē aduersus sui: & filii geniti ueneno piclitatus ē. Siqdē Laodice soror cū piisse eū crederet in concubitus amico: rū p'iecta q'si admissum facinus maiore scelere tegere posset: uenenū adueniēti parauit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognouisset: facinus i auctores uindicauit. Hyeme deide iminēte non i cōuiuio sed i cāpo nō i uacationibus sed i exercitationibus: nec inter sodales sed inter æquales aut equo aut cursu aut uiribus cōtēdebat. Exercitū quoq; suū ad parē laboris patiētā quotidiana exercitacione durabat: atq; ita inuitus ipse inexpugnabilē exercitū fecerat. Inita deide a Nicomede societate Paflagoniā iuadit: uictaq; cū socio diuidit: quā cū teneri a regibus senatui nunciatū esset: legatos ad utrūq; misit: qui gētē restitui in pristinū statū iuberēt. Mithridates cū se parē iā magnitudini romanorū crederet: superbo responso hæreditariū patri suo regnū obuēnisse respondit: mirariq; se quæ ei aōtroversia relata nō fuerit: sibi referāt. Nec territus minis Galatiā quoq; occupat. Nicōedes quoniā se tueri iure nō poterat: iusto regi redditurū respondit. Atq; ita filiū suū mutato nomine Philomenē Paflagonū regum nomine appellat: & quasi stirpi regiæ reddidisset: regnum falso nomine ne teneat. Sic ludibrio habiti legati Romam reuertunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXXVIII.

Mithridates Parricidia nece uxoris auspicatus sororis alterius Laodices filios cuius uigæ Ariarathā regē Cappadociæ per Gordium insidiis occiderat: tollendos statuit: nihil actū morte patris existimās si adolescens paternū regnū cuius ille cupiditate flagrabat occupasset. Igif' dū i his occupationibus uersat interim Nicomedes rex Bythinia uacuā morte regis cappadociā iuadit. Quod cū nūciatū Mithridati fuisset: p' simulationem pietatis auxilia sorori ad pellēdū cappadocia nicomedē mittit. Sed iam Laodice per pactionē se nicomedi i matrimoniū tradiderat. Quod ægre ferēs Mithridates p'sidia nicomedis cappadocia expellit: regnūq; sororis filio restituit: egregiū p'rsus factū nisi subsecuta fraus esset: Siqdē interiectis diebus simulat se Gorgiū: quo ministro usus i Ariarathe interficiendo fuerat: restituere in patriā uelle: sperās si obsisteret adolescens: causas belli futuras: aut si pmitteret p' eundē filiū tolli posse p' quē iterfecerat patrē. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit: idigne ferens interfectore patris p' auūculū potissime ab exilio reuocari: igētē exercitū cōtrahit. Igif' cū i aciē eduxisset Mithridates peditū octoginta milia eqtū decē milia currus falcatos donec Ariarathi auxilianibus finitimis regibus minores copiae essent: incertū belli timēs cōsilia ad insidias trāsfert: sollicitatoq; iuvene ad colloquum cum ferrū occultatū iter fasces gereret scrutatori: ab Ariarathe regio more misso curiosius imū uētrē p'tectati ait: caueret ne aliud telū inueniret: q' q'ereret: atq; ita riu p'tectis insidiis se euocatū ab amicis uelut i secretū sermonē spectāte utroq; exercitu iterficit: regnū cappadociæ octo annorū filio iposito Ariarathis noīe additoq; ei rectore Gordio tradit. Sed cappadoces crudelitate ac libidine præfatorū uexati a Mithridate deficiūt: fratresq; regis: & ipsum Ariarathē nomine ab asia ubi educabat reuocāt: cū quo Mithridates plū renouat: uictūq; cappadociæ regno expellit. Nec multo post ex ægritudine adolescens collecta ifirmitate decedit. Post huius mortē Nicomedes timēs: ne Mithridates accessione cappadociæ etiā bithyniā finitimā iuaderet: subornat puerū eximia pulchritudinis q'si Ariarathes tres nō duos filios gēuisset: q' a senatu rōano paternū regnū peteret. Vxorē quoq; Laodicē romā mittit ad testimoniū triū ex Ariarathe susceptorū filiorū: quod

Att. laodices scelus in auditū

Prodigiū i ortu mitridatis

Att. Mithridatis studium

Scytharū uictoriae

Mithridates paphlagoniā & cappadociam occupat

Att. mitridatis parricidia

Laodices testimoniū

Paphlago-
nes & cap-
padoce a
romanis li-
bertate do-
natur

Origo mi-
tridati

belli

Att. qd tro-
gus in liuio
& salustio
reprehede-
rit

Bellū mar-
ticum

ubi Mithridates cognouit: & ipse pari impudētia Gordiū Romā mittit: q̄ senatui assereret puerū cui cappadociā regnū tradiderat: ex eo Ariarathe genitū: q̄ bello aristonico auxilia romanis ferens cecidisset: sed senatus studia regū itelligēs aliena regna falsis noibus dare: noluit: & Mithridati cappadociā & nicomedi ad solatiū eius Paphlagoniā ademit. ac ne cōtumelia regū foret adēptū illis: quod aliis dare: uterq; populus libertate donatus est. Sed cappadoce munus libertatis abnuētes negant uiuere gētē sine rege posse. Atq; ita rex illis a senatu Ariobarzanes cōstituit. Erat eo tpe Tigrāes rex armeniaē obles a parthis āte nō multū tēpus datus: nec olī ab iisdē i regnū paternum remissus. Hūc Mithridates ad societate Romani belli qd̄ olī meditabant: plucere cupiebat. nihil igif de offensa romanorū sentiētē p̄ Gordiū ipellit: ut Ariobarzai segni admodū bellū i ferat: & neq; dolus subesse uideret: filiā Cleopatrá ei i matrimoniū tradidit. Primo ergo aduētū Tigrāis Ariobarzāes sublatis rebus suis Romā cōtendit. Atq; ita p̄ Tigranē rursus cappadocia iuris esse Mithridatis. coepit. Eodē tēpore mortuo Nicomede etiā filius eius & ipse nicomedes regno a Mithridate pellit: q̄ cū supplex Romā uēisset: decernit i senatu: ut uterq; i regnū suū restituat: in qd̄ tamē missi Aqlius Malius & Malthinius legati. His cognitis Mithridates societate cū Tigrane bellū aduersus Romanos gesturus iugit: pactiq; iter se sunt: ut urbes agriq; Mithridati: hoies uero & quacūq; auferre possēt. Tigrani cederēt. Post hęc Mithridates itelligēs q̄tū bellum suscitaret: legatos ad Cimbro alios ad Gallogræcos: & Sarmatas Bastarnasq; auxiliū petitū mittit. nā oēs has gētes cū romanū meditare bellū uariis beneficiorū muneribus iā āte illexerat. A scythia quoq; exercitū uenire iubet: oēm q; orientē aduersus romanos armat. nō igif magno labore Aqliū & Malthiniū asiano exercitu istructos uicit: q̄bus simul cū nicomede pulsis igēti fauore ciuitatū excipit multū ibi auri argētiq; studio ueterum regū magnūq; belli apparatus iuenit: q̄bus instructus debita ciuitatibus publica & priuata remittit. & uacationē qnquēnio cōcedit. Tūc ad cōcionē milites uocat: eosq; uariis exhortationibus ad Romana bella siue asiana icitat. Quā orationē dignū duxi eius exēptū breuitati huius operis i ferere: quā obliquā pōpeius Trogus exposuit: quoniā i Liuius & Salustio reprehēdit: qd̄ cōciōes direptas p̄ iua oratiōe opi suo i serēdo historiae modū excesserit. Oprādū sibi fuisse ait: ut de eo liceret cōsulere: bellū nē sit cū Romanis an pax habēda: qn uero sit resistēdū i pugnatibus: nec eos qdē dubitare q̄ spe uictoriae careant. Quippe aduersus latrones si nequeāt p̄ salute: p̄ uictōe tamē sua oēs ferrū strigere. Cæterūq; nō id agit: an liceat q̄scere: nō tātū aio hostiliter sed etiā p̄ iō cōgressis cōsulere: q̄ ratiōe ac spe coepta bella sustineāt eē tamē sibi uictoriae fiduciā: si sit illis aiūs. Romanosq; uici posse cognitū nō sibi magis q̄ ipsis militibus: q̄ & i bithynia Aqliū: & Malthyniū i cappadocia fuderit: at si qdē aliena magis exēpla q̄ sua expimēta moueāt: audire se a Pyrrho rege epiro nō amplius q̄ qnq; milibus macedonū istructo fusos tribus plis romāos: Audire Annibalē sedeci annos italiae uictorē imoratū: & qn ipam caperet urbē: nō Romanorū illi uires obstuisse: sed domesticæ æmulationis atq; inuidiæ studiū. Audire populos trāsalpinæ galliæ italiā igressos maxis eā plurimisq; urbibus possidere & latius aliquāto solū finiū: q̄ i asiā: quæ dicat i bellis eosdē gallos occupasse: nec uictā solū dici Romā a gallis sed etiā captā: ita ut unius illis mōtis tātū cacumē reliqueret: nec bello hostē sed p̄cio remotū: Gallogræ aut nomē: qd̄ semp̄ Romāos terruit: i ptē uiriū suarū ipse habeat. nā hos q̄ asiā icolūt: gallos ab illis: q̄ italiā occupauerāt: sedibus tantū distare: originē qdē ac uirtutē genusq; pugnae: idē habere: tātōq; his sagaciora: esse igēnia q̄ illis q̄to lōgiori ac difficiliori spacio p̄ illyricū thraciāq; pdierūt pene operiosius trāsitis illogræ finibus q̄ ubi cōsedere possessis. Iā ipam italiā audire se nūq; ut Roma cōdita sit satis illi pacatā sed assiduæ p̄ oēs ānos p̄ libertate alios cōtra quosdā ēt p̄ iure ipi bellis cōtinuis p̄seuerasse: quot a multis ciuitatibus italiae deletos romanorū exercitus ferri a q̄busdā nouo cōtumeliæ more sub iugū missos: ac ne ueteribus imoremur exēplis hoc ipso tpe uniuersā italiā bello maritico cōsurrexisse nō iā libertatē sed cōfortiū ipi ciuitatisq; poscētē. nec grauius uicino italiae bello q̄ dōestricis p̄cipū factiōibus urbem p̄mi: multoq; piculosius accessisse italico ciuile bellū: simul & a germania cimbro imēsā illā ferorū atq; imitiū populorū more p̄cellæ iundasse italiā: quorū tā & si singula bella sustinere romani possent: uniuersis tamē obruāt: ut ne uacatuos qdē bello suo putēt. Vtēdū igif occasiōe & rapiēda icremēta uiriū: ne si illis occupatis q̄uerit: mox aduersus uacuos & q̄etos maius negotiū habeāt. Nō enim quærif an capiēda sint arma: sed utrū sua potius occasiōe an illogræ. bellū eqdē iā tūc secū ab illis geri coeptū: cū sibi pupillo maiorē Phrygiā ademerint: quā p̄ri suo præmiū dati aduersum Aristoncū auxilii cōcesserāt: gētēq; quam & p̄ auo suo Mithridati Seleucus Callimachus i dotē dedisset. Quid cū Paphlagonia se decedere iusserūt: nō alterum illud genus belli fuisse: quæ nō ui nō armis sed adoptionē testamēti & regū dōesticoꝝ iteritu hæreditaria p̄ri suo obuēisset: cū iter hęc decretorū amaritudinē parēdo nō tamē eos mitigaret: quin acerbius se i dies gerāt nō obtinuisse: qd̄ enī a se nō p̄bitū illis obsequium nō Phrygiā Paphlagoniāq; dimissas: nō cappadociā filiū eductū quā iure gētū uictor occupauerat. Raptā tamē sibi eē uictoriā eius ab illis quorū nihil ē nisi bello quæsitū nō regē bithyniæ Crestō i quem senatus arma decreuerat: a se i gratiā illogræ occisum: tamē nihilominus iputari sibi siq; Gordius aut Tigrāes faciat: libertatē etiā i cōtumeliā sui a senatu ultro delatā cappadociæ q̄ reliqs gētibus abstulerūt: deinde populo Cappadocū p̄ libertate oblata Gordiū regē oratē ideo tāq; amicus suus eēt nō obtinuisse Nicomede præcepto illogræ bellū sibi iulisse: q̄ iultus ierit Mithridates: ab ipsis uētū obuiā: & nūc eam

secū bellandi causam illis fore: quod non impune se Nicomedi lacerandū Saltatricis filio p̄buerit. Quippe nō delicta regū illos sed vires ac maiestatem i seque. neque i se uno sed i aliis quoque oībus ac semp̄ arte gra-
 fatos: sic & auū suū Pharnacē p̄ cognitionū arbitria succidaneū regi Pergameno Eumeni datum: sic
 rursus Eumenē: cuius classibus primū i asia fuere trāsuecti: cuius exercitu magis q̄ suo & magnum
 Antiochū & gallos i asia & mox i macedonia regē Persem domuerāt: & ipsum p̄ hoste habitum ei q̄
 interdictū italia: & qd̄ cū ipso deforme sibi putauerāt: cū filio eius Aristonico bellū gessisse: nullius
 apud eos maiora q̄ masinissae regis Numidarū haberi merita. Hinc imputari uictū Annibalem: hinc
 captum Syphacem: hinc Carthaginem deletam: hinc inter duos illos africanos tertium seruatorē ur-
 bis referri: tamen cum huius nepote bellum modo in africa gestum adeo iexpiabile ut ne uictū qd̄
 memoriae patris donarent: quin carcerē ac triumphī spectaculū experiret. Hanc illos oībus regibus
 regē odioque dixisse: scilicet quia ipsi tales reges habuerint: quoque etiā noībus erubescant: aut pastores
 aboriginum aut aruspices sabinos: aut exules corynthios: aut seruos uernasq̄ Thuscog: aut & qd̄
 honoratissimū nomē fuit inter hos superbos: atq̄ ut ipsi ferūt cōditores suos lupae uberibus alitos:
 sic oēm illū populū luposque animos habere inexplēbiles sanguinis atq̄ imperii diuitiarūque auidos ac
 ieiunos. Se autē seu nobilitate illis cōparet: clariorē illa colluue cōuenatque esse: qui paternos maiores
 suos a Cyro Darioque cōditoribus p̄fici regni maternos a magno Alexandro ac Nicanore Seleuco cōdi-
 toribus iperij Macedonici referat: seu populis eoque cōferat suos: eaque se gētiū esse: quae nō modo ro-
 mano iperio sint pares: sed macedonico quoque obstiterint. Nullā subiecturā sibi gētiū exptā peregrini
 na iperia: nullis unq̄ nisi dōesticis regibus paruisse. Cappadociā uelit an Paphlagoniā recēdere: rursus
 pontū an bithyniam: itēque Armeniā maiorē minorēque: quarū gētiū nullā neque Alexander ille qui to-
 tam pacauit asiam: nec quisquā successore eius aut posterore attigisset. Scythiā duos unq̄ ante se re-
 ges nō pacare: sed tantū intrare ausos Dariū & Philippū: aegre inde fugā sibi expedisse: unde ipse ma-
 gnā partē aduersus romanos uitiū haberet: multoque se timidius ac diffidentius bella pontica ingres-
 sum: cum ipse rudis ac tyro esset. Scythiae praeter arma uirtutemque animi: locoque quoque solitudinibus
 uel frigoribus instructa: per quae denūciaref ingens militiae labor ac periculū inter quas difficultates
 nec spes qd̄ premiū foret ex hoste uago: nec tantū pecuniae sed etiam sedis inopiae: nunc se diuersam
 belli conditionem ingredi. Nam neque caelo Asiae esse temperantius aliud: nec solo fertilius: nec urbi
 um multitudie amoenius: magnamque temporis partem nō ut militiam sed ut festum diem acturos.
 bello dubium facili magis an uberi si modo: aut proxias regni attalici opes aut ueteres lydiae ioniae-
 que audierit: quas non expugnatum eant sed possessum: tantūque auida asia ut etiam uocibus uocet adeo
 illis odiū Romanorum incussit rapacitas proconsulum exactio publicanorum: calumniae litium. Sequā-
 tur se modo fortiter & colligant: quid se duce possit efficere tantus exercitus: quem sine cuiusquā
 militum auxilio sua & unius opera uiderint Cappadociam caeso rege cepisse: qui solus mortaliū pō-
 tum omnem scythiamque pacauit: quā nemo ante transire tuto atque adire potuerit. Nāque iustitiae atque
 libertatis suae ne ipsos milites quin experiant testes effugere & illa iudicia habere quod solus regum
 omnium non paterna solum uerumetiam externa regna haereditatibus propter munificentiam ac
 quisitam possideat colchos: Paphlagoniam: Bosphorum: Sic excitatis militibus post annos .xxiii. sū-
 p̄ti regni in romana bella descendit: Atque in aegypto mortuo rege Ptolemæo ei qui Cyreneis regna-
 bat Ptolemæo: p̄ legatos regnū & uxor Cleopatra regina soror ipsius deseret. Lætus igitur hoc solo
 Ptolemæus: quod sine certamine fraternali regnum recepisset: quod subornati & a matre Cleopatra & fa-
 uore principum fratris filium cognouerat: cæterum infestus omnibus statim ubi alexandriam ingres-
 sus est: fautores pueri trucidari iussit: ipsum quoque die nuptiarum: quibus matrem eius in matrimo-
 nium recipiebat: inter apparatus epularum & solennia religionum in complexu matris interficit: atque
 ita torum sororis caede filii eius cruentus ascendit. Post quod non mitior in populares: qui eum i re-
 gnum uocauerant fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia caedis data: omnia sanguine quotidie
 manabant: ipsamque sororem filia eius uirgine per uim stuprata & in matrimonium ascita repudiat:
 quibus rebus territus populus in diuersa labit: patriamque metu mortis exul relinquit. Solus igitur in
 tāta urbe cum suis relictus Ptolemæus: cum regem se non hominum sed uacuarum aedium uideret.
 edicto peregrinos sollicitat quibus cōfluentibus obuius legatis romāorum Scipioni africāo & Spu-
 rio Mūmio: & L. Metello: qui ad inspicienda sociorum regna ueniebant: procedit: sed quod cruentus ci-
 uibus omnibus tam ridiculus romanis fuit. Erat enim & uultu deformis & statura breuis & sagina
 uentris non homini sed belluae similis: quā foeditatem nimia subtilitas & perlucida uestis augebat:
 prorsus quasi astu inspicienda praeberef: quae omni studio occultanda pudibundo uiro erant. Post
 discessum deinde legatorum: quorum africanus dum aspicit urbem spectaculo Alexandrinis fuit. Pto-
 lemæus iam etiam populo peregrino inuisus cum filio: quem ex sorore susceperat & cum uxore ma-
 tris pellice metu insidiarum tacitus in exilium proficiscit: contracto mercenario exercitu bellum so-
 rori pariter ac patriae infert. Accersitum maximum deinde a cyrenis filium ne eum alexandrinis cō-
 tra se regem crearent: interficit. Tunc populus statuas & imagines eius detrahit. Quod factum stu-
 dio sororis existimans: filium quem ex sua susceperat: interficit: corpusque in membra diuisum & in-
 cista imposta matri die natali eius inter epulas afferri curat. Quae res non reginae tantū uerumetiam
 uniuersae ciuitati acerba & luctuosa fuit tantūque moerore festiuissimo cōuiuio itulit: ut regia om-

Att. q̄ one-
ret roma-
nos inuidia

Quae gen-
tes ad alex.
intacitae in
asia

Peroratio

Att. ptole-
mæi scelus

Ro. legati
ad ptole-
mæum

Att. ptole-
mæi parri-
cidia

nis repentino luctu incendere. Verso igitur studio principum ab epulis in exequias membra lacera-
 ta populo ostendunt: & quid sperare de rege suo debeant: filii cæde demonstrant. Finito luctu orbi-
 tatis Cleopatra cum urgeri se fraterno bello uideret: auxilium a Demetrio petit Syriæ rege per legatos
 eius: cuius ipsi uarii & memorabiles casus fuere: namque Demetrius: ut supra dictum est: cum bellum parthis ita
 lisset. & multis congressionibus uictor fuisset: repente circumuetus insidiis aïllo exercitu captus. Cui arsacides
 parthorum res magno & regio animo misso in hyrcania non cultum tantum regnum præstitit: sed & fi-
 liam in matrimonium dedit. Regnumque Syriæ quod per absentiam eius Trypho occupauerat: resti-
 turum promittit. Post huius mortem desperato reditu non ferens captiuitatem Demetrius priuatam
 & si opulentam uitam partæsus tacitus in regnum fugam meditatus hortator illi ac comes Caliman-
 der amicus erat: qui post captiuitatem eius a Syria per Arabiae deserta ducibus pecunia comparatis
 particho habitu babyloniam peruenerat. Sed fugientem Phrahartes qui Arsacidæ successerat: equi-
 tum celeritate per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad regem Caliman-
 dro quidem non tantum uenia uerumetiam premium fidei datum. Demetrium autem & grauius
 castigatum ad coniugem in Hyrcaniam remittit: & arctioribus custodibus obseruari iubet. Interiecto
 deinde tempore cum finem illi etiam suscepti liberi facerent: eodem amico comite repetita fuga est:
 sed pari infelicitate prope fines regni sui reprehenditur: ac denuo perductus ad regem ut iuisus a con-
 spectu summouetur. Tunc quoque uxori in liberis donatus in hyrcaniam poenalem sibi ciuitatem do-
 natam remittitur: talisque aureis ad exprobrationem puerilis leuitatis donatur sed hanc tam partho-
 rum mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis nec respectu cognationis faciebat:
 sed quod syriæ regnum affectabant usuri Demetrio aduersus Antiochum fratrem: prout res uel tem-
 pus uel fortuna belli exegisset. His auditis Antiochus occupandum bellum ratus exercitum: quem
 multis finitimorum bellis indurauerat: aduersus Parthos ducit: sed luxuriæ non minor apparatus quam
 militiae fuit. Quippe. viii. milia armatorum secuta sunt trecenta milia lixarum: ex quibus coquorum
 pistorum scænicorumque maior numerus fuit: argenti certe aurique tantum. ut etiam gregarii milites ca-
 ligas auro fingerent: proculcarentque materiam: cuius amore populi ferro dimicant culinarum quoque
 argentea instrumenta fuere prorsus: quasi ad epulas non ad bella pergerent. Adueniens Antiocho
 multi orientales reges occurrere tradentes se regnaque sua cum execratione iupbiæ parthicæ: nec mora con-
 gressioni fuit. Antiochus tribus preliis uictor babyloniam cum occupasset: magnus haberi coepit.
 Itaque omnibus ad eum deficientibus populis nihil parthis relictum præter patrios fines fuit. Tunc
 Phrahartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum parthico præsidio mittit: ut eo pa-
 cto Antiochus ad sua tuenda a parthia reuocaretur. Interim quoniam uiribus non poterat insidiis
 Antiochum ubique tentabat: propter multitudinem hominum omnem exercitum suum Antiochus
 per ciuitates in hyberna diuiserat: quæ res exitii causa fuit. Nam cum grauari se copiarum præbitio-
 ne & iniuriis militum ciuitates uiderent: ad parthos deficiunt: & die statuta omnes apud se diuisum
 exercitum per insidias ne inuicem ferre auxilia possent: aggrediuntur: quæ cum nunciata Antiocho
 essent: auxilium proximis laturus cum ea manu quæ secum hyemabat: progreditur in itinere obui-
 um regem parthorum habuit: aduersus quem fortius quam exercitus eius dimicauit. Ad postremum ta-
 men cum uirtute hostes uincerent: metu suorum desertus occiditur. cui Phrahartes exequias regio-
 more fecit: filiamque Demetrii quam secum Antiochus adduxerat captus amore uirginis uxorem du-
 xit. Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festinan-
 ter misisset: Demetrium hoc ipsum metuentem iam in regno missi inuenerunt: frustra quoque omnia con-
 nati ad regem suum reuersi sunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXIX.

Antiocho in parthia cum exercitu deleto frater eius Demetrius obsidione parthorum
 liberatus ac restitutus in regnum: cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum
 esset quasi parthica ipsius ac fratris bella: quibus alter captus alter occisus erat pro-
 sperere gessissent: ita ægypto bellum inferre statuit: regnum ægypti Cleopatra locu precium
 auxilii aduersus fratrem suum pollicente. Sed dum aliena affectat: ut assolet: fieri propria per
 defectionem Syriæ amisit. Siquidem Antiochenes primi duce Triphone execrantes su-
 perbiæ regis quæ conuersatione parthice crudelitatis intolerabilis facta erat: mox Apæniæ ceteraque
 ciuitates exemplum secutæ per absentiam regis a Demetrio defecere. Ptolemæus uero rex ægypti bello ab
 eodem petitus cum cognouisset. Cleopatram sororem suam opibus ægypti nauibus impositis ad filiam &
 Demetrium generum in Syriam profugisse: immittit iuuenem quendam ægyptium Protarchi negociatoris
 filium qui regnum syriæ armis peteret. Et composita fabula quasi per adoptionem Antiochi regi: receptus
 in familiam regiam esset: nec syriis quemlibet regem aspernantibus ne Demetrii paterentur superbiæ:
 nomen iuueni Alexander imponitur: auxiliaque ab ægypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi
 interfecti a rege parthorum in loculo argenteo in sepulturam in Syriam remissum peruenit: quod cum
 ingenti studio ciuitatum & regis Alexandri ad firmam fabulæ fidem excipitur: quæ res illi magnam
 fauorem popularium conciliauit: oibus non fictas in eo sed ueras lachrymas existimantibus. Demetrius
 autem uictus ab Alexandro cum undique circumstantibus malis præmeretur: ad postremum etiam ab
 uxore filisque deseritur. Relictus igitur cum paucis seruis cum Tyrum religionem templi se defen-
 dit.

Varii De-
 metrii ca-
 sus

Audi lixa-
 rum nume-
 rum

Antiochi
 successus

Antiochi
 interitus

Syriæ defe-
 ctio a De-
 metrio

Gryphus

rus petisset: naui egrediens praefecti iussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus quoniam sine ma-
 tris auctoritate diadema sumpsisset: ab eodem interficitur. Aliter ex filiis cui propter nasimagni-
 tudinem cognomen Grypho fuit: rex a matre haecenus constituitur: ut nomen regis penes fili-
 um: uis autem omnis imperii penes matrem esset. Sed Alexander occupato syriae regno tumens ex
 successu rerum spernere iam etiam ipsum Ptolemaeum: a quo fuerat in regno ornatus: superba iso-
 lentia coepit. Itaque Ptolemaeus reconciliata sororis gratia destruere Alexandri regnum: quod odio De-
 metrii uiribus suis acquisierat: summis operibus instituit. Mittit argo in graeciam Grypho auxilia &
 filiam Gryphinam Grypho nupturam: ut populos in auxilium nepotis non societate tantum belli ue-
 rum etiam affinitate sua sollicitaret: nec res frustra fuit. Nam cum omnes Gryphum instructum aegy-
 ptus Alexander Antiochiam profugit. Ibi inops pecuniae cum stipendia militibus deesset: in templo
 Iouis solidum ex auro uictoriae signum tolli iubet: faceret iocis sacrilegium circumscribens. Nam ui-
 ctoriae commodata sibi a Ioue esse dicebat. Interiectis deinde diebus cum ipsius Iouis aureum simulacrum
 lacrum infiniti ponderis tacite euelli iussisset: deprehensusque in sacrilegio concussu multitudinis in su-
 gam esset uersus: magna uis tempestatis oppressus ac desertus a suis latronibus capitur: perductusque
 ad Gryphum interficitur. Gryphus porro recuperato patrio regno externisque periculis liberatus in si-
 diis matris appetitur: quae cum cupiditate dominationis perditio marito Demetrio & altero filio interfe-
 ctor huius quoque uictoriae inferioris dignitatem suam factam doleret uenienti ab exercitatione ueneni po-
 culum obtulit. Sed Gryphus praedictis ante iam insidiis ueluti pietate cum matre certaret bibere ipsam iubet
 abnuenti instat. Postremum Plato indice eam arguit: solam defensionem sceleris superesse affirmans si bi-
 bat: quod filio obtulit. Sic uicta regina scelere in se uerso ueneno: quod alii parauerat: extinguit. Parta
 igitur regni securitate Gryphus octo annis quae & ipse habuit: & regno suo praestitit. Natus deinde illi est
 aemulus regni frater ipsius cyricoenus eadem matre genitus sed ex Antiocho patruo susceptus: quem cum
 ueneno tollere uoluisset: ut maturius cum eodem armis de regno contenderet: excitauit. Inter has regni
 syriae parricidiales discordias moriens rex aegypti Ptolemaeus regno aegypti uxori & alteri filio: quem
 illa legisset relicto uidelicet quasi quae prior aegypti status quam syriae regnum esset: cum matre altero ex filiis ele-
 cto alterum hostem esse habitura. Igitur cum prior in minore filium esse: a populo compellitur maiorem eligere: cui
 prius quam regnum daret: uxorem ademit: compulsumque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram minore sorore
 re Selauce ducere iubet: non materno inter filias iudicio cum alteri maritum eriperet: alteri daret. Cleo-
 patra uero non tam a uiro repudiata quam a matre diuortio uiri dimissa Cyricoeni in syria nubit: eique ne-
 nudum nomen uxoris afferret: exercitum Cyprum sollicitatum uelut dotalem ad maritum deducit. Par igitur
 uiribus iam factus Cyricoenus praelium committit: ac uictus in fugam conuertitur: Antiochiaque ue-
 nit. Tunc Antiochiam Gryphus in qua erat Cyricoeni uxor Cleopatra obsidere coepit: qua capta Gry-
 phina uxor Gryphi nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri iussit: non ut captiuae opem ferret:
 sed ne effugere captiuitatis mala posset: quae sua aemulatione in hoc potissimum regnum inuaserit ho-
 stique sororis nubendo: hostem se eius effecerit: tum peregrinos exercitus in certamina fratrum addu-
 ctos: cum repudiatam a fratre contra matris uoluntatem extra aegyptum nuptam accusat. Contra Gry-
 phum orare ne tam foedum facinus facere cogatur a nullo unquam matris suae iter tot domestica bel-
 la tot externa post uictoriam in foeminas saeuire: quas sexus ipse & piculis bellogum & saeuitiae uictorum
 eximat. In hac uero praeter commune bellantium nefas accedere necessitudinem sanguinis. Quippe ipsius
 quae tam cruenta saeuat sororem equidem germanam esse suam uero consobrinam: liberorum deinde communium
 matertera. His tot necessitatibus sanguinis adiicit superstitionem templi: quo abdita profugerit: tantoque
 religiosius colendos deos sibi quo magis his propitiis ac fauentibus uicisset: tum neque occisa illa se uirum
 quocumque Cyricoeni dempturum: nec seruatum reddita. Sed quanto Gryphus abnuuit tanto soror muliebri pri-
 uaciam accendit rata non misericordiae haec uerba sed amoris esse. Itaque uocatis ipsa militibus mittit: qui
 sororem confoderent: qui ut in templum intrauerunt cum euellere eam non possent: manus amplexantes deae
 simulacrum praeciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidae mundata uiolatis numinibus in ul-
 tionem sui decidit. Nec multo post repetita praelii congressione uictor Cyricoenus uxorem Gryphi Gry-
 phinam quae paulo ante sororem interfecerat: capit eiusque supplicio uxoris manibus parentauit. At in
 aegypto Cleopatra cum grauare socio regni filio Ptolemaeo populum in eum incitat. abductaque ei Seleuce
 uxore eo indignius: quod ex Seleuce iam duos filios habebat: exulare cogit. Accersito minori filio
 Alexandro & rege in locum fratris constituto: nec filium regno expulisse contenta bello cyprum exulantem per-
 sequitur. Unde pulso interficit ducem exercitus sui: qui uiuum eum e manibus emisisset. quocumque Ptolemaeus uere-
 cundia materni belli non uiribus minor ab insula recessisset. Igitur Alexander territus ac matris crudeli-
 tate: & ipse eam reliquit piculoso regno securam ac tutam uitam antepones. Cleopatra uero timens ne ma-
 ior filius Ptolemaeus ab Cyricoeni ad recuperandum aegyptum auxiliis iuueret: ingentia Grypho auxi-
 lia & Seleuce uxorem nupturam hosti prioris mariti mittit: alexandrumque filium per legatos in regnum ruocat: cui
 cum occultis insidiis exitum machinaret occupata ab eodem interficitur: spiritumque non fato sed parricidio de-
 dit. Indigna prius hac mortis infamia: quae et matrem thoro expulit: & duas filias uiduas alterno fratre ma-
 trimonio fecit: & filio alteri in exilium acto bellum intulit: alteri erepto regno exitum per insidias machinata est
 sed nec alexandro caedes tam nefanda iusta fuit. Nam ubi primum conuictum est per scelus filii matrem interfectam con-

Atq. alexan-
dri cauillium
in sacrilegio

Mater ue-
neno quod
filio para-
uerat extin-
guis

Cleopatra
cyricoenus

Cleopatra
iunior occi-
dit a sorore

Cleopatra
mater a fi-
lio occidit

curſu populi i exiliū agiſ. Reuocatoq; Ptolemæo i regnū reddiſ: q; neq; cū mſe bellū gerere uoluiſ-
 ſet nec a fr̄e armis repetere: qd̄ prior poſſediſſet. Dū hæc agūſ: frater eius ex pellice ſuſceptus: cui pſ
 Cyrenarū regnū teſtamēto reliquerat hærede populo Ro. inſtituto deceſſit. Iā. n. fortuna Romana
 porrigere ſe ad orientalia regna nō cōtēta italiae terminis cœpat. Itaq; & ea pſ libyæ puincia facta ē.
 poſtea creta ciliciaq; piraticoq; bello pdomitæ i formā puincia redigūſ. Quo pacto & ſyriæ & ægy
 pti regna uicinitate romana arctata: quæ icremēta de finitimis bellis querere ſolebant: adēpto uacā
 di arbitrio uires ſuas in perniciem ſuā cōuerterūt: adeo ut aſſiduis præliis cōſumpti in contēptum
 finitimog; uenerint: prædæq; arabum genti in belli ātea fuerint: quog; rex Herotimus fiducia ſex-
 centog; quos filiorū ex pellicibus ſuſceperat diuiſis exercitibus nunc ægyptū nunc ſyriā iſeſtabat:
 magnūq; nomē arabum uiribus finitimog; exanguibus fecerat.

Heroti-
 mus ſexcē-
 tos habuit
 filios

Tigranes ſy-
 riæ rex con-
 ſtituitur

Art. motū
 terræ perni-
 tioſiſſimū
 ſyria Ro-
 manorum
 fit puincia

IVSTINI HISTORICI LIBER XL.

Vtuis fratrum odiſ. & mox filiorum inimicitiiſ parentum ſuccedentibus: cū in ex-
 piabili bello & reges & regnū ſyriæ conſumptū eſſet: ad externa populū auxilia cō-
 currit: peregrinoſq; ſibi reges circūſpicere cœpit. Itaq; cū pars Mithridatē ponticū:
 pars Ptolemæum ab ægypto arceſſendū cēſeret: occurreretq; & Mithridates ipſi-
 tus bello Romano eſſet. Ptolemæus quoq; hoſtis ſyriæ ſupſuiſſet: omnes in Tigra-
 nem regem armeniae conſenſerunt: inſtructū præter domeſticas uires parthica ſocie-
 rate & Mithridatiſ aſſinitate. Igitur accitus in regnū ſyriæ per. xviii. annos trāquilliſſimo regno po-
 titus eſt: neq; bello aliū laceſſere: neq; laceſſitus iſerre alii bellū neceſſe habuit. Sed ſicut ab hoſtibus
 tuta ſyria fuit ita terræmotu ualſtata eſt: quo. c. lxx. hominum milia & multæ urbes pierūt. Quod
 prodigium mutationem rerum portēdere aruſpices reſpōderūt: Igitur Tigrane a Lucullo uicto rex
 ſyriæ Antiochus Cyricoeni filius ab eodē Lucullo appellat. Sed qd̄ Lucullus dederat: poſtea ade-
 mit Pompeius: qui poſcenti regnum reſpondit: ne uolēti quidem ſyriæ nedū recuſanti daturum ſe
 regem: qui. xviii. annos quibus Tigranes ſyriam tenuit in angulo ciliciae latuerit. Victo aut̄ eodē Ti-
 grane a Romanis alieni operis præmia poſtulet. Igitur ut habenti regnum nō ademerit: ita quo ceſ-
 ſerit Tigrani nō daturū quod tueri neſciat: ne ruruſ ſyriam iudæog; & arabū latrociniis iſeſtā red-
 dat. Atq; ita ſyriam in prouincia formam redigit: paulatimq; oriens romanorum diſcordia conſan-
 guineorum regum factus eſt.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLI

Arthi penes quos uelut diuiſione orbis cū romanis facta nunc orientis imperium ē:
 ſcytharum exules fuerūt. hoc etiam ipſorum uocabulo manifeſtatur. Nam ſcyticho
 ſermone parthi exules dicuntur. Hi & Aſſyriorum & medorum tēporibus iter oriē-
 tales populū obſcuriſſimi fuere. Poſtea quoq; cum imperiū orientis a medis ad plas
 trāſlatū ē: ueluti uulguſ ſine noīe p̄da uictog; fuere. Poſtrēo macedōibus triūphato
 oriēte ſeruiert: ut cuius miſe uideat: ad tātā eos felicitatē p̄ uirtutē p̄uectos: ut ip̄t
 gētibus ſub q̄g; ip̄erio ueluti ſeruile uulguſ fuer. a rōanis quoq; trinis bellis p̄ maxioſ duceſ florētīſ
 timis t̄pibus laceſſiti ſoli ex oībus gētibus nō ſolū pares: ueſq; et̄ uictoreſ fuer: q̄q; plus gloria ſit iter
 aſſyria & medica perſicaq; memorata oī regna: & opulētīſſimū illud mille urbiū Baetrianū impiū
 emergere potuiſſet: q̄ lōgīqua bella uiciſſe. Præterea cū grauibus ſcythis & uicinalibus bellis aſſidue
 uexati uariūſq; periculoſq; certaminibus urgerent: hi domeſticis ſeditionibus ſcythia pulſi ſolitudi-
 nes iter hyrchaniam: & dacas: & areoſ: & ſpartanoſ. & magianoſ furtim occupauere fineſ. Deinde in
 tercedentibus primo finitimis: poſtea etiā prohibentibus in tantū ptulere: ut nō imenſa tantū iam
 ac profunda camporum: uerū etiā prærupta colliū montiūq; ardua occupauerint: Ex quo fit. ut par-
 thiae plæraq; finium aut æſtus aut frigoriſ magnitudo poſſideat: q̄ppe cū mōreſ nix & cāpoſ æſtuſ
 iſeſtet. Adminiſtratio gentiſ poſt defectionē Macedonici impiū ſub regibus fuit. Proximū maiēſta-
 ti regū populog; ordo eſt: ex hoc duceſ in bello: ex hoc rectorēſ i pace habent. Sermo inter ſcythicū
 medūq; mediuſ & utriūſq; mixtuſ: ueſtiſ olim ſui moriſ: poſtea q̄ acceſſere opēſ ut medis: perlucida
 ac fluida: armog; patriūſ ac ſcythiuſ moſ. Exercitū nō ut alia gentēſ liberoſq; ſed maiorē partē ſer-
 uorum habent. Quog; uulguſ nulli manumittendi p̄tate permiſſa: ac per hoc oībus ſeruiſ naſcenti-
 bus idieſ creſcit. hoſ pari cura ac liberoſ ſuoſ habent: & equitare & ſagittare magna iduſtria docēt.
 Locupletīſſimūſ ut quiſq; eſt: ita plureſ in bello equiteſ regi ſuo præbet. Deniq; Antonio bellū par-
 thiſ inferenti cū. L. milia equitū occurrerēt ſoli. cccc. liberi fuere. Cōminuſ in acie præliari neſciunt
 obſeſſaſq; expugnare urbeſ. pugnant aut procurrentibus equiſ aut terga dantibus. ſæpe etiā fugā ſi-
 mulant: ut incautioreſ aduerſuſ uulnera iſequēreſ habeāt ſignū hiſ in prælio nō tuba ſed tympano
 datur: nec pugnare diu poſſunt. Cæterū intolerādi foret ſi quātūſ hiſ impetuſ eſt: uiſ tanta & perſe-
 uerantia eſſet. Plerunq; in ip̄o ardore certaminis prælia deſerūt: ac paulo poſt pugnā ex fuga repetūt
 & cū maxime uiciſſe te putes: tunc tibi diſcrimen ſubeundū ſit. Munimentū ipſiſ equiſq; loricae ſūt
 plumatae: quæ utrinq; toto corpore tegunt. Auri argētīq; nulluſ niſi in armiſ uſuſ. Vxoreſ dulcedie
 uariae libidiniſ ſinguli plureſ habent: nec ulla delicta adulteriſ grauīuſ uindicant. Quāobre ſœmi-
 piſ nō cōuiuia tātū zelo uirorū: uerū etiā conſpectum interdicit. Carne nō niſi uenatibus quaſita
 ueſcunt. Equiſ omni tempore uectantur: illiſ bella: illiſ cōuiuia: illiſ publica ac priuata officia obe-

Parthorū
 uetuſtaſ

Parthia ſi-
 tuſ

Partichuſ
 ſermo

Parthorū
 bellandi rō

ant. super illos ire: consistere: mercari: colloqui: hoc denique discrimen iter seruos liberosq; eē: q; ser
 ui pedibus liberi nō nisi equis icedunt. Sepultura uulgo aut auuū aut canū laniatus est. Nuda demū
 ossa terra obruuntur. In superstitionibus ad curā deoz; præcipua omnibus ueneratio est. Ingenia gē
 ti tumida: seditiosa: fraudulēta: procacia: q; ppe uiolētiā uiris: māsuertudinem mulieribus assignant.
 Semp aut in externos aut in domesticos motus ī quieti: natura taciti: ad faciendū q; ad dicēdū pm
 ptiores. Proinde secūda aduersaq; silentio regūt. Principibus metu nō pudore parēt. in libidinē pro
 iecti: in cibū parci: fides dictis pmissisq; nulla: nisi q; tenus expedit. Post mortē Alexandri magni cū
 inter successores eius oriētis regna diuiderēt: nullo Macedonū dignate parthoz; imperiū Stagenori
 externo socio tradit. Hi postea seductis macedonibus ī bellū ciuile cū cæteris superioris asiæ populis
 Eumenē secuti sūt: quo uictō ad Antigonū trāsire. Post hūc a Nicāore Seleuco ac mox ab antiocho
 & successoribus eius possessi: a cuius p nepote Seleuco primū defecere. Priō pūico bello Lucio Ma
 nilio Pisone: Attilio Regulo cōsulibus huius defectionis īpunitatē illis duoz; fratib; regū Seleuci &
 Antiochi discordia dedit: q; dū sibi inuicē eripe regnū uolūt pseq; defectores omiserūt. Eodē tēpore
 etiā Theodotus mille urbū Bactrianoz; pfectus defecit: regēq; se appellari iussit: qd; exēplū secuti
 totius orientis populi a macedonibus defecere. Erat eo tēpore Arsaces uir sicut incertæ originis: ita
 uirtutis exptæ. Hic solitus latrociniis & rapto uiuere accepta opinione seleucū a gallis in asia uictū
 solutus regis metu cū pdonū manu parthos ingressus pfectū eoz; mandragorā oppressit: sublaroq;
 eo īperiū gētis iuasit. Nō magno deīde post tēpore Hyrcanoz; quoq; regnū occupauit: atq; ita dua
 rū ciuitatū īperio præditus grandē exercitū parat metu. seleuci & Theodoti Bactrianoz; regis. Sed
 cito morte Theodoti metu liberatur: cū filio eius & ipō Theodoro scēdus ac pacē fecit: nec multo
 post cū Seleuco rege ad defectores persequēdos ueniente cōgressus uictor fuit: quem diē pthi exin
 de solēnē uelut initium libertatis obseruāt. Reuocato deīde Seleuco nouis motibus ī asiā dato laxa
 mēto regnū parthicū format: militē legit: castella munit: ciuitates firmat: urbē quoq; noīe clarā in
 mōte Thaborthēo cōdit: cuius loci ea cōditio ē: ut neq; munitus q; cō esse: neq; amoenius possit. Ita
 n. & p̄ruptis rupibus undiq; cingit: ut tutela loci nullis defensoribus egeat: & soli circumiacētis tāta
 ubertas ē: ut ppriis opibus expleatur. iā fōtiū ac siluaz; ea copia est: ut & aquaz; abūdātia irriget: &
 uenationū uoluptatibus exornetur. sic arsaces quæsito simul cōstitutoq; regno nō minus memora
 bilis parthis: q; p̄ficis Cyrus: macedōibus alexander: Romanis Romulus matura senectute decessit:
 cuius memoriæ hunc honorē parthi tribuerūt: ut omnes exinde reges suos arsaces noīe nuncupēt:
 Huius filius & successor regni arsaces & ipse noīe aduersus antiochū Seleuci filiū. C. milibus peditū
 & .xx. milibus equitū instructus mira uirtute pugnavit: ad postremum ī societate eius assumptus ē
 Tertius parthis Rex Pāpatius fuit: sed & ipse arsaces dictus. nā sicut supra dictū ē omnes reges suos
 hoc noīe sicuti Romani Cæsares augustolq; cognominauerūt. Is actis in regno. xii. annis decessit re
 lictis duobus filiis Mithridate & Pharnace: quorum maior Pharnaces moræ gētis hæres regni mar
 dos ualidam gentem bello domuit: nec multo post decessit: multis filiis relictis: quibus præteritis
 fratri potissimū Mithridati insignis uirtutis uiro reliquit imperiū: plus regio q; patrio deberi nomi
 ni ratus potiusq; patriæ quā liberis consulendū. Eodē ferme tempore sicut in parthis Mithridates
 Ita in Bactris Eucratides magni uterq; uiri regna ineunt. Sed parthoz; fortuna felicior ad summum
 hoc duce imperii fastigium eos perduxit. Bactriani aut per uaria bella iactati non regnū tantū: ueq;
 etiam libertatem amiserunt. Siquidem sogdianoz; & Dranganitanoz; idorūq; bellis fatigati ad po
 stremū in ualidioribus parthis uelut exangues oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna
 uirtute gessit: quibus attritus cū obsidionē Demetrii regis idoz; pateref cū. ccc. militibus. lx. milia
 hostium assiduis eruptionibus uicit. Quinto itaq; mense liberatus indiā in potestātē redegit. Vnde
 cum se reciperet a filio: quem sociū regni fecerat: in itinere interficitur: qui non dissimulato parrici
 dio uelut hostem nō patrem interfecisset: & per sanguinē eius currū egit: & corpus abiici in sepultū
 iussit. Dū hæc apud Bactros gerunt: interim inter parthos & medos bellū oritur: cū uariis utriusq;
 populi casus fuisset: ad postremū uictoria penes parthos fuit. his uiribus auctus Mithridates mediæ
 Bachasum in regno præponit: ipse in Hyrcaniam proficiscit. Vnde reuersus bellū cū Elimeoz; rege
 gessit: quo uictō hanc quoq; gentē regno adiecit: imperiūq; parthorum a monte caucaso multis po
 pulis in ditionē redactis usq; ad flumen Euphratē protulit. Atq; ita aduersa ualitudine arreptus nō
 minor Arsace proauo gloriosa senectute decessit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLII.

Ost necē Mithridatis parthoz; regis Phrahartes filius eius rex constituitur. qui cum
 īferre bellū in ultionē tētati ab Antiocho parthici regni syriæ statuisset. scythaz; mo
 tibus ad sua defendenda reuocat. Nāq; scythæ in auxiliū parthoz; aduersus antio
 chū syriæ regem mercede sollicitati cū confecto iam bello supuenisset: in calumnia
 tardius lati auxilii mercede frauderētur dolentes tantū eis itineris frustra mensum:
 cum uel stipendium pro uexatione uel aliū hostē dari sibi poscerent superbo respon
 so offēsi fines parthoz; uastare cœperūt. Igit Phrahartes cū aduersus scythas p̄ficisceret ad tutelā re
 gni reliq; Himez; quēdā pueritiæ sibi flore cōciliatū: q; tyrānica crudelitate oblitus & uitæ p̄teritæ
 & uicarii officii Babylonios multasq; alias ciuitates īportunæ uexauit. Ipse aut Phrahartes exercitū

Adulteria
seuere a p
this uindi
cantur
Parthoz; se
pulchra a
ues & canes

Statenor

Bactriani
mille urbes
habuereAtt. urbis
situmBactriano
rum regnū
Eucratides
a filio inter
ficiturphrahartes
Rex

græcorum quæ bello antiochi captum crudeliter superbeque tractauerat: in bellum secum ducit: in memoriam prius: quod hostiles eorum animos nec captiuitas minuerat, & insuper iniuriarum indignitas exacerbauerat. Itaque cum inclinatum parthorum aciem uiderent: arma ad hostes transtulerunt: & diu cupitâ captiuitatis ultionem exercitus parthici & ipse Phrahartis regis cruenta caede executi sunt. In huius locum Artabanus pater eius rex substituit. Scytharum autem contenti uictoria depopulata parthia in patriam reuertuntur. Sed Artabanus bello colchatarum illato in brachio: uulneratus statim decedit. Huic Mithridates filius succedit: cui res geste magnam cognomen dedit. Quippe claritate parentum æmulatione uirtutis accessus ad magnitudinem supergreditur. Multa igitur bella cum finitimis magna uirtute gessit: multosque populos parthico regno addidit. Sed & cum scythis prospere aliquoties dimicauit: ultorque iniuriarum parentum fuit: ad postremum Artoadisti armeniarum regi bellum intulit. Sed quoniam ad armeniam transitum facimus: origo eius paulo altius repetenda est. Neque enim silentio preteriri tantum regnum fas est: cum fines eius post parthiam omnium regnorum magnitudinem superent. Si quidem armenia a cappadocia usque undecies centena milia ad mare caspium patet: sed in latitudine milia passuum septingenta porrigit. Condita est autem ab armenio Iasonis Thessali comite: quem cum perdere propter insignem piculosamque regno suo uirtutem Pelias rex cuperet: denunciata militia in colchos eum abire iubet: pellemque arietis memorabilem gestibus reportare: sperans iteritum uiri aut ex piculo tam longe nauigationis: aut ex bello tam profunde barbariarum. Igitur Iasonem diuulgata opinione tam gloriosae expeditionis cum ad eum certati principes iuuentutis totius ferme orbis concurrerent exercitum fortissimorum uirosque argonautarum comitumque Iasonis: comparuit: quem cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset: rursus a Peliae filio Thessalia pulsus magna uirtute cum ingenti multitudine: quae ad famam uirtutis eius ex omnibus gestibus quotidie confluebat comite Medema uxore: quam repudiatam miseratamque exilium rursus receperat: & Medo priuigno ab aegaeo rege atheniensium genito colchos repetiuit. Socerque et regno pulsum restituit. Magna deinde bella cum finitimis gessit: captasque ciuitates pro regno socii ad abolendam superioris militiae iniuriam: quam filiam eius Medeam abduxerat: & filium oetae aegialum interfecerat: adiunxit pro populos quos secum adduxerat: assignauit. Prius humanorum post Herculem & Liberamque reges orientis fuisse tradunt: eam caeli plagam diuinitate: populis quibusdam phrygiis & asistratum aurigas Castoris & Pollucis duces assignauit: cum albans foedus percussit: quod hercule ex Italia ab albano monte cum Geryone extincto armata eius per Italiam duceret: secuti dicunt: quod memores italicae originis exercitum Gnaei Pompeii bello mithridatico fratres salutauerunt. Ita Iasoni totus ferme orientis ut conditori diuinos honores templaque constituit: quae parmenionem dux Alexandri magni post multos annos dirui iussit: ne cuiusque nomen in oriente uenerabilibus quam Alexandri esset. Post mortem Iasonis Medus æmulus uirtutis eius in honorem matris mediam urbem condidit: regnumque e nomine suorum medorum constituit: sub cuius maiestate omne postea imperium fuit. Albanis uicinarum amazones sunt: quarum reginam Thalestem concubitum Alexandri petisse multi auctores perdidere. Armenius quoque & ipse Thessalus unus de numero ducum Iasonis recollecta multitudine: quae amissa Iasone rege passim uagabatur Armeniam condidit: a cuius montibus Tigris fluius modicis primo incrementis nascitur. Interiecto deinde aliquanto spacio sub terras mergitur: atque itaque post .xxv. milia passuum grande iam flumen in regione Sophene emergit: ac si in paludes Euphratis recipitur. Igitur Mithridates rex parthorum post bellum armeniarum propter crudelitatem a senatu parthico bello pellitur. Frater eius Horodes cum regno uacans occupasset Babyloniam: quo Mithridates confugerat: diu obsedit: & fame coactos in deconditionem oppidanos compellit. Mithridates autem fiducia cognationis ultro se in potestatem Horodis tradit. Sed Horodes plus hostem quam fratrem cogitans in conspectu suo trucidari eum iussit. & post haec bella cum romanis gessit. Crassumque imperatorem cum filio & omni exercitu Romano deleuit. Huius filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias magnis rebus in Syria gestis in parthiam patri susceptus reuocatur: quo absente exercitus parthorum relictus in Syria a Cassio quaestore Crassi cum omnibus ducibus trucidatur. His itaque gestis non magno post tempore romanis inter Caesarem Pompeiumque ciuile bellum oritur: in quo parthi Pompeianarum partium fuere: & propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico iunctam & propter Crassi necem: cuius filium in partibus Caesaris esse audierant: quem ultorem patris uictore Caesare futurum non dubitabant. Itaque uictis partibus Pompeianis & Cassio & Bruto auxilia aduersus Augustum & Antonium misere. Et post bellum hunc rursus Pacoro duce cum Labieno in Italia societate Syriae & Asiae uastauere. Castraque Ventidii: quod post Cassium absente Pacoro exercitum parthi cum fuderat: magna mole aggrediuntur. sed ille simulato timore diu se continuit: & insultare parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos laetosque partem legionum emisit: quarum impetu fusi parthi in diuersa abiere. Pacorus cum fugientes suos abduxisset secum legiones Romanas putaret: castra Ventidii ueluti sine defensoribus aggreditur. Tunc uentidius reliqua parte legionum emissa uniuersam parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit: nec ullo bello parthi unquam maius uulnus acceperunt. Haec cum nunciata in parthia esset. Horodes pater Pacori: qui pauloante uastatam Syriae occupatam Asiam a parthis audierat: uictoremque Pacorum Romanorum gloriabatur: repente filii morte & exercitus clade audita ex dolore ad furorem uertitur. Multis diebus non alloqui quemquam: non cibum sumere: non uocem mittere: ita ut mutus factus uideretur. Post multos deinde dies ubi dolor uocem laxauerat: nihil aliud quam Pacorum uocabat. Pacorus illi uideri. Pacorus audiri uidebat: cum illo loqui cum illo consistere: interdum quali amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum alia sollicitudo miserandum senem inuadit: quem ex numero triginta filiorum in locum Pacoro regem constituit. Multa pellitur

Artabanus

Armenii regni & gentis origo

artemede quae de Iasone & Medea trogus

Medorum nomen armenius

Armenia Tigris

Horodes Parthorum Rex M. Crassus

Ventidius parthos cum rege occidit

ces: ex quibus generata tāta iuuentus erat: pro suis quoque quæque sollicitæ animū senis obsidebant. Sed fatum parthiæ fecit: in qua iam quasi solenne est reges parridas haberi: ut sceleratissimus omnium & ipse Phrahartes nomine statueret. Itaque statim quasi nollet mori naturaliter patrem interfecit: fratres quoque triginta trucidat: sed nec in filiis cessant parridia. Nam cum infestos sibi optima Atf. aduersus phrahartem mouit
 Huic Antonius propter auxilium aduersus se & Cæsarem latum bellum cū sedecim ualidissimis legionibus intulit: sed grauius multis præliis uexatus: a parthia refugit: qua uictoria insolentior Phrahartes redditus cum multa crudeliter consulere: in exilium a populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas ciuitates: & ad postremum scythas precibus fatigasset: scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente regem parthi Tyridatem quendam constituerant: qui a Tyridates
 dito scytharum aduētū magna amicorum manu ad Cæsarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentē profugit: obsidem Cæsari nimium filium Phrahartis ferens: quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito Phrahartes legatos statim ad Cæsarem mittit seruum suum Tyridatē & filium remitti sibi postulat. Cæsar & legatione Phrahartis audita: & Tyridatis postulatis cognitis (Nā & ipse restitui in regnū desiderabat: iuris Romanorum futuram Parthiam affirmās si eius regnum muneris eorum fuisset) neque Tyridatem dediturum se Parthis dixit: neque aduersus parthos Tyridati auxilia daturum: ne tamē a Cæsare nihil per omnia obtentum uideretur: & phraharti filium sine precio remisit. Tyridati quoad manere apud romanos uellet: opulentum sumptum præberi iussit. Post hæc finito Hispano bello: cum in syriam ad componendum orientis statum peruenisset: metum Phraharti iniunxit: ne bellum Parthiæ uellet inferre. Itaque tota parthia captiui ex Crassiano siue Antonii exercitu collecti signaque cum his militaria augusto remissa. Sed & filii nepotesque phrahartis obsides augusto dati plusque Cæsar magnitudinē sui nominis fecit: quā armis alius imperator facere potuisset. tur

IVSTINI HISTORICI LIBER XLIII

Arthis orientalibusque ac totius propemodum orbis rebus expeditis ad initia Romanæ urbis Trogus uelut post longam peregrinationem domum reuertitur: ingrati ciuis officium existimans: si cum omnium gentium res gestas illustrauerit de sola tantum patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperii perstringit: ut nec modum propositi operis excedat: nec utique originem urbis: quæ est caput totius orbis silentio præmittat. Italiæ cultores primi ab origine fuere: quorum rex Saturnus

tantæ iustitiæ fuisse dicitur: ut neque seruiet sub illo quisque: neque quicquam priuatæ rei habuerit: sed omnia communia & indiuisa omnibus fuerint: ueluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cuius exempli memoriam cautum est: ut saturnalibus exæquato omnium iure passim in conuiujs serui cū dominis recumbant. Itaque italiæ regis nomine saturnia appellata est: & mos quem inhabitabat Saturnus: in quo nunc ueluti a Ioue pulso sedibus suis Saturno capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Faunum ferunt: sub quo Euander ab Arcadiæ urbe pallateo in italiam cum mediocri turba populariū uenit: cui Faunus & agros & montem: quem ille postea palatinum appellauit: benigne assignauit. In huius radicibus templū Lyceo: quem greci Pan. romani Lupcū appellant: constituit ipsū dei simulacrū nudum caprina pelle amictū est: quo habitu nunc Romæ laupcalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua: quæ assidue diuino spiritu impleta uelut per furorē futura præmonebat: unde adhuc qui inspirari solent: fatuari dicuntur: ex filia Fauni & Hercule qui eodem tpe extincto Geryone armenta uictoriæ præmia per italiam ducebat: stupro conceptus Latinus procreatur. quo tenente regnum Aeneas ab Ilio Troia a grecis expugnata in italiā uenit statimque prælio exceptus cū in aciem exercitum eduxisset: & ad colloquium uocatus tantā admirationē sui latino præbuit: ut in societatem regni reciperetur: & Lauinia in matrimoniū data ei gener ascendere. Post hæc cōmune utriusque bellū aduersus Turnū rutilogæ regē propter fraudatas Lauiniæ nuptias fuit: in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cū Aeneas iure uictoriæ utroque populo potiretur: urbē ex nomine uxoris Lauiniæ cōdidit: Bellum deinde aduersus Mezentium regē ethruscorum gessit: in quo cum ipse occidisset: in locum eius Ascanius filius successit: qui Lauinio relicto lōgam albam cōdidit: quæ trecētis annis caput regni fuit. Post multos deinde urbis huius reges ad postremum Numitor: & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum in ætatem potiozem Numitorem oppressisset: filiā eius Rheam in perpetuam uirginitatem ne quis uir rex regni sexus uirilis ex genere Numitoris oriretur: demersit: addita iniuriæ specie honoris: ut nō dānata sed sacerdos electa uideretur. Igitur clausa in luco Martis sacro duos pueros incertum stupro an ex Marte cōceptos enixa est: quo cognito Amulius multiplicato metu pro euentu duos pueros exponi iubet: & puellam uiculis onerat: ex quoque iniuria decessit. Sed fortuna origini Romanæ prospiciens pueros lupæ alēdos obtulit: quæ amillis catulis distenta ubera exinanire cupiens nutricem se infantibus præbuit: cū sæpius ad paruulos ueluti ad catulos reuertere. rem Faustulus pastor animaduertit: subtractosque feræ iter greges pecorum agresti uita nutriuit. martios pueros fuisse siue quod in luco Martis enixi sunt: siue quod a lupa: quæ in tutela Martis est nutriti ueluti manifestis argumētis creditum est. Nomina pueris: alteri Remo: alteri Romulo fere re. adultis inter pastores de uirtute quotidiana certamina & uires & pernicitatē auxere. Igitur cum latrones a rapina pecorum industria frequenter summouerēt. Remus ab iisdem latronibus captus:

antiquus Italiae status saturnus

Faunus Euander

Fatua Fatuari

Rhea

Lupa

Remus capitur

& ueluti ipse esset: quod in aliis prohibebat: regi offertur: crimini datur: quasi greges Numitoris iſte stare solitus esset. Tunc a rege in ultionem Numitori traditur. Sed numitor adoleſcētia iuuenis per- motus & in ſuſpitionē expoſiti nepotis adductus: cum eū nunc liniamentorū filiæ ſimilitudo: nunc ætas expoſitionis tēporibus congruens anxium teneret: repente Fauſtulus cū Romulo ſuperuenit a quo origine cognita puerorum facta cōſpiratione & adoleſcentes in ultionē maternæ necis & Nu- mitor in uindictam capti regni armantur. Occiſo Amulio regnū numitori reſtituit: & ibi urbs Ro- mana ab adoleſcentibus cōditur. Tunc & Senatus centum ſeniorum: qui patres dicti ſunt: cōſtituit tunc & uicinis cōnubia paſtorum dedignantibus uirgines ſabinæ rapiunt. finitimisque populis ar- mis ſubiectis primum italiæ mox orbis imperium quæſitum. Per ea adhuc tempora reges haſtas p- diademate habebāt: quas græci ſceptra dixere. Nam & ab origine rerum pro diis immortalibus ue- teres haſtas coluere: ob cuius religionis memoriam adhuc deorum ſimulacris haſtæ addunt. tem- poribus Tarquini regis ex aſia Phocenſium iuuentus oſtio tyberis inueſta amicitiam cum Roma- nis iunxit. Inde in ultimos galliæ ſinus nauibus profecta Maſſiliam inter ligures & ſeras gentes gal- lorum cōdidit: magnaſq; res ſiue dum armis ſe aduerſus gallicā feritatē tuent: ſiue dum ultro laceſ- ſunt: a quibus fuerāt ante laceſſiti gesserunt. Nāq; Phocenſes ex ignauitate ac macie terræ coacti ſtu- dioſius mare q̄ terras exercuerunt: piſcando mercando plerunq; etiā latrocinio maris quod illis tē- poribus gloria habebatur: uitā tolerabāt. Itaq; in ultimā oceanī orā pcedere auſi in ſinū gallicū oſtio Rhodani amnis deuenere: cuius loci amoenitate capti reuerſi domū referētes: q̄ uiderāt: plures ſoli- citare. duces claſſi Furius & Peranus fuere. Itaq; ad regē Segoregiōe Senanū noīe ī cuius finibus ur- bem cōdere geſtiebāt: amicitia petētes cōueniūt. Forte eo die rex occupatus ī apparatu nuptiæ Gy- ptis filiæ erat: quā more gētis electo iter epulas genero nuptū tradere illi parabat. Itaq; cū ad nupti- as iuitati oēs pceſſiſſent: rogant & græci hoſpites ad cōiuiū. Introducta deīde uirgo cū iubereſ a patre aquā porrigere ei: quē uigē eligeret: nūc omiſſis oībus ad græcos cōuerſa aquā Perāo porrigit: qui factus ex hoſpite gener locum condendæ urbis a ſocero accepit. Condita igiſ Maſſilia eſt pro- pe oſtia Rhodani amnis in remoto ſinu ueluti in angulo maris. ſed ligures incrementis urbis inui- dentes græcos aſſiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulſando in tantum enituerunt: ut ui- ctis hoſtibus in captiuis agris multas colonias conſtituerent. Ab his igiſ galli & uſū uitæ cultoris depoſita & manſuefacta barbaria & agrorum cultus & urbes mœnibus cingere didicerūt. Tunc & legibus non armis uiuere: tunc & uitem putare: tunc oliuam ſerere cōſueuerūt. Adeoq; & magnus & hominibus & rebus impoſitus eſt nitor: ut non græcia in galliam emigrāſſe: ſed gallia in Græciā translata uideretur. Mortuo rege Senano Segoregiōrum: a quo locus acceptus cōdendæ urbis fue- rat: cum regno filius eius ſucceſſiſſet. Cōmanus aſſirmante regulo quodā quādoq; Maſſiliā exitio fi- nitimis populis futurā opprimēdāq; & ipſo ortu ne mox ualidior ipſum obrueret: ſubnectit & illā fabulam Canem aliquando partu grauidam locum a paſtore precario petiſſet: in quo pareret: quo obtentō iterato petiſſe: ut ſibi educare ī eodem loco catulos liceret: ad poſtremū adultis catulis ful- tam domeſtico præſidio proprietatem loci ſibi uendicaſſe. Nō aliter Maſſilienſes qui nūc iniqui- ni uideantur: quādoq; dominos regionum futuros. his incitatus rex inſidias Maſſiliēſibus extruit. Ita ſolēni floraliorum die multos fortes ac ſtrēnuos uiros hoſpitiū iure miſit in urbē: plures Scirpis latentes frondibusq; ſupertectos induci uehiculis iubet: & ipſe cum exercitu in proximis mōribus deliteſcit: ut cum nocte prædictis aptæ portæ foret: tēpeſtiue ad inſidias aſſent: urbēq; ſōno ac ui- no ſepultam armati inuaderent. Sed has inſidias mulier quædā regis cognata prodidit: quæ adulte- rari cum græco adoleſcente ſolita in amplexu iuuenis miſeratam formam eius inſidias aperit: pericu- lumq; declinare iubet ille rem ſtatim ad magiſtratus deſert: atq; ita patefactis inſidiis ligures con- prehendantur: latentesq; de ſirpis protrahuntur: quibus omnibus interfectis inſidiantī regi inſidiæ tenduntur. Cæſa ſunt cum ipſo rege hoſtium. vii. milia. Exinde Maſſiliēſes feſtis diebus portas clau- dere: uigilias agere: ſtationē in muris obſeruare: pegrinos recognoſcere: curas habere: ac ueluti bel- lum habeant: ſic urbem pacis tēporibus cuſtodire: adeo illic bene inſtituta nō tēporum neceſſitate: ſed recte faciendi conſuetudine ſeruātur. poſt hæc illis magna cum liguribus magna cum gallis fue- re bella: quæ res & urbis gloriam auxit: & uirtutem græcorum multiplicata uictoria celebrem iter finitimos reddidit. Carthaginenſium quoq; exercitus cum bellum captis piſcatorum nauibus ortū eſſet: læpe fuderunt: pacemq; uictis dederunt: cum hiſpanis amicitia iunxerunt: cū Romanis prope ab initio cōditæ urbis ſœdus ſūma fide cuſtodierunt: auxiliifq; in omnibus bellis induſtriæ ſocios iuuerunt: quæ res illis & uirium fiduciam auxit: & pacem ab hoſtibus præſtitit. Dum igiſ Maſſilia fama rerum geſtæ & abundantia opum & uirium gloria uirente floreret: repēte finitimi populi ad nomē Maſſilienſium delendū ueluti ad commune extingundū incendium concurrunt. Dux con- ſenſu omnium Caramandus regulus eligitur: qui cum magno exercitu lectiſſimoq; uiroꝝ urbē hoſtium obſideret: per quietem ſpeciæ Toruæ mulieris: quæ ſe deam dicebat. exteritus ultro pacē cum Maſſilienſibus fecit: petitq; ut intrare urbem & deos eorum adorare liceret: cum in arcē Mi- neruæ ueniſſet: conſpecto in portibus ſimulacro deæ: quam per quietem uiderat: repente exclamat illā eſſe: quæ ſe nocte exterruiſſet. Illamq; recedere ab obſidione iuſſiſſe: gratulatuſq; Maſſiliēſibus q; animaduerteter eos ad curam deorū immortalium pertinere: torque aurea donata dea in perpe-

Roma con- ditur
Senatus

Tarquini
tempora
Maſſiliæ
conditio

Furius
Peranus
Atf. iſpera
ras nuptias

Atf. fabulā

Floralia a-
pud maſſi-
lienſes

Comam re-
gis cædes ī
teritus

Cart. a maſ-
ſilienſibus
uicti

uum amicitiam cum massiliensibus iunxit. Parta pace & securitate fundata reuerentes a delphis massiliensium legati: quo missi munera Apollini tulerat: audiuerat urbem romanam a gallis captam in- censamque: quam rem nunciatam domi publico funere massilienses profecuti sunt: aurumque & argen- tum publicum & priuatum contulerunt ad explendum pondus gallis: a quibus redemptam pacem cogno- uerunt. Ob quod meritum & immunitas illis decreta: & locus spectaculo in senatu datus: & foedus æquo iure percussum. In postremo libro Trogus maiores suos a uolsis originem ducere. auum suum Trogum Pompeium fertoriano bello ciuitatem Gn. Pompeio percepisse dicit. patrum mithridati- co bello turmas æquitum sub eodem Pompeio duxisse: patrem quoque sub Caio Cæsare militasse. epu- larumque & legationum simul & annuli curam habuisse.

IVTINI HISTORICI LIBER XLIII

Hispania sicuti Europæ terminos claudit: ita & huius opis finis futura est. hanc ueteres

ab hybero amne primam hyberiam: postea ab Hispalo hispaniam cognominauerunt.

Hæc inter africam & galliam posita oceani freto & pyrenæis montibus claudit: sicut

minor utraque terra ita utraque fertilior. Nam neque ut africa uiolento sole torret: neque ut

gallia assiduis uentis fatigat. Sed media inter utranque hinc temperato calore inde fe-

licibus & tempestiuis imbribus in omnia frugum genera fecunda est: adeo ut non ipsis

tantum incolis uerum etiam Italiae urbibus romanæ cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc

enim non frumenti tantum copia magna est. uerum etiam uini mellis oleique. Nec ferri solum mate-

ria præcipua est: sed & equorum pernices greges. Nec summa tantum terræ laudanda bona: uerum

& abstrusorum metallorum felices diuitiæ. iam lini spartique uis igens. minime certe nulla feracior ter-

ra. in hac cursus amnium non torrentes rapidique ut noceant: sed lenes & uineis campisque irrigui æstua-

riisque oceani affatim piscosi plærique etiam diuites auro quod in paludibus uehunt: uno tantum pyre-

næi montis dorso adhæret galliæ: reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ p-

pe quadrata: nisi quæ arctantibus freti littoribus in Pyrenæum cogit. Porro pyrenæi montis spatium sex-

centa milia passuum efficit. Salubritas cæli per omnem Hispaniam æqualisque aeris spiritus nulla palu-

diu graui nebula inficitur. Huc accedunt & mariæ auræ undique aduersus assidui flatus: quibus omnem

provinciam penetrantibus euentilato terrestri spiritu præcipua omnibus sanitas redditur. Corpo-

ra hominum ad inedia laborumque: animi ad mortem parati: dura omnibus & stricta perfimonia: bel-

lūque ocium malunt: si extraneus deesset: domi hostem quærunt. sæpe tormentis pro silentio rerum cre-

ditarum immortui. adeo illis fortior taciturnitatis cura quam uitæ. celebrat eadem etiam bello punico

serui illius patientia: qui ultus dominum inter tormeta risu exultauit: serenamque lætitiā crudelitatem

torquentium uicit. Velocitas genti pernixa: inquietus animus plurimis. militares equi: & arma sangui-

ne ipsorum cariora. Nullus nisi festis diebus epularum apparatus aqua calida lauari post secundum

bellum punicum a romanis didicere. In tanta sæculorum serie nullus illis dux magnus præter Viriatum

fuit: qui annos decem romanos uaria uictoria fatigauit: adeo feris propria quam hominibus ingenia

sunt. quem ipsum non iudicio populi electum: sed ut cauendi scientem declinatorumque periculorum

peritum secuti sunt. Cuius ea uirtus continentiaque fuit: ut cum consulares exercitus frequenter uice-

rit: tantis rebus gestis non armorum: non uestis cultum: non denique uictum mutauerit: sed in eo habi-

tu quo primum bellare cepit: perseverauerit: ut quis gregarius miles ipso imperatore etiam opulen-

tior uideret. In lusitanis iuxta fluuium tagum equas uero concipere multi auctores prodiderunt: quæ

fabulæ ex equarum fecunditate & gregum multitudine natae sunt: qui tanti in galletia ac lusitania

ram plices uisunt: ut non immerito ipso uero concepti uideant. Galleci autem græcam sibi originem

asserunt. Siquidem post finem troiani belli teucrum morte Aiæ fratris inuisum patri Thelamoni

cum non recipere: in regnum Cyprum concessisse: atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salami-

nam condidisse. Inde accepta opinione paternæ mortis patriam repetisse. Sed cum ab Eurice Aiæ

filio accessu prohiberet hispaniæ littoribus appulsum: loca ubi nunc est Carthago noua occupasse:

inde galletiam transisse: positisque sedibus genti nomen dedisse. Galletiæ autem portio Amphiloci di-

cunt. Regio cum æris & plumbi uberrima: tum minioque etiam uicino flumini nomen dedit. auro

quoque ditissima adeo ut et aratro frequenter glebas aureas excidat. In huius gentis finibus sacer mos

est que ferro uiolari nefas habet. Sed si quando fulgure terra profossa est: quæ in his locis assidua res

Ro. a massi
liensibus au-
ro adiuti se-
noico bello
Vnde his-
pania dicta
Hispaniæ
laus
Hispaniæ
forma
Viriatum
Conceptus
equarum
Atq. mirā
montis
naturam
Saltus car-
chesiorum
Gargoris
Rex
Gargoris se-
uitia in ne-
potem

morte interfici maluit. Ibi quoque cum uiolatus esset: nec allimentis egeret: canibus primo ieiunis & multorum dierum abstinentia cruciatis: mox etiam suis obiici iubet. Itaque cum non solum non nocerent: uerum etiam quarundam uberibus aleret: ad ultimum in oceanum abiici iussit. Tum plane manifesto quodam numine inter furientes aestus ac reciprocantes undas uelut naue non fluctu ueheretur: leni salo in littore exponit: nec multo post cerua affuit quae ubera paruulo offerret. Inde denique conuersatione nutricis eximia puero pernicitas fuit: interque ceruorum greges diu montes saltus que haud inferior uelocitate peragrauit. Ad postremum laqueo captus regi datus dono est. Tunc & linamentorum similitudinem & notis corporis: quae iniustae paruulo fuerant: nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque ab eodem successor regni destinatus. Nomen illi impositum Habidis: qui ut regnum accepit: tantae magnitudinis fuit: ut non frustra deorum maiestate periculis ereptus uideretur. Quippe barbarum populum legibus iunxit: & boues primo aratro domari: frumenta quoque sulco serere docuit: & ex agresti cibo melioribus uesci odio eorum: quae ipse passus fuerat: homines coegit. Huius casus fabulosi uiderentur: nisi & Romanorum conditores lupa nutriti: & Cyrus rex Persarum cane alitus prodere. Ab hoc & ministeria seruitia populo interdicta: & plebs in septem urbes diuisa. Mortuo Abide regnum per multa saecula a successoribus eius retentum est. In alia parte Hispaniae & quae ex insulis constat: regnum penes Geryonem fuit. In hac pabuli tanta laetitia est: ut nisi abstinentia interpellata sagina fuerit: pecora rumpant. Inde denique Armenta Geryonis: quae illis temporibus solae opes habebant: tantae famae fuere: ut Herculem ex Asia praedae magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipsum non triplicis naturae: ut fabulis proditur: fuisse ferunt: sed tres fratres tanta concordiae extitisse: ut uno animo omnes regi uiderentur: nec bellum Herculi sua sponte intulisse: sed cum armenta sua rapi uidissent: amissa bello repetisse: post regna deinde Hispaniae primi Carthaginenses imperium prouinciae occupauere. Nam cum Gatidani a Tyro: unde & Carthaginensium origo est: facta Herculis per quietem iussi in Hispaniam transtulissent: urbemque ibi condidissent: inuidentibus incrementis nouae urbis finitimis hispaniae populis ac propterea Gaditanos bello laceffentibus auxiliu consanguineis Carthaginenses miserunt. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab iniuria uendicauerunt. & maiorem partem prouinciae imperio suo adiecerunt. Postea quoque hortantibus primae expeditionis auspiciis Hamilcharem imperatorem cum magna manu ad occupandam prouinciam miserunt: qui magnis rebus gestis dum fortuna inconsultius sequitur: in insidias deductus occiditur. In huius locum gener ipsius Hasdrubal mittitur: qui & ipse a seruo hispani cuiusdam ulciscens domini iniustam necem interfectus est. Maior utroque Annibal imperator Hamilcharis filius succedit. Siquidem res gestas utriusque supergressus: uniuersam hispaniam domuit. Inde Romanis illato bello Italiae per annos sedecim uariis cladibus fatigauit. Cum interea Romani missis in hispaniam Scipionibus primo poenos prouincia expulerunt. Postea cum ipsis hispanis grauia bella gesserunt: nec prius perdomitae prouinciae iugum hispaniae accipere potuerunt: quam Caesar Augustus perdomito orbe uictoria ad eos arma transtulit: populumque barbarum ac ferum legibus ad cultiorem uitae usum tractatum in formam prouinciae redegit.

Cerua paruulo

Habidis Rex

Geryones

Carthago in hispania imperium

Augustus hispaniam demum pacauit.

Iustini historici uiri clarissimi epitomatum in Trogi Pompeii historias liber. XLIII. & ultimus feliciter fuit.

Concordia

Atque

Salus

Gargoris Rex

Gargoris Rex

Ad magnificum comitem Petrum Mariam Rubeum Parmensem Philippi broaldi Bononiensis Epistola.

Vemadmodum Dinocrates architectus clarissime uir procera statura: facie haut illi
 & auctis Magni cognome inuenit: & sibi conciliare elaborauit: & elaborando affecu
 tus e: ita quoque tibi: ut spero: gratus ero pueniamque ad commendationem praesidio littera
 rum doctrinaeque fauore. Cognoui enim te non solum litterario studio delectari: uerum etiam
 quod p inde dignum e laude. litteratorum hominum amatissimum. O magna foecunditas animi:
 o praecleara ingenii aptitudo. quum clementia dictatorum Caesarum: liberalitate Cymonem: elegantia cultus ui
 etusque splendore Lucullum uel aequares uel antecelleres: omnibusque uirtutibus esses ornatus. Ut emi
 neres undecumque laudatissimus amoeniores litteras humanitarisque studia auidissime complexus es: sem
 perque existimasti praecclarum eiusdem Alexandri magni dictum esse habendum in memoria atque in pecto
 re longe nobiliter longe fore praestantius litteris antecellere quam imperio atque diuitiis. Quapropter quum
 ego nuper rogatu Henrici Colonienfis. Senis impraestoris solertissimi. L. Florum curiosum diligenterque
 emendassem: tuo eum nomini dicere constitui: ut in mille exemplaria transcriptus testimonium quot
 tidie exhibeat meae erga te obseruantiae atque amoris: simul ut succisuius tu temporibus ista legendo
 pernoscas: quae Romanus populus domi forisque per tot annos bella gesserit: per quos uiros quibusque artibus impe
 rium pepit: & partem auxerit: & auctum ad summum fastigium suis met uiribus euerterit. & euersum per augustum tan
 dem Caesarem sublimius erexerit. Quae omnia. L. Florus quattuor quasi epithomatis ita scite collegit: ita enu
 cleate distinxit: ita breuiter enarrauit. Ut cuncta tanquam in illustri posita monumento itueri & comprehendere
 re facillime queas: Disertus e: uehemens: distinctus: uariis: breuis: concinnus cum splendore ac luce uerborum.
 Florus itaque clarissime uir quum litterario ocio: quod omni pene negotio pulchrius e: te tradideris in manu
 sumere & subinde legere non spernas: cuius frequens lectio oppido litterata multum delectare: nec minus
 prodesse poterit. Sed ne morosior sit prologus quam fabula: iam historiama. L. Flori luculentam conspicias quaeso:
 & me in numerum tuorum recipias unum: ut lepidissimus poeta ait (si superest) locum rogantem. Vale.

LVCII FLORII GESTORVM ROMANORVM EPITHOMA INCIPIT.

Opulus Romanus a rege Romulo in Caesarem Augustum septingentos per annos tantum ope
 rum pace belloque gessit: ut si quis magnitudinem imperii cum annis conferat aetate ultra putet: ita
 late per orbem terrarum arma circutulit: ut quae res eius legunt: non unius populi sed generis hu
 mani facta discant. Nam tot laboribus periculisque iactatus est: ut ad constituendum eius im
 perium contedisse uirtus & fortuna uiderentur. Quare cum praecipue hoc quoque sicut caete
 ra operum praecipuum sit cognoscere: tamen quia ipsa sibi obstat magnitudo rerumque diuersitas
 aetatis itationis abrupta: faciam quod solent: quae terrarum situs pigunt in breui quasi tabella totam eius imaginem ample
 ctar non nihil ut spero admirationem principis populi collaturus: si pariter atque in semet uniuersam magni
 tudinem eius ostendero. Si quis ergo populum Romanum quasi hominem consideret: totamque eius aetatem percipiat: ut coepe
 rit: utque adoleuerit: ut quasi ad quaedam iuuetate flore peruenit: ut postea uelut consenuerit: quattuor gradus
 processusque eius inueniet. Prima aetas sub regibus fuit prope. ccl. per annos quibus circum ipsam matrem suam cum fi
 nitimis luctatus est. Haec erit eius infantia. Sequens a Bruto Collatinoque consulibus in Appium Claudium
 Quintum Fuluium consules. cc. annos patet. quibus Italia subegit Hoc fuit tempus uiris armisque incitatissimum.
 Ideo quis adolecentiam dixerit. Dehinc ad Caesarem Augustum. ccl. anni: quibus totum orbem pacauit. hic iam ipsa iu
 ueta imperii & quasi quaedam robusta maturitas a Caesare Augusto in saeculum nostrum: aut non multo minus
 anni. cc. quibus tertia caesaris quasi consenuit atque decoxit: nisi quod sub Traiano principe mouet lacertos: & praet
 er spe omnium senectus imperii quasi reddita iuuetate reuifescit. Primus ille & urbis & imperii conditor Ro
 mulus fuit a Marte genitus & Rhea Siluia. haec de se sacerdos grauida confessus est: nec mox fama dubi
 tavit: cum Amulii imperio abiectus in profluuentem cum Remo fratre non potuit extigui. siquidem & Tyberius am
 nem repraesit: & relictis catulis lupa uagitu secuta ubera admouit infantibus matremque se gessit. Sic reper
 tos apud arborem Faustulus regis pastor tulit in casam: atque educauit. Alba tunc erat latio caput Iuli opus:
 nam Lauinius praesens Aeneae contempserat. ab his Amulius iam septima sobole regnabat: fratre pulso Numitore
 cuius ex filia Romulus Igitur praesens iuuetate face patruum Amulium ab arce deturbat. auum reponit. ipse flumi
 nis amator & motum. apud quos erat educatus moenia nouae urbis agitabat. gemini erant. uter auspi
 care & regeret adhibere piacula. Remus montem auentinum: hic palatinum occupauit. prior ille sex uul
 tures: hic postea. sed. xii. uidit sic uictor augurio urbem excitat. plenus spei bellatricem fore. ita illi assue
 te sanguini & praedae aues pollicebant. ad tutelam nouae urbis sufficere uallum uidebant: cuius dum irridet
 angustias Remus idcirco increpat saltu: dubium an iussu fratris occisus est. praesens certe uictima fuit: mutatio
 nemque urbis nouae sanguine suo consecrauit. imaginem urbis magis quam urbem fecerat. incolae deerant. erat in proxi
 mo locus hinc Asylum facit. & statim mira uis hominum latini tulcique postores: quidam & transmarini phryges:
 qui sub aenea: Archades qui sub Euandro duce influxerant. Ita ex uariis quasi elementis congregauit corpus unum:
 populumque Romanum ipse fecit: res erat unius aetatis: populus uiroque. Itaque matrimonia a finitimis petita:
 quia non impetrebant: manu capta sunt. Simulatis quippe ludis aequestribus: uirgines quae ad spectaculum
 uenerant: praedae fuere: & haec statim causa belloque: Pulsi fugatique: Veientes cenientium captum ac dirutum e op
 pidum. spolia insuper opima de rege feretrio Ioui manibus suis rex reportauit. Sabinis praedae portae per uirgi
 g i i

d. cc. aete ab
 origine ur
 bis ad augu
 stum

aetatis par
 tes quae ro
 po. contigit

Romulus

Remus oc
 ciditur

Sabinorū
raptus
Prima spo-
lia opima

nē nec dolo: sed puella præciū rei: q̄ gerebāt ī sinistris: petierat. dubiū clypeos an armillas. Illi ut & fi-
dē soluerēt & ulciscerēt: clypeis obruere. Ita admissis ītra mœnia hostibus: atrox ī ipso foro pugna:
adeo ut Romulus Ioue oraret: ut scœdā suorū fugā fingeret. Hic tēplū est Stator Iuppiter: tādē sæuie
tibus interuenere raptæ laceris comis. Sic pax facta cū Tatio: scœdusq; p̄cussum: secutaq; res mira di-
ctu: ut relictis sedibus suis: nouā ī urbē hostes demigrarēt: & cū generis suis auitas opes p̄ dote socia
rēt. Auctis breui uiribus hūc rex sapiētissimus statū reipu. iposuit: ut iuuetus diuisa p̄ tribus: ī eqs &
in armis ad subita bella excubaret. Cōsiliū reipu. penes senes eēt. q̄ ex auctoritate patres: ob ætatē se-
natus uocabat. His ita ordiatis: cū repēte cōcionē haberet: atē urbē apud capreæ paludē e cōspectu
ablatus ē. Discerptū aliq̄ a senatu putāt ob asperius īgeniū: sed aborta tēpestas solisq; defectio cōse-
crationis speciē p̄buere. Cui mox Iulius Proculus fidē fecit: uisum a se Romulū affirmās augustiore
forma q̄ fuisset. mādare præterea ut se p̄ numine acciperent. Quirinū ī cælo uocari placitū diis: ita
gentium Roma potiretur.

Numæ Pō
pili instituta

DE NVMA POMPILIO.
Vcessit Romulo Numa Pompilius: quē curibus sabinis agētē ultro petiuere: ob iclytā
uiri religionē. Ille sacra & cærimonias oēm̄q; cultū deo & īmortaliū docuit. Ille pontifi-
ces: augures: Salios: cæterosq; p̄ sacerdotia: ānuū quoq; ī. xii. mēses: fastos dies nefastosq;
descripsit. Ille ancilia atq; palladiū secreta quædā īperii pignora ianūq; geminū: fidē pa-
cis ac belli: ī primis focū uestæ uirginibus colēdū dedit: ut ad simulacrū cælestiū syderū custos im-
perii flāma uigilaret: Hæc omnia quasi monitu deæ ægeriæ: quo magis barbari acciperent: eo dēiq;
ferocē populū redegit: ut quod uī & iniuria occupauerat imperiū religione atq; iusticia gubernaret

Horatii &
Curiatii

DE TVLLO HOSTILIO.
Excipit Pompiliū Numā Tullus Hostilius: cui ī honorē uirtutis regnū ultro datū hic om-
nem militarē disciplinā: artēq; bellandi condidit. Itaq; mixtē īmodū exercita iuuetute: p̄-
uocare ausus Albanos grauē & diu principē populū. Sed cū pari robore frequētibus præ-
liis utrinq; cōminuerent. misso incōpendiū bello Horatii Curiatiiq; trigemīs hīc atq;
inde fratribus utriusq; populi fata cōmissa sunt. Anceps & pulchra cōtentio: exituq; ip̄o mirabilis: tri-
bus quippe illinc uulneratis: hinc duobus occisis: qui supererat horatius addito ad uirtutē dolo: ut
distraheret hostē simulat fugā: singulosq; prout sequi poterāt adortus exuperat. Sic rage alias decus
unius manu parta uictoria est: quā ille mox parricidio sedauit. Flētē spolia circa se sponsi quidē sed
hostis sororē uiderat. hūc tā īmaturū uirginis amorē ultus ē ferro. citauere leges nefas sed abstulit
uirtus parricidā & facinus ītra gloriā fuit: nec diu in fide mansit Albanus. nā fidenati bello missi in
auxiliū ex scœdere mediū īter duos expectauere fortunā. Sed rex callidus ubi īclinare se socios ad ho-
stē uidet: tollit aīos quasi ipse mandasset: spes īde nostris: metus hostibus. Sic fraus p̄ditorum irrita
fuit. Itaq; hoste uictō ruptorē scœderis Metiū Sufferū religatū inter duos currus p̄nicibus equis di-
strahit. albāq; ip̄am quīs parentē emulā tamē diruit: prius cū omnes opes urbis ip̄mq; populū romā
transulisset. Prorsus ut cōsanguinea ciuitas nō periisse sed in suum corpus redisse rursus uideretur.

Metii sup-
plicium
Alba dirui-
tur

Hostia co-
lonia

DE ANCO MARTIO.
Ncus deinde Martius nepos ex filia Pōpiliū pari ingenio. hic igif & mœnia muro ample-
xus est: & interfluentē urbi tyberinū pōte cōmisit. hostiāq; ī ip̄o maris fluminisq; cōfinio
coloniā posuit: iā tū uidelicet præfagiens animo futuz: ut totibus mūdi opes & comnea-
tus illo ueluti maritimo urbis hospitio reciperentur.

Tres centu-
riæ anitæ
Actius
Nauis
Vnde Ro.
regum insi-
gnia

DE TARQ VINIO PRISCO.
Arquinius postea priscus quīs tranimarinae originis regnū ultro petēs accipit ob īdusti-
am atq; elegatiā: q̄ppe q̄ oriūdu Corintho græcū īgeniū italicis artibus miscuisset. Hic
& senatus maiestatē numero ampliavit. & cēturiis tribus auxit: quīs Actius Nauis nū-
rū augeri phibeat sūmus augurio: quē rex in experimētū rogauit: fieri ne posset: quod
īp̄e mēte cōceperat? Ille rē exptus augurio: posse: r̄spōdit: atq; hoc īqt agitabā: an cotē illā secat noua
cula posse? augur potes ergo īqt: & secuit. Inde romāis sacer auguratus. Neq; pace Tarquinius q̄ bello
prōptior. xii. nāq; tusciæ populos frequētibus armis subegit: & ide faces: trabeæ: curules: anuli: faleræ
paludamēta: prætexta: ide q̄ aureo curru q̄rtuor eqs triūphat: togæ pictæ: tunicæq; palmatæ: oīa
dēiq; decora & īsignia: q̄bus īperii dignitas eminent.

Prodigium
in Seruio
Tullio
Cēsus & or-
do ciuita-
tis

DE SERUIO TVLLIO.
Eruius Tullius deiceps gubernacula urbis iuadit: nec obscuritas īhibuit quīs m̄re serua
creatū. Nā ob eximiā idolē uxor Tarquii Tanaql liberaliter educauerat: & clage fore ui-
sa circa caput flāma p̄miserat. Ergo īter Tarquii mortē admittēte regia substitutus ī lo-
cū regis: q̄si ad tēpus regnū dolo partū sic egit īdustria: ut iure adeptus uideret. ab hoc po-
pulus Ro. relatus icēsū: digestus ī classes curiis atq; collegiis distributus: sūmaq; regis solertia ita ē ex
ordinata respu. ut oīa p̄rimoniū: dignitatis ætatis: artū officiorūq; discrimina ī talibus referent: ac si
maxia ciuitas minie domus diligentia contineret.

Impia Tul-
lia

DE TARQ VINIO SVPERBO.
Ostremus oīum fuit regū Tarquius cui cognomē supbo ex moribus datū: hic regnū aui-
tū: qd̄ a seruiio tenebat: rapere maluit: q̄ expectare: īmissisq; ī eū p̄cussoribus scelere par-
tā potestatē nō melius egit: q̄ acq̄sierat: nec abhortebat moribus uxor Tulliaq; ut uirum

regem salutarer: super cruentum p̄m uecta carpento consternatos equos egit: sed ipse i senatum ca-
 dibus: i ois supbia q̄ crudelitate grauior ē bonos grassatus cū sauitiā iā domi fatigasset: tādē i hostes
 cōuersus ē: sic ualida oppida i latio capta sūt. Ardea: otriculū: gabii: sueffa pomeria: tū quoq; cruētus
 in suos: neq; enī filiū uerberare dubitauit: ut simulati trāsfugā apud hostes hīc fides esset: cui Gabii
 is ut uoluerat recepto: atq; p̄ nūcios cōsulēti qd fieri uellet: eminetia forte papauerū capita uirgula
 excutiēs cū p̄ hoc itēficiēdos eē principes itelligi uellet quā supbia sic respōdit: tamē de manubiis
 captarū urbiū tēplū erexit: qd cū iauguraret. cedētibus cæteris deis: mira res dictu restitere iuētās &
 terminus. Placuit uatibus cōtumacia nimiū. siqdē firma oīa & æterna pollicebāt: sed illud horrēdū:
 qd moliētibus sedē i fundamētis humanū reptū ē caput: nec dubitauere cūcti monst̄e pulcherrimū
 imperii sedē caputq; terrarū p̄mittere: tādū supbiā regis populus Ro. p̄pessus ē: dōec aberat libido:
 hāc ex liberis eius iportunitatē tolerare nō potuit: quoq; cū alter ornatissime sceminæ Lucretiæ stu
 p̄e intulisset matrona dedecus ferro expiauit: imperiū tū regibus abrogatum. Caput pro
 digiose re-
 pertum

ANACEPHALEOSIS DE SEPTEM REGIBVS.

h Aec ē prima ætas populi Ro. & q̄si ifātia quā habuit sub r̄gibus septē: qdā fatogē idustria: Ardens
 tā uariis igenio ut reipu. rō & utilitas postulabat. Nam qd Romulo ardētius: tali opus fu
 Romulus
 it ut iuaderet regnū: Quid Nūa religiosius: tā res poposcit: ut ferox populus deogē metu
 Religiosus
 mitigaret. Quid ille multitiæ artifex Tullus bellatoribus uiris quā necessarius: ut acueret
 Numa
 rōne uirtutē: Quid ædificator Ancus: ut urbē colonia extēderet: pōte iūgeret. muro tueret. Iā uero
 Bellator
 Tarq̄nii ornāmēta & isignia q̄ntā principi populo addiderūt ex ipso habitu dignitatē: Actus a Ser-
 Hostilius
 uio cēsus qd efficit: nisi ut ipsa se nosceret respu. Postremo supbi illius iportuna dominatio nō nihil
 ædificator
 imo uel plurimū p̄fuit. Sic. n. effectū ē: ut agitatus iniuriis populus cupiditate libertatis icenderet.
 Ancus

DE MUTATIONE REIPUBLICAE.

i Gif Bruto Collatinoq; ducibus & auctoribus: qbus ultionē sui moriens matrona māda-
 uerat. Populus Ro. ad uindicādū libertatis ac pudicitiaē decus: quodā q̄si istictū deogē cō-
 Seruius ci-
 citus: regē repēte destituit: bona diripit: agq; Marti suo cōsecrat. iperiū i eosdē libertatis
 uitatis insti-
 suæ uīdices trāsfert mutato tamē & iudice & noīe, q̄ppe ex p̄petuo ānuū placuit: ex sin-
 tutor
 gulari duplex: ne potestas solitudine uel mora corrūperet. Cōsulesq; appellauit p̄ regibus: ut cōsule
 Superbus
 re se ciuibus suis debere meminissent. Tātūq; libertatis nouæ gaudiū icesserat: ut uix mutati status
 iportunus
 fidē caperēt: alterūq; ex cōsulibus tātū ob nomē & gēus regiū fascibus abrogatis urbe dimitterent.
 Primi con-
 Itaq; substitutus horatius publicola ex sūmo studio ānixus ē ad augēdā liberi populi maiestatē: nā &
 sules
 fasces ei p̄ libera cōtiōe submisit: & ius puocatiōis aduersus ipsos dedit: & ne specie arcis offēderet:
 eminentes ædes suas i plana submisit. Brutus uero fauori ciuiū et̄ domus suæ clade & p̄cidio uelli-
 ficatus ē: q̄ppe cū studere reuocādis i urbē regibus liberos suos cōperisset: p̄traxit i fogē: & cōtione
 media uirgis cecidit: & securi p̄cussit: ut plane publicus parēs i locū liberoq; adoptasie sibi populū
 R. uideret. Liber iā hīc po. Ro. priā aduersus externos arma p̄ libertate corripuit: mox p̄ finibus: de-
 Brutus fili-
 ide p̄ sociis: tū gloria & ipio lacestētibus: assidue usq; q̄q; finitimis: q̄ppe cū patrii soli gleba nulla ef-
 os percussit
 fer: sed statū pomeriū mediūq; iter latiū & Thuscos q̄si i quodā b̄uio collocatus oībus portis in ho-
 stē icurreret: donec q̄si cōtagiōe qdā p̄ singulos itū ē: & p̄ximis qbusq; corruptis totā italiā sub se re-
 degerūt.

BELLVM ETHRVSCVM CVM REGE PORSENA.

p Vlis ex urbe regibus priā p̄ libertate arma corripuit. nā Porsēna rex Ethruscogē ingēti
 Porsetna
 bus copiis aderat: & Tarq̄nios manu reducebat. Hūc tamē quis & armis & fame urgeret:
 occupatoq; ianiculo ipis urbis faucibus icubaret: sustinuit: repulit. nouissime etiā tāta ad
 miratōe p̄culit: ut superior ulto cū pene uictis amicitiaē scœdera feriret. Tūc illa romana
 pericula atq; miracula Horatius Mutius Cloelia: quæ i ānalibus forēt: hodie fabulæ uiderēt. Quip
 Horatius
 pe Horatius Cocles postq; hostes undiq; istātes solus submouere nō poterat: pōte reciso transnatat
 Mutius
 Tyberī: nec arma dimittit. Mutius sceuola regē p̄ isidias i castris eius aggredit: sed ubi frustratū cir-
 Cloelia
 ca purpuratū eius ictū tuet. ardētibus focis iniicit manū: terrorēq; geminat dolo. Vt scias iqt quē ui-
 rū effugeris idē trecēti iurauimus. Cū iterī imane dictu: hic iteritus: ille trepidaret: tāq; manus regis
 arderet: Sic qdē uiri. Sed neq; sexus a laude cessaret: ecce & uirginū uirtus. Vna ex oblidibus regi da-
 ta elapsa custodiā Cloelia p̄ patriū flumē eq̄tabat: & rex qdē tot tātisq; uirtutū territus monitis uale-
 re liberosq; eē iussit. Tarq̄ni tādū dimicauerūt: donec Arontē filiū regis manu sua Brutus occidit:
 supq; ipo mutuo uulnere expiauit. Plane q̄si adulterū ad iferos usq; sequeret.

BELLVM LATINVM.

L Atini quoq; Tarq̄nios asserebāt emulatiōe & iuidia: ut populus q foris dominabāt. saltē
 Manilius
 domi seruiret. Igit̄ oē latiū Manilio Tusculano duce q̄si in regis ultionē tollit aīos. apud
 tusculanus
 Regilli lacū dimicaf̄ diu marte uario: donec Posthumius ipse dictator signū i hostes iacu
 Regillus la-
 tus ē nouū & isigne cōmētū: uti peteret̄ cursu Cossus eq̄tū magister ex uere frænos i-
 cus
 perauit: & hoc nouū quo acrius icurreret: ea demū atrocitas fuit p̄līi: ut iter fuisse spectaculo deos
 fama tradiderit: duos i cādidas eqs Castorē atq; Pollucē nemo dubitauit. Itaq; & iperator ueneratus
 est: pactusq; uictoriā tēpla p̄misit & reddidit sane q̄si cōmilitonibus deis stipēdiū. Hactenus p̄ liber-
 tate: mox de finibus cū eisde latinis assidue & sine itermisioē pugnatū est. Sora:qs credat: & algidū

terrori fuerūt. Satricū atq; corniculū puincia: de ueiis & bouillis pudet si triūphauimus. Tibur nūc suburbanū: & æstiuæ prænestæ delitiæ: nuncupatis ī capitolio uotis petebāt. Idē tūc fesulæ: qd' capræ nup idē nemus aticinū: qd' hercinius saltus: fregellæ: qd' geforia cū qd' Tigris: qd' Eufrates Coriolos quoq; p pudor uictos adeo gloriæ fuisse: ut captū opidū. CN. Martius Cariolanus qsi numātiā aut africā nomini idueret. Extat & parta de Antio spolia: quæ moenibus ī suggestu fori capta hostiū classe suffixit: si tamē illa classis: nā sex fuere Rostratæ: sed hic numerus illis initiis nauale bellū fuit. Peruicacissimi tamē latinog; eq; & uolsci fuere: & quottidiāi: ut si dixerī hostes. Sed hos p̄cipue Titus Quītius domuit ille dictator ab aratro: q̄ obfessa ac pene iā capta Marci Minutii cōsulis castra egregia uirtute seruauit. Mediū erat forte tēpus semētis cū patriciū uirū īnixū aratro suo licitor in ip̄o ope dephēdit: inde ī aciē p̄fectus: neq; a rustici opis imitatiōe cessaret: uictos more pecudū sub iugū misit. Sic expeditione finita reddiit ad boues rursus triūphalis agricola: fides nūminū q̄ ue locitate ītra. xv. dies ceptū pactūq; bellū: prius ut festinasse dictator ad relictū opus uideret.

BELLVM CVM ETHRVSCIS; FALISCIS; ET FIDENATIBVS.

A Sidui uero & āniuersarii hostes ab Ethruria fuere Veiētes: adeo ut extra ordinariā manū aduersus eos pmiserit priuatūq; gesserit bellū gēs una Fabiog; satis superq; idonea clades: cæsi apud Cremerā trecenti & sex: patricius exercitus: & scelerato ligna nocte q̄ p̄ficiscentes ī plū porta dimisit: sed ea clades īgētibus expiata uictoriis: postq; per alios atq; alios duces robustissima capta sūt oppida uario qdē euetu. Falisci se ip̄ote dederūt. cremati suo igne Fidenates Rapti funditus deletiq; Veiētes. Falisci cū obsiderēt: mira uisa ē fides īpatris: nec īmerito: q̄ ludi magistrū urbis pditorē cū his: quos adduxerat pueris: uictū sibi ultro remissū. Eā nāq; Furius Camillus uir sanctus & sapiēs sciebat uerā eē uictoriā q̄ salua fide & integra dignitate pararet. Fidenæ q̄ pares nō erant ferro: ad terrorē mouēdū facibus armatæ: & discoloribus ferpētū ī nodū uitis furiali more p̄cesserāt: sed habitus ille feralis euerfionis omē fuit. Veiētū q̄ta res fuerit īdicat decēnis obsidio Tūc primū hyematū sub pellibus taxata stipēdio hyberna: adactus miles sua ip̄ote iureiurādo nisi capa urbe nō remeare: spolia de Laerte Tolūnio rege ad feretriū reportata. deniq; nō scalis: nec irruptione: sed cūculo & subterraneis dolis pactū urbis excidiū: ea deniq; uisa est p̄dæ magnitudo: ut eius decia Apollini phytio mitterent. Vniuersusq; po. Ro. ad direptionē urbis uocaret. Hoc tūc Veiētes fuere: nunc fuisse quis meminit? q̄ reliquæ: quodue uestigium? laborat annalium fides: ut ueios fuisse credamus.

BELLVM GALLICVM.

h Inc siue inuidia deū: siue fato rapidissimus p̄currentis īperii cursus parump gallog; senonum ī cursione suppressit. Quod tēpus populo Ro. nelcio utrū clade funestius fuerit: an uirtutis experimētis speciosius. Eacerte fuit uis calamitatis. ut in experimētū illatā putē diuinitus scire uolentibus: immortalibus diis an romana uirtus imperium orbis mereretur. Galli senones gens natura ferox: moribus incondita: ob hoc ipsa corporum mole: p̄inde ac armis ingentibus adeo omni genere terribilis fuit ut plane nata ad hominū interitum: urbiū stragem uideret. Hi quondā ab ultimis terræ oris cum cingerentur omīa oceano īgēti agmie p̄fecti: cū iā media uastassēt positis īter alpes & padū sedibus: ne his qdē cōtēti p̄ italiā uagabāt. Tū clusiū opidū obsidebāt. Pro sociis ac foederatis. P. R. īteruēit. Missi ex more legati: sed qd' ius apud barbaros: ferocius agūt: mouēt exīde certamē. Cōuersis igit a Clusio. Romāq; ueniētibus: ad Allia flumē cū exercitu Fabius cōsul occurrit: nō Cremere foedior clades. Itaq; hūc diē fastis Roma mādauit. Fuso exercitu iā moenibus urbis appropiquabāt. Erāt nulla p̄sidia Tū igit aut nūq; alias apparuit uera illa rōana uirtus: lapridē maiores natu aplissimis usi honoribus ī fog; coeūt: ibi deuouēte pōtifice: diis se manibus cōsecrāt: statiq; ī suas q̄sq; ædes regressi sicut ī trabeis erāt: & aplissimo cultu: ī curulibus sellis sese posuerūt ut cū uenisset hostis ī sua dignitate morerēt: Pōtifices & flamines q̄cqd religiosissimi ī tēplis erāt: p̄tī ī doliis de fossa terra recōdūt: p̄tī īposita plaustris secū auserūt. Virgēs simul ex sacerdotio ueste nudo pede fugientia sacra comitāt: tamē excepisse fugientes unus e plebe ferē Albinus q̄ depositis uxore & filiis: uirgines ī plaustrū recepit. Adeo tū quoq; ī ultimis religio publica priuatis affectibus antecellebat. Inuētus uero: quā satis cōstat uix mille hoīum fuisse: duce Mālio arcē capitolini mōtis īsedit: obtestata ip̄m q̄si p̄sentē louē: ut quēadmodū ip̄i ad defendēdū tēplū eius cōcurrissent: ita ille uirtutē eoz; numie suo tueret. Aderāt īterī Galli: apraq; urbē priō trepidare q̄ subesset dolus: mox ubi solitudinē uidēt: pari clāore & īpetu īuadūt patētes passim domos adeūt. ubi sedētes ī curulibus suis p̄textatos senes: uelut deos geniosq; uenerati. mox eos dē postq; eē hoīes liq̄bat: alioqn nihil respōdere dignitates pari uecordia mactāt. faceq; tectis iniiciunt. & totā urbē igne ferro manibus exæquat: sex mēsis barbari qs crederet: circa mōtē unū p̄pēderūt: nec diebus mō sed noctibus oīa expti. Cū tamē Mālius nocte subeūtes clāgore āseris excitatus. a sūma rupe deiecit & ut spē hostibus demeret: quāq; ī sūma fame: tamē ad spē fidutiæ p̄æs ab arce iaculatus ē. Et stato quodā die p̄ medias hostiū custodias Fabiū pōtificē ab arce dēisit: q̄ solēne sacre ī grāli mōte cōficeret. Atq; ille p̄ media hostiū tela īcolūis religiōis auxilio rediit: p̄p̄tiosq; deos r̄nūciauit. nouissime cū iā obsidiōe sua barbaros fatigasset: mille pōdo auri r̄cessū suū uedicātes: idq; ip̄m p̄ īsolētiā cū ad īiq; pōdera addito adhuc gladio: supbe uictos īterc̄parent: subito aggressus a

Sex ātiatiū naues Rostratæ

Fabiorum cædes

Falisci Fidenates ueientes

ueiorum direptio

senonicum bellum

Clusium

Non cōsul sed tribunus militaris

Sacra ro. Vestales Albinus

Manlii facinus

Fabii religio

Camillus

tergo Cæillus adeo cecidit: ut oia icēdiorū uestigia gallici sāguis inūdatōe deleūt. Ageſ grās diis imor-
talibus p ipō tātæ cladis noīe libet: pastoſe casas ignis ille & flāma paup̄tatē Romuli abscōdit. Incē-
diū illud qd egit aliud nisi ut deſtata hoīum ac deoſe domicilio ciuitas nō deleta: nō obruta sed ex-
piata potius & illustrata uideat. Igit Post aſſertā a Mālio: reſtituta a Camillo urbē acrius ēt uāhemē
riuſq; ī finitimos reſurrexit. Ac primū oīum illā ipſā gallicā gētē nō cōtētus moenibus expulſiſſe: cū p
italiā naufragia ſua latius traheret. ſic pſecutus ē duce Camillo: ut hodie nulla ſenonū uestigia ſup-
ſint. Semel apud Anienē trucidati: cū ſingulari certamine Mālius aureū torquē barbaro iter ſpolia
deſtraxit. Inde torquati. Iteſ pōtino agro cū in ſimili pugna Lutius Valerius iſidēte galeæ ſatyra ali-
te adiutus rettulit ſpolia: & ide coruini. Nec nō tamē poſt aliquot annos oēs reliqas eoſe ī ethruriā
ad lacū uadimonis Dolobella deleuit: neq; extaret ī ea gētē: q icēſam a ſe Romā urbē gloriareſ.

Torquati
cognomen

BELLVM LATINVM.

Satyra auis

Onuerſus a gallis ī latinos Mālio torquato Decio murena cōſulibus: ſēp qdē emulatiōe
īperii & magiſtratuū iſeſtos: tū uero cōtēptu urbis icēſæ: cū ius ciuitatis: pte īperii ac ma-
giſtratuū poſcerēt: pari īperio atq; iā amplius q cōgredi auderēt: quo tpe q; ceſſiſſe hoſtē
mirabiſ: cū alter cōſulū filiū ſuū qa cōtra īperiiū pugnauerit: quī uictorē: occiderit. quali
plus in īperio eēt: q ī uictoria. Alter qſi monitu deoſe capite uelato primū ante aciē diis manibus ſe
deuouerit: ut ī cōfertiffima ſe hoſtiū tela iaculatus: nouū ad uictoriā iter ſanguinis ſui ſemita apiret.

Manlius fi-
liū occidit

BELLVM SABINVM.

Latinis aggreſſus ē gētē ſabinorū: q imemores factæ ſub Tito Tatō affinitatis quodā cō-
tagio belli ſe latinis adiunxerūt. Sed Curio dētato cōſule: oēm eū tractū q nar ambit: ſō-
telq; uelini adriatico: tenu mari igne ferroq; uatſtauit: q uictoria tātū hoīum: tātum agro
rum redactum ī poteſtatē: ut ī utro plus eſſet: ne ipſe poſſet exiſtimare: qui uicerat.

Decius ſe
deuouet
Sabinorū fi-
nes

BELLVM SAMNITICVM.

Recibus deīde cāpaniæ motus nō p ſe: ſed qd ē ſpecioſus p ſociis ſāntas iuadit. Erat ſoe-
dus cū utriſq; pcuſſū: ſed hoc cāpani ſāctius: & prius oīum ſuoſe deditōe fecerūt: ſic ergo
rōanus bellū ſāniticū tāq ſibi geſſit: oīum nō mō italia. ſed toto orbe terræ pulcherria cāpaniæ pla-
ga ē: nihil mollius cælo: deniq; bis floribus uernat nihil uberius ſolo: iō liberi cētrifq; certamē dē: ni-
hil hoſpitalius mari: hic illi nobiles portus: caīeta: miſeūſ: & tepētes ſōtibus baiæ: lucrius & auernus
qdā maris ocia: hic amicti uitibus montes: gaurus: ſalernus: maſſicus: & pulcherrius oīum ueſuuius
æthnei ignis imitator: urbes ad mare formiæ: cumæ: puteoli: neapolis: herculaneū: pōpei: & ipſa ca-
put urbiū capua: quodā iter tres maxias Romā carthaginēq; numerata. Pro hac urbe iis regionibus
P. R. ſāntas iuaſit: gētē ſi opulētiā quæras: aureis & argēteis armis diſcolori ueſte: uſq; ad ambitū ar-
matā: ſi fallaciā ſaltibus feræ & mōtiū fraude graſſantē: ſi rabiē ac furorē: ſacratis legibus humaniſq;
hoſtiis ī exitiū urbis agitātā. ſi p̄tinaciā. ſexies rupto ſoedere cladibusq; ipſis aioſiore. Hos tamē quin-
q; ginta annis p ſabios & papiros patres eoſe: q; liberos ita ſubegit ac domuit: ita ruinas ipſas urbiū
diruit: ut hodie ſāniū ī ipō ſānio reqrat: nec facile appareat materia q̄ttuor & uigiti triūphorū: maxi-
me tamē nota & illuſtris ex hac gētē clades apud caudias furcas Veturio Poſthumioq; cōſulibus ac-
cepta ē: clauſa. n. p iſidias itra eū ſaltū exercitu: unde nō poſſet euadere. ſtupēs occaſiōe tāta dux hoſti-
um pōtius herēniū patrē cōſuluit: & ille: mitteret oēs uel occideret: ſapiēter ut ſenior ſuaſerat. hic ar-
mis exutos mittere ſub iugū maluit: ut nec amici forēt beneficio: & poſt flagitiū hoſtes magis: itaq;
& cōſules magnifice uolūtaria deditōe turpitudinē ſoederis dirimūt: & ultionē flagitās miles Papi-
rio duce horribile dictu ſubiectis enſibus p ipſam uiā ante pugnā furit: & ī cōgreſſū aſiſſe oīum ocu-
los hoſtis auctōr fuit. nec prius ſinis cædibus datus: q iugū & hoſtibus & duci capto reſoluerūt.

Campaniæ
laus

Samnitus
opes
Atq. quoti-
ens de ſam-
nitibus tri-
umphatū

Caudino
clades

Roculi
in acie arſe-
re

BELLVM ETHRVSQVM ET SAMNITICVM.

Actenus. P. R. cū ſingulis gētū: mox aceruatim tamē ſic quoq; par oībus ethruſcoſe. xii.
populi in id tēpus icitati: antiqſſimus italiae populus ſānitū: reliqui in excidium romani
noīs repente cōiurāt. Erat error igens: tot ſimul tantorūq; populorū: a latere ethruria iſe-
ſta quattuor agminū ſigna uolitabāt. Ceminus interim ſaltus in medio ante iuius plane
quali calydonius uel hercinius adeo tūc terrori erat: ut ſenatus cōſuli denūciaret: ne tātū
piculi ingredi auderet. Sed nihil hoſe terruit ducē: qn fratre p̄miſſo exploraret acceſſus: ille p noctē
paſtorio habitu ſpeculatus oia refert. Tū ſic Fabius maximus piculoſiſſimum bellū piculo explica-
uit: nā ſubito icōditos atq; pallātes aggreſſus eſt. captiſq; iupioribus iugis ī ſubiectos ſuo more deto-
nuit. Ea nāq; ſpecies fuit illius belli: quali in terrigenas e cælo ac nubibus tela mitterēſ: nec icruēta
tamē illa uictoria: nā opp̄ſſus ī ſinu uallis alter conſulū Decius more patrio deuotū diis manibus
obtulit caput: ſolēnemq; ſamiliæ ſuæ conſecrationem in uictoriæ precium rededit.

Ceminus
ſaltus

Decius ſe
deuouet

BELLVM TARENTINVM ET CVM PYRRHO REGE.

Equiſ bellū tarentinū: unū qdē titulo & noīe: ſed uictoria multiplex. hoc. n. campanos:
apulos: atq; Lucanos: & caput belli tarētinos: idē totā italia: & cū iſtis oībus Pyrrhū cla-
riſſimū græciæ regē una ueluti ruina pariter iuoluit: ut eodē tpe & italia cōſumaret. &
trāſmarinos triūphos auſpicareſ. Tarentū ēt lacedæmoniōſe opus calabriæ quondā &
apulix totiuſq; lucaniæ caput: tū magnitudine & muris: portuq; nobili: tum mirabili ſi-

Tarēti laus

Tarentino
rum iuriae

tu: quippe in ipsis adriatici maris faucibus posita: in oras nostras Histria: illyricum: epyge achaiam: africa:
sicilia uela dimittit. iminet portui ad prospectum maris positum urbis theate: quod quidem ca misera ciuitati
fuit omnium suarum calamitatum. Ludos forte celebrabat: cum remigantes littori romanas classes inde uident
atque hostem rati emicant sine discrimine insultant: quod autem aut unde: Romani nec satis norant: aderat sine mora
quod relata ferens legatio: hac quoque scedius pro obscena turpeque dictum contumeliam uiolat. Ex hinc bellum: sed
apertus horribilis: cum tot simul populi pro tarentinis consurgerent: omnibusque uahementior Pyrrhus quod semi
graciam ex lacedaemoniis conditoribus ciuitatem uindicaturus: cum totis uiribus: epyri: thessaliae: macedoniae:
icognitisque in id tempus elephatis mari terra uiris equis: armis: addito insuper ferax terrore ueniebat. Apud
heracleam & capaniae fluuium lyri Leuius consul: prius pugna: quod tam atrox fuit: ut ferentaneae turmae praefectus
iuectus in regem turbauerit: coegeritque praecipitis insignibus praefectus excederet. Factum erat: nisi elephati conuerli in
spectaculum belli praecurrisset: quoque tum magnitudine: tum deformitate & nouo colore simul ac stridore
consternati eque cum icognitas sibi belluas amplius quam erat suspicarent: fugam stragemque late dederunt. In apulia
deinde apud asculum melius dimicatum est Curio Fabricioque consulibus. Iam quippe bellum terror exoleuerat:
& Caius Minutius quartae legionis hastatus unius praemorsidae abscessit mori posse belluas ostenderat: itaque
& in ipsas pila congesta sunt: & in turres uibratae faces: tota hostium agmina ardentibus ruinis operuerunt. nec ali
us cladi finis fuit: quam nox dirimeret: postremusque fugientium ipse rex a satellitibus huiusmodi saucius in armis
suis referret: Lucaniae summa pugna sub arufinis quos uocat capis: ducibus iisdem: quod superius: & tunc tota
uictoria exitum: quem datura uirtus fuit casus dedit. Nam praeductis in primam aciem rursus elephatis: unum ex his
pullum adacti in caput teli grauis ictus auertit: quod cum pro strage suorum praecurreret stridore quereret: mater agno
uit: & quasi uindicare exiuit: tum omnia circa quasi hostilia graui timore praemiscuit: ac si eadem ferax: quod primam ui
ctoriam abstulerat: secundam parare facere: tertiam sine controuersia tradidere. nec uero tantum armis & in capis:
sed consiliis quoque & domi & intra urbem cum regem Pyrrho dimicatum est. Quippe post primam uictoriam rex cal
lidus intellecta uirtute romana: statim despauit armis: sequens ad dolos contulit. Nam iterptos creauit: capti
uosque indulgeter habuit: & sine pretio restituit. Missisque deinde legatis in urbem omnium modo adnixus est. ut in ami
citiam reciperet sed bello & pace foris & domi omnem in parte romana uirtus tum se praebuit: nec alias ma
gis quam tarentina uictoria ostendit populi romani fortitudinem: senatus sapientiam: ducum magnanimitatem: quod nam
illi fuerunt uiri quos ab elephatis primo praefectus obrutos accipimus: omnium uulnera in pectore: quodam ho
stibus suis immortui: omnium in manibus enses: & relictam in uultibus minam: & in ipsa morte ita uiuebat: quod
adeo pyrrhus miratus est: ut diceret. O quam facile erat orbis imperium occupare. aut mihi romani militibus
aut me rege romanis. Quae autem eorum: quod super fuerunt in reparando exercitu festinatio: cum Pyrrhus uideo me
iugiter plane hercules sydere procreatum: cui quasi ab angue laerneo tot caeca hostium capita de sanguine suo re
nascuntur? Qui autem ille senatus fuit: cum porate Appio caeso pulsus cum muneribus suis ab urbe legati. Inter
rogati a rege suo quod de hostium sede sentirent. Urbem templum sibi uisum: senatum regnum esse confiterentur: quod les por
to ipsi duces uel in castris: cum medicum uenale regis pyrrhi caput afferentem Curius remisit. Fabricius ob
latam sibi a rege imperii partem repudiauit: uel in pace: cum Curius fictilia sua sannitico praeferebat auro. Fabri
cius decem pondo argenti: circa Ruffinum consularis uirum: quasi luxuriam censoria grauitate danaret. Quis er
go miretur his moribus: uirtute militum: uictorem populum romanum fuisse: unoque bello tarentino intra quadri
enniū maximam partem italiae: fortissimas gentes: opulentissimas urbes: uberrimasque regiones in deditioem
redegisse? Aut quod adeo fide superet: quoniam si principia belli cum exitu conferant. Victor primo praefectus
Pyrrhus totam trementem italiae: capaniae: Lyrim: flagellatque populatus: prope captam urbem a praefectina arce pro
spexit: & a uigesimo lapide oculos trepide ciuitatis fumo ac puluere impleuit. Eodem postea his exuto
castris: bis saucio: & in graeciam suam transmare ac terras fugato: pax & quies & tanta adeo de opulentissimis
tot gentibus spolia: ut uictoriam suam Roma non caperet. Nec enim ullus pulchrior in urbe: aut speciosior trium
phus intrauit. Ante hunc diem nihil nisi pecora uolscorum: greges sabinorum: carpenta gallogum: fracta sannitum
arma uidisset. Tum si captiuos aspiceret: Molossi: thessali: macedones: brutius: apulus: atque Lucanus. Si
popas: aurum: purpura: signa: tabulae: tarentinaeque deliciae. Sed nihil libentius populus romanus aspexit: quam
illas quas timuerat cum turribus suis belluas: quod non sine sensu captiuitatis summissis ceruicibus uicto
res equos sequebantur.

Pyrrhus
apud asculum
pene mo
tus

Pyrrhi ars in
ro. superan
dis

Atque uocem
pyrrhi

Romano
laudem

Tarentinum
bellum
Quousque
pyrrhus
processerit

elephanti
capti

Aedes tel
luri uota

Pales dea

Fabius gur
ges

Posthumi in
castris lapi
datus

Mnis mox italia pacem habuit. quod non post tarentum auderent: nisi quod ultro praesequi socios hostium
placuit. Domiti hic picentes. sed gentis asculum Sepronio duce: quod tremente iter praefectum capto tel
lure dea praemissa aede placuit. BELLVM SALENTINVM.

Alentini picentibus additi: caputque regionis brundisium iclito portu. M. Artilio duce &
in hoc certamine uictoriae praecium templum sibi pastoris pales ultro poposcit. BELLVM VVLSINENSE.

Ostremi italicorum in fide mansere uullini opulentissimi ethruscogum: implorantes opem
aduersus seruos quodam suos: quod libertatem a dominis datam in ipsos erexerant: translataque in se
republica dominabantur. Sed hi quoque duce Fabio gurgite poenas dederunt. DE SEDITIONIBVS.

Aec est secunda aetas. P. R. & quasi adolescentia qua maxime uiruit: & quodam flore uirtu
tis exarsit ac fremuit. Itaque quaedam adhuc ex pastoribus feritas quiddam spirabat in domitium.
Inde est quod exercitus Posthumium imperatorem inficiantem quas praemiserat praedas facta

in castris seditione lapidauit: & sub Appio Claudio noluit uincere hostem: cum posset: & duce Valerio Nerone detractatibus plerisque militia: fracti consulis fasces. Inde & clarissimos principes & aduerfareretur uoluntati suae: exultatione multauit: ut coriolanum colere agros iubente: nec minus ille ferociter iniuria armis uindicasset: nisi & iam inferente signa filium mater Vetruria lachrymis suis exarmauit ut ipsum Camillum & inique inter plebem & exercitum diuissse uentem pda uideret. Sed hic melior obsessis i capta urbe consuluit & mox supplices de hoste gallo uindicauit. Cum senatu quoque de aequo bonoque certatum e: adeo ut relictis sedibus solitudine & interitum patriae suae minarent.

Coriolanus

Rima discordia ob ipotentiam feneratorum: quibus interga quoque seruiliter seueritibus: in sacrum

P

more plebs armata secessit: aegreque nec nisi tribunos impetrasset: Menenii Agrippae faciendi & sapientis uiri auctoritate ruocata e. Extat orois antiquae satis efficax ad concordiam fabula: quae discedisse inter se quodam humanos artus: & oibus ope fugientibus solus ueter immunis agerit: deside moribus a seueritate redisse i gram quando secessisset: & eis opa: redactis i sanguine cibis irrigaret.

Prima ciuitatis discordia

Secunda in urbe decemuiratus libido conflauit: allatas a graecia legis decem principes lecti iubeite populo conscripserat: ordinataque erat i. xii. tabulis tota iusticia. Cum tamen traditos fascis regio quodam furore retinebat Ante ceteros Appius eo insolentiae elatus est: ut ingenuam uirginem stupro destinaret: oblitus & Lucretiae & regum & iuris: quod ipse composuerat. Itaque cum oppressa iudicio filiam trahi i seruitutem uideret uirginis pater: nihil cunctatus i medio foro manu sua interfecit: admotisque signis comilitonum totam eam dominationem obsessam armis in carcerem & cathenas ab auentino monte detraxit.

Secunda ciuium discordia

Eritiam seditionem excitauit matrimoniorum indignitas: ut plebes cum patriciis iungerent: & tumultus in monte Ianiculo duce Canuelio tribuno plebis exarsit.

Tertia discordia

T

Varta honorem cupido: ut plebei quoque magistratus crearent. Fabius Ambustus duae patris alteram supplicio patris sanguinis dederat: alteram plebeio Stolo quodam tempore: & lictoriae uirgae sonum ignotum penatibus suis expauerat a sorore satis insolenter irrisa iniuriam non tulit. Itaque nactus tribunatum honorem & magistratum consortium quibus iuncto senatui extorsit. Vegetus i his ipsis seditionibus principem populum non i merito suspexeris: siquidem nunc libertatem: nunc pudicitiam: tum natalium dignitatem: honorem decora & insignia uindicauit. Inter oia haec nullius acrior custos quam libertatis fuit. Nullaque i precium eius potuit largitione corrumpi: cum ut i magno & i dies maiore populo iterum perniciosi ciues existerent. Cassium largitione agraria lege suspectum regiae domitioris praesenti morte multauit. Ac de spurio quodam supplicium pater ipse sumpsit. Hunc Quintum dictatoris imperio i medio foro magister equitum Seruilius hala confodit. Malium uero capitolii uicem: quae plerisque debitorum liberauerat: altius se & i ciuilius efferentem. ab illa qua defederat arce: deiecit. talis domi ac foris talis pace belloque. P. R. fretum illud adulescentiae. i. secundam imperii aetatem habuit i qua totam iter alpes fretumque italia armis iubegit.

Quarta seditio

LVCII FLORII EPITHOMATIS LIBER SECVNDVS.

D

Omita subactaque italia. P. R. prope quingentesimum annum agens: cum bona fide adoleuisset: si quod est robur: si quae iuuetas: tum ille uere robustus & iuuenis & par orbi terrarum esse coepit. Itaque mixta & incredibile dictum: quae prope quingentis annis domi lumatus e: adeo difficile fuerat dare italiae caput his ducentis annis qui sequuntur: africam: europam: asiam: totum denique orbem terrarum bellis uictoriisque peragrauit.

Processus ro. po.

PRIMUM BELLVM PVNICVM.

I

Gitur uictor italiae populus cum a terra fretum usque uenisset: more ignis: quae obuias populatus incendio siluas iteruenientem flumine abruptis: paulisper substitit: mox cum uideret opulentissimam i proxiima pda quodam modo italiae suae abscissa & quasi reuulsa adeo cupiditatis eis exarsit ut quae nus nec mare iungi: nec portibus posset: armis belloque iungenda. & ad continere suum reuocanda bello uideret. Sed ecce se ultro ipsis uiam praedentibus fatis nec occasio defuit: cum de poenorum ipotentia foederata siciliae ciuitas messana quaereret. Affectabat autem ut romanus ita penus siciliae: & eodem tempore paribus uterque uotis ac uiribus imperium orbis agitabat. Igitur specie quodam socios iuuandi: re autem sollicitate pda: quaque territorer nouitas rei: tanta tamen in uirtute fiducia est ille rudis: ille pastorius populus: uereque terrestre ostendit nihil interesse uirtutis: eque an nauibus: terra an mari dimicare. Appio Claudio consule primum fretum tum ingressus est fabulosis infame monstris aestuque uolentem: sed adeo non est exterritus: ut ipsam illam ruentis aestus uolentiam pro munere amplecteretur: statimque ac sine mora Hieronem syracusanum regem tanta celeritate uicit: ut ipse ille se prius uictum: quam hostem uideret: fateretur. Dullio Cornelio consulibus et mari congrederi ausus est: cum quodam ipsa uelocitas classis cooperare auspicium fuit: intra enim sexagesimum diem: quae caesa lilia fuerat. clx. nauium classis in anchoris stetit: ut non arte facte: sed quodam munere deorum conuersae naues: atque mutatae arbores uiderent: praesertim uero fama mirabilis: cum illas celeres uolucresque hostium naues haec graues tardaeque comprehenderent: longe illis nauticae artes: detorque re mos: & ludificari fuga rostra. Iniecit enim ferreae manus machinaeque aliae ante certamen multum ab hoste dirisae coactique hostes quasi i solido decernere: uictor ergo apud liparas mersa & fugata hostium classe primam illam maritimum egit triumphum: cuius quodam gaudium fuit. cum Dullius imperator non contentus unius diei triumpho per uictoriae omnem ubi a caesa rediret placere sua lilia: praeciere sibi tibias iussit: quasi quotidie triumpharet: pro tanta huius uictoria leue huius praesertim danum fuit. Alter consilium intercepto Asina Corne. quae simulato colloquio euocataque

Sicilia

Ro. in siciliam traiciunt

Hiero uincitur

Classis

Dullius

Calpurni
us flama

Ro. i afri-
cam trai-
cion

Xantippus

Reguli fi-
des
Metellus

M. fabius
buteo

Luctatius
consul

Victoria
naualis ad
egates

Ianus gemi-
nus secun-
do claudif

Domiti li-
gures

Gallorum
natura

Tertia spo-
lia opima

oppressus fuit: p̄fidia p̄unica documētū Colatino dictatore fere oīa p̄sidia p̄oenoḡ agrigēto: drepāo panormo: eryce: lilybeo detraxit: trepidatū est semel circa camerinensium saltum: sed eximia uirtute Calpurnii flamme tribuni militū euasimus: qui lecta. ccc. manu īfestū & īfessū ab hostibus tumultum occupauit adeoq; moratus hostes: dum exercitus omnis euaderet: ac si pulcherrimo exitu terno pylarum & leonide famam adequauit. Hoc illustrior noster q; expeditioni tātā superfuit & superuixit licet nihil scripserit sanguine: Lutio Cornelio Scipiōe cū iā sicilia suburbana esset populi romani prouincia: serpente latius bello sardiniam annexamq; ei corsicam transit: ubi & hic carale urbis excidio incolas terruit. adeoque omnis terra mari p̄enos expugnauit: ut iam uictoriae nihil nisi africa ipsa restaret. M. Attilio Regulo duce iam in africā nauigabat bellū: nec deerāt: q; ipso punici maris nomine ac terrore deficerent: augēte insup tribuno Mānio metū: ī quē: nisi paruisset: securi districta imperator metu mortis nauigādi fecit audaciā: mox de uētis remisq; p̄peratū ē: tantusq; terror hostici aduētus p̄oenis fuit: ut aptis p̄ene portis carthago capef. Belli prima p̄miū fuit ciuitas clypea: prima enī a punico littore q̄si arx & specula p̄currit: & hęc & .ccc. āplius castella uastata sūt. nec cū hominibus: sed cum monstris quoque dimicatū est. Cum quasi in uindictā africae nata mirae magnitudinis serpens posita apud bragadam castra uexaret: Sed oīum uictor regulus cū terrore noīs sui late circumtulisset: cūq; magnā uim iuuetutis ducesq; ipsos aut coepisset aut haberet in uinculis: classemq; īgēti p̄da homustā & triūpho grauē in urbē p̄misisset: etiā ipsam caput belli carthaginē urgebat obli diōe: ipsiq; portis inherebat. Hic paulū circūacta fortuna est: tantū ut plura deessent romāe urbis insignia: cuius fere magnitudo calamitatibus approbat: nā cōuersis ad externa auxilia hostibus: cum Xantippū illis ducē Lacedaemō misisset: a uiro militiāe pitissimo uicimur: cū foeda clade romanisq; usu icognita. Viuus ī manus hostiū uenit fortissimus īperator. Sed ille qdē par tātā calamitati fuit. Nā nec punico carcere fractus est: nec legatiōe suscepta: q̄ppe diuersa: quā hostes mādauerāt: cēsuit: ne pax fieret: ne cōmutatio captiuoḡ reciperef: sed nec illo uolūtario ad hostes suos reditu: nec ultimo siue carceris: seu crucis supplicio deformata maiestas. Immo his oībus admirabilior qd aliud q̄ uictus de uictoribus: q̄a carthago nō cesserat: de fortuna triūphauit. Populus āt romāus multo acrior īfestiorq; p̄ uictiōe reguli q̄ p̄ uictoria fuit: Metello igif cōsule spirātibus altius p̄oenis: & reuerso ī siciliā bello: apud panormū sic hostes cecidit: ut ne amplius ea in īsula cōcitarēf. Argumentū īgētis uictoriae cētū circiter elephātoḡ captiuitas. Sic quoq; magna p̄da si gregē illū nō bello sed uenatiōe coepisset. Publio Claudio cōsule nō ab hostibus sed a diis ipsis iupatus ē: quoq; auspicia cōtēpserāt: ibi statī classe demersa: ubi ille p̄cipitari pullos iusserat: q; pugnar̄ ab his uetaref. M. Fabio buteone cōsule classe hostiū ī africo mari apd̄ egimuz̄ iā ī italiā ultro nauigātē cecidit. Quāuis Octauio triūphus tēpestare ītercidit: cū opulēta p̄da classis aduersis acta uētis naufragio suo africā & syrtes oīum īperia gentiū: īsulaz̄ littora īpleuit. Magna clades: sed nō sine aliqua p̄cipis populi dignitate ītercepta tēpestare uictoria: & triūphū p̄uisse naufragio. Et tamē cū p̄uicā p̄da oībus īsulisq; fluitaret. P. R. triūphauit. Luctatio Catulo cōsule: tadē bello finis īpositus apud īsulas: q̄bus nomē egates: nec maior alia ī mari pugna: q̄ppe cōmeatibus exercitu: p̄pugnaculis: armis: grauis hostiū classis: & ī eis q̄si tota carthago: qd̄ ipsū exitio fuit. Rōana classis p̄mpta: leuis: expedita: & quodā genere castrēsis ad similitudinē pugnae eq̄stris sic remis q̄si habenis agebat: & ī hos uel ī illos mobilia rostra speciē uietū p̄ferebat. Itaq; momēto t̄pis laceratae hostiū rates totū īter siciliā sardiniaq; pelagus naufragio suo opuerūt. Tāta deniq; fuit illa uictoria: ut de excidēdis hostiū mōenibus nō q̄reref: supuacuū uisū ē ī arcē murosq; saeuire: cū iā ī mari eēt deleta carthago. **BELLVM LIGVSTICVM.**

Eracto punico bello secuta est breuis sane & q̄si ad recipiēdū spiritū reges argumētū: q; pacis & bona fide cessantiū armoḡ: tūc primū post Numā clausa fuit porta. Iani: sed statī ac sine mora patuit: q̄ppe iā Ligures: iā insubres galli: necnō & illirici laceffebāt. Sic de subalpibus. i. de subiplis italiāe faucibus gētes: deo quodā assidue īcitāt: ne rubiginē ac sitū arma sentirent: deniq; itaq; quottidiani: & q̄si domestici hostes tyrocina militū ībuebāt: nec alter utraq; gēte quasi cote quadā. P. R. sege suae uirtutis acuebat. Ligures imis alpiū iugis adherētes: īter uarrū & macrā flumē īplicitos dumis siluestribus maior aliquāto labor erat iuenerē: q̄ uincere: turū locis: & fuga: duze atq; uelox genus ex occasiōe magis latrocina q̄ bella faciebat. Itaq; cū diu multūq; eludef saltus deciates moxubii: euburiates: icognitas tadē Fuluius latebras eorū ignibus sepsit. Bebuius ī plana deduxit. Posthumius ita exarmauit ut uix reliq̄rit ferrum quo terra coleretur. **BELLVM GALLICVM.**

Allis insubribus & his accolis alpiū: animi feraḡ: corpora plusquā humana erāt: sed experimēto deprehēsū ē: q̄ppe sicut primus īpetus eis maior q̄ uiroḡ ē ita sequēs minor q̄ foeminaz̄. Alpia corpora humēti cālo educata hēnt qdā simile niuibus suis: q̄ mox ut caluer pugna: statī ī sudorē eūr: & leui motu: q̄si sole laxāf. Hi saepe & alias: sed Brito maro duce nō prius soluturos se baltea: q; capitoliū ascēdissent iurauerāt: factū est: uictos. n. Emilius ī capitolio discinxit. Mox Aristonico duce uouere de n̄m militū p̄da Marti suo torquē: ītercepit iuppiter uotū: nā de torq̄bus eoḡ aureū tropheū loui Flāminius erexit. Viridomare rege romana arma Vulcano p̄miserāt: alioquin uota ceciderunt occiso enim rege marcellus tertia post Romulum patrem feretrio loui arma suspendit.

BELLVM ILLYRICVM

Lyrii seu liburni sub extremis alpiu radicibus agut: iter arsiu titiuq; flume: longissi-
me p totu adriani maris littus effusi: hi regnate Teusa muliere populatoibus no cote
ti licetia scelus addiderunt. Legatos qppe nros ob ea qua deliquerat iure agetes: nec
gladio qde: sed ut uictimas securi pcutiut pfectos nauiu igne coburut: idq; quo indi-
gnius foret mulier iperabat. Itaq; Cneo Fulvio cetimalo duce late domant. Strictae
in principum colla secures legatoru manibus litauere.

Libunoz
sedes

BELLVM PVNICVM SECVNDVM.

Ost primu punicum bellum uix quadrienni requies ecce alterum bellum minus qui-
dem spacio: nec. n. amplius q. xviii. annos habet: sed adeo cladium atrocitate terribi-
lius: ut si quis conferat damna utriusq; populi: similior uicto sit populus q uicit. Aut
pudebat nobile populu ablatu mare: raptae insulae: dare tributa: qua iubere cosueue-
rat. Hinc in ultione puer Hanibal ad ara patri iurauerat: nec re morabat. Igit i causa
belli Saguntus delata est hispaniae ciuitas: & opulenta: fideiq; erga romanos magnu q-

Secundum
bellum pu-
nicum

Saguntus

dem sed triste monumentu: q i libertate comuni foedere excepta. Hanibal causas nouoz motuu q-
rens: & suis & ipsoz manibus euertit. ut italia sibi rupto foedere aperiret. Summa foederu romanis
religio est. Itaq; ad auditu sociae ciuitatis obsidiu: memores icti cu poenis quoq; foederis: no statim ad
arma pcurrut: du prius more legitimo quaeri malut interim ia noue mesibus fessi fame: machinis
ferro & igne uersa denique in rabiem fide immane in foro excitant rogum: tum desuper se suosque
cu oibus opibus suis ferro & igne corrupunt. Huius tantae cladis auctor Hannibal poscit: tergiuer-
santibus poenis dux legatiouis: qua igt mora est? Fabius. In hoc ego sinu bellu afferro: & pace: utq; eli-
gitis: utrum placet sumite: cuq; succlamatu esset: utrum uellet: daret. Bellu igitur ingt accipite: & ex-
cussu in media curia togae gremio no sine horrore quasi plane sinu bellum ferret: effudit. Similis exi-
tus belli initio fuit. Nam quasi has iferias sibi saguntinoz ultimae dire in illo publico parricidio ice-
dioq; mandassent: ita manibus eoz uastatoe italiae: captiuitate africae. ducum & regu. qui id gessere
bellum: exitio paratum est. Igitur ubi semel se i hispania mouit illa grauis & luctuosa punici belli
uis atq; tempestas: destinatuq; romanis iam diu fulmen saguntino igne coflauit: statim quoda ipe-
ru rapta medias per fregit alpes: & i italia ab illis fabulosae altitudinis niuibus uelut caelo missa de-
scedit: ac primi quide imperus turbo iter padum & tycinu ualido statim fragore detonuit. Tunc Sci-
pione duce susus exercitus sauius & ipse uenisset i hostium manus imperator: nisi protectum patre
praetextatus admodu filius ab ipsa morte rapuisset: & hic erit Scipio: q in exitu africae crescit nomen
ex malis eius habiturus. Ticino Trebia succedit: hic secuda belli punici procella desauit Sempronio
cosule: tunc callidissimi hostes frigidu & niuale nacti die cu se ignibus prius oleoq; fouissent. horri-
bile dictu: hoies a meridie & sole uenientes: nostra nos hyeme uicerut. Trasimenus lacus tertiu flu-
me Hanibalis iperatore Flaminio: ibi quoq; ars nouae puicae fraudis: qppe nebula lacus plaustribus
q; uirgultis tectus eqtu terga subito pugnatiu iuasit. Nec de diis possumus quaeri: iminentem temera-
rio duci clade pdixerat. Insidentia signis agmina & aquilae pdirae nolentes: & comissam aciem secu-
tus ingens terrae tremor: nisi illu horrore loli eqtu uirozq; discursus & mota uehementius arma fe-
cerunt. Quartu idest poene ultimuu uulnus imperii cane ignobilis apuliae uicus. sed magnitudine cla-
dis emerit: & xl. miliu caede parta nobilitas. Ibi i exitu infelicis exercitus dux: terra: caelu: dies: tota
deniq; rege natura consensit. Siquidem no contentus simulatis transfugis Hannibal: q mox terga pu-
gnatiu ceciderat. Insup callidissimus iperator patetibus in campis obseruato loci igenio. q & loli ibi
acerrimus & plurimus puluis: & eurus ab oriente semp quasi ad constitutum: ita instruxit aciem ut
romanis aduersus haec oia aduersis: quasi secundu coelu tenes: uero: puluere: sole: pugnaret. Itaq; duo
maximi exercitus caesi ad hostium facietate: donec Hannibal diceret militi suo: parce ferro. Ducu ef-
fugit alter: Alter occisus est: dubiu uter maiore animo: paulu pudit. Varro no desperauit: Docume-
ta cladis: cruetis aliquadiu ausidus pons de cadaueribus iussu ducis factus i terrore Vergelii: modii
duo anuloz carthagine missi dignitasq; equestris taxata mesura: dubiu deinde no erat: quin ultimuu
illu die habitura fuerit Roma: qntuq; intra die epulari Hanibal in capitolio potuerit: si quod poenu
illu dixisse Adherbale Bomilcaris ferut. Hanibal queadmodu sciret uincere: sic uti uictoria secisset.
Tum quidem illum: ut dici uulgo solet: aut fatum urbis imperaturae: aut ipsius mes mala & aduersi
a carthagine dii in diuersum abstulerunt: cum uictoria posset uti: frui maluit. Relictaq; Roma capa-
niam tarentumq; peragrar: ubi mox & ipse: & exercitus ardor elanguit: adeo ut uerum dictu sit ca-
puam Hannibali cannas fuisse. Siquidem inuictum alpius indomitum armis: campaniae: quis crede-
ret: soles & tepentes fontibus baiae subegerut. Interim respirare romanus: & quasi ab inferis emerge-
re arma non erant: detracta sunt templis deerrant iuuetus: in sacramentum militiae liberata seruitia:
egebant aerario: opes suas liberis senatus i medium protulit: nec praeter q in bullis singulisq; anulis
erat: quicqua sibi auri reliquere: eques secutus exemplu: imitataq; equite tribus: deniq; uix suffece-
re tabulae uix scribae manus Leui Marcelloq; consulibus cum priuatae opes in publicum deferre
tur: quid autem in eligendis magistratibus: qua centuriarum sapientia: cum iunioribus a senioribus
consilium de creandis consulibus petiuere: quippe aduersus hostem totiens: uictorem: ta callidum

Atf. noua
belli denu-
ciationem

At tycinum
uincuntur
Ro.

Itege ro. ui-
cuntur ad
trebiam]

Trasimena
acies

Cannae po.
ro. funestae

Aherbal

Capua An-
nibali
Cannae lo-
co fuit

Cunctator fabius non uirtute tantum: sed suis etiam pugnare cōsiliis oportebat. Prima redeūtis: sed ut sic dixerim re uiuiscentis imperiis spes Fabius fuit: qui nouam de Hānibale uictoriam commentus est: nō pugna re. Hinc illi cognomen nouū: & reipublicæ salutare cunctator. Hic illud ex populo: ut iperii scutū uocaretur: itaq; per samnium totum p falernos gauranosq; saltus. sic maceravit Hānibalem: ut qui frāgi uirtute nō poterat mora cōminueret. Inde claudio Marcello duce etiam congredi ausus ē cominus uenit & pepulit: & cāpania sua: & ab obsidiōe nolæ urbis excussit. Ausus & tempronio graccho duce per lucaniam sequi: & præmere terga cedentis: quāuis tunc: o pudor manu seruili pugna ret: nam hucusque tot mala compulerāt: sed libertate donati fecerant de seruitute romanos. O horribilem in tot aduersis fiduciam: o singularem animum ac spiritum populi romani tam arētis afflictis que rebus: cum de Italia sua dubitaret: ausus est tamen in diuersa respicere: cūq; hostes i iugulo p campaniam apuliamq; uolitantem mediamq; de italia africanam facerent: eodem tpe & hūc sustinebat: & in siciliam: sardiniā: hispaniā: diuisa per terræ orbē arma mittebat. Sicilia mandata Marcello: nec diu restitit: tota enim insula in una urbe superata: est grande illud: & ante id tempus iunctum caput syracusæ quāuis Archimedis ingenio defenderent: aliquādo gesserunt. Longe illi triplex murus: totidemq; arces: portus ille marmoreus & fons celebratus Aretusæ: nisi q; hæctenus p̄suere: ut pulchritudini uictæ urbis parceretur. Sardiniam Gracchus arripuit: nihil illic gentium feritas insanorq;: nam sic uocant immanita montium p̄suere: sæuitum i urbes. urbemque urbium Caralim: ut gens contumax uilisq;: mortis saltem desiderio patrii soli domaret: In hispaniam missi Cneus & Publius Scipionis spem totam p̄oenis eripuerant: sed insidiis punicæ fraudis oppressi rursus amiserant: Magnis quidem illi p̄liis cum punicas opes cecidissent: sed punicæ insidiæ alteq; ferro castrametantem: alteq; cum euasisset in turrem cinctum facibus oppresserunt. Igit in ultionem patris ac patrii missus cum exercitu Scipio cui tam grande de africa nomen fata decreuerāt. Bellacricem illā uiris armisq; nobilem hispaniam illam seminarium hostilis exercitus: illam Hannibalis eruditricē: incredibile dictu: totam a pyreneis montibus in Herculis columnas: & oceanum recupauit: nescias citius an facilius q̄ uelociter quattuor anni fatent: q̄ facile uel una ciuitas probat: eodem q̄ppe quo obsessa est die capta est: omencq; Africanæ uictoriæ fuit: q̄ tā facile capta est Hispania Carthago. Certum est tamē ad profligandam prouinciam maxime protectisse singularem ducis sanctitatem: quippe qui captiuos pueros puellasq; præcipuæ pulchritudinis barbaris restituerit: ne in conspectum q̄dem suum passus adduci. ne quid de uirginitatis integritate deliberasse saltem uel oculis uideret. Hæc inter diuersa terræ populus romanus: nec ideo tamen Italiae uisceribus inherentem summo nere poterat Hannibalem carthaginensem. Plæraq; ad hostem defecerāt: & dux acerrimus cōtra romanos italicis quoque uiribus utebat: iam tamen cū plærisq; opidis & regionibus excusseramus Tarentinus ad nos redierat: iam & capua sedes & domus & patria altera Hānibalis tenebat: cuius ammissio tantum p̄eno duci dolorem dedit: ut ille totis uiribus Romam conuerteretur. O populum dignum orbis imperio: dignum omnium fauore: & administratione hominum ac deorum: compulsus ad ultimos metus ab incepto non destitit. & de sua urbe sollicitus: capuam tamen nō omisit: sed parte exercitus sub Appio cōsule relicta: parte flaccum in urbem secuta: absens simul præsensq; pugnat. Quid ergo miramur? Mouēti castra a tertio lapide Hannibali iteq; ipsos deos: deos in quā nec fateri pudebit restitisse: tanta enim ad singulos illis motus uis imbrum effusa est: tanta uentorq; uiolētia coorta est: ut diuinitus hostem summoueri: nec cœlo sed ab urbis ipsius mœnibus: & capitolio ferri uideretur. Itaque fugit: & cessit: & in ultimū se italiae recepit sinum: cū urbem tantū non adortā reliquisset. Parua res dictu: sed ad magnanimitatē. P. R. probandam satis efficax: q̄ illis ipsis quibus obsidebant diebus: ager quem Hannibal castris insiderat: uenalis romæ fuit: hastæq; subiectus inuenit emptorem. Voluit Hānibal contra fiduciam imitari: subiecitq; argentarias urbis tabernas nec sector inuentus est. Ut scias etiam p̄sagia satis fuisse: nihil actum erat tanta uirtute tanto fauore deorum. Siquidem ab hispania Hasdrubal frater Hannibalis cum exercitu nouo: nouis uiribus. noua belli mole ueniebat: Actum erat procul dubio: si uir ille se cum fratre iunxisse: sed hunc quoque castrametantē Claudius Nero cum Liuiio Salinatore debellat. Nero i ultimo italiae angulo summouebat Hannibalem: Liuius i diuersissimam partem: & in ipsas nascētis italiae fauces signa cōuerterat: tanto omni q̄ longissima italia solo interiacente: quo consilio: qua celeritate cōsules castra coniunxerint: inopinanterq; hostem collatis signis compresserint. neq; id fieri Hānibal senserit: difficile dictu est. Certe Hannibal re cognita: cum proiectum fratris caput ad sua castra uidisset agnosco inquit in foelicitatem carthaginis: hæc fuit illius uiri nō sine præsagio quodam fati iminētis prima confessio: iam certum erat Hannibalem etiam ipsius confessione posse uinci: sed tot rerum prosperarum fiducia plenus populus romanus magni extimabat asperrimum hostem i sua africa debellare. Duce igit Scipione in ipsam africanam tota mole conuersus imitari cœpit Hannibalem: & italiae suæ clades in africa uindicare. Quas ille dii boni Hasdrubalis copias: quos Syphacis exercitus fudit quæ quantaq; utriusq; castra facibus illatis una nocte deleuit: deniq; iam nō a tertio lapide: sed ipsas carthaginis portas obsidiōe quatiebat: sic factum est: ut inherētē atq; incubantem italiae extorqueret Hannibalē. Nō fuit maior sub imperio romano dies q̄ ille: cum duo omnium & antea & postea ducū maximi ille italiae: hic hispaniæ uictor collatis cominus signis direxere aciem. Sed & colloqui

um fuit inter ipsos de legibus pacis. Steterunt diu mutua admiratione defixi: ubi de pace non conuenit: signa cecinere. Cōstat utriusque confessione nec melius instrui aciem: nec acrius potuisse pugnari: hoc Scipio de Hannibalis: Hannibal de Scipionis exercitu prādicauerunt. Sed tamē Hannibal cessit: prāmiūque uictoriā africa fuit & secutus africanam terrarum orbis.

BELLVM MACEDONICVM PRIMVM.

Post carthaginē uinci neminem puduit: secutae sunt statim africanas gentes: macedonia: graecia: syria: caeteraque omnia quondā quasi aestu & torrente fortunae: sic primi omnium macedones affectator quondā imperii populus. Itaque quāuis tunc Philippus regno praesideret: romani tamē dimicare sibi cū rege Alexandro uidebant. Macedonicū bellum nomine amplius quā spectatione gentis fuit. Causa coepit a foedere Philippi: quo rex iam pridem dominantem in italia Hannibalem sibi sociauerat: postea creuit implorantibus athenis auxilium contra regis iniurias: cum ille ultra ius uictoriā in templis aras: & sepulchra ipsa saeuiret. Placuit senatui opem tantis ferre supplicibus: quippe iam gentium reges duces: populi: nationes: praesidia sibi ab hac urbe petebant. primo igitur Liuius consulē populus romanus Ionium mare ingressus tota graeciae littora ueluti triumphanti classe pagrauit spolia quippe siciliae: hispaniae: sardiniae africae praeferebat. Et manifestam uictoriam nata in praetoria puppe laurus pollicebat. Aderat sponte in auxilium Attalus rex pergamorum. Aderant Rodii nauticus populus: quibus a mari consul: a terris omnia cedonibus fuit ipso uulnerum aspectu: quae non spiculis neque sagittis: nec ullo graeculo ferro: sed in gentibus pilis: nec minoribus adacta gladii ultra mortē patebant. Enimvero Flamio duce iuios aetha chaonum mores. Indūque anem per abrupta uadentē: & ipsa Macedoniae claustra penetrauimus. itroisse uictoriae fuit: Nam postea nunquam ausus congredi rex ad tumulos: quos cynocephalas uocant: uno ac ne hoc quidem iusto praesidio opprimis: & illi quidem consul pacem dedit regnumque concessit: mox nequid esset hostile thebas & Euboeam & grassantē sub Nabide suo lacedaemona cōpescuit. Graeciae uero ueterem statum reddidit: ut legibus uiueret suis & auita libertate frueretur. Quae gaudia quae uociferationes fuerunt: Cum hoc forte Nemeae in theatro quinquennialibus ludis a praecone caneretur: quo certauere plausu: quid florum in consulē profuderunt: & iterum iterumque praeconem repetere illam uocem iubebat: qua libertas aethaiae pronunciabatur: nec aliter illa consulari sententia: quā modulatissimo aliquo tibiae aut fidiū cantu fruebatur.

BELLVM SYRIACVM REGIS ANTIOCHI.

Acedoniam statim & regē Philippum Antiochus excepit quodā casu quasi industria sic a gubernante fortuna: ut quemadmodum ab africa in europam: sic ab europa in asiam uel tro se suggerentibus causis imperium procederet: & cum terrarum orbis litu: ipse ordo uictoriarum nauigaret. Non aliud formidolosius fama bellum fuit: quippe cum persas & orientem Xersem atque Dariū cogitarent: quādo perfossi inuii montes: quando uelis operum mare nunciaret: ut hoc caelestes minae territabant cum humore continuo cumanus Apollo sudaret: sed hic fauentis asiae suae numinis timor erat. sed nec sane uiris opibus armisque quā copiosius syria. sed in manibus tā ignaui regis inciderat: ut nihil fuerit in Antiocho speciosius: quā quae a romanis uictus ē. Impulere regē in id bellum ihinc Thoasetholiae princeps: in honoratam apud romanos quaerens aduersus macedonas militiae suae societate: hinc Hannibal qui in Africa uictus profugus: & pacis impaciens hostem populo romano toto orbe quaerebat: & quod illud fuisset periculum: si se consiliis eius rex tradidisset: si asiae uiribus usus fuisset miser Hannibal: sed rex suis opibus & nomine regio fretus satis habuit bellum mouere Europa iam dubio procul iure ad romanos pertinerebat. Hic lylimachiam urbē in littore tracio positam a maioribus suis Antiochus ut hereditario iure repetebat. Hoc uelut sydere asiatici belli mota tempestas & maximus regum conuentus fortiter indixisse bellū cū ingenti strepitu ac tumultu mouisset ex asia Occupatis statim insulis graecisque littoribus otia & luxus tāquā uictor agitabat. Euboeam insulā continēti adherētē tenui freto recipro cantibus aegs Euripus abscidit. Hic ille positus aureis sericisque tentoriis sub iplo freti murmure cum iter fluēta tibiis fidibusque cōcineret collatis undique quis per hyemē rosis: ne cū aliquo ducū genere age re uideret uirginū puerorumque delectus habebat. Talē ergo regē iā sua luxuria debellatū populus romanus Acilio glabrione cōsule in insula aggressus ipso statim aduentus sui initio coegit ab insula fugere. Tā praecipitē apud thermopylas affecutus locū. ccc. laconū speciosa caede memorandū: ne ibi quodē fiducia loci resistētē mari ac terra cedere coegit. Statim & euestigito itur in syriā: classis regia Polixeidi Hannibaliq; cōmissa. Nā rex praesidium nec spectare poterat. Igitur duce Eminio regillo a remigantibus rodiis tota lacerata. Ne sibi placeant Athenae in Antiocho uicinus Xersem in Emilio Alcibiadē aequauimus ephesiis Salamina pensauimus. Consule Scipione cui frater ille modo uictor carthaginis africanus uoluntaria legatione aderat: debellari regē placet: & iā toto cesserat mari: sed nos imus ulterius meadrū ad anem: mortēque sypilū castra ponunt: hic rex incredibile dictū: quibus auxiliis quibus copiis confederat: trecēta milia peditū: equū falcatorūque curruum non minor numerus: elephatis ad hoc imensae magnitudinis auro purpura argēto & suo eboze fulgentibus aciem utriusque uallauerat: sed haec oīa praepedita magnitudine sua ad hoc imbre: quae subito superfusus mira foelicitate persicos arcus corrupe-

Hannibal in africa uincitur

Origo macedonici belli

Plutarchus adsum amnem ipsum uocat Liuius Aoum

Redditur libertas graeciae

Orientis opes

Antiochus

Thermopylae

Vide ne themistole sit legendū non alcibiadem

rat: primum trepidatio: mox fuga: de hinc triumphus fuerunt. Victo & supplici pacē atq; partem regni dari placuit: eo libentius: q; tam facile cessisset.

BELLVM ETHOLICVM.

Fulvius nobilior

Yriaco bello successit: ut debebat: etholicū. uicto quippe romanus Antiocho faces asiatici belli persequeretur: ergo Fulvius nobiliori mandata ultio est. Hic protinus caput gentis ambraciam regiam pyrri machinis quatit secuta deditio. Aderant ethologę præcibus attici: Rodii & memineramus auxilii: sic placuit ignoscere. serpit tamē latius ī proximos bellum omnemq; late Cephaloniam: zacynton: & quicquid insularum in eo mari iter ce raunios montes iugumq; maleum etholici belli accessio fuerunt.

BELLVM HISTORICVM.

Appius pulcher

Istri sequuntur etholos: quippe bellantes eos nuper adiuuerant: & initia pugnae prospera hosti fuerunt: eademq; exitii causa. Nam cum Cnei Manlii castra coepissent opimaeque incubarent: epulantes: ac ludibundos plærosq; aut ubi essent præ poculis nescientes: Appius pulcher inuadit: sic cum sanguine & spiritu male partam reuomere uictoriam. Ipse rex apulo æquo impositus: cum subinde crapula: & capitis errore lapsaret: captum sese uix & ægre postquam experrectus est didicit.

BELLVM GALLOGRAECVM.

Gallograeci unde

Allograeciam quoq; syriaci belli ruina conuoluit: fuerant inrer auxilia regis Antiochi: an fuisset cupidus triumphus Manlius: an eos uisos simulauerit dubium certe: negatus ē uictori triumphus: quia causam belli non approbavit senatus. Cæterum gens gallograecorum sicut ipsum nomen inditio est: mixta & adulterata est: reliquiae gallorum quibus etiam Breno duce uastauerant graeciam: mox orientem secuti in media aliae parte etiā sedere. Itaq; ut frugum semina mutato solo degenerant: sic illa genuina feritas eorū asiatica amoenitate mollica est. Duobus itaq; plis fusi fugatiq; sunt: quis sub aduentu hostis relictis sedibus: ī altissimos se montes recepisset. solostogioę tectosagiam infederat. utrinq; fundis sagittisq; acti imperpetuam se pacem dederunt. Sed alligati miraculo quodam fuere cū cathenas morsibus & ore tētasset: cū offocandas iuicem fauces prebuisent. Nam orgiagontis regis uxor a centuriōe stuprū passa: mēorabili exēplo custodiam euasit. Reuulsumq; militis caput ad maritum suum rettulit.

Atf. muliebris pudicitiae exemplum

BELLVM MACEDONICVM SECVNDVM.

Atf. per se desperatio nem

Vn aliae aliaeq; gentes syriaci belli sequuntur ruina: macedonia se rursus erexit. fortissimum populum memoria & recordatio suae nobilitatis agitabat: & successerat philippo filius Perse: q; semel in perpetuum uictam esse macedoniam nō putabat ex gentis dignitate. multo uehementius sub hoc macedones q; sub patre consurgunt quippe thraces in uires suas traxerāt. Atq; ita industria macedonū: uiribus thracū: disciplinā macedonicā temptauerunt. Accessit his cōsiliū ducis: q; sitū regionū suarū sūmo speculatus homo: positus pabruta castris: ita macedoniā suā armis: ferroq; ualluerat: ut nō reliquisset aditum nisi a caelo uenturis hostibus uideret. Nā Marcio philippo consule: eā prouinciā igressus populus romanus exploratis diligenter accessibus p astrudē paludē: p acerbos dubiosq; tumulos: illa quae uolucris quoq; uidebatur inuia accessit: regemq; secus & nihil tale metuentem subita belli eruptione terruit. cuius tanta trepidatio fuit: ut pecuniam omnem in mare iusserit mergi ne periret: classem cremari: ne incendere tur. Paulo consule cum maiora & crebra essent imposita praesidia: per alias uias macedonia depressa est: Sūma qdē arte & industria ducis: cū alias minatus: alias irrepisset cuius aduentus ipse eo terribilis regi fuit: ut interesse non auderet: sed gerenda ducibus bella mādauerit. Absens ergo uictus fugit in maria: insulamq; samothracem: fretus celebri regione: quasi tēpla & arae possent defendere: quem nec montes sui nec arma potuissent. Nemo regū diutius ammissae fortunae conscientiam retinuit. supplex cum scriberet ad imperatorem: ab illo quo confugerat tēplo: nomenq; epistolae notaret suū: regē addidit. Sed nec reuerentior captae maiestatis alius paulo fuit. cū ī cōspectu uēisset hostis ī templū recepit: & in conuiuio adhibuit: liberosq; admonuit suos: ut fortunam cui tantū liceret reuererent. Inter pulcherrimos hūc quoq; populus romanus de macedonia duxit atq; uidit triūphū: q; cuius spectaculo tridū impleuerit. Prima die signa tabulasq;. Sequens arma pecunias trāsuexit. Tertius captiuos ipsumq; regē attonitū adhuc tanq; subito malo stupētem. Sed multo prius gaudiū uictoriae populus romanus quā epistolis uictoris perceperat. Quippe eodem die quo uictus est perse ī macedonia: romae cognitum est. Duo iuuenes candidis equis apud iuturnae lacum puluerem cruorem ab luebant. Hii nunciauere. Castorem & pollucem fuisse creditum uulgo quod gemini fuissent: iter fuisse bello: q; sanguine maderent: a macedonia uenire: q; adhuc anhelarent.

Perse capitur

Dionysii id accidisse ait latino bello

BELLVM ILLYRICVM.

Acedonici belli contagio traxit illyricos. ipsi quidem ut romanum a tergo distringeret: a Perse rege conducti pecunia militauerunt: sine mora ab Antio praetore subiguntur. Loscor dam caput gentis deesse suffecit. Statim secuta deditio est deniq; hoc bellum ante finitū est q; geri Romae nunciaretur.

BELLVM MACEDONICVM TERTIVM.

Vodam fato: quasi ita conuenisset inter pœnos & macedonas: ut tertio quoq; uicerentur. Eodem tempore utriq; arma mouere. Sed prior iugum excutit macedo: aliquanto q̄ an re grauior: dum contemnitur. Causa belli prope erubescenda: quippe regnum pariter & bellum uir ultimæ sortis Andriscus inuaserat: dubium liber an seruus: mercenarius cer-
 re: sed quia uulgo Philippus & similitudine pseudo Philippus uocabatur: regiam formâ: regium nomen: animo quoq; regio impleuit. Igitur dum hæc ipsa contemnit populus ro-
 manus Iuuentio prætoris contentus: uirum non macedonicis modo sed thraciæ quoq; auxiliis igen-
 tibus ualidam temere tentauit. Inuictus quoq; non a ueris regibus: sed ab illo imaginario & scenico
 rege superatus. Sed consule Metello: amissum cum legione prætorem plenissime ultus est. Nam &
 macedoniam seruitute mulctauit: & ducem belli deditum ab eo: ad quem confugerat thraciæ Re-
 gulo: in urbem in cathenis reduxit. Hoc quoq; illi in malis suis indulgente fortuna: ut de eo popu-
 lus romanus quasi de rege uero triumphauit.

Andriscus

Iuuentiū p̄

ter

Metellus

BELLVM PVNICVM TERTIVM.

Ertium cum africa bellum & tempore exiguum fuit, nam quadriennio patratum est: & in comparatione priorum: minimum labore: non enim tam cum uiris: q̄ cum ipsa urbe pugnatum est. sed plane maximo euentu: quippe tandem Carthago finita est. Atq; si quis trium temporum momenta consideret: primo commissum est bellum: profligatum se- cundo: tertio uero confectum est. Sed huius causa belli: q̄ contra foederis legem aduer- sus numidas quidem semel parasset classem & exercitum. frequēs autem malinisse fines territabat. sed huic bono socioq; regi fauebatur: cum bellum sederet: de belli fine tractatum est. Ca- to inexpiabili odio delendam esse Carthaginem: & cum de alio consuleretur: pronūciabat Scipio nas- sica seruandam. ne metu ablato emulæ urbis: luxuriari foelicitas urbis inciperet. Mediū senatus ele- git: ut urbs tantum loco moueretur: nihil enim speciosius uidebatur: q̄ esse Carthaginem: quæ non timeretur. Igitur Manilio Censorinoq; consulibus populus romanus aggressus Carthaginem spe pa- cis iniecta: traditam a uolentibus classem sub ipso ore urbis incendit. Tum euocatis p̄cipibus: si sal- uis esse uellent ut migrarent finibus imperatum. quod pro rei atrocitate adeo mouit iras: ut extrema mallent. Comploratum igitur publicæ statim & pari uoce clamatum est ad arma: seditq; sententia quoquo modo rebellandum: non quia spes ulla iam superesset: sed quia patriam suam mallent hosti- um q̄ suis manibus eueri. Qui rebellantium fuerit furor: uel hinc intelligi potest: q̄ in usum noue classis tecta domusq; resciderunt: & in armorum officinis aurum & argētū p̄ ære ferroq; cōflatū ē. in tormentoꝝ uincula matronæ crines suos contulerunt. Mancino deinde consule terra mariq; fre- uebat obsidio: operis portus nudatus: & primus & sequens iam murus: cū tantū Byrsa: quod nomen arci fuit: quasi altera ciuitas resistebat. Quāuis profligato urbis excidio: tamē fatale Aphricæ nomē Scipionū uidebatur. Igitur in alium Scipionem conuersa respublica finem belli reposcebat. Hūc pau- lo macedonico procreatū: Africani illius magnifilius in decus gentis assumpserat. Hoc scilicet fato: ut quā urbem cōcufferat auus nepos euerteret. Sed quā maxime mortiferi esse morsus solēt moriē- tium bestiarum: sic plus negotii fuit cum semiruta ciuitate Carthagine: quam integra. Compulsis in unam arcem hostibus: portum quoq; maris romanus obsederat. Illi alterum ibi portū ab alia urbis parte foderunt: nec ut fugerēt: sed quia nemo illos nec enadere posse credebat. Inde quasi enata sub- to classis erupit. tum interim iam diebus iam noctibus noua aliqua moles: noua machina: noua p̄di- torū hominum manus: q̄si ex obruto incendio subita de cineribus flamma prodibat. Deploratis no- uissime rebus. xl. se milia uiroꝝ dederunt. Quod mius credas duce Hasdrubale. q̄to fortius foemi- na & uxor ducis quæ compræhensis duobus liberis a culmine se domus in medium misit incēdium imitata reginam quæ carthaginem condidit. quāta urbs deleta sit: ut de cæteris taceam: uel ignium mora p̄bari p̄t. q̄ppe p̄ cōtinuos decē & septē dies uix potuit incēdiū extigui: q̄ domibus ac tēplis suis sponte hostes imiserant: ut q̄tenus urbs eripi rōanis nō poterat triumphis arderet.

Scipio nassica

cato maior

Manilius

Censorinus

consul.

Studium

carth. in cō-

parado bel-

li

A quo

cæmilianus

scipio ado-

ptatus

Deditorū

numerus

BELLVM ACHAICVM.

Vasi sæculum illud euerfionibus urbium curreret: ita carthaginis ruinam statim Coryn- thos excepit: achaia caput: græciæ decus: inter duo maria Ionium & Aegeum quasi spe- ctaculo exposita hæc facinus indignum ante oppressa est q̄ in numero certorum hostiū referretur. Critholus causa belli: qui libertate a romanis data: aduersus ipsos usus est. Le- gatos romanos dubium an & manu: certe oratione uiolauit. Igitur Metello ordinanti: cui tum maxime macedoniæ mandata est ultio & huic achaicum bellum: ad primā Cri- tholai manū metellus cōsul p̄ patētis helide cāpos toto cecidit alpheo: & uno prælio peractum erat bellum: iam & urbem ipsam terrebat obsidio. Sed fata rerum: cum Metellus dimicasset ad uictoriā Mumius uēit. Hic alterius ducis dignitate exercitum sub ipsis lsthmi faucibus fudit: geminosq; por- tus sanguine infecit: tamen ab incolis deserta ciuitas direpta primum. deinde tuba precinente dele- ta est. Quid signoz; quid uestiū? quidue tabulaz; raptū: incensum: atq; p̄iectū ē? Quātas opes & ab- stulerit & cremauerit hinc scias: q̄ qcq; corinthei æris toto orbe laudatur. incendio superuisse cōpe- rimus. Nam & æris notam præcioliorē ipsa opulentissimæ urbis fecit iniuria: quia incendio perustis

Corinthei

si

tus & nobi-

litas

Mumius

Aes corin-

thiacum

plurimis statuis atq; simulachris: æris: auri: argentiq; uenæ in commune fluxere.

RES IN HISPANIA GESTAE.

In carthaginē corinthos: ita corynthū Numantia secuta est: nec deinde toto orbe quamq; tantū in aris fuit. Post illa duo clarissima urbium incendia lata atq; passim: nec p uices: sed simul pariter: quasi unū undiq; bellum fuit: prorsus utile: quasi agitantibus uētis diffudisse quædam belli incendia toto orbe uideret. Hispāiæ nūq; aius fuit aduersus nos uniuersæ cōsurgere: nunq; cōferre uires suas libuit: neq; aut īperare: aut libertatē tueri suā publicæ: alioq; ita undiq; mari pyreneoq; uallata est: ut ingenio sytus nec adiri qdē potuerit.

Sed antea a romanis obfessa ē: q̄ se ipsa cognosceret: & sola oīum puinciæ uires suas: postquā uicta est itellexit. In hac ppe ducetos p ānos dimicatu ē a primis scipiōibus in primū Cæsare Augustū. Nō cōtinue nec coherēter sed put lacefferāt. Nec cū hispanis initio: sed cū penis in hispania. Inde contagio & series causaq; belloq;: priā p pyreneū iugū signa romana Publius & Cne. Scipiones itulerunt: præliisq; ingēribus Hannonē & Hasdrubalē fratres Hānibalis ceciderūt. raptaq; erat īpetu hispāia: nisi fortissimi uiri in ipsa sua uictoria oppressi punica fraude cecidissent: terra mariq; uictores. Igit̄ q̄si nouā itegrāq; puinciā ultor patri & patri Scipio ille mox africanus inuasit. Isq; statū capta carthagine & aliis urbibus non cōtētus pœnos expulisse stipēdiariā nobis puinciā fecit. Oēm citra ultraq; hibez subiecit īperio. primus romanorū ducū uictor ad gades & oceani orā puenit. plus etiā prouinciam retinere: q̄ facere. Itaq; p partes iam huc iam illuc missi duces: qui ferocissimas: & ad id temporis iberas gentes ideo īpacientes iugi: multo labore nec incruentis certaminibus seruire docuerunt.

Ato ille Cēsorinus Celtiberos idest robur hispāiæ aliquot præliis fregit. Gracchus pater ille Gracchorū eisdem. c. & .l. urbiū euerfioe multauit. Metellus ille q̄ ex macedonia cognomē meruerat: & celtibericus fieri: cū & cōtrebiā memorabili cepisset exemplo: & uer sobrigis maiori gloria pepercit. Lucullus turdullos: atq; uaceos: de qbus Scipio ille posteriori singulari certamine cū a rege fuisset prouocatus opima retulerat. Decius Brutus aliquādo latius calecos lusitanorū: omnis galatiæ populus: formidatumq; militibus flumē obliuionis: peragratoq; uictor oceani littore: non prius signa conuertit: q̄ cadentem in maria solem obrutumq; aquis ignem non sine quodam sacrilegi metu: & horrore de phendit. Sed tota certaminum moles cū lusitanis fuit: & numantinis: nec in merito: q̄ppe solis gentium duces cōtigerūt: fuisset & cū oībus celuberis nisi dux illius motus initio belli oppressus esset. Sed summus uir astutus & audaciæ si recessisset Salondicus: q̄ hastā argenteā quotiēs uelut cælo missam uaticinanti similis oīum in se mentes conuerterat. Sed cū pari temeritate sub nocte castra consulis adisset: iuxta territoriū ipsum pilo uigilis exceptus est. Cæterū lusitanos Viriatus erexit: uir caliditatis accerrimæ q̄ ex uenatore latro: ex latrone subito dux: atq; īperator & si fortuna cessisset hispaniæ: Romulus non cōtētus libertatē suorū defendere per. xiiii. ānos omnia citra ultraq; hybez & tagū igni ferroq; populatus castra etiā p̄toriorū & præfidiū aggressus: Claudiū unimanū pœne ad internitionē exercitus cecidisset. Insignia trabeis & fascibus nostris: quæ cæperant: ī montibus suis trophoea fixisset. Tādē etiā Fabius maximus cōsul oppresserat: sed a successore Pōpilio uiolata uictoria ē: q̄ppe q̄ cōficiēdæ rei cupidus: fractū ducē: & extrema deditiois agitātē: p fraudē & insidias: & domesticos p̄cussores: aggressus hanc hosti gloriam dedit: ut uideretur aliter uinci non potuisse.

BELLVM NUMANTINVM.

Numantia quantum Carthaginis: Capuæ: corinthi: opibus inferior: ita uirtutis nomine & honore par omnibus: sūmūq; si uiros æstimes hispaniæ decus: q̄ppe q̄ sine muro: sine turribus: modice ædito in tumulo apud situata quattuor milibus celtiberorū. .xxxx. ī exercitū per ānos. xiiii. sola sustinuit. Nec sustinuit modo: sed sæuius aliquanto pertulit: pudendis foederibus affecit. Nouissime cum iniunctam esse cōstaret: opus quoq; eo fuit: q̄ carthaginē euerterat. Nō temere: si fateri licet ullius causa belli iustior: legi denses socios & cōsanguineos: romanorū manibus elapsos exceperāt: habita p eis depræcatio nihil ualuit: cum se ab omni belloq; contagione reouerent: in legitimi foederis præcium iussi arma deponere. hoc sic a barbaris: acceptum quasi manus absunderentur. Itaq; statim Megara uictō fortissimo duce: arma cōuersi. Pompeium prælio aggressi: foedus tamē maluerunt cum debellare potuissent: hostiliū deinde Mancinum: hunc quoq; assiduis cædibus ita subegerunt: ut ne oculos quidem aut uocem numantini uiri quisquam sustineret: tamē cum hoc quoq; foedus maluere contenti armorum manubiis: cum ad internitionē seruire potuissēt. Sed non minus numantini q̄ caudini illius foederis flagrās ignominia: ac pudore populus romanus. Dedecus quidē præsentis flagitii: deditioe Mancini expiauit. Cæterum duce scipione carthaginis icēdiis ad excidia urbium imbuto: tandem etiam in ultionem excidit: sed tunc acrius in castris in campo nostro cum milite: q̄ cū numantino p̄liandū fuit: q̄ppe assiduis & iniustis & seruilibus maxime operibus attriti: ferre plenius uallum: q̄ arma nescirent: luto īgnari: q̄ sanguine nollent: iubebantur ad hoc scorta: & calones sarcinæ nisi ad usum necessariæ amputant: tātū esse exercitū. quāti imperatorē: uere proditū est. Sic redacto in disciplinā milite cōmissa acies: quoq; nemo uisurū se unq; sperauerat: factum est: ut fugiētes numantinos q̄squā uideret. Dedere etiā sese uolebant: si toleranda uiris imperarent. Sed cum Scipio uerā uellet & sine exceptione uictor

BELLVM NUMANTINVM.

Numantia quantum Carthaginis: Capuæ: corinthi: opibus inferior: ita uirtutis nomine & honore par omnibus: sūmūq; si uiros æstimes hispaniæ decus: q̄ppe q̄ sine muro: sine turribus: modice ædito in tumulo apud situata quattuor milibus celtiberorū. .xxxx. ī exercitū per ānos. xiiii. sola sustinuit. Nec sustinuit modo: sed sæuius aliquanto pertulit: pudendis foederibus affecit. Nouissime cum iniunctam esse cōstaret: opus quoq; eo fuit: q̄ carthaginē euerterat. Nō temere: si fateri licet ullius causa belli iustior: legi denses socios & cōsanguineos: romanorū manibus elapsos exceperāt: habita p eis depræcatio nihil ualuit: cum se ab omni belloq; contagione reouerent: in legitimi foederis præcium iussi arma deponere. hoc sic a barbaris: acceptum quasi manus absunderentur. Itaq; statim Megara uictō fortissimo duce: arma cōuersi. Pompeium prælio aggressi: foedus tamē maluerunt cum debellare potuissent: hostiliū deinde Mancinum: hunc quoq; assiduis cædibus ita subegerunt: ut ne oculos quidem aut uocem numantini uiri quisquam sustineret: tamē cum hoc quoq; foedus maluere contenti armorum manubiis: cum ad internitionē seruire potuissēt. Sed non minus numantini q̄ caudini illius foederis flagrās ignominia: ac pudore populus romanus. Dedecus quidē præsentis flagitii: deditioe Mancini expiauit. Cæterum duce scipione carthaginis icēdiis ad excidia urbium imbuto: tandem etiam in ultionem excidit: sed tunc acrius in castris in campo nostro cum milite: q̄ cū numantino p̄liandū fuit: q̄ppe assiduis & iniustis & seruilibus maxime operibus attriti: ferre plenius uallum: q̄ arma nescirent: luto īgnari: q̄ sanguine nollent: iubebantur ad hoc scorta: & calones sarcinæ nisi ad usum necessariæ amputant: tātū esse exercitū. quāti imperatorē: uere proditū est. Sic redacto in disciplinā milite cōmissa acies: quoq; nemo uisurū se unq; sperauerat: factum est: ut fugiētes numantinos q̄squā uideret. Dedere etiā sese uolebant: si toleranda uiris imperarent. Sed cum Scipio uerā uellet & sine exceptione uictor

riā:eo necessario eōpulsi:primū ut destinata morte in præliū ruerent cū sese prius æpulis quasi iſe
riis impleuiſſent:carnis ſemicrudæ & cæliæ:ſic uocāt indigenæ ex frumento potionē.Intellectū ab
īperatore conſiliū:itaq; nō eſt permiſſa pugna morituris.Cū foſſa atq; lorica:quattuor caſtris circū
datos famæ præmeret ab duce orantes præliū.ut tanquā uiros occideret:ſed ubi nō īpetrabāt:pla
cuit eruptio:ſic cōſerta manu plurimi occiſi:& cū urgeret fames aliquātisper īde uixere.Nouiſſime
conſiliū fugæ ſedit:ſed hoc quoq; ruptis equoꝝ cingulis uxores ademere ſummo ſcelere p amorē.
Itaq; ēt exitu deplorato in ultimā rabiem furorēq; cōuerſi:poſtremo mori hoc genere deſtinatū.
Duces ſuos:ſeq; patriāq; ferro:& ueneno:ſubiectōq; undiq; igne peremerūt.Mactæ eſſe fortiffimā
& meo iudicio beatiffimā in ipſis malis ciuitatē aſſeruit cū fide ſocios:populū orbis terræ uiribus
ſultū:ſua manu:ætate tā longa ſuſtinuit.Nouiſſimæ maximo duce oppreſſa ciuitas:nullū de ſe gau
diū hoſti reliquit. Vnus enī uir numātinus nō fuit:qui in cathenis ducereſ præda ut de pauperibus
nulla:arma cremauerunt:triumphus fuit tantum de nomine.

Cælia
Numanti-
norum exi-
tus

Actenus populus romanus pulcher:egregius:pious:ſanctus:atq; magnificus.reliqua ſæcu
li ut grādia æque: ita uel magis turbida:& foeda creſcentibus cū ipſa magnitudine impe
rii uitii:adeo ut ſiquis hanc tertiam eius ætatem tranſmarinam quā ducentoꝝ annoꝝ
fecimus diuidat:centum hos priores:quibus africam:macedoniam:ſiciliam:hiſpaniam domuit:au
reos ſicut poetæ canunt:iure meritoq; fateatur.Centum ſequentes ferreos plane & cruētos & ſiqd
immanius.Quippe q iugurtinis:cymbricis:mithrydaticis:parthicis bellis gallicis : atq; germanicis:
quibus cælum ipſum gloria aſcendit.Græcanas:drufianafq; cædes:ad hæc ſeruilia bella miſcuerūt:
& ne quid turpitudini deſit:gladiatoria denique: in ſe conuerſis marianis atque ſyllanis:nouiſſimæ
Pompei & Cæſaris manibus quaſi per rabiem & furorem & nephas ſemetipſe lacerauit:quæ ſi iuo
luta inter ſe ſunt omnia atq; cōfuſa:tamē quo melius appareant ſimul & ne ſcælera uirtutibus ob
ſtrepant:ſeparatim proferentur:priusq; cæpimus iuſta illa memorabimus:ut & pia cū exteris genti
bus bella magnitudo creſcentis indie imperii appareat:tum ad illa ciuium ſcælera:turpeſq; & im
pias pugnas reuertemur.

Recentior
rerum Ro-
manarum
ſtatus

BELLVM ASIATICVM.

Icta ad occaſum hiſpania:populus romanus ad orientē pacem agebat:nec pacem modo:
ſed inuſitata & incognita quadam ſœlicitate relicta regiis hæreditatibus opes & tota in
ſimul regna ueniebant.

Talus rex pergamenorum regis Eumenis filius ſocii quōdam commilitoniſq; noſtri te
ſtamētum reliquit:populus romanus bonorum meorum hæres eſto in bonis regis hæc
fuerunt,adita igitur hæreditate prouinciā populus Romanus non quidem bello:nec
armis:ſed q; eſt æquius teſtamēti iure retinebat:ſed hanc difficile dictu eſt utrū facilius
ammiferit populus Romanus:an recuperauerit.Ariſtonicus regi ſāguinis ferox iuuenis
urbes regibus parere conſuetas:partim facile ſollicitat:paucas reſiſtentes Mindum Samō Colopho
nem ui recepit. Crassi quoq; prætoris cædit exercitum:ipſum quoq; cœpit.Sed ille memor & fami
liæ:& Romani nominis cuſtodem ſui barbarum uirgula exceca:in exitium ſui quod uolebat:ita cō
citāt.Mox a perpenna domitus:& captus:& per deditiōē in uinculis habitus.Aquilius aſiatici bel
li reliquias confecit mixtis (nephas)ueneno fontibus ad deditiōē quarūdā urbiū:quæ res ut ma
turā:ita infamē fecit uictoriam,quippe cum cōtra fas deū moreſq; maiore medicaminibus impuris
in id tempus ſacroſancta romana arma uiolaſſet.

Ariſtōicus

L. FLORI EPITHOMATIS LIBER TERTIVS INCIPIT.

Ec ad orientem:ſed nō ad meridionalē plagā eadē quies.Quis ſperaret poſt Car
thaginem:aliquod in africa bellum?Atqui non leuiter ſe numidia cōcuſſit:& fu
it ī Iugurta quod poſt Hannibalem timeretur,quippe rex callidiſſimus populū
romanum armis inclytū & inuictum opibus aggreſſus eſt : & citra ſpem omniū
fortuna ceſſit:ut rex fraudæ præcipuus:fraudæ caperetur. Hic auo Maſiniſſa &
Micypſa patre per adoptionem:cū interficere fratres ſtauiſſet agitatū regni cu
piditate:nec illos magiſq; ſenatū populū romanum :quoq; in fide & clientela
regnum erat:metueret:primum ſcelus mandat īſidiis potituſq; Hiēpſalis capite:cum ſe in Adherba
lem conuertiffet:īſq; romam profugiſſet:miſſa per legatos pecunia traxit in ſententiā ſuam ſenatū
& hæc fuit de nobis eius prima uictoria.Miſſos deinde qui regnum inter illum Adherbalēq; diui
derent:ſimiliter aggreſſus:cū in ſcauro ipſos romani imperii mores expugnaffet:inchoatū nephas
perfecit audacius:ſed diu non latent ſcælera:corruptæ nephas legationis erupit:placuitq; bello pſe
qui parricidam.primus in numidā Calſurnius beſtia conſul immittitur. Sed rex præmonitus for
tius aduerſus romanos aurum eſſe:q; ferre:pacem emit.Cuius flagitii reus cū interueniente publi
ca fide a ſenatu accerſireſ:pari audacia & uenit:& competitorē imperii Maſiniſſæ : Maſiniſſam
immiſſo percuffore cōfecit.Hæc altera contra regem fuit cauſa bellandi.Igitur ſequens uitio man
datur Albino.Sed huius quoq;(proh dedecus)ita corruptū exercitū:ut uolūtaria noſtroꝝ fuga uin
ceret numida caſtriſq; potireſ:adito etiā turpi ſœdere.in precium ſalutis : quē quod prius emerat
dimiſit exercitum. Eodem tempore in ultionem non tam īperii romani:q; pudoris Metellus aſſur
git:qui callidiſſime hoſtem:nunc præcibus:nunc minis:iam quaſi ſimulata uera fuga eludentē arti

Iugurtinū
bellam

Iugurtiæ
ſucceſſus

Thefaurus regis iugurthi diripit
Iugurta capitur
bus suis aggressus est. Agrorum atque uicorum populatiōe contentus in ipsa numidiæ capita impetū fecit: & zimā quæ frustra diu uoluit. Cæteræ thalā graue armis thesauroque regis diripuit. Tūc urbibus exultantē regē et finium suorum regnique fugitiuū per mauros: atque getuliā sequebatur. Postremo marius auctis admodū copiis cū pro obscuritate generis sui capite censos sacramento adegisset: iam fusū & lautiū regem adortus: non facilius tamen uicit quā si integre & recentē. Hic & urbē Herculi conditā capsā in media africa sitā: anguibus athenisque uallatā mira quadā foelicitate superauit: & saxeo inditā mōti mulatā urbē per ligurē aditu arduo inaccessoque penetrauit. Mox non ipsū mō: sed Bocchū mauritaniae regē iure sanguinis numidiā uindicatē: apud opidū Cirthā grauius cecidit. Qui ubi diffusus rebus suis alienæ cladis accessio fieri timet. p̄ciū scederis atque amicitiae regē facit: Sic fraudulētissimus regum fraude loceri sui in insidias deductus est & Syllæ in manū traditus tandemque opertū cathenis Iugurtā in triūpho populus romanus aspexit: sed ille quoque quāuis uictus & uictus uidit urbē: quā uenale: & quādoque piturā: si hūisset emptorē. frustra cecinerat: tamē ut uenalis fuisset: habuit emptorē: & cū ille non euaserit: certū erit eā non esse piturā.

BELLVM ALLOBROGICVM

Domitius enobarbus Fabius maximus
Vnde cymbri
Syllanus Manilius a cymbris uicti
Cepio Theutones
Atf. stragē
Qua cymbri etiam in Italiam descendunt Venetiæ laus
ubi marius cum cymbris conflavit
Ic ad meridiē populus romanus: multo atrocius & multipliciter: & magis a septentrione seuientē nihil hac plaga infestius: atrox coelum peruicaci ingenio. Omni igitur tractu uiolentus hostis a dextris: atque leuis: & medio septentrionis erupit prima trās alpes arma nostra sensere Saly quā de incursionibus eorum fidissima atque amicitissima ciuitas Massilia quæreret. Allobroges deinde Aurenii: cum aduersus os similis eduorum querelæ opem & auxiliū nostrum flagitarent: uariisque uictoriæ testis yfara & uindelicus amnis: & impiger fluminum Rhodanus maximus: barbaris terror elephantum suere immanitati gentium pares. Nihil tam conspicuum in triumpho quā rex ipse bis uisus discoloribus in armis: argenteoque carpento: qualis pugnauerat utriusque uictoriæ: quāntūque gaudium fuerat: uel hinc extimari potest quod & Domitius Enobarbus & Fabius maximus ipsis quibus dimicauerant locis saxas erexere turretes & desuper exornata armis hostilibus trophea fixere. Cū hic mos inusitatus fuerit nostris. Nūquā. n. populus romanus hostibus domitis uictoriā suā exprobauit.

BELLVM CYMBRICVM THEVTHONICVM AC TIGVRINVM

Ymbri: theutoni: atque tigurini ab extremis galliæ profugi: cū terras eorum inuadisset oceanus: nouas sedes toto orbe quærebant: exclusisque ex gallia: & hispania: cū in Italiam remigraret: miserunt legatos in castra Syllani: inde ad senatū petentes ut martius populus aliquid sibi terræ daret: quasi stipendiū: cæterū ut uellet manibus atque armis suis uteretur. Sed quas daret terras populus romanus a grariis legibus intra se dimittaturus. Repulsi igitur quod nequiuertat præcibus: armis petere constituunt. Sed nec primum impetū barbarorum Syllanus: nec secundum Manilius nec tertium Cepio sustinere potuerunt. Omnes fugati: exuti castris actum erat nisi Marius illo sæculo contigisset. Ille quoque non ausus cōgredi statim militē tenuit in castris: donec inuicta illa rabies & impetus quē pro uirtute barbari habet cōsenesceret: recesseret igitur increpantes: & tanta erat capiendæ urbis fiducia consulentes si quod ad uxores suas mandarēt. Nec segnius: quā minati fuerat tripartito agmine per alpes idest claustra italiæ ferebantur Marius mira statim uelocitate occupatis cōpendiis præuenit hostē. Prioresque Theutones sub ipsis alpium radicibus assecutus in locū quē aquas sextias uocant: qua fide numinum proelio oppressit: Vallem fluuiūque hostes tenebant: nostris aquarum nulla copia: consulto ne id egerit. Imperator an errorē in consilium uerterit dubiū. Certe necessitate acta uirtus causa uictoriæ fuit. Nam flagitante aquā exercitu. uiri inquit estis: en illic habetis. Itaque tanto ardore pugnatū est: eaque cædes hostiū fuit: ut uictor Romanus de cruento flumine non plus aquæ biberit: quā sanguinis. Barbarorum certe rex ipse Theutobochus quaternos senosque æquos transilire solitus. uix unum: cum fugeret ascendit: proximoque in saltu comprehensus: insignæ spectaculū fuit. quippe uir proceritatis eximia super trophea ipsa eminebat. Sublatis funditus theutonis: in cymbros conuertit. Hic iam quæ crederet per hyemem: quæ altius alpes leuat: tridentinis iugis in Italiam puoluti ruina descenderat: athesim flumen non ponte: nec nauibus: sed quodam stoliditate barbarica: primum corporibus aggressi postquam retinere amnem manibus & clypeis frustra tentauerant: ingesta obrutum silua trās siluere: & si statim in festo agmine urbem petissent: grāde discrimen esset. Sed inuenetia quo fere tractu Italia mollissima est: ipsa soli cælique clemētia robur elāquit. ad hoc panis usu carnis coctæ: & dulcedine uini mitigatos Marius in tempore aggressus est: iam diem pugnae a Mario imperatore petierunt: & sic proximum dedit: in patentissimo: quem caudium uocant campo procurrere: milia deinde ad. lx. ceciderunt: hinc minus tertio: per omnem diem cōciditur. barbaris. Isti quoque imperator addiderat uirtuti dolum secutus Hannibalem: artemque cannarum. Primum nebulosum nactus diem: ut hosti inopinatus occurreret: tū uentosum quoque: ut puluis in oculos & ora ferret. Tū acie cōuersa in orientē: ut quod ex captiuis mox cognitū est: ex splendore galearum: ac repercussu: quasi ardere cœlū uideret Nec minor cum uxoribus eorum pugna: quā cum ipsis fuit. cum obiectis undique palustris: atque carpentis: alte desuper quasi e turribus lanceis cōtisque pugnant: perinde plus speciosa mors earū fuit quā pugna. Nam cum missa ad marium legatione libertatem ac sacerdotium non impetrassent: nec fas erat suffocatis elisisque passim infantibus suis aut mutuis concidere uulneribus uinculo e crinibus

suis factis: ab arboribus iugisq; plaustrorum pependerunt. Beleus Rex in acie dimicās impigre: nec inultus occubuit. Tertia tigurinorum manus: quæ quasi in subsidio noricos infederat alpium tumulos: in diuersa lapsi fuga ignobili: & latrocinis euanuit. Hunc tam lætum tamq; felicem libertatis italiæ: assertiq; imperii nuncium: nō per homines: ut solebat: populus accepit: sed per ipsos (si crederet prætore litteras dare: frequensq; i spectaculo rumor uictoriæ cymbricæ: foeliciter dixit. Quo quid admirabilius: quidq; insignius fieri potest? Quippe uellet ut elata montibus suis roma: spectaculo belli interesset: q; in gladiatorio munere fieri solet: uno eodemq; momento cum i acie cymbri occumberent: populus in urbe plaudebat.

BELLVM THRACIUM.

Ost macedonas (sic diis placet) thraces rebellabant ipsi quondam tributarii macedonum nec in p̄ximas modo puincias contenti incurrere: thessaliam atq; dalmaciam in adriacum mare usq; uenerunt. eoq; sine contenti quasi iterueniente natura: cōtor ta i ipsas aquas tela miserunt. Nihil iterim p̄ id omne tempus residuum crudelitatis fuit. In captiuos sæuientibus: litare diis sanguine humano: bibere in ossibus capitū: & huiuscemodi ludibrio foedare mortē tā igni q̄ fumo. Partus quoq; grauidæ extorquere: tormētis sæuissimi omniū thracū Scordici fuere. Sed calliditas quoq; ad robur accesserat: siluag; & montiū situs cum ingenio consentiebāt. Itaq; non fusus modo ab his aut fugatus: sed simili prodigio omnino rotus interceptus exercitus: quē duxerat Cato. Didius uagos & libera populatio: nē diffusos itra suam reppulit thraciam. Drusus ulterius egit: & ueruit transire dannubium. Minudopem caucasumq; penetravit. Curio daciā tenus uenit: sed tenebras saltuum expauit. Appius i sar matas usq; peruenit. Lucullus ad terminum gentium tanain: lacumq; meotin. Nec alter cruētissimi hostium q̄ suis moribus domiti quippe i captiuos igne ferroq; sæuitum est. Sed nihil barbaris atrocius uisum est: q̄ q; abscissis manibus relictis: uiuere superstites: poenæ suæ uidebantur.

BELLVM MITRIDATICVM.

Onticæ gentes ad septentrionem in mare sinistrum iacent a pontico cognominatæ mari. Hæc gētium atq; regionum rex antiquissimus Ateas post Artabazes: a septem persis oriundus: inde Mithrydates omnium longe maximus: quippe cum quattuor Pyrrho. xvii. anni Hannibali suffecerent. ille per. xl. annos restitit: donec tribus igenti bus bellis subactus: foelicitate Syllæ uirtute Luculli: magnitudiē Pompei cōsumeret. Causam quidem illius belli prætenderat apud Cassium legatum atrectari terminos suos a Nicomede bitynio. Cæter; elatus animus igentibus asiæ totius & si posset europæ cupiditate flagrabat. spem ac fiducia dabant nostra uitia: quippe cum ciuilibus bellis disiungeremur: inuita bat occasio. Nudūq; impii latu ostēdebant p̄cul Marius: Sylla: Sertorius. Inter hæc reipu. uulnera: & hos tumultus repēte quasi captato tpe: in lassos simul atq; districtos subitus turbo pōtici belli ab ultima ueluti spectacula septentrionis erupit. Primus statim ipetus belli bithyniam rapuit. Asia ide pari terrore correpta est. Nec cūctanter ad regē ab urbibus nostris populisq; descitū est. Aderat: ista bat: sæuitia quasi uirtute utebatur. Nā quid atrocius uno eius edicto: cum oēs q; in asia forent roma næ ciuitatis hoies interfici iussit. Tū qdem domus tēpla & aræ humana oia atq; diuina iura uiolata sunt. Sed hic terror asiæ europā quoq; regi aperiebat. Itaq; missis archelao Neophtholemoq; p̄fectis: excepta Rhodo: quæ pro nobis firmiter stetit. Cæter; Cyclades: Delos: euboea: & ipm græciæ decus Athenæ tenebant Italiā iam ipsamq; urbē romā regius terror afflabat. Ita Lutius Sylla festinat uir armis optimus: pari; uiolentia ruentē ulterius hostē manu quadā quasi ipsius reppulit. Primūq; Athenas urbē q; crederet frugum parentē: obsidione ac fame ad humanos cibos compulit: sic illos quoq; ante: mox subruto pyrei portu sex quoq; & amplius muris postq; domuerat i gratissimos ho minū ut ipse dixit: in honorē tamen mortuog; sacris suis famæq; donauit. mox cū euboea: atq; boe tia præsidia regia dispulisset: ois copias: uno apud cheroniā: apud orchomenon altero bello dissipauit. Statimq; i asiam trasgressus ipsum opprimir: & debellatū etiā foret: nisi de Mithrydate triūpha re cito q̄ uere maluisset. Ac tū qdem hunc asiæ statū Sylla dederat ictū cum ponticis foedus: recepit Bythiniā a rege Nicomede: ab Ariobarzane cappadociā: ac sic ut erat asia rursus nostra: ut coeperat Mithrydates tantū repulsus: itaq; nō fregit ea res pōticos sed icendit: quippe rex asia & europa quo dammodo inescatus: nō iam quasi alienā: sed quia amiserat: quasi captā belli iure repetebat. igit ut extincta pag; fideliter incendia: maiore flāma reuiuiscunt: ita ille de integro auctis maiorem in mo dum copiis: tota denique regni sui mole i asiam rursus mari terra fluminibusq; ueniebat. Cizicum nobilis ciuitas: arce moenibus: portu: turribusq; marmoreis asiaticæ plagæ littora illustrat. hāc ille quasi alteram romam totā inuaserat bello. Sed fiduciam oppidanis resistenti nuncius fecit docens: aduentare Lucillum: qui horribile dictu: p̄ medias hostium naues utre suspensus: & pedibus iter ad gubernans uidentibus p̄cul quasi marina pistris euaserat: mox clade cōuersa: cum ex more obsidē tem regem: & ex fame: pestilētia urgeret: recedentē. Lucullus assequitur: adeoq; cæcidit: ut granicus & esopus amnes cruenti redderentur. Rex callidus: romanæq; auaritiæ peritus: spargi a fugientibus

Thracum facinus

Cato
Didius
Drusus
Minutius
Piso
Appius
Lucullus

Pontici re-
ges
Mithryda-
tis

Crudele mi-
thrydatis
edictum

Athenarū
fames

Cheroma
Orchome-
non

Cizicum
Nuncii ce-
lritas & au-
dacia
Vbi uictus
Mithryda-
tes

sarcinas: & pecuniā iussit: qua sequentes moraretur: nec felicius in mari q̄ in terra fuga: quippe cen-
 tum amplius nauium classē apparatusq; belli grauem: in pontico mari aggressa tempestas tā fœ-
 da strage lacerauit: ut naualis belli instar efficeret: plane quasi Lucullus quodam cum fluctibus pro-
 cellisq; cōmertio debellandum tradidisse regē uentis uideretur. Attritæ iam omnes ualidissimi re-
 gni uires erant: sed animus malis angebatur. Itaq; conuersus ad proximas gentes: totum pene orien-
 tem ac septentrionem ruina sua inuoluit. Hiberi Caspii: albanis: & utreq; sollicitabantur armenia.
 Perq; oīa & decus & nomen & titulos Pompeio sua fortuna quærebat. Qui ubi nouis motibus ar-
 dere Asiam uidet: aliosq; ex aliis prodire reges: nihil cunctandum ratus: priusq; inter se gentiū robo-
 ra coirent: statim ponte nauibus factis: omniū ante se primus transit euphratem regemq; fugientē me-
 dia nocte armœnia quanta foelicitas uiri uno prælio cōfecit: nocturna ea dimicatio fuit: & luna in
 partibus quippe quasi cōmilitans cū a tergo hostibus: a facie romanis se præbisset: pōtici per erro-
 rem longius cadentes umbras suas: quasi hostium corpora petebant. Et Mithrydates quidē nocte
 illa debellatus est. Nihil enim postea ualuit: q̄q; oīa expertus more anguiū: qui obtrito capite postre-
 mum cauda minantur. Quippe cum effugisset hostē colchos: Siciliae quoq; littora: & campaniam
 nostram subito aduentu terrere uoluit. Mox subruto pyrei portu colchis tenuis iungere bosporō.
 Inde p̄ thraciam macedoniā: & græciā transilire. Sic Italiam nec oppinatus iuadere tantū cogitauit.
 Nam per defectionem ciuium pharnaus filii scelere præuētus male tentatum ueneno spiritū ferro
 expulit Cneus interim Magnus rebellis Asiae reliquias sequens per diuersa gentiū terrarūq; uolita-
 bat: nunc sub orientem secutus armenios captis in ipso capite gentis Artaxis: supplicem iussit regna-
 re Tigranem. At in septentrionem schyticum iter tanquā in mari stellas secutus cholchos cæcidit:
 ignouit hyberiaē pepercit albanis: regem cholchorum Orodem positus etiam sub ipso caucaso castris
 iussit in plana descendere. Arthocen: qui hiberis imperabat: & obsides liberos dare. Orodem etiā re-
 muneratus est. Vltro ab albania sua lectulum aureum & alia dona mittentem. nec non & i meridie
 uerso agmine. Libanum syriae: damascumq; transgressus per nemora illa odorata: per thuris & bal-
 sami syluas romana signa circūtulit Arabes siquid imperaret præsto fuere. Hierosolymam defende-
 re tentauere iudæi. Verum hæc quoq; & intrauit: & uidit illud grande impiæ gentis archanū patēs
 aureo uti cælo Dissidentibus de regno fratribus: arbiter factus: regnare iussit Hircanum Aristobo-
 lo quia renuebat eā rem: catheras dedit. Sic Pompeio duce populus romanus totā qua latissima est:
 Asiam peruagatus: quam extremam imperti habebant prouinciam: mediam fecit. Exceptis quippe
 parthis: qui fœdus maluerunt & Indis: qui adhuc nos non nouerant: omnis Asia inter rubrum & ca-
 spium & oceanum Pompeianis domita: uel oppressa signis tenebatur.

BELLVM PYRATICVM.

Nterim dum populus Romanus per diuersa terrarum distractus est. Cilices iuaserāt
 maria: sublatiq; commertis: rupto fœdere generis humani: sic maria bello quasi tē-
 pestate præclulerant: Audaciam perditis: furiosisq; latronibus dabat inquieta Mi-
 thrydati præliis Asia: dum sub alieni belli tumultu: exterique regis inuidia impune
 grassantur. Ac primum duce Isodoro contenti proximo mari: Cretam inter atq; cy-
 renas: pyreum: & achaiam sinumq; maleum: quē a spoliis: aureum ipi uocauere: latro-
 cinabantur: Missusq; in eos Publius Seruilius: quibus leues & fugaces & myoparonas: graui & martia
 classe turbaret: nō incruenta uictoria superat. Sed nec mari submouisse contentus ualidissimas ur-
 bes eorū: & diutina præda abundantes: Phaselis & Olypon euertit: Isauronq; ipsam arcē ciliciae unde
 conscius sibi magni laboris Isaurici cognomē adamauit. Non ideo tamē tot cladibus domiti: terra
 se continere potuerunt: sed ut quædā animalia: quibus aquā terramq; incolēdi gemina natura est: sub
 ipso hostis recessu impatientes soli: i aquas suas resiliuerunt: & aliq̄to latius quā prius: sic foelix ille &
 dignus uictoria Pompeius uisus est: & Mithridaticæ prouinciae facta accessio. ille dispersam toto ma-
 ri pestem semel & i perpetuū uolens extinguere diuino quodā apparatu aggressus est. Quippe cum
 classibus suis & socialibus rhodiisq; abundaret pluribus legatis: atq; p̄fectis utraq; pōti & oceani ora
 cōplexus ē. Gellius tusco mari ipositus plotius siculo. Gratillius ligusticū sinū Pōpeius gallicū ob-
 sedit. Torq̄tus balearicū: Tiberius Nero gaditanū fretū: q̄ primū maris nr̄i limē ap̄it. Lentulus lybi-
 cū. Marcellinus ægyptiū. Pōpei iuuenes adriaticū. Varro Terētius ægeū & pōticū & Paphyliū. Me-
 tellus asiaticū. Coepio ipas p̄pōtidis fauces. portius Cato sic obditis nauibus: q̄si portū obseruauit:
 sic p̄ oīs æquoris portus: sinus: latebras recessus: p̄mōtoria: freta peninsulas q̄qd pyratæ fuit qua-
 dā idagine iclusum & opp̄ssum ē. Ipse Pōpeius in originē fontēq; belli ciciliā uersus est. Nec hostes
 detractauere certamē nō ex fiducia: sed quia oppræssi erāt ausi uidebantur: sed nihil tamē amplius:
 q̄ ut primū ictū cōcurrerent. Mox ubi circūfusa undiq; rostra uiderūt abiectis statim telis: remisq;
 plautu undiq; pari quod supplicantibus signū fuit: uitam petiuerunt. Non alia tam incruenta uicto-
 ria usi nunq̄ iumus sed nec fidelior in posterum reperta gens ulla est. Idēq; p̄spectum singulari consi-
 lio ducis: qui matrimonium genus a cōspectu longe remouit: maris & mediteranis agris quasi obli-
 gavit. Eodemq; tempore & usum maris nauibus recuperauit: & terræ homines suos reddidit. Quid
 prius in hac mirere uictoria uelocitatem: q̄ quadragesimo die parata est. An foelicitatem: q̄ ne una
 quidem nauis amissa est. An perpetuitatem: q̄ amplius pyratæ non fuerunt.

Vbi nouis-
 simæ mi-
 thrydate
 uictus
 Vide ne si-
 cilia sit le-
 gendum

Pōpei suc-
 cessus

Hircanus

Pyratarum
 successus

Phaselis

Pompeia-
 næ classis
 legati

pompeia-
 næ uicto-
 riæ ueloci-
 tas

CRETICVM BELLVM.

Reticum bellum: si uera uolumus noscere: nos fecimus: sola uincendi nobilem insulam cupiditate: fauisse Mithrydati uidebatur: hoc placuit armis uindicare. Primus iuasit insulam Marcus Antonius cum ingenti quidem uictoriae spe: atque fiducia: adeo ut plures catenas in nauibus: quam arma portaret. dedit itaque poenas uacordiae: nam praerascque naues itercepere hostes: captiuasque corpora religata uelis: ac funibus pependere: ac sic uelificantes triumphantium in modum cretes portubus suis adremigauerunt. Metellus deinde totam insulam igni ferroque populatus intra castella: & urbes redegit: & gnoson: & erytreā: & ut graeci dicere solent urbium matrem cydonam. Adeoque saepe in captiuos consulebatur: ut ueneno se praerique conficerent. Alii deditioem suam ad Pompeium absentem mitteret: & cum ille res in asia gerens: eo quoque praefectum misisset Antonium in illa puincia irritus fuit: eoque infestior Metellus in hostes ius uictoris exercuit: uictisque lasthenae & panarae cydoae ducibus uictor redit: nec quicquam amplius: tamē de tā famosa uictoria quam cognomē exercitū reportauit.

BELLVM BALEARICVM.

Vatinus Metelli macedonici domus bellicis nominibus assueuerat: altero ex liberis eius cretico facto: mora non fuit: quin alter quoque balearicus: uocaretur baleares pidentem tempus insulae pyratice rabie corruperant: maria homines feras atque siluestres mireris ausos a scopulis suis saltē maria prospicere. Ascendere etiam inconditas rates: & praenauigantes subinde inopinato impetu terruere. Sed cum uenientem ab alto romanam classem prospexissent: praedam putantes ausi etiam occurrere: & primo impetu ingenitum lapidum saxoque nimbo classem operuere. Tribus quisque fundis praerliatur: ceteros esse quis miretur ictus: cum haec sola genti arma sint: id unum ab infantia studiū, cibum puer a matre non accipit: nisi quem ipsa monstrante percussit. Sed non diu lapidatione romanos terruere. postquam cominus uentum est: expertique rostra: & pila uenientia pecudum in more: clamore sublato petierunt fuga littora dilapsique in proximos tumulos quaerendi fuerunt ut uincerent.

EXPEDITIO IN CYPRON.

Derat fatum insulae: igitur & Cyprus recepta sine bello: insulam ueteribus diuitiis abundantē: & ob hoc Veneri sacra Ptolemaeus regebat: & diuitiarum rata erat fama: nec falso ut uictor gentium populus & donare regna consuetus. Publio Clodio Tribuno duce socii uiuicque regi confiscationem mandauerit & ille quidem ad rei famam ueneno fata praercepit. Ceterum portius Cato cyprias opes liburnis per Tyberinum hostium iuuevit: quae res latius ararium populi Romani quam ullus triumphus impleuit.

BELLVM GALLICVM.

Sia Pompeii manibus subacta: reliqua quae restabant in Europa: fortuna in Caesare transiit. Restabant autem immanissimi gentium galli atque germani: & quibus toto orbe diuisi: tamē qui uiceret habuit britania. Primus galliae motus: ab heluetiis caput: qui Rhodanum iter & rhenum siti non sufficentibus terris uenere sedes petitiu incensis moenibus sui: hoc sacramentum fuit: ne rediret: sed petito tempore ad liberandum: Cum iter moras Caesar Rhodanum ponte rescisso: abstulisset fugam statim bellicosissimam gentem: & sic in sedes suas: quasi greges in stabula pastore deduxit. Sequens longaque cruentior pugna belgarum: quippe pro libertate pugnantium. Hic cum multa romanorum militum insignia: tum illud egregium imperatoris ducis: quod nutante in fuga exercitu: raptis fugientis e manu scuto: in primam uoluntas aciem: manu plium restituit. Inde cum Venetis etiam nauale bellum: sed maior cum oceano: quam cum ipsis nauibus rixa quippe ille rudes & informes: & statim naufragae rostra sensissent: sed haerebat inuadi pugna. cum astitibus solitis cum ipso certamine subductus Oceanus intercedere bello uideret. Ille quoque accessere diuersitates pro gentium locoque natura. Aquitani callidum genus in speluncas se recipiebant: iussit includi: mora dilabebantur in siluas: iussit incendi: nemo tantum feroces dixerit gallos: fraudibus agunt. Indutiomarus: treueros. Ambiorix conuocauit eburones: utrique absente Caesare coniuratione facta inuenere legatos: sed ille fortiter a Dolobella summotus est: relatumque regis caput. Hic insidiis in ualle dispositis dolo pertulit: itaque & castra dirrepta sunt: & aurum ablatum. Cottam cum Titurio Sabino legato amissimus: nec ulla de re ge mox ultio: quippe perpetua transrhenum fuga latuit: nec rhenus ergo immunis: nec etiam fas erat: ut liber esset receptator hostium atque defensor. sed prima contra germanos illius pugna iustissimis quidem ex causis: haec auidae incurfionibus eorum quaerebantur: quae Arriouisti regis superbia: cum legati dicerent: ueni ad Caesarem: quis est autem Caesar: & si uult ueniat iquit. & quid ad illum: quid agat nostra germania: num ego me interpono romanis: Itaque tantis gentis nouae terror in castris: ut testamenta passim: & in principiis scriberent: sed illa immania corpora: quo erant maiora: eo magis gladiis ferroque patuerunt. Qui calor in praerliando militum fuerit: nullo magis exprimi potest: quam quod elatis super caput scutis: cum se testudine barbarus tegetet: super ipsa romani scuta lacerant: & inde in iugulos gladiis descendebant. Iterum uno de germano centenari quaerebatur. Hic uero iam Caesar ultro Massiliam nauali ponte transgreditur: ipsaque rhenum: & hyrciniis hostem quaerit in siluis: sed in saltus & paludes genus omne diffugerat: tantum pauoris incussit intra ripam subito romana uis: nec simul rhenus: & itege

Metelli a
cerbitas in
cretes

Baleares fu
de studiosi

Ptolemaeus

Heluetii

Belgae

Veneti

Aquitani

Treueri

Eburones

Cotta & Ti

turius

Sabinus

Germani a

Caesare uin

cuntur

quoque: & quidem ponte facto penetratus est: sed maior aliquanto trepidatio: quippe cum rhenum suum sic ponte quasi iugo captum uideret. Fuga rursus in siluas & paludes: sed quod acerbissimum Caesari fuit non fuisse qui uincerentur: omnibus terra marisque captis respexit oceanum & quasi hic romanus orbis non sufficeret alterum cogitauit. Classe igitur comparata Britanniam petit in Britanniam transit mira celeritate: quippe qui tertia uigilia morino soluisset a portu: minus quam medio die insulam ingressus est: plena erant tumultu hostico littora: & trepidantia ad conspectum rei nouae carpenta uolitabant. Itaque trepidatio per uictoria fuit: arma & obsides accepit a trepidis: & ulterius isset: nisi improbam classem naufragio castigasset oceanus. Reuersus igitur ad Galliam classe maiore: auctisque copiis: in eundem rursus oceanum eos denique rursus brytanos: calydonias secutus in siluas unum quoque e regibus cauelianis in uincula dedit: contentus his non enim prouinciae: sed nomini studebatur: cum maiore quam prius praeda reuertus est. Ipso quoque oceano tranquillo magis & propitio: quasi imparere se fateretur. Sed maxima omnium eademque nouissima coniuratio fuit galliae. Cum omnes pariter auernos atque byturigas: carnuntas simul se quanosque: contra ille corpore armis: spirituque terribilis: nomine & quasi terrore composito uergingetorix: ille festis diebus: & comitialibus: cum frequentissimos in lucis haberet: ferocibus dictis ad ius pristinum libertatis erexit. Aberat tunc Caesar Rauennae delectum agens: & hyeme creuerant alpes: sic iterclusum putabant iter. Sed ille qualis erat: ad nuntium rei felicissimae temeritatis per inuios ad id tempus motum multos: per intactas uias: & niues expedita manu emensus: occupat Galliam: ex distantibus hibernis castra contraxit: & ante in media Gallia fuit: quam ad ultima timeretur. Tum ipsa capita belli aggressus urbes: saluari cum quadraginta milia propugnatum sustulit. Alesiam ducentorum quinquaginta milium iuuentute subnixam flammis adaequauit: circa Gergouiam tota belli moles fuit: quippe cum .lxxx. muro & arce: & abruptis defenderet maximam ciuitatem uallo: sudibus: & fossa: inductoque fosse flumine ad hoc .xviii. castellis ingentibus lorica circumdatam: primum fame domui: mox audenter eruptiones in uallo gladiis: sudibusque concidit: nouissime in deditioem redegit. Ipse ille rex maximum uictoriae decus: supplex cum in castra uenisset: tum & faleras & sua arma ante Caesaris genua proiecit. habes inquit forte uir fortissime uicisti.

BELLVM PARTHICVM.

Utrum gallos per Caesarem in septentrione debellat: interim ad orientem graue uulnus a parthis populus Romanus accepit. Nec de fortuna queri possumus: caret solatio clades: aduersa & diis & hominibus cupiditas consulis Crassi: dum parthico inhiat auro .xi. stragae legionum & ipsius capite mulctata est. quod tribunus plebis Metellus exentem ducem hostilibus diris deuouerat: & cum zeugma transfisset exercitus: rapta subditis signa turbinibus hausit euphrates: & cum apud niceforum castra posuisset: missi ab Orode rege legati denunciauere percursorum cum Pompeio foederum consilia quam meminisset regis inhians ille thesauris nihil. ne imaginario quidem iure: sed Seleuciae se responsurum esse respondit. Itaque dii foederum ultores: nec insidiis nec uirtuti hostium desuerunt. Iam primum qui solus & uere comatus: & munire poterat: a tergo relictus euphrates: dum simulato transfugae cuidam. Mezeræ syro creditur: cum in mediam camporum uastitatem eodem duce ductus exercitus undique hosti exponeretur. Itaque uix dum uenerat carras: cum undique praefecti regis Sylaces & Surenas ostendere signa auro sericisque uexillis uibrantia. Tum sine mora circumfusi undique equitatus: in modum grandinis atque nimborum: densa tela pariter fuderunt. Si miserabili strage deletus exercitus: ipse in colloquium sollicitans signo dato uiuus in hostium manus incidisset: nisi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari ferro occupassent. Sic quoque relatum caput: ludibrio hosti fuit. filium ducis poene in conspectu patris eisdem telis operuere reliquiae in foelicis exercitus: quo quocumque rapuit fugam in armeniam ciliciam: syriamque distractae uix nuntium cladis rettulerunt. Caput eius recisum cum dextra manu ad regem reportatum ludibrio fuit neque indigno: aurum enim liquidum in rictum oris infusum est: ut cuius animus arserat auri cupiditate eius etiam mortuum & exangue corpus auro uteretur.

ANACEPHALEOSIS.

Aec est illa tertia aetas populi romani transmarina: qua Italia progredi ausus orbe toto arma circumtulit. Cuius aetatis superiores .c. anni sancti pii: & ut diximus aurei: sine flagitio: sine scelere: dum sincera adhuc & innoxia pastoriae illius sectae integritas: dumque poenorum hostium imminens metus disciplinam ueterem continebat. Postremi .c. quos a carthaginis: corynthis numantiae quae excidiis & attali regis in asiatica hereditate deduximus in Caesarem & Pompeium: secutumque os de quo dicemus. Augustum & claritate rerum bellicarum magnifici. Ita domesticis cladibus miseri: & erubescendi quippe sicut Galliam thraciam: ciliciam: uberrimas ualidissimasque prouincias: armenios etiam & britannos: ut non in usu: ita ad imperii speciem magna nomina acquisisset pulchrum atque decorum. Ita eodem tempore dimicasse domi cum ciuibus: sociis: mancipiis: gladiatoribus: totoque inter se senatu: turpe atque miserandum ac nescio an satis fuerit populo romano Sicilia & Africa contentum fuisse: aut his etiam ipsis carere dominati Italia sua: quam eo magnitudinis crescere: ut uiribus suis conficeretur. Quae enim res alia furores ciuiles peperit: quam nimia foelicitas? Syria prima nos uicta corrupit. Mox asiatica pergameni regis hereditas: ille opes atque diuitiae afflixere saeculi mores: merfamque uitis suis: quasi sentina reipublicam pessum dedere. Unde .n. populus romanus agros & cibaria flagitaret nisi per famem: quam luxus fecerat. hinc

Britanniam
Caesar inua
dit

Calydoniae
siluae

Alesia
Gergouia

Vndecim
legiones cum
Crasso dele
tae

Mezeras

Aurum li
quidum gras
si rictui in
fusum

Ciuiliu bel
lorum cau
sa

ergo gracchana: & pria & secūda: & illa tertia apuleiana seditio. Vnde regnaret de iudiciariis legibus diuulsus a senatu eques: nisi ex auaricia: ut uectigalia reipublicæ: atq; ipsa iudicia in quæstu haberent hinc rursus & promissa ciuitas latio: & per hoc arma sociorū. Quid autem bella seruilia unde nobis nisi ex abundantia familiarium: unde gladiatorii aduersus dominos suos exercitus: nisi ad conciliandam plebis fauorem: effusa largitio? Cū spectaculis indulget supplicia quondam hostium autem facit iā ut speciosiora uitia tangamus. Nonne ambitus honorum ab hisdem diuitiis incitatus? Atqui iude mariana: inde syllana potestas. Aut magnificus apparatus cōuiuioꝝ & sumptuosa largitio nōne ab opulētia pitura mox ægestatem: hæc Catilinam patriæ suæ impegi. Denique illa ipsa principatus & dominandi cupido: unde nisi ex nimis opibus uenit? Atq; hic Cæsarem: atq; Pompeium furialibus in exitiū reipublicæ facibus armauit. Hos igitur populi romāi omnis domesticos motus sepe ab externis iustisq; bellis ex ordine prosequemur.

DE LEGIBVS GRACCHANIS.

Editionem omnium causa tribunitia potestas excitauit: quæ specie quidē plebis tuēdæ: cuius in auxilium comparata est. Re autem dominationem sibi acquirēs studiū populi ac fauorē agrariis: frumentariis: iudicariis legis aucupatur. Inerat oībus spes æquitatis: quid tam iustū enim: q̄ recipere plebem ius suum a patribus? ne populus gentium uictor orbisq; possessor: extorris: aris ac focis ageret? Quid tam æquū q̄ in opem populum uiuere ex ærario suo? quid ad ius libertatis æquandæ magis efficax q̄ ut senatu regente prouincias: ordinis æquestris auctoritas saltem iudiciorum regno niteretur? sed hæc ipsa in perniciem redibant: & misera respublica in exitium suum recesserat: & a senatu in eq̄tē translata iudiciorum potestas: uectigalium: idest imperii patrimonium supprimebat: & emptio frumentum ipsos reipublicæ neruos exhauriebat: ærarium reduci plebs in agros unde poterat sine possidentium euerfione: qui sibi pars populi erant & tamen relictas sibi a maioribus sedes ætate quasi iure hæreditario possidebant.

Iudicia in equites translata

SEDITIONO TYBERII GRACCHI.

Rimam certaminum famem. Tyberius Gracchus accendit genere: forma: eloquētia facile princeps: sed hic siue Mancinianæ deditio: quia sponsor foederis fuerat contagium timēs: & inde popularis siue æquo & bono ductus: quia depulam agris suis plebem miseratus est ne populus romanus gentium uictor: urbisq; possessor: laribus ac focis suis exularet: & quacūq; mente rem ausus ingentem postq̄ rogatiōis dies aderat ingenti stipatus agmine rostra conscendit: nec deerat obuia manu tota inde nobilitas & tribuni in partibus sed ut intercedentem legibus suis Cneum Octauium uidet Gracchus: contra fas collegii ius potestatis iniecta manu depulit rostris: adeoq; præfenti metu mortis exterruit: ut abdicare se magistratu cogeretur: sic triumuir creatus diuidendis agris cum ad ppetranda coepta die comitorum prorogari sibi uellet imperium: obuia nobiliū manu eorumque: quos agris mouerat: cædes a foro coepit. Inde cum in capitolium profugisset: plebemque ad defensionem salutis suæ: manu caput tangens horteretur: præbuit speciem: regnum sibi & diadema poscentis: atque ita duce Scipione Nasica concitato in arma populo: quasi iure oppressus est.

Att: Gracchi ferocia in collegā

T. Gracchi cædes

SEDITIONO CAII GRACCHI.

Tatim & mortis & legū fratris sui uindex: non minore impetu icaluit Caius Gracchus: qui cum pari tumultu atq; terrore plebem in auitos agros arcesseret: & recentē Attali hæreditatem in alimenta populo polliceretur. Iamque nimius & potēs altero tribunatu secunda plebe uolitare: abrogare auso legibus suis Minutio tribuno: fretus comitum manu. fatale familiæ suæ capitolium inuasit: Inde proximorum cæde depulsus: cum se in auentinū recepisset: inde quoq; obuia senatus manu ab Opimio consule oppressus est. Insultatū quoq; mortis reliquiis & illud sacrosanctū caput tribuni plebis: percussoribus auro pensatū est.

C. Gracchi interitus

SEDITIONO APVLEIANA

Inhilominus Apuleius saturninus gracchanas asserere leges non destitit. Tantum animorum uiro Marius dabat: qui nobilitati inimicus: consulatu suo p̄terea cōfusus: occiso palam comitiis Annio cōpetitore tribunatus lubrogare conatus est in eius locū Caium Gracchum: hominem sine tribu: sine nomine: sed subito titulo in familiam ipse se adoptabat cum tot tantisque ludibriis exultaret impune: rogandis gracchorum legibus ita uehementer incubuit: ut senatum quoque cogeret in uerba iurare: cum abnuentibus aqua & igni interduturum se minaretur: unus tamen extitit qui mallet exilium. igitur post Metelli fugam omni nobilitate percussa: iam cum tertium annum dominaretur: eo uesania progressus est: ut consularia quoque comitia noua cæde turbaret: quippe ut satellitem furoris sui Glauciam consulem faceret Gaium Memmium competitorē interfici iussit: & in eo tumultu regē ex satellitibus suis appellatū: lætus accepit. Tū uero iā cōspiratōe senatus ip̄o quoq; iā Mario cōsule: q̄a tueri nō poterat aduerso. directe i foro acies: repulsus iude: capitolium inuasit: sed cū abruptis fistulis obsideret: senatūq; p̄ legatos poenitentiæ fidē faceret ab arce digressus: cū ducibus factiōis receptus i curiā ē. Ibi i eū facta irruptiōe: populus sustibus: saxisq; cooptū: i ipsa quoq; morte lacerauit.

Metelli exilium

Saturnini interitus

DRUSIANA SEDITIO.

Ostremo Liuius Drusus non tribunatus modo uiribus: sed ipsius etiã senatus aucto-
ritate: totiusq; italiæ cõsensu easdem leges asserere conatus dum aliud captat ex alio
tantum conflauit incẽdium: ut ne prima illius flamma posset sustineri: & subita mor-
te correptus hæreditarium in posteros suos bellũ progaret iudiciaria lege Caii Grac-
chi. Diuiserant populum romanum: & bicipitem ex una fecerant ciuitatem: equites
romani tanta potestate subnixi: ut qui fata patrum uitasque principum haberent in

Equitum
peculatus

manu: interceptis uectigalibus peculabantur suo iure rempublicam: senatus exilio Metelli damna-
tiõẽ Rutilii: debilitatus omne decus maiestatis amiserat. In hoc statu rerum: pares opibus: animis di-
gnitate: unde & nato Liuiio Druso æmulatio accesserat: equitẽ Seruilius Cepio senatũ Liuius Dru-
sus asserere: signa & aglæ: & uexilla aderat. Cæterũ sic urbe in una quasi in binis castris dissidebatur:
prior Cepio in senatum impetu factõ: reos ambitus Scaurum & Philippum principes nobilitatis ele-
git. His ut motibus resisteret Drusus plebem: sed se gracchanis legibus eisde socios ad plebem spe ci-
uitatis erexi. Extat uox ipsius nihil se ad largitionem ulli reliquisse: nisi si quis aut cauũ diuidere uel-
let: aut cælum. aderat promulgandi dies: cum subito tanta uis hominum undiq; apparuit: ut hostiũ
aduentu obsessa ciuitas uideretur. Ausus tamẽ abrogare de legibus consul Philippus: sed apprehen-
sum faucibus uiator non ante dimisit: q̃ sanguis & in ora: & oculos redũdaret: sic per uim datæ iussæ
q; leges: sed præcium rogationis statim socii flagitare: cum interim imparem Drusum: ægrũq; rege-
temere motarum: matura: ut in tali discrimine mors abstulit: nec ideo minus socii promissã Drusi a
populo romano reposcere armis desierunt.

Tribunitia
uis

BELLVM Q VOD ADVERSVS SOCIOS GESTVM EST.

Oriale bellum uocetur: licet ut extenuemus inuidiã si uerum tamen uolumus: illud
ciuile bellum: quippe cũ populus romanus ethruscos: latinos: sabinosq; miscuerit: &
unum ex omnibus sanguinem ducat: corpus fecit ex mēbris: & ex omnibus unus est
nec minore flagitio socii citra italiã: q̃ intra urbẽ ciues rebellabant. Itaq; cum tusciã
ciuitates: quas uiribus auxerant socii iustissime postularent: ad quam spẽ eos cupidi-
ne dominatiõis Drusus erexerat. Postq̃ ille domestico scelere oppressus ẽ eadem fax:

Quo popu-
lo a ro. im-
perio defe-
cerint

quæ illum cremauit: socios in arma & in expugnationem urbis accedit. Quid hac clade tristius: qd
calamitosius: cum omne latium: atq; picenum: ethruria omnis: atq; cãpania. Postremo italia contra
matrem ac parentem suam urbem consurgerent: cum omne robur fortissimorum fidelissimorumq;
sociorum sub suis quisq; signis haberent municipalia ista pdigia. Popedius marfos & etiam latinos
Afranius umbros: totus senatus & consules Sannium Lucaniãq; Thelesinus: cum regum & gẽtiũ
arbiter populus: ipsum se regere nec posset: ut uictrix asiã europæq; a Corfinio Roma peteret. Pri-
mum fuit belli in albano mõte cõsiliũ: ut festo die latinarum Iulius Cæsar & Martius Philippus cõ-
sules inter sacra & aras immolarent. Postq̃ id nephas proditione discussum est. Asculo furor omnis
erupit: In ipsa quidem ludorum frequẽtia trucidatis: qui tum aderant ab urbe legatis. Hoc fuit im-
pii belli sacramẽtum: inde iam passim ab omni parte italiã duce & auctore belli discursãte Popedio
diuersa per populos & urbes signa cecinere. Nec Hãnibalis nec Pyrrhi fuit tanta uastatiõ. Ecce otri-
culum: ecce grumentum: ecce fesulã: ecce carseoli referatã: nuceria & picẽtii: cædibus ferro & igne
uastantur: fusã Rutilii copiã: fusã Cepionis: nam ipse Iulius Cæsar exercitu amisso cũ i urbẽ cruen-
tus referretur: miserabili funere: mediam etiam urbem per uia fecit. Sed magna populi romani for-
tuna: & semp in malis maior: totis de suo uiribus insurrexit: aggressiq; singulos populos: Cato discu-
tit ethruscos: Gabinius marfos: Carbo lucanos: Sylla sãnites: Strabo uero Pompeius omnia flammis
feroq; populatus: non prius finem cædium. q̃ Asculi euerfione manibus tot exercitũ consularium:
direptarumq; urbium diis litaretur.

Popedii so-
ciales belli
dux

Cato
Gabinius
Ro. duces
Carbo
Sylla
Pompeius
Strabo
Herdonius

BELLVM SERVILE.

Tcũq; & si cũ sociis nephas: cũ liberis tamẽ & ingenuis dimicatũ est. Quis æquo ani-
mo ferat in principe gentiũ populo bella seruorum? Primum seruile bellũ inter ini-
tia urbis Herdonio duce sabino: in ipsa tentatum est: cum occupata tribunitiis sedi-
tionibus ciuitate capitolium obsessum est & a consule captum. Sed hic tumultus ma-
gis fuit q̃ bellum. Mox iperio per diuersa terraz occupato: quis crederet Sicilia mul-
to, cruẽtius seruili: q̃ punico bello esse uastatã: terra frugum ferax: & quodãmodo
suburbana prouincia late fundis ciuiũ latinorum tenebatur. Hic ad cultum agri frequentia ergastu-
la: cathenariq; cultores materiam bello præbuere. Syrus quidam nomine Eunus: magnitudo cladiũ
facit ut meminimus: fanatico furore simulato: dum Syriã deã cemonias iactat ad libertatẽ & ar-
ma seruos quasi numinum imperio cõcitauit: idq; ut diuinitus fieri probaret: i ore abdita nuce: quã
sulphure & igne stipauerat: leuiter i spirã flammam iter uerba fundebat. Hoc miraculum primum
duo milia ex obuiis: mox iure belli refractis ergastulis. lx. amplius milium fecit exercitum. Regiisq;
nequid malis deesset decoratus isignibus: castella: oppida: uicos miserabili dirreptione uastauit. Illud
quoq; in ultimum belli dedecus capta sunt castra prætorum: nec nominare ipsos pudet: castra Mã-
nili. Lentuli: Pisonis: Hipsei. Itaq; qui per fugitiuos distrahi debuissent: prætorios duces pfugos præ-

Eunus
Syrus

Att. Euni
Syri com-
mentum

lio ipsi sequebantur. Tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptū est. Hic enim uictos & apud Ennam nouissime obessos cum fame quasi pestilentia cōsumpserat: reliquias latronum cum pedibus cathenis religauit: cruribusq; puniuit. Fuitq; de seruis ouatiōe contentus: ne dignitatē triumphī seruili inscriptione uiolaret. Vix dum respirauerat insula: cum statim a seruis & a Syro reditur ad cilicē. Athenio pastor interfecto domino: familiam ergastulo liberatam sub signis ordinat. Ipse ueste purpurea argenteoq; baculo: & regium in morem fronte redimita nō minore: quam ille fanaticus prior conflat exercitum: acriusq; multum: quasi & illum uindicaret. uicos: castella: oppida diripiens: in dominos: in seruos ifestius: q̄ in transfugas sauebat. Ab hoc quoq; prætoris exercitus cæsi: capta Seruili castra capta Luculli: sed Aquillius Perpennæ usus exemplo interclusum hostē: cōmeatibus ad extrema compulit: cōmunitasq; copias armis: fame facile deleuit. Dedissetq; se nisi suppliciorum metu uolūtariam mortem pertulissent. Ac ne de duce quidē supplicium exigi poruit quāuis in manus uenerit: quippe dum circa ad deprehendendū cum multitudo contendit: inter rixantiū manus præda lacerata est.

Syri insignia

Seruiles copia deleta

BELLVM SPARTICVM.

Nimvero seruiliū armog; dedecus feras: nā & ipsi per fortunā in oīa obnoxii: tamen quasi secūdū hominū genus sunt: & i bona libertatis nostræ adoptat bellū Spartaco duce cōcitātū: quo noīe appellē nescio q̄ppe cū serui militauerint: gladiatores ipaue- rint: illi infimæ sortis hoīes: hi pessimā auxere ludibrio calamitatē. Spartacus: Chry- sus: & Oenomaus: e fracto lētuli ludo: cū septuaginta aut amplius eiusdē fortunæ uiris eruperūt Capua: seruisq; ad uexillū & ad auxiliū uocatis: cū statim decē amplius mi- lia coissent homines: nō modo effugisse cōtenti: iā uindicare etiā uolebāt. Prima uelut ara ruris mōs Vesuuus placuit: ibi cū etiā obsiderētur a Clodio glabro per fauces caui montis uitigineis delapsi uinculis ad imas eius descēdere radices: & exitu in uno nihil tale opinātis ducis subito ipetu castra rapuere. Inde alia castra. Deinceps thoram: totamq; peruagantur campaniam: nec uillage atq; uicoge uastatōne contenti: nolam atq; nuceriam: turios atq; metapontum terribili strage populātur: affluē- tibus in diem copiis. Cum iam esset iustus exercitus e uiminibus pecudumq; tegumentis incōditos sibi clypeos: & ferro ergastulorum recocto: gladios ac tela fecerunt. Ac ne quod decus iusto deesset exercitui domitis obuīs gregibus parat equitatus: captaq; de prætoribus insignia & fasces ad ducē detulere: nec abnuī ille de stipendiario thrace miles: de milite desertor: inde latro: deinde in honore uirium gladiator: qui defunctorum quoq; prælio ducū funera iperatoris celebrauit exequiis: cap- tiuosq; circa rogū iussit armis depugnare. Quasi plane expiaturus omne præteritū dedecus si de gladiatore munerator fuisset. Inde iam cōsulares quoq; aggressus in Apēnino Lentuli exercitum ce- cidit: apud mutinam Caii Crassii castra deleuit. Quibus elatus uictoriis de inuadēda urbe romana quod satis est turpitudini nostræ deliberauit: tandem etiam totis uiribus contra Mirmilonem con- surgitur: pudoremq; romanum: Licinius Crassus asseruit: quo pulsi fugatiq; pudet dicere hostes i extrema italia cōsurrexerūt: ibi circa brutium angulū clusi: cum fugā in siciliā pararet: neq; nauigia suppeteret: ratesq; ex cratibus: & dolia cōnexa uirgultis i rapidissimo freto frustra experirent tandē eruptiōe facta: dignā uiris obiere mortē: & quod sub gladiatore duce oportuit: sine missiōe pugnatū est. Spartacus ipse i primo agmine fortissime dimicās quasi iperator occisus est.

Spartacus
Chrysus
Oenomaus

Vesuuus

Muerator

Spartaci in-
teritus

BELLVM CIVILE MARIANVM.

Oc deerat unum populi Romani malis: iam ut ipse intra se parricidiale bellum domi- stringeret: & i urbe media ac foro: quasi harena ciues cū ciuibus suis gladiatorio mo- re cōcurrerent: æquiore animo utcūq; ferrem: si plebei duces: aut si nobiles: mali sal- tem ducatum sceleri præbuisset. Cum uero: proh facinus: qui uiri: qui imperatores: decora & ornāmēta sæculi sui Marius & Sylla pessimo facinori suam etiam dignita- tem præbuerūt: tribus ut sic dixerim syderibus agitatū est. Primo & leui & modico tumultu: maiore q̄ bello: intra ipsos armorum duces subsistente læuitia. Mox atrocius & cruētius p- totius uiscera senatus grassante uictoria. Vltimum nō ciuicam modo: sed hostilem quoq; rabiē su- pergressum est: cum armog; furor totius italiae uiribus niteretur: eousq; odiis sauiētibus: donec de- essent: qui occiderentur. Initium & causa belli inexplebilis honog; marii fames: dum decretam Syl- læ prouinciam Sulpiria lege sollicitat. Sed impatiēs iniuriæ statim Sylla legiones circūegit: dilatoq; Mithrydate exquilis Collinaq; porta geminū agmen urbi ifudit. Vnde cum subito Sulpitius & Al- bino uanus obiecissent cateruas: sudescq; & saxa undiq; a moenibus ac tela iacerētur: ipse quoq; ia- culatus icēdio uiam fecit: arcemq; capitolii: quæ pœnos quoq; gallos etiam Senonas euaserat. quasi captiuam uictor insedit: cum ex cōsulto senatus aduersariis hostibus iudicatis: in præsentem tribu- num: aliosq; diuersæ factionis iure sauitū est. Marium seruili fuga exemit: imo fortuna alteri bel- lo reseruauit. Cornelio Cinna Cneo Octauio cōsulibus male obrutum resurrexit incendium: & qui dem ab ipso discordia: cum de reuocandis: quos senatus hostes iudicauerat ad populum referret: cincta quidem gladiis contione: sed uincens: quibus pax: & quies potior: profugus patria sua Cinna confugit ad partes: redit ab africa Marius: clade maior: siquidem carcer: cathenæ: fuga exiliū horrificauerant: dignitatem itaque ad nomen tanti uiri late concurritur: seruitia proh nefas: & erga

Causa pri-
mi ciuilis
belli

Cinna urbe
pellitur

stula armantur: & facile inuenit exercitum miser imperator. Itaque uis patriam reposcens: unde uis fuerat expulsus: poterat uideri iure agere nisi causam suam saeuitia corrumpere: sed cum diis hominibusque infestus rediret: statim primo impetu cliens & alumna urbis hostia nefanda strage diripitur. Mox in urbem quadruplici agmine intratur: diuisere copias Cinna: Marius, Carbo: Sertorius. Hic postquam manus omnis Octauii depulsa ianiculo est: statim ad principum caedem signo dato aliquanto saeuus: quam aut in punica: aut in cymbrica urbe saeuitur. Octauii consulis caput pro rostris exponitur. Antonii consularis in Marii ipsius mensis: Caesar & Fimbria in penetibus domorum suorum trucidantur. Crassii pater & filius in mutuo alter alterius aspectu. Bebius atque Numitorium per medium forum uinci traxere carnificum. Catulus se ignis haustu ludibrio hostium exemit. Merula flammendialis in capitolio Iouis ipsius oculos uenarum cruore resperfit. Arcarius ipso uidente Mario confossus est: quia fatalem illam scilicet non manum porrexerat salutanti. Haec tot senatus funera intra calendas & idus Ianuarii mensis: septima illa Marii purpura dedit: quid futurum fuit si annum consularis impleffet. Scipione Norbano quinto consule tertius ille turbo ciuili in sania toto furore detonuit: quippe cum hinc. viii. legiones: inde quingentae cohortes starent in armis. Inde ab Asia cum uictore exercitu Sylla properat: & sane cum tam ferus in Syllanos Marius fuisset quanta saeuitia opus erat: ut Sylla de Mario uindicaretur. Primum apud Capuam sub amne Vulturno signa concurrunt: & ibi statim Norbani fusus exercitus: statim omnes Scipionis copiae ostentata spe pacis oppresse. Tum Marius iuuenis & Carbo consules: quasi desperata uictoria: ne multi perirent: sanguine senatus sibi parentabant: obsessaque curia: sic de senatu: quasi de carcere qui iugulareretur educti. Quid funerum in foro in circo: in patentibus templis? Nam cum Mutius Scaeuola pontifex uastales ample xus aras: tantum non eodem igne sepelitur Lamponius atque Thelesinus Samnitum duces atrocius Pyr rho & Hannibale Campaniam Etruriamque populantur. & sub spem partium se uindicant. Apud sacri portum: collinamque portam debellatae omnes hostium copiae. Ibi Marius hic Thelesinus oppressi: nec idem tamen caedum: qui bello: finis fuit. Stricti enim & in pace gladii: animaduersumque in eos: qui se sponte dederant minus est. Quod sacri portum, apud Collinam. lxx. amplius milia Sylla concidit: bellum erat: quattuor milia deditoque inermium ciuium in uilla pub. interfici iussit: isti tot in pace non plures sunt: quis autem illos potest computare: quos in urbe passim quisquis uoluit occidit: donec ad monente Fursidio uiuere aliquos debere: ut essent: quibus imperarent: proposita est ingens illa tabula: & ex ipso equestri ordinis flore ac senatu duo milia electi qui mori iuberentur: noui generis editum piget post haec referri ludibrio abdita fata carbōis: fata sorani praetoris atque denuleii: Bebius sine ferro ritu ferarum inter manus laceratum marium ducis ipsius fratrem apud Catuli sepulchrum: oculis: manibus: cruribusque defossis seruatum aliquandiu: ut per singula membra moreretur: positis lingulae hominum fere poenis: municipia Italiae splendidissima sub hasta uenerunt. Spoletum: Interamnium: praeneste. Florentia. nam Sulmonem uerius oppidum socium atque amicum: facinus indignum: nondum expugnatum: ut obsides iure belli: & modo morti dantur duci iubent sic dantur ciuitate iussit Sylla deleri.

BELLVM SERTORIANVM.

Illud sertorianum quid aliud: quam Syllanae proscriptiois haereditas fuit? hostile potius an ciuile dixerim nescio: quippe quod Lusitani Celtiberique romano cesserint duce: exul & profugus feralis illius tabulae uir summam quidem sed calamitosam uirtutis: malis suis maria terrasque permiscuit: etiam Africae: iam balearibus insulis fortunam expertus: missusque in oceanum: fortunataque insulas penetrauit: tandem Hispaniam armauit: ut cum uiris facile conuenit: nec aliter magis apparuit Hispani militis uigor: quam romano duce: quod ille non contentus Hispania: Ad Mithrydatem quoque Ponticosque respexit: regemque classe iuuit & quod futurum fuit: satis tanto hosti: uno imperatore resistere: res Romana non potuit. Additus Metello Cneus Pompeius: hi copias uiri diu & ancipiti semper acie atriuerunt: nec tamen prius bello: quam suorum scelere & insidiis extinctus. Copias eius prope tota Hispania persecuti: diu & ancipiti semper acie domauerunt. Prima per legatos certamina habita: cum hic Domitius & Horius: inde herculei proluderent: mox his apud Segoniam: illis apud Anam flumen oppressi: ipsi duces cominus inuicem experti: apud Lauronem atque Sucronem aequauere clades. Tum illis ad populationem agrorum: his ad urbium excidia conuersis: misera inter Romanos duces Hispania discordiae poenas dabat donec oppresso domestica fraude Sertorio: uictoque deditoque Perpenna: ipse quoque in Romanam fidem uenere urbes: ostater: mestudia: ualentia: auxima: & in fame nihil non experta Calagurris. Sic recepta in pace Hispania: uictores duces externum id magis: quam ciuile bellum uideri uoluerunt ut triumpharent.

BELLVM CIVILE SVB LEPIDO.

Arco Lepido Quinto Catulo consulibus: ciuile bellum poene citius oppressum est: quam inciperet: sed quatum lateque fax illius motus ab ipso Syllae rogo exarsit. Cupidus namque rerum nouarum per insolentiam Lepidus: acta tanti uiri rescindere parabat: nec immerito: si tamen posset sine magna clade reipublicae. Nam cum iure belli Sylla dictator proscriptisset inimicos: qui supererant: reuocante Lepido: quid aliud: quam ad bellum uocabantur. Cum damnatorum ciuium bona addicente Sylla: quauis male captas iure tamen repetitio eorum procul dubio labefactabat compositam ciuitatem. Expediebat ergo quasi agra

Cinna
Marius
Carbo
Sertorius

Senatorum
caedes

Lamponius
Thelesinus

Sertorii errores

Sertorius
suorum fraude
oppressus est

Lepidi motus
post Syllae interitum

1
fauciæq; reip. regescere quocūq; ne uulnera curatione ipsa resciderent. Ergo cū turbidis cōciōibus:
uelut classico ciuitatē terruisset: profectus in ethruriam arma inde & exercitū urbi admouerat. Sed
iam miluiū pontē: collēq; laniculū Lucatius Catulus Cneus Pompeius Syllanæ dominationis du-
ces atq; signiferi alio exercitu insiderant. A quibus primo statim impetu retropulsus: hostisq; a sena-
tu iudicatus: in cruenta fuga ethruriam: inde sardiniā recessit. Ibi quoq; morbo & pœnitentia inte-
riit. Victores q; nō tenuere aliis in ciuilibus bellis pace contenti fuerunt.

L. FLORII EPITHOMATIS LIBER Q VARTVS INCIPIT.
BELLVM CATILINAE.

Atilinam luxuria primum: tum hīc conflata ægestas rei familiaris. simul occasio:
q; in extremis finibus mundi: arma romana peregrinabant: in nefaria cōsilia op-
primendæ patriæ suæ cōpulere: senatū confodere: consules trucidare: distringe-
re incēdiis urbē: diripere ærariū: totā deniq; repu. funditus tollere: & quicq; nec
Hānibal uidere optasse. Quibus nefas sociis aggressus est ipse patritius: sed hoc
munus est. Curii Porcii: Syllæ: Cethegi: Antonii: Vargūtei: atq; Lōgini: quæ fami-
liæ: quæ senatus insignia: Lentulus quoq; tunc maxime prætor: hos oīs immanissi-
facinoris satellites habuit. Additū est pignus coniurationis sanguis humanus: quem circūlatum pa-
teris bibere summū nefas: nisi amplius esset propter quod biberūt. Actum erat de pulcherrimo im-
perio: nisi illa coniuratio in Ciceronē & Antonium consules incidisset: quorum alter industria rem-
patefecit: alter manus ioppressit. Tanti sceleris indicium per Fuluiam emerisit: uilissimum scortū:
sed patriciis inocens: consul habito senatu in præsentē parricidā reū Cicero perorauit: sed nō ampli-
us pfectum: q; ut hostis euaderet: seq; palam pfecto incendium suum restinctuæ ruina minaretur: ut
ille quidē a præperatū a Manlio in Ethruria exercitum pficiscif: signa illaturus urbi Lentulus desti-
natum familiæ suæ sybillinis uersibus regnū sibi uaticinans: ad præstitutū a Catilina diem urbe to-
ta uiros: faces: tela disponit. Nec ciuili conspiratione cōtentus: legatis allobrogum: qui tū forte ade-
rant: in arma sollicitatis: & isset ultra alpes furor: nisi altera pditione. Vulturii prætoris litteræ te-
nerentur statim Ciceronis imperio iniecta est barbaris manus: palam prætor in senatu cōuincitur:
De supplicio agentibus Cæsar parcendum dignitati: Cato animaduertendum pro scelere censebat
quam sententiam secutis omnibus in carcere parricidæ strangulant: q; parte cōiurationis oppssa
tamē ab incepto Catilina non destitit. Sed infestis ab ethruria signis patriā petēs obuio Antonii ex-
ercitu opprimif: q; atrociter dimicatum sit exitus docuit. Nemo hostiū bello supfuit: quem quis in
pugnando ceperat locum cum amissa animo corpore tegebat Catilina longe a suis inter hostiū ca-
dauera repertus est: pulcherrima morte: si pro patriā sic concidisset.

BELLVM CAESARIS ET POMPEI.

Am pœne toto orbe pacato: maius erat imperium romanū: q; ullis externis uiribus
extingui posset. Itaq; inuidens fortuna principi gentiū populo: ipm illū in exitiū suū
armauit: ac Mariana quidē Cinnanaq; rabies intra urbem præcluserat: quasi experi-
retur syllana tempestas. Latius intra italiam tum detonuerat Cæsar furor atq; Pō-
pei urbem: italiam: gentes nationes: totum deniq; quam patebat imperium quodam
quasi diluuiō & cum inflammatione corripuit: Adeo ut non recte tantum ciuile di-
catur: ac ne sociale quidem: sed nec externum sed potius commune quoddam ex omnibus & plusq;
bellum. Quippe si duces eius inspicias: totus senatus in partibus: si exercitus hinc. xi. legiones: inde
xviii. flos oīs & robur italici sanguinis: si auxilia sociorum: hinc gallici germaniq; delectus: inde De-
iotarus: Ariobarzanes: Tarchom: Dimotus Corinthius: omnis thraciæ: cappadociæq; ciliciæ: mace-
doniæ græciæ: italiæ: totiūsq; robur orientis si morā belli: quattuor annis: & pro clade rege breue tē-
pus: si locū & spacium ubi commissum est: intra italiam: inde se in galliam: hispaniam deflexit. Re-
uersumq; ab occasu totis uiribus in epyro: thessaliaq; consedit: hinc egyptum subito trāsiliuit. In-
de respexit asiam: africæ incubuit. Postremo in hispaniā remigravit: & ibi aliquando defecit: sed nō
& odia partium finita cum bello: non enī prius quieuerit: q; in urbe ipsa medio senatu eog; qui uicti
erāt: odia uictoris sese cæde sociarēt. Causa tantæ calamitatis: eademq; omnium nimia felicitas. Siq;
dem Quinto Metello & Lutio Afranio consulibus. cum romana maiestas toto orbe polleret: rece-
tesq; uictorias: ponticos & armenios triumphos in Pompeianis theatris Roma cantaret: nimia Pō-
pei potētia apud ociosos (ut solet) ciues mouit inuidiam. Metellus ob imminutum cretæ triumphū
Cato aduersus potentes semper obliquus: detractare Pompeium: actisq; eius obstrepere. Hic dolor
transuersum egit: & ad præsidia dignitati paranda impulit: forte tunc Crassus genere diuitiis digni-
tate florebat: uellet tamen auctores opes. Caius Cæsar eloquentia & spiritu ecce iam consulatu alle-
uabatur. Pompeius tamen super utrūq; eminebat. Sic igitur Cælare dignitatem comparare. Crasso
augere. Pompeio retinere cupientibus: omnibusq; pariter potentia cupidis: de inuadenda repu. faci-
le conuenit: ergo cum mutuis uiribus in suū quicq; decus nitere: galliā Cæsar inuadit: Crassus Asiā
Pompeius Hispaniā. Tres maximos exercitus: etiam sic orbis imperium societate trium principum
occupatur: decem annos traxit ista dominatio: exinde quoniam mutuo metu tenebant: Crassi mor-
te apud parthos: & morte Iulii Cæsar filii: quæ nupta Pompeio generi soceriq; cōcordiā matrimo-

Att. foedus
humāo san-
guine sanc-
tum.

Fulvia

Allobrogū
indiciū

Catilina oc-
ciditur

Auxiliares
Cæsar &
Pompei co-
piæ

Qu. Metel-
lus

L. Afranius

Cōspiratio

Pompei

Crassi &

Cæsar

Lentulus
Marcellus

Pompeii fu
ga.

Aerarii di-
reptio
Massiliae
obsidio

Hispania a
Caesare reci
piuntur

Opitergi-
norum faci
nus

Caesar i epi
ru traicit

Scæuæ uir
tus

Copiae q̄
in thessalia
conflixere

nii foedere tenebat: statim æmulatio erupit. Iam Pompeio suspectæ Cæsaris opes: & cæsari pompeia
na dignitas grauis: nec hic ferebat parem: nec ille superiorem: nefas sic de principatu laborabant: tãq̄
duos tanti imperii fortuna non caperet: ergo Lentulo Marcelloq; consulibus: rupta prima coniura
tionis fide: de successione Cæsaris senatus: idemq; Pompeius agitabat: nec ille abnuebat: si ratio sui
proximis comitiis haberet consularus: absentem quem decem tribus fauente Põpeio nuper decreuerant
Tum dissimulante eodem negabant: ueniret & peteret maiorum more: ille cõtra flagitare decreta
ac nisi in fide pmanerent: non se remittere exercitum: ergo ut: in hostem decernitur. His Cæsar agi
tatus statuit premia armog; armis defedere. Prima ciuiliis belli harena Italia fuit: cuius arces leuibus
præfidiis Pompeius infederat: sed omnia subito Cæsaris impetu oppressa sũt: prima Arimino signa
cecinerunt. Tum pulsus ethruria Libo: umbria Thermus: Domitius corfinio: & peractũ erat bellũ
sine sanguine: si Pompeiũ brundusii: opprimere: ut cõeperat potuisset. Sed ille per obsessi claustra
portus: nocturna fuga euasit: turpe dictu: modo princeps patrum pacis belliq; moderator: per trium
phatum a se mare lacerata & pœne inermi nauis fugiebat. Nec Pompeius ab italia q̄ senatus ab ur
be fugatur prior: quam pœne uacuum metu Cæsar ingressus consulem seipse facit. Aerarium quodq;
sanctum quod quia tardius aperiebant tribuni: iussit effringi: censumq; & patrimonium populi Ro
mani ante rapuit: q̄ imperium. Pulso fugatoq; Pompeio maluit prius ordinare provincia q̄ ipsum
sequi. Siciliam & Sardiniam Annonæ pignora: per legatos habuit: nihil hostile erat in Gallia pacem
ipse fecerat: Sed ad hispanienses Pompei exercitus transeuntis: per eã duci portas claudere ausa Massi
lia est: misera dum cupit pacem: belli metu: in bellum icidit: sed quia tutis muris erat uinci eam sibi
iussit absentem. Græcula ciuitas non pro mollicia nominis: & uallum cepere: & incedere machinas au
sa: & congregi nauibus. Sed Brutus cui mandatum erat bellum: uictos terra mariq; pdomuit: mox
dedentibus sese ablata omnia præter q̄ potiorem omnibus habebant libertatem. Anceps uariumq;
& cruētum in hispana bellũ: cum legatis Cnei Pompei Petreio & Afranio: quos Ilerdæ castra habē
tes: apud Sycorin amnem obsidere: & ab oppido intercludere aggreditur. Interim ab undatione uer
ni fluminis commeatibus phibet: sic fame castra tentata sunt: obsessorq; ipse quasi obsidebat. Sed
ubi pax fluminis redit: populationibus & pugna campos aperuit. Iterum ferox istat: & cedentes ad
celtiberiam consecutus: aggere & uallo: & per hæc siti. ad deditiõem compulit. Sic citerior hispa
nia recepta est: nec ulterior moram fecit: quid enim una post quinque legiones. Itaq; ultro cedente Var
rone: gades: fretũ: oceanus: oĩa sclicitatẽ Cæsaris sequebantur. Aliquid tamẽ aduersus absentem du
cem ausa fortuna est. Circa Illyricum & africam: quasi de industria prospera eius aduersis raderent.
Quippe cum fauces adriatici maris iussi occupare Dolobella & Antonius. Ille illyrico: hic cretico
littore castra posuissent: iam maria late tenente Pompeio repente castra legatus eius Octauius Libo
ingentibus copiis classiorum utrũq; circũuenit: deditiõem fames extorsit Antonio: Missæ quo
q; a Basilio in auxilium eius rates: quales iopia nauium fecerat: noua Pompeianog; arte cilicũ actis
sub mare funibus captæ quasi per indaginem: duas tamẽ æstus explicuit: una quæ opiterginos fere
bat in uadis hæsit memoradũq; posteris exitum dedit. Quippe uix mille iuuenum manus circũfusi
undiq; exercitus: per totum diem tela sustinuit: & eum exitũ uirtus nõ haberet: tamẽ ne in deditio
nem ueniret hortate tribuno Viteio mutuis ictibus in se concurrat. In africa quoq; par & uirtus: &
calamitas Curionis fuit: qui ad recipiendum prouinciã missus pulso fugatoq; Varo iam superbus: lu
bitũ iubæ re dis aduentũ equitatũq; maurog; sustinere nõ potuit. Patebat uicto fuga: sed pudor sua
sit: ut amissum sua temeritate exercitum morte sequeret. Sed iam debitum par fortuna flagitate se
dem bello Pompeius epyron elegerat. Nec Cæsar mora Quippe ordinatis a tergo omnibus quis
hyems media prohiberet tempestate ad bellum nauigauit: positisq; ad oricum castris: cum pars exer
citus ob inopiam nauium cum Antonio dimissa brundusii moram faceret: adeo impatiens erat: ut
ad arcessendos eos ardente uētis mari nocte cõcubia: speculatorio nauigio solus ire tẽptauerit: extat
ad trepidum tanto discrimine gubernatorem. uox ipsius. Quid times? Cæsarem uehis. Cõtractis in
unum undiq; omnibus copiis: positisq; cominus castris: diuersa erant ducum consilia. Cæsar pro na
tura ferox: & conficiendæ rei cupidus: ostentare aciem: puocare: laceßere: nunc obsidione castrog;
quæ sexdecim millium uallo obduxerat. Sed quid his obesset obsidio: qui patete mari omnibus co
piis abundarent. Nunc expugnatione dyrrachii irrita: quippe quam uel situs inexpugnabile faceret.
Ad hoc assiduus in arruptionem hostiũ præliis: quo tempore egregia uirtus Scæuæ cõtationis emi
cuit: cuius in scuto centum atq; uiginti tela federe. Iam uero dirreptione urbiũ sociag; cum oricum
& Gomphos: & alia castella thessaliae uastarent. Pompeius aduersus hæc neçtere moras tergiuersari
simul: ut hostem interclusum undiq; inopia commeatum terreret: utq; ardentissimi ducis consene
sceret impetus. Nec diutius profuit duci salutare consilium milites otium: socii moram: Principes
ambitum ducis increpabant. Sic præcipitantibus fatis prælio functa est thessalia: & philippicis capis
urbis imperii generis humani fata commissa sunt: nunquã ullo loco tantum uirium populi Roma
ni: tantum dignitatis fortuna uidit: trecenta amplius millia: hic & illinc præter auxilia regũ & sena
tus. Nunquam imminentis minæ manifestiora prodigia: fuga uictimag; examina: i signes iterdiu te
nebræ dux ipse & nocturna imagine theatri sui audiens plausum in modum planctus circũsonare:
& mane cum pullo amiculo: nefas apud principia conspectus est. Nunquã acrior neq; alacrior exer

citus Cæsar fuit. Inde classica prius: inde tela: annotatum quoque committentis aciem Crastini pilum. Qui mox adacto in os gladio: sic inter cadauera repertus: libidinem ac rabiem qua pugnaverat ipsa no-
 uitate uulneris præferebat. Sed nec minus admirabilior illius exitus belli. Quippe cum Pompeius adeo
 equitum copia abundaret: ut facile circumuenturus sibi Cæsarem uideretur circumuentus ipse est. Na-
 cum diu æquo Marte contenderet: iussuque Pompeii fusus a cornu erupisset equitatus repente hic si-
 gno dato: germanorum cohortes tantum in effusos equites fecere impetum: ut illi esse pedites: ut ue-
 nire in equis uiderentur. Hanc stragem fugientis equitatus leuis armaturæ ruina comitata est: tunc
 terrore latius dato: turbantibus inuicem copiis: reliqua strages quasi una manu facta est. Nec ulla res
 magis exitio fuit quam ipsa exercitus magnitudo. Multus in eo prælio Cæsar fuit: mediisque iter impera-
 torem & militem: uoces quoque ob equitantis exceptæ altera cruenta: sed docta & ad uictoriam efficax
 miles faciem feri: altera ad iactationem composita: parce ciuibus cum ipse sequeretur. Felicem utcumque
 in malis Pompeium: si eadem ipsum quæ exercitum eius fortuna traxisset: superstes dignitatis suæ
 uixit: cum maiore dedecore per thessalica tæpe equo fugeret pulsus in deserto ciliciæ scopulo fugam in
 parthos africanam uel ægyptum agitaret. Ut denique in pelusio littore imperio uilissimi regis consilii in-
 spadonum & ne quid malis desit. Septimii desertoris sui gladio trucidatus: sub oculis uxoris suæ li-
 berorumque moreretur. Quis non peractum esse cum Pompeio crederet bellum: at qui acrius multo
 atque uahementius thessalici incendii cineres recalueret: & in ægypto quidem aduersus Cæsarem sine
 partibus bellum: quippe cum Ptolemæus rex Alexandriæ summum ciuilem belli scelus peregrisset:
 foedusque amicitiae cum Cæsare medio Pompeii capite sanxisset: ultionem clarissimi uiri manibus
 quærente fortuna causa non defuit. Cleopatra regis soror affusa Cæsaris genibus partem regni repo-
 scebat. Aderat puellæ forma: & quæ duplicaretur ex illo: quæ talis passa uidebatur iniuriam: odium ip-
 sius regis: qui Pompeii cædem partium fato non Cæsari dederat haud dubie idem in ipsum ausu
 rus si expedisset. Quam ubi Cæsar restitui iussit in regnum: statim ab eiusdem percussoribus Pompeii
 obsessus in regia: quæ exigua manu ingentis exercitus molem mira uirtute sustinuit. Ac primum
 edificiorum proximorum atque naualium incendio infestorum hostium tela submouit. Mox peninsu-
 lam pharon subitus euasit. Inde depulsus in maria mira felicitate ad proximam classem enatauit. Re-
 licto quidem in fluctibus paludamento: seu fato: seu consilio ut illud ingruentibus hostium telis
 saxisque peteretur. Tamen receptus a classicis suis undique simul hostes adortus de ibelli ac perfida ge-
 te iusta generi manibus dedit. Quippe & Theodotus magister: auctor totius belli: & ne uirilia quidem
 portenta Photinus atque Ganymedes diuersi per mare & transfugio & morte consumpti. Regis
 ipsius corpus obrutum in limo repertum est in aureæ lorice honore. In Asia quoque nouus rerum
 morus a ponto plane: quasi de industria captante fortuna hunc mithryatico regno exitum: ut a pom-
 peio pater: a Cæsare filius uiceretur. Rex Pharnaces magis discordiæ nostræ fiducia: quam uirtutis suæ:
 infesto in Cappadociam agmine ruebat. Sed hunc Cæsar aggressus uno: & ut sic dixerim non toto
 prælio obtriuuit more fluminis: quod uno eodemque momento uenit: percussit: abcessit. Nec ua-
 na de se prædicatio est Cæsaris: ante uictum hostem esse: quam uisum. Sic cum exteris An in africa
 cum ciuibus multo atrocius quam in Pharsalia huc reliquias partium naufraga quidam furoris æstus
 expulerat. Nec reliquias diceret: sed integrum bellum: sparsæ magis quam oppresse uires erant. Auxerat
 sacramentum ipsa clades imperato is. Nec degenerabat ducum successio. Quippe satis ample sona-
 bant in Pompeiani nominis locum Cato & Scipio. Accessit copiis mauritanus rex luba: uidelicet
 ut latius uinceret Cæsar. Nihil ergo inter Pharsaniam: & Thapion: nisi quæ amplior eoque acrior cæsa-
 rianorum impetus fuit: indignantium post Pompeium creuisse bellum. Denique quæ alter nunquam ante
 imperium ducis sua sponte signa cecinerunt strages a luba coepit. Et elephantum bellorum rudes. & nu-
 per a silua consternati subito glæglorie: statim & exercitus in fugam: & duces fortius: quam ut effugerent:
 Non in conspicua tamen morte omnium iam Scipio naue fugiebat: & assecutus hostibus gladium per
 uiscera exegit: & ubi esset quondam requirente: respondit hoc ipsum: bene se habet imperator. luba cum
 se recepisset in regiam magnifice epulatus: postero die cum Petreio fugæ comite superque menses & po-
 cula interficiendum se ei præbuit: ille & regi succedit & sibi. Cum interim semel in medio sciphi &
 parentalia fercula regio simul Romanoque sanguine madebant. Cato non interfuit bello positusque ad
 bragadâ castris: uticam uelut altera africæ claustra seruabat. Sed accepta partiū clade nihil cunctatus:
 ut sapiente dignum erat: mortem etiam lætus acciuit. Nam postquam filium comitesque ab amplexu di-
 misit: in nocte lecto ad lucernam Platōis libro: quæ immortalitatem animæ docet: paulum quæuit: tum
 circa primam uigiliam stricto gladio reuelatum manu pectus semel: iterumque percussit. Ausi post hoc
 uirum medici uiolare fomentis. Ille passus dum abscederent. rescidit plagas: secutaque uis sanguinis
 moribundas manus in ipso uulnere reliquit. Quasi non esset usquam dimicatū: sic arma rursus &
 partes: quantoque africa supra Thessaliā fuit: tanto africā superabat Hispania plurimum: quantum fauoris
 partibus dabat fraternitas ducum & pro uno duos stare Pompeios. Itaque nusquam atrocius nec tam an-
 citi Marte concursus est. Primum in ipso hostio oceani Varus Didiusque legati conflixere. Sed acri-
 us fuit cum ipso mari: quam inter se nauibus bellum. Si quidem uelut furorem ciuicum castigaret ocea-
 nus: utranque classem naufragio cecidit. Quinam ille horror: cum eodem tempore fluctus. procellæ: Oceani ius
 armamenta conflagrarent: adde situs ipsius formidinem urgentia in unum hinc hispaniæ: ide mauri

Pompeii fu
gaPompeii in
teritusTheodotus
PhotinusCelerrima
de pharna-
ce uictoriaScipionis
exitus
lubæ
Petreii inte-
ritus

Oceani ius

taniae littora: mare & intestinum & externum: imminentisq; Herculis speculas: cum omnia undiq; simul praelio & tempestate saeuirent. Mox circa obsidiones urbium utrinq; discursum est. Quae mi serae inter hos atq; illos duces societatis romanae poenas dabant. Omnium postrema certaminum Munda hic non pro caetera felicitate: sed anceps & diu triste praeliu: ut plane uideret nescio qd deli berare fortuna. Sane & ipse ante aciem moestior non ex more Caesar siue respectu fragilitatis huma nae: siue nima prospero & suspecta habens continuationem: uel eadem timens: postquam idem esse coeperat: q; Pompeius. Sed ipso praelio: q; nemo unquam meminerat: cum diu pari Marte acies ni hil aliud q; occideret in medio ardore pugnantium subito ingens inter utrosq; silentium quasi con uenissent: hic omnium sensus erat nouissime illud inusitatum. Caesaris oculis nephas: post. xiiii. an nos probata ueteranorum manus gradum retro dedit: q; & si nundum fugerat: apparebat tamen pu dore magis: q; uirtute resistere. Itaq; a legato equo similis furenti primam i aciem procurrit. Ibi pen sare fugientes confirmare per totum: deniq; agmen oculi: manibus: clamore uolitare dicitur in illa perturbatione: & de extremis agitasse secum: & ita manifesto uultu fuisse: quasi occupare manu mor tem uellet: nisi q; cohortes hostium quinq; per trasuersam aciem actae quas Labienus periclitibus castris presidio miserat: spem fugae praebuissent: hoc aut & ipse credidit: aut dux callidus attribuit in occasionem & quasi fugientem inuectus: simul & suorum erexit animos: & hostes perculit. Nam ii dum se putant uincere fortius sequi: inde Pompeiani dum fugere credunt suos: fugere coeperunt. Quanta fuerit hostium caedes: Ira rabiesq; uictoribus sic aestimari potest. Hoc a praelio profugi cum se munda recepissent: & Caesar obsideri statim uictos imperasset: congestis cadaueribus ager effectus est: quae pilis iaculisq; confixa inter se tenebantur: foedum etiam inter barbaras: sed uidelicet despe rantibus Pompei libellis: Cneum praelio profugum crure saucio deserta & auia petentem Ceronius apud lauronem oppidum consecutus pugnantem nondum desperantem interficit. Sextu fortuna in celtiberia interim abscondit: aliisq; post Caesarem bellis reseruauit. Caesar in patriam uictor inue hitur: primum de gallia triumphum transmisit rhenus: rhodanus: & ex auro captiuus oceanus. Al tera laurus aegyptia tunc i ferculis Nilus, arsinoe & ad simulachrum ignium ardens pharus. Tertius de pharnace currus & ponto. Quartus luban & Mauros: & bis subactam ostendebat. hispania phar salia & thar sos & munda nusquam: & quanto maiora erant de quibus non triumphabat hic aliquo do finis armis fuit. Reliqua pax incruenta pensatumq; clementia bellum nemo caesus imperio praer Afranium: satis ignouerat semel: & Fastum Syllam: didicerat generosum timere: filiaq; Pompei cum patruelibus ex Sylla hic posteris cauebatur. Itaq; non in gratis ciuibus omnes unum in princi pem congesti honores circa templa imagines in theatro distincta radiis corona: suggestus in curia: fastigium in domo mensis in caelo ad hoc pater ipse patriae perpetuusq; dictator. Nouissime dubiu an ipso uolente: oblata pro rostris ab Antonio consule regni insignia. Quae omnia uelut insulae i de stinatum morti uictimam congerebantur. Quippe clementiam principis uicit inuidia: grauisq; erat: liberis ipsa beneficiorum potentia. Nec diutius dilatio donata est. Sed Brutus & Cassius aliiq; patri cii consenserunt in caedem principis: quanta uis fati Manuerat late coiuratio: libellus etiam Caesa ri datus eodem die: nec periclitare centum uictimis potuerat: uenit in curiam tamen expeditionem particham meditans: ibi in curuli sedente eum senatus iuasit: tribusq; & uiginti uulneribus ad terra datus est: sic ille q; terrae orbem ciuili sanguine impleuerat: tandem ipse sanguine suo curiam impleuit.

CAESAR AVGVSTVS.

Opulus romanus Caesare & Pompeio trucidatis: rediisse in statum pristinae libertatis uidebat: & redierat: nisi aut Pompeius liberos: aut Caesar haerede reliquisset uel quod utroq; pniciosius fuit: si non collega quondam mox aemulus caesarianae est potentiae sax & turbo sequentis secundi superfuisset Antonius: quippe dum sextus paterna repetit tre pidatum toto mari: dum Octavius mortem patris ulciscit: ite & fuit mouenda thessalia: dum Antonius uariis ingenio aut successoris caesaris indignae octauium aut amore cleopatrae desciscit i regem: nam aliter saluus esse non potuit: nisi confugisset ad seruitutem: gratulandum tamen i tanta pturba tione est q; potissimum ad Octauium Caesarem Augustum summa regem rediit: q; sapientia sua atq; solertia: pculsum undiq; & pturbatum ordinauit imperii corpus: q; ita ut dubiae nunquam coire & consertire potuisset: nisi unius praesidis nutu quasi anima & mente regeret: Marco Antonio & publico Dolobella consu libus imperium romanum iam ad caesares transferente fortuna: uariis & multiplex motus ciuitatis fuit quodq; in annua caeli conuersione fieri solet: ut mota sydera tonent ac suo flexu tempestates si gnificent: sic cum romanae dominationis idest humani generis conuersione poenitus itremuit om niq; genere discriminum ciuilibus: terrestribus: ac naualibus bellis omne imperii corpus agitatum est.

BELLVM MVTINENSE.

Rima ciuiliu motuum causa testamentum Caesaris fuit: cuius secundus haeres Antonius praelatum sibi Octauium furens. inexpiabile contra adoptionem acerrimi iuuenis suscepit bellum quippe cum intra decem & octo annos teneat & obnoxium & opportunum iniuriam iuuenem uideret: ipse plane & comilito caesaris dignitatem laceraret furis haereditate: ipsum in sectari pbris & cunctis artibus cooptationem luliae gentis cum ihibere non desineret. Denique ad deprimendum iuuenem: palam arma moliri: & parato exercitu in cisalpina gallia resistentem

motibus suis Decium Brutum obsidebat Octavius Caesar aetate & iuria favorabilis & nois maiestate: q sibi induerat: Reuocatis ad arma ueteranis: priuatus: qs crederet: consulé aggreditur: obsidio mu-
tinæ liberat Brutum: Antonium exiit castris: tum quidem etiã manu pulcher apparuit. Nã cruetus
& laucius aquilã a moriente signifero traditam: suis humeris in castra referebat.

Vide ne he-
redem sit le-
gendum
Pulchrum
augusti fa-
cinus

BELLVM PER VSINVM.

Iterum bellum concitauit agrog diuisio: quos Caesar ueteranis in castris pretium
militiæ pfoluebat: semp aliter Antonii pessimũ ingenium gladio cincta uirilii militiæ
uxor agitabat: ergo depulso agris colonos incitando iterum in arma ierat. Hic uero iã
non priuatis, sed totius senatus suffragiis iudicatum hoste Caesar aggressus itra perusia
muros redegit: cõpulisq; ad extrema deditiois turpi & nihil nõ experta fame.

Perusina sa-
mes

TRIMUMVIRATVS

VM solus etiã grauis paci: grauis reipublicæ esset Antonius: quasi ignis incendio lepi-
dus accessit: quid contra duos exercitus necesse fuit uenire i crudetissimi foederis so-
cietate diuersa oium nota incendia: lepidum diuitiæ cupidum: quæ spes ex turbatiõe
reipublicæ Antonium ultioes de eis: q se hostem uindicassent. Casarem inultus pater
& manibus eius graues Cassius & Brutus agitabat in hoc uelut foedus pax iter tres
duces componit: apud cõfluetes iter mutinã & bononiã iungunt manus: & exercitus
cõsultat: nullo bono more triuuiratus iuadit: oppressa armis reipublica redit syllana pscriptio. cuius
atrocitas nihil i se minus habet q numer. cxi. senator. exitus foedi: truces: miserabiles toto terræ
orbe fugientium indignitate rei: imiscat Casarẽ auiculũ suũ lepidus lutiũ Paulũ suũ fratrem pscripte
rit. Romæ capita casog; ppõere i rostris iã usitatum erat. Veg; sic quoq; ciuitas lachrimas tenere nõ
potuit: cũ rescissum Ciceronis caput i illis suis rostris uideret: nec aliter ad uidendum eũ: q solebat ad
audiendum cõcurreret. Hæc scelera in Antonii lepidiq; tabulis: Caesar percussoribus patris cõtentus
fuit. Hæc quoq; nisi multa fuisset etiã iusta cædes haberet.

Vide ne di-
uersa omni-
um nota in-
cendia: sit
legendum

Vide quid
sibi uelit
hic immi-
scatur;

BELLVM CASSII ET BRVTI.

Rutus & Cassius sic Casarẽ: quasi Tarquiniũ regem depulisse regno uidebatur. Sed
libertatem q maxime restitutam uoluerunt: illo ipso parricidio pdidere. Igit cæde p-
fecta, cũ ueteranos Casaris nec immerito timerent: statim curia in capitolium cõfu-
gerant. Nec illis ad ultionẽ deerat animus: sed ducem nõ habebant. Igitur cum appa-
reret: quæ strages reipub. imineret: displicuit ultio cũ cõsulis abolitiõe decreta. Ne ta-
mẽ publici doloris oculos ferrent: i puincis ab illo ipso quẽ occiderat Casare datas syriã & mace-
doniam cõcesserat. Sic uindicta Casaris delata potius q oppressa est: igit ordinata magis ut poterat:
quã ut decebat in triumuiros reipublica relicto ad urbis præsidium Lepido: Casar cũ Antonio in
Cassium Brutumq; succingit. Illi comparatis ingentibus copiis eandẽ illã: quæ fatalis. Cn. Pompeio
fuit: harenã isederat. Sed nec tum iminẽtia cladis destinatæ signa latuere. Nã & assuetæ cadauege pa-
bulo uolucres castra quasi iam sua circũuolabant In aciẽ pdeuntibus obuius ethiops nimis aperte se
rale signũ fuit. Ipsiq; Bruto p noctẽ cũ illato lumine ex more aliqua secũ agitaret: atra quædã imago
se obtulit: & quæ esset interrogata: tuus inquit malus genius hoc dixit & sub oculis mirãtis euanuit.
Pari in meliora præfagio in Casaris castris omia: aues: uictimæq; pmiserant: Sed nihil præsentius:
q Casaris medicus somnio admonitus: ut Casar castris excederet: q bus capi iminebat ut factũ est.
Acie nanq; commissa cum pari ardore aliquãdiu dimicatum foret: & quãuis duces nõ essent tunc præ-
fentes cum alterum corporis ægritudo: illũ metus & ignauia subduxissent staret tamen p partibus
inuicta fortuna: & ultoris: & q uindicabat. Primũ adeo anceps fuit: & par utrũq; discrimẽ: ut exitus
plii docuit. Capta sũt hinc casaris castra: ide Cassii. Sed qto efficacior est fortuna q uirtus: & q uege-
est: ubi oriens affluit nõ residet in uerbo: tantũ esse uirtutẽ uictoriã illi prælio error dedit. Cassius
iclinato cornu suog; cũ captis Casaris castris rapido impetu recipientes se equites uideret: fugere ar-
bitratus euadit in tumultũ: inde puluere & strepitu etiã nocte uicina eximentibus gestæ rei sensum
cum speculator quoq; in id missus tardius renunciaret: tráfactũ de partibus ratus: uni ex proximis
auferendum præbuit caput. Brutus cũ in Cassio etiã suum animum perdidisset: nequid ex constituti
fide resignaret: ita enim par superesse bello conuenerat: ipse quoq; uni comitũ suorum. cõfodiendum
præbuit latus. Quis sapientissimos uiros nõ miret: ad ultimũ nõ suis manibus usos: nisi hoc quoq;
ex persuasione nõ defuit ne uiolarent manus: sed in abolitiõe sanctissimæq; pientissimarũq; anima-
rum iudicio suo scelere alieno uterentur.

philippen-
sis pugnae
anceps for-
tuna

Cassii inte-
ritus

Bruti inte-
ritus

BELLVM CVM SEXTO POMPEIO.

Vblatis percussoribus Casaris: superat Põpei domus: alter iuuenum in hispania oc-
ciderat: alter fuga euaserat: cõtractisq; infelicis belli reliquis: cũ isup ergastula arma-
set: siciliam sardiniãq; habebat: iam & classe mediũ mare isederat. O q diuersus a pa-
tre: ille cilicas extinxerat: hic secum pyratas nauales agitaret. Tãta mole belli penitus
in siculo freto iuuenis oppressus est: Magniq; famã ducis ad inferos secũ tulisset si
nihil tentasset ulterius nihil nisi q magnæ indolis signũ est sperare semper. Perditis
eni rebus profugit asiamq; uelis petit uenturus ibi in manus hostiũ: & catheras & q miserrimũ est

Sexti pompeii exitus fortibus uiris: ad hostium arbitrium sub percussore moriturus. Nō alia post Xerxem miserabilior fuga: quippe modo trecentarum quinquaginta nauium dominus: cū sex septem uel fugiebat extincto praetoriae nauis lumine: annulis in mare abiectis pauēs atque respectās: & tamē nō timens ne periret.

BELLVM PARTHICVM DVCE VENTIDIO.

Vanius in Cassio & Bruto partes sustulisset in Pōpeio totū partiū nomē aboleisset nōdū tamē ad pacis stabilitatē profecerat Cæsar: cū scopulus & nodus & i ora publicae securitatis superesset Antonius: nec ille defuit uitis quin piter. Imo oīa expertus ambitu & luxuria: primū hostes: deinde ciues: tandē etiā terrae saeculū liberauit. Parthi clade crassiana altius aīos erexerāt ciuileque populi. R. discordias laeti acceperāt. Itaque ut prima affulsit occasio nō dubitauerūt erūpere: ultro quē iuitante Labieno: qui missus a

Parthorum eruptio Cassio Brutoque: qui furor scelegē sollicitauerat hostes i auxiliū: & illi pacato duce regio iuene dissipat antoniana praesidia Casca legatus ne ueniret i potestatem a gladio suo impetrauit. Denique ablata Syria: emanabat latius malū: hostibus sub auxiliū spē sibi uincētibus: nisi uentidius & hic legatus Antonii incredibilem felicitate: & Labieni copias: ipsūque pacosque: & oēm parthicū equatū toto iter orōtē & euphratē sinu late cecidisset. Viginti amplius milium fuit. Nec sine consilio ducis: qui simulato metu adeo passus est castris succedere: donec assumpto iactus spatio: adimeret usum sagittarum. rex fortissime disticans cecidit. mox circūlato eius per urbes: quae descuerāt captae Syria sine bello recepta. Sic crassianam cladem pacori caede pensauimus.

BELLVM PARTHICVM CVM ANTONIO.

Expertis inuicē parthis atque romanis: cū crassus atque pacorus utrinque uirium mutuae documenta fecissent: pari rursus reuerētia integrata amicitia. & quē ab ipso foedus antonio cū rege percussum. Sed imēsa uanitas hominis: dū tituloque cupidine araxē & euphratē sub imaginibus suis labi concupisset: neque causa: neque consilio: ac ne imaginaria quē belli cōditioe: quasi hoc quoque ex arte ducis esset obrepe: relicta repete Syria i parthos impetū facit gēs propter armosque fiducia simulat trepidationē: & in caecos fugā. Hic

Parthica fraus statim quasi uictor sequebatur: cū subito nec magna hostium ex improviso etiā i fessos uia sub uespere uelut nubes erupit & missis undique sagittis duas legiones operuerunt. Nihil acciderat i cōparationē cladis: quae in postea diem iminebat. nisi interuenisset deū miseratio: unus ex clade crassiana: parthico habitu: castris adegrat: & salute latine data cū fidem ipso fecisset: quod immineret: edocuit. iam affuturū cū oībus copiis regere: iret retro: peteretque montes: sic quoque hostē fortasse nō defore: atque ita secuta ē minor uis hostium: quā iminebat. Adfuit tamen delectaque reliquae copiae foret nisi urgentibus telis in modū gradinis quadam foret: quasi docte percubissent i genua milites: & elatis super capita scutis caesore speciem praebuissent: tum parthus archus inhibuit: deinde romani cū se rursus extulisset: adeo res miraculo fuit: ut unus ex barbaris miserit uocē. Ite & bene ualete romani merito uos uictores fama gentium loquitur: qui parthorum tela figistis. Nō minor ex aqua postea: quam ab hostibus exepa clades infesta primū siti regio cū quibusdā Salmacidis fluius infestior: nouissimeque cū iam ab inualidis & auide auriēbat: noxiae etiā dulces fuere. Mox & ardores per armeniam: & niues per cappadociā & utriusque caeli subita mutatio pro pestilentia fuit. Sic uix tertia parte de. xvi. legionibus: reliqua cū argentum passim dolabris concideret: & subinde inter moras mortē a gladiatore suo flagitasset: egregius imperator tandē profugit in syriam: ubi incredibili quadam mentis uecordia ferocior aliquanto factus est: quasi uicisset qui euaserat.

BELLVM CVM ANTONIO ET CLEOPATRA.

Noxiae aquae Vror Antonii quatenus per ambitū nō iteriret & luxu & libidine extinctus ē. Quippe post parthos cū exosus arma: i otio ageret: captus amore Cleopatrae: quasi bene gestis rebus i regio se sinu reficiebat. Haec mulier aegyptia ab Ebrio ipatore precium libidinum romanū imperiū petit: & promisit Antonius: quasi facilius eēt partho romanus Igitur dominationē parare: nec tacite: sed patriae: nois: togae: fasciū oblitus: totus ut monstrū illud: ut mente ita aīo quoque cultusque descuerat. Aureū in manu baculū ad laetus: & in acie purpurea uestis ingētibus ostricta gemis diadema aderat: ut regina rex ipse frueret. Ad primū nouos motuū famā Cæsar a brundisio traiecerat: ut uenienti bello occurreret. positisque castris i epyro leucadē insulā motēque leucate: & ambracii sinus cornua infesta classe succinxerat. Nobis cccc. amplius naues. cc. nō minus hostium: sed numere magnitudo pensabat. Quippe a senis in nouenos remosque ordinibus: ad hanc turribus atque tabulatis alleuatae castellogue & urbiū specie: nō sine gemitu maris & labore uetore ferebatur: quae quē ipsa moles exitio fuit. Cæsaris naues a triremibus in se nos: nec amplius ordines creuerāt: itaque habiles in oīa: quae usus poscebat: ad impetus: & recursus: flexusque capiēdos. Illas grauis & ad oīa praepeditas singulas plures adortae: missilibus simul: tū rostris: ad hoc ignibus iactis ad arbitriū dissipauere. Nec ullare magis hostiliū copiarum apparuit magnitudo: quā post uictoriā. Quippe imēsa classis naufragio belli facto toto mari ferebatur arabūque: & sabeorum & mille aliarum gentium asiae spolia: purpurā aurū quae in ripā assidue mota uentis maria reuomebant. Prima dux fugae regina: cū aurea puppe: uelocique purpureo se in altū dedit. Mox secutus Antonius: sed instare uestigiis Cæsaris. Itaque nec praeparata in oceanum fuga: nec munita praesidiis. utraque

Att. cultus in anto.

Att. numerorum ordinem in manibus antonii

ægypti cornua parethonium atq; pelusium profuere: prope manu tenebatur, prior ferrum occupavit Antonius. Regina ad pedes Cæsaris prouoluta tentauit oculos ducis frustra. Nā pulchritudo intra pudicitia principis fuit. Nec illa de uita: qua offerebat: sed de parte regni laborabat. Quod ubi desperauit a principe: seruariq; se triūpho uidit: in cautiore nocta custodiā: in mausæolū se (sepulchra regū sic uocāt) recipit. ibi maximos ut solebat iduta cultu in differto odoribus folio iuxta suū se collocauit Antonium Admotisq; ad uenas serpentibus: sic morte quasi somno soluta est.

Antonii &
Cleopatras
exitus

Ita finis armorum ciuiliū. Reliqua aduersus exterarum gentes. Quæ districto circa mala sua imperio diuersi orbis oris emicabant. Noua quippe pax: nec dū assuetæ frenis seruitutis tumida gentiū inflataq; ceruices ab imposito nuper iugo resiliēbāt. Ad septentrionē cōuersa ferme plaga ferocius agebat: norici: illirii: pannonii: dalmatæ: mysi: thraces: & daci: sarmatæ atq; germani: noricis aīos dabāt alpes atq; niues. q; bellū nō posset ascendere. Sed omnes illius cardinis populos brēnos: senōes: atq; uindelicos: p̄ priuignū suū Claudiū drusum pacauit. Quæ fuit callidæ gentiū feritas facile uel mulieres ostendere: quæ deficientibus telis infantes ipsos afflictos humo: in ora militū aduersa miserunt. Illirii quoque sub alpibus agunt: imasq; ualles eaq; & quædā quasi claustra custodiunt abruptis torrētibus implicati. in hos expeditionē ipse sumpsit fieriq; pontē iperauit. Hic se & aq; & hoste turbantibus cunctātī ad ascēsum militi scutū de manu rapuit: & iuia primus: tūc agmē secuto: cū Illiricus multitudine potē succidisset: faucibus māibus ac cruribus speciosiore sanguine: & ipso periculo augustior: terga hostiū p̄cidit. Pannonii duobus salibus: ac tribus fluuiis drauo sauo hystroq; uallantur: populati proximos intra ripas se recipiebant: In hos domādo Vibium misit: cæsi sunt in utrisq; fluminibus: arma uictorū nō ex more belli cremata sed capta sunt: & in profluentes data: ut cæteris q; resistebant: uictoria sic nunciaret: Dalmatæ plærūq; sub siluis agūt. Inde ad latrocinia promptissimi. Hos iam q̄dem marius incensa urbe delminio quasi detrūcauerat. Postea Asinius pollio gregibus armis agris mulctauerat. hic secūsus orator. Sed Augustus p̄ domandos Vibio mādāt: q; esse genus fodere terras coegit: aurumq; uenis repurgare: q; alioq; gens oīum cupidissima studiosa diligentia acqrit: ut illud ī usus suos seruare uideatur: Mysii q; feri: q; truces fuerint: q; ipsorū etiā barbari barbarorū horribile dictū est. Vnus ducū ante aciem postulato silentio. Qui uos inq; estis? Responsum inuicē. Romani gentiū domini: & illi: ita inqunt fiet: si uos uiceritis. Accepit omē Martius Crassus. Illi statim ante aciem imolato equo cōcepere uerū: ut cæsar extis ducū & litarēt & uescerēt. Deos audisse crediderūt: nec tubā sustinere potuerūt. Nō minimum terroris incussit barbaris Chonidus centuriosatis barbaræ efficacis tamē apud pares homines stoliditatis: q; poculū gerēs super cassidē suscitātā motu corporis flāmā uelut ardētī capite fūdebat. Ante hos thracū maximus populus descuerat. Ille barbarus & signis militaribus & disciplina armis etiam romanis asseuerat. Sed a pisone perdomiti in ipsa captiuitate rabiē ostēdere: q; p̄ cū cæthenas morsibus tentarent: feritatem suam ipsi puniebāt. Daci montibus inhærent Cotisonis regis imperio: quotiens concretus imperio danubius uinxerat ripas decurrere solebāt & uicina populari: uisum est Cæsari augusto gentē aditu difficillimā submouere. Misso igitur Lentulo ultra ulteriorē repulit ripam: citra p̄sidia cōstituit. Sic tunc Dacia non uicta sed summota atq; dilata est. Sarmatæ patribus cāpis inqētāt & hos p̄ eundē Lētulū p̄hibere dānubio satis fuit. nihil p̄ter niues rataq; siluas habēt: tāta barbaria est: ut pacē nō intelligāt. Germaniā quoq; utinā uicere tāti nō putasset: magis turpiter amissa ē q; gloriose acq̄lita: sed quātēus sciebat patrē suū Cæsare bis trāsuectū potē rheno q̄lisse bellū. In illius honorē cōcupiit facere puiciā: & factū erat: si barbari tā uitia nr̄aq; ipia ferre potuissent. Missus in eā puiciā Drusus primos domuit usipetes: inde cæteros p̄currit: & tactos. Nam marcominorū spoliis insignibus quēdā editū tumulū ī trophei modū excoluit. Inde ualidissimas nationes cheruscos: sueuos: & sicābros p̄ter aggressus ē. Qui. xx. cēturionibus crematis hoc uelut sacramento sumpserat bellū. Adeo certa uictoriæ spe: ut p̄da in antecessum pactione diuiserint. Charusci equos: Sueui aurū & argentū. Sicābri captiuos elegerāt: sed oīa retrorsū. Victor nāq; Drusus equos: pecora: torques eorū: ipsosq; præda diuisit & uēdidit. Præterea in tutelā prouinciæ præsidia atq; puicias ubiq; disposuit. Per molam flumē per albī: per isurgiā: per rheni quidē ripā quinquaginta amplius castella direxit bonā & genosiā cū p̄oribus iunxit: classibusq; firmavit. inuisum atq; inaccessū in id tempus byciniū saltū patefacit. ea deniq; in germania pax erat: ut mutari hoīes alia terra coelū ipsum mitius molliusq; solito uideretur. Deniq; nō per adulationem sed ex meritis defuncto ibi fortissimo iuuenē: ipsi q; nunquā aliter senatus cognomē ex prouincia dedit. Sed difficilior est puicias obtinere: q; facere uiribus parantur: iure retinentur: igitur breue id gaudiū fuit. Quippe germani uicti magis q; domiti erant: moresq; nostros: magis q; arma sub iperatore Druso suscipiebant postquā ille defunctus est: uari q̄ntiliū libidinē ac superbiā: haud secus: q; sæuitiā odisse coeperunt. Ausus ille agere cōuētū & ī castris se direxerat: q̄si uolentiā & barbarorū licitoris uirgis: & p̄conis uoce posset ihibere. At illi qui iā pridē rubigine oblitos enses: inertesq; cernerēt equos: ut primū togas & sæuio ra armis iura uiderūt: duce Arminio arma corripuit. Cū interim tāta erat Varo pacis fiducia: ut ne p̄dicta qdē & prodita per Segestē unū ducū cōiuratiōe cōmoueretur. Itaq; improuidū & nihil tale metuentē improuiso adorti: cū ille (o securitas) ad tribunal citaret undiq; inuadunt: castra rapiunt: tres legiōes opprimunt. Varus perditas res eodē quo canensem diē Paulus & fato est & animo secu-

Bellum al-
pinum

Bellum Il-
lyricum

Bellum dal-
maticum

Mysii

Thraces
Daci

Cotiso rex

Sarmatæ

Germani-
cum bellū

Germani
rebellant
Quintili
uari & triū
legionum
cædes

tus: nihil illa cæde per paludes: perq; siluas cruentius: nihil insultatione barbaror; intolleratius: præcipue tamen in causâ patronos: aliis oculos: aliis manus amputabâr: unius hos solum recisa prius lingua quâ in manu tenes barbarus tandem inq;: uipera sibilare desiste. Ipsius quoq; cõsulis corpus quod militum pietas humi abdiderat: effossum. Signa & aqilas duas adhuc & barbari possidēt. tertiâ signifer priusquâ in manus hostiũ ueniret euulsit: merfaq; intra baltei sui latebras gerens in crueta palude sic latuit. hac clade factum: ut imperium quod i littore oceani nõ steterat in ripa rheni fluminis staret. Hæc ad septentrionem. Sub meridiano tumultuatum magis q̃ bellatum est. Musulanios atq; getulos accolas syrtium Cossio duce compescuit: unde illi getulici cognomen: latius uictoria patet. Marmaridas atq; garamantas. Turmio subigēdos dedit. Potuit & ille redire marmaricus: sed modestior in æstimanda uictoria fuit. Ad oriētem plus negotii cum armenis huc alterũ Cæsar ex nepotibus suis misit ambo fato breues sed aliter inglorius: massiliæ quippe Lutius morbo soluitur. In lycia Caius ex uulnere cum armeniam ad parthos se subtrahētem recipit. Armenios uicto rege Tigra ne in hoc unum seruitutis genus Pompeius assueuerat: ut rectores a nobis acciperent. Intermissum ergo ius: per hunc recuperatum: non icruento nec inulto tamen certamine. Quippe dominationis quem rex artaxatis præfecerat: simulata proditiõ adortus uirum intentum libello: quem ut thesaurorum rationem continentem ipse porrexerat: strictus ac recreatus ex uulnere in tempus: cæterum barbarus undiq; infesto exercitu oppræssus gladio & pyra in qui se percussus immisit: etiam Cæsari satisfecit. Sub occasu pacata fere erat omnis hispania nisi q̃ pyrenei desinentis scopulis inherentem ceterior alluebat oceanus. Hic duæ ualidissime gentes Cantabri & Astures immunes imperii agitant. Cantabrorum & peior & altior: & magis ptinax in rebellando animus fuit. Qui nõ contenti libertatem suam defendere: proximis etiam imperitare tentabant: uacuosq; & curgonios & aurigonas crebris incurfionibus fatigabant: in hos igitur quia uehemētius agere nunciabatur: non mandata expeditio: sed sumpta est: ipse uenit segisamam castra posuit: inde partito exercitu totam in diem amplexus cantabriam efferam gentem ritu ferarum quasi indagine debellabat. Nec ab oceano quæcum infesta classe ipsa quoq; terga hostium cederentur. Primum aduersus cantabros sub moenibus belgica præliatus est. Hinc fuga in eminentissimum uinium montem: qua maria prius oceani: q̃ arma romana ascensura esse crediderat. Tertio arracillum oppidũ magna ui repugnat: captum tamē postremo fuit: medulli montis obsidio quem perpetua. xv. milium fossa comprehensum cinxit undique simul adeunte romano: postq̃ extrema barbari uidēt: certatim igne ferro iter epulas uenenosq; quod ibi uulgo ex arboribus taxis exprimitur percepere mortem: seq; pars maior a capriuitate: quæ uidebatur: uindicauere. Hæc per Antistium Firmum Agrippã legatos hibernans in taraconis maritimis Cæsar accepit. ipse præsens hos deduxit montibus: hos obsidibus adstrinxit: hos sub corona iure belli uendidit: digna res lauro: digna curru: senatui uisa est: & Cæsar tantus erat: ut posset triumphos contemnere. Astures p̃ idem tēpus ingenti agmine a montibus suis descenderant: nec temere sumptus: ut barbaris impare & positis caltris apud scuram flumen trifariam idiuiso agmine: tria tunc tam fortibus: etiã subito. tam cū cõsilio uenientibus nisi drigecini pdissent: a quibus præmonitus Carisius cum exercitu adueniens oppressisset consilia. Sic tamen quoq; nõ icruento certamine: reliquis fusi exercitus ualidissimi ciuitas lancia excepit. Vbi loci adeo certatũ est: ut i captam urbem falces poscerentur egre dux impetrauit ueniam: ut uictoriæ romanæ stans potius esset q̃ incensa monumentũ. Hic finis augusto bellicorũ certaminũ fuit. idē rebellandi finis hispaniæ certa. mox fides & æterna pax: cum ipsorum igenio in pacis partes promptior: & cum cõsilio Cæsaris: qui fiduciam montiũ timēs: in quos se recipiebant castra sua sed quæ in plano erant habitare & incolere iussit: ingentis esse cõsiliũ illud obseruari caput. Natura regionis circa se omnis aurifera miniq; & chrysolocollæ & aliorum colorum ferax: igitur exerceri solum iussit. sic astures ut latētes in pfundo opes suas atq; diuitias: dum aliis quærunt nosse ceperunt. Omnibus ad occasum & meridiem pacatis gentibus: ad septentrionem quoq; dũtaxat intra rhenum atq; dånubium. Item ad orientem intra eorum & euphraten: nili quoq; reliqui: qui immunes imperii erant: sentiebant tamen magnitudinem: & uictoriã gentium populi romani reuerabantur. nam & scythæ misere legatos: & sarmatæ amicitiam petentes. Seres etiam habitantesq; sub ipso sole Indicũ gemmis & margaritis elephantos quoq; inter munera trahentes nihil magis q̃ longinquitatem uiaë imputabant quadrienniũ impleuerat & tamen ipse hominum color ab alio uenire sole fatebatur. Parti quoq; quasi uictoriæ ptineret. rapta clade crassiana ultro signa rettulere sic ubiq; cuncta atq; cõtinua totius generis humani aut pax fuit: aut pactio. Aususq; tandem Caius Augustus septingentesimo ab urbe cõdita año ianum geminum claudere: bis ante se clausum sub Numa rege: & uicta primum carthagine: hinc cõuersus ad pacem pronum in omnia mala: & in luxuriam fluēs sæculum grauib; seuerisq; legibus multis coëcruit: ob hæc tot facta ingentia dictator perpetuus: & pater patriæ. Tractatum etiam i senatu an quæ condidisset imperium Romulus uocaretur: sed sanctius & reuerentius uisum est nomē Augusti: ut scilicet iam tum dum coli terras ipso nomine & titulo consecraretur.

Getuli ci cognomen

Caius in lycia periiit

Cantabri cum bellũ

Astures

Pacatur nouissime hispaniæ

Scythar; legati sarmatarum legati

Arx. q̃ remotis terris legati romam uenerint

Aurea Iustini Luciq; epithomata flori
 Aere tibi modico candide lector eme.
 Contrahit iste Titi numerosa uolumina liui.
 Pompeii historias colligit ille Trogi.
 Quam bene coniuncti: namq; hic ubi desinit: ille
 Incipit: atq; unum pene uidetur opus.
 Rite recognouit quos Iustinianus ad unguem
 Romanus. Felix lector amice Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS IO. MATTHAEO CONTARENO VIRO PA-
 TRITIO SALVTEM.

Recognoui his paucis diebus Iustini: & Lucii Flori Epitomen: Fuitq; ea mihi lectio parum lucūda
 non quia nō uterque sit amabilis: & ut hic ex Liuii maiestate multum referens: ita ille ex Trogi gra-
 uitate. Verum Romanæ: Peregrinæq; historiæ imaginē uelut duplici tabella intuitus non sine do-
 lore animi admonebat. Quantum in duobus uiris quorum hi lineamēta uerius q̄ typum expresse-
 re: amiserit posteritas. Cæterum si fatorum inuidia ea fuit ut tāta hominum Indole necessario care-
 remus: haud uulgaris gratia debetur his: per quos demum consecuti sumus ut si non corpus: ima-
 ginem saltem tantarum lucubrationum teneremus. q̄q̄ (Pro dolor) ne hanc: quidem umbram nisi
 mendosam: claudam: & corruptam: librariorum siue incitiam: siue incuriam ad posteros transmisit: scio
 ego uirum nostri temporis ingenio: & erruditione florentem in hoc multum operæ adhibuisse: ut
 Florus ipse q̄ emēdatissime legeretur. Sed uel suo ipsius iudicio: uel quod magis credo librariæ offi-
 cinæ uitio parum quod uoluit effecit: Quod tu uir eruditissime ita esse facile deprehendes: si recen-
 tia exemplaria (nisi ego quoq; pari fraude sum deceptus) cū ueteribus illis contuleris. Nihil enim q̄
 ad eam recognitionē attineret: quæ diligentissima esse potuit: a me prætermisum puto: nec Anto-
 nius Morettus uir summa diligentia: ac supra q̄ dici possit accuratus: gerendæ rei defuit: sed sic ego
 euenire arbitror: ut nihil quod a nolentibus: & inuitis fiat recte fiat. Tu uero quid in hac parte pro-
 fecerimus uide: ac boni consule. Vale.

a iiii b iiii c iiii d iiii e iiii f iiii g iiii h iiii i iiii

Romanus Felix lecto amico Vale
Recegnonei duos lustriantus ad arguent
incipit gratiam bene in partibus
Quam bene conuenerint hic ubi delecto ille
Pompili historiam colligit ille Trogi
Contrahit ille Terentium uoluntaria sua
Aere ubi modico candide lector eras
Aures Iuliani Lucij Epitomatia non

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS IO . MATTHAEO CONTARENNO VIRO PA
TRITIO SALVTEM.

Recegnonei his pacis diebus Iustini & Lucij Epitomei. Nunquid ex mihi lectio parum laudata
non quia non utique in amabili: & hic ex Lucij maiestate nullum retereus hanc ex Trogi
uitate. Verum Romanorum: Peregrius: Historie imagine uel duplici tabella: scilicet non sine do
lore animi admoventur. Quoniam in duobus uisus quoniam in hincamta uisus p' p'p'm expresse
re: amantur posteritas. Ceterum si latronum inuidia ea sunt ut sita honorum indole necessario care
reant: hanc uisus gratia debetur his: per quos uerum consecutus sumus ut si non corporis
genia larem tantum uoluptatum concerneret. p' (pro dolor) ne hanc quidem uisum nisi
mendolam: chandam: & corruptam: ibi rationum sine uisus: hinc ad posteritas transmittitur
ego uisum post tempus ingenio: & eruditione honorum in hoc multum opere adhibuit: ut
florus ipse p' emendatissime legatur. Sed uel suo ipsius iudicio: quod magis credo liberitatis est
cui uisio parum quod uoluit esse. Quod tu in eruditissime sita esse facile deprehendat. recte
tu exemplaria: nisi ego quod par fraude sum deceptus: cum ueritas illis conuictis. Nihil enim q
ad eam recognitione: antea tu diligenter tu diligenter: ita esse potuit ne pretermissum potuit: Anto
nius Morus uis summa diligentia: supra quod dici possit accuratius: gerendos: ut delecto sic ego
uicente arbitror nihil quod a uolentibus: inuis sita recte sita. Tu uero quid in hac parte pro
lecturus uideret boni consule. Vale.

In fine... m... g... m... m... i... m...